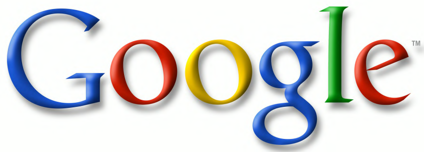

WIDENER
HN TFMP 2

Klemming.

SMÅSTYCKEN

PÅ

FORN SVENSKA

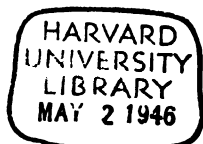
SAMLADE

AF

G. E. KLEMMING.

STOCKHOLM, 1868—1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAY 2 1946

INNEHÅLL.

ETT FRAGMENT

AF

KONUNGA STYRELSEN.

Genom det här meddelade, nyligen funna fragmentet af den namnkunniga boken **Vm Styrilse Konunga ok Höfdinga** är ändtligen den långvariga striden om dess äkthet oåterkalleligen afgjord. Fragmentet, skrifvet på pergament, utgjorde omslag kring

»Mårthen Knutzsons Rekenskap For Konunglige Maiestatz Arff Och Egne Jtem Kyrcke Och Prebende landbönder Wdij werlax Och Pyttis Sochnnar med Eleme Fierdungh &c 1563.»

Utlemnadt från K. Kammararkivet i Stockholm * till Finska senatens arkiv i Helsingfors år 1812, bland den stora samlingen af Finland vidkommade jordeböcker och räkenskaper, blef det först 1867 bemärkt af arkivarien Bohmansson, hvilken åt biblio-

---

* Till förekommande af fåfänga förhoppningar kan nämnas, att jag för några år sedan genomsett det väldiga förrådet af pergamentomslag i Kongl. Kammararkivet och löstagit flera hundratal deraf, så väl skrifna, som hufvudsakligen tryckta; men icke funnit ett enda blad af Konunga styrelsen, hvilken min forskning i främsta rummet gälde. Af de qvarlemnade många tusentalen Latinska, förnämligast liturgiska blad, kan ingenting helt bildas, eller något egentligen nytt inhemtas.

thekarien Elmgren öfverlemnade fragmentet till närmare granskning och bestämmande. Det består af ett ark eller två blad i folio, fordom de innersta af ett lägg, och har sålunda en fullt sammanhängande skrift. Denna är delad i 2 spalter på sidan, med 27—29 rader; alltsamman utgör således 8 spalter, innehållande 226 korta rader, af hvilka dock de 12 första i båda spalterna 1 och 2 blifvit utskrapade för att lemna en öfverflödigt stor plats åt räkenskapshäftets ofvan anförda rubrik. Genom jemförelse med andra handskrifter kan fullt säkert slutas, att den hvartill dessa blad hört blef skrifven i Vadstena vid pass 1430—40. Fragmentet börjar i slutet af tredje boken, 14:e raden på sid. 52 i Bures upplaga invid orden *athäuom tera,* och slutar i början af fjerde boken med ordet *haghuma,* 20:e raden af sidan 58. Det återgifves här bokstafs-troget; hvad de utskrapade raderna i början beträffar, till så stor del det varit möjligt att läsa dem, medelst användande af kemiska reagenser, och för öfrigt, med mindre stil, supplerade efter Bures upplaga, dock med någon jemkning af stafsättet.

Bures bona fides, som redan tillräckligt ådagalägges af företalet till hans upplaga, behöfver nu visserligen icke bevisas eller styrkas; men då dels hans tillvägagående vid utgifvandet kan efter hans egna anteckningar närmare belysas, dels vigtiga slutsatser om arbetet och den begagnade handskriftens ålder ur dem framgå, må följande detaljer här finna en plats.

En ganska lång tid åtgick för Bure innan han fick boken färdig, och att så skedde kan man väsendt-

ligen tillskrifva den store konungen Gustaf II Adolf. Af Bures almanachs-anteckningar* finner man, att han haft flera samtal med konungen i detta ämne alltfrån 1621. Sålunda skrifver han den 4:de Juli 1621:

— — — frågade om de böker som K[onungen] skulle hafva medh sigh och om Ryske Trycket och om Konunga styrsl som Prentas skal

1624 den 23 April:

7 hos konungen om Skåpet om Konunga styrsl och Svenska Grammatica den han begeradhe iagh skulle hel lata framkomma

1624 den 11 December:

1 pom. tal med kon. om Kong. St.

1626 den 25 Februari:

— — — samma dagh kom tijdender at konungen är ventandes innan tre wikur, — — — så måste jagh det studium öwergifwa och börja skriva reent Vtthydningen på de gamle Ord uti Konunga styrslen

Härmed öfverensstämmer fullkomligt det som Bure i dedikationen till dr. Christina berättar om konungens lifliga intresse för den märkliga boken. Den var också tryckt redan flera år innan konungens död, såsom synes af ett citat efter Bures upplaga, anfördt af Baazius på titeln till hans Förklarning öffuer S. Johannis Vppenbarelse, utgifven i Kalmar år 1629. Att så tillgått antyder ock Bure på sitt titelblad med orden »Och efter H. K. M:tz nådige befalning, *strax* — — trykt blifvin, och *sedan i medler tijdh* medh torftige Register förbettrad, och *nu*

* Förvarade på Kongl. Bibliotheket.

publicerat. 1634.» Uppenbarligen var det registret, d. v. s. »Vtthydningen på de gamle Ord,» som vållade det långa dröjsmålet med utgifvandet; och det må vi icke förtänka Bure, ty uppgiften är icke lätt ännu i denna dag, och var det långt mindre på hans tid. Bures egenhändiga koncept till denna uttydning finnes på Kongl. Bibliotheket, hopbundet med hans Göthiska och Svenska Lexikon, samt har följande titel:

»Vttydhning på de förnämligeste gamble ok obruklige ord ok ordasät i thenne bok som tyckes vara huariom manne hård förstå [*med ändring efter bok*] och uti Swenska lagboken som almänt äre Landzl Stadzl Vpl Öster Hels»

Uti detta koncept, som är skrifvet sedan boken var tryckt, och hänvisar till upplagans sid- och radtal, har Bure senare infört en mängd ord ur flera andra tryckta och otryckta källor, Svenska, Norska och Isländska; bland hvilka äfven de två nu förlorade urkunderna: Söderköpings-rätten och Skatteboken af 1413, samt den nyligen återfunna Siälinna Thröst. Redan ensamt af denna ordlistas tillvaro är det klart, att Bure icke haft den ringaste afsigt på förfalskning, vare sig af hela boken eller någon del deraf, lika litet som han hyst misstanke, att sådant bedrägeri vore af annan man begånget. Men dessutom gifva åtskilliga ställen märkliga upplysningar om handskriften, hvarför de torde kunna samlade här få meddelas.* De äro följande.

biddare (uti förre exemplaret står riddare) 34: 22

* Flera deraf hafva redan varit anförda i Svenska Språkets lagar, III: 300—302, samt i Landtmanssons afhandling om språket i K. o. H. S. Ups. 1865.

Här var således i handskriften ett fel, hvilket Bure rättat till öfverensstämmelse med det i närmaste rader 2 gånger förekommande ordet.

fångeligh 24: 4, facilis acqvisitionis. lätt til fångs så lydher Latinus Textus Senecæ. endogh Svenska Originalet stodh allena fögeligh det är frugalis, temperatus

Här har således Bure tillagt orden »fångelik ok» efter Latinet.

mansins 3: 9 mannins är rättare ty detta s hörer intet til the ord som äre Masculini generis vtan allene Neutri generis &c &c

manzens 7 gånger på 18 bl. [sidan]

I detta fall har Bure låtit handskriftens former qvarstå, oaktadt han ansett dem ej vara rätta.

nännä (audacia) stodh i bredden skrifvit och tyks vara authoris retta mening 80: 28. 83: 24, 26.

Här åberopas en glossa i handskriften.

ovettugan (uti Exemplaret stodh overtughan slukara) 42: 24. 43: 5.

Här har således Bure ändrat handskriften, ehuru mindre lyckligt.

SIK SIN och SIT brukas i denne boken fast rettare än de nu brukas af mångom. sin land 28: 7.

samvaru 4: 21. 5: 9. 25: 26. 40: 17. 41: 4. i bland och samvaru flera manna denna phrasin rosar Canzl. Axel Oxst.

Detta öfverensstämmer väl med Bures ord i dedikationen, om konungens fultrogne män och rijksens herrar, som kände arbetet genom konungens meddelanden.

tottom. tåtar (rettare tåtom ty tåtar äro vridhne och snodde men tottar äro flaghar osnodde vltotta lijntotta)

Här (6: 15) har således Bure låtit handskriftens form gälla.

täfia (thäfia) 24: 7. sapores stodh i Latinska Senecæ exemplar.)

Glossan hos Bure är således hemtad ur Latinska texten, och visar att han jemfört denna, såsom en noggran utgifvare höfves.

thes 2: 17. (thes werdigh tykkes felas)

Här har således Bure icke ändrat handskriften, oaktadt han trott stället vara felaktigt.

ämne at hämnas (occasio lägenheet) 23: 12 Juten seger äfne at hefnis. Här af synes at autor har varit en Svenskr

Å är i samma bok intet annat än A at enast 26: 6. Men här är å sat för de en falliges skul at de icke skulle mykit kymras [*och några sidor längre fram:*] A för å skrifs mest i denne boken, ty har jagh mest sat å der det skal wara, på det de en fallige des better kuna läsa och förstå å

Häraf synes att handskriften varit ung, emedan hon haft den nya bokstafven å, om också blott undantagsvis.

Litterarum mutatio

Under denna rubrik anför Bure en mängd iakttagelser om handskriftens former, såsom olika mot de på hans egen tid brukliga. Likaså under rubriken

R finale borta

der bland andra exempel förekommer:

Torf för Tarfr af thetta ordet och flere sådana synes at Author libri hafr varit af Norlanden ty der utlåtes R det wij mykit her söder bruke

Om ock Bures slutsatts ej är riktig, synes dock häraf, och af sådana på flera sidor fortsatta jemförande iakttagelser, att han förfarit som en rättskaffens utgifvare och ingalunda som förfalskare.

Synonyma vthi Påvens Martini bulla* som står efter Konunga styrsl så försvenskadhe

Stadhga
tilbindning
samsät
owerenewordning
widherkennilsom
vndersändningom
trolowan
förlänilsom
domom ok
rättom. her ower haffdom eller hawaskulandom

Häraf synes slutligen, att Bures codex innehållit äfven en annan skrift, som icke haft någon hög ålder, ty sådana ord som »owerenewordning» och »hawaskulandom» tillhöra först medeltids-språkets sista tid. Äfven kan nog sannolikt slutas, att det endast var i ett kloster man företog sig afskrifvande af försvenskade påfvebullor; men bland Svenska kloster, utöfvande litterär verksamhet i så sena tider, känna vi nära nog endast Vadstena; och der skrefs äfven, såsom ofvan är anfördt, det nu funna fragmentet.

* Förmodligen Martin V:s vidlyftiga confirmationsbulla på Birgittiner-klostrens privilegier, af VII Id. Apr. 1419; eller ock någon af de andra bullor samme påfve utfärdat i samma syftning

Olikheterna i detta mot Bures codex äro, såsom synes, icke få; hvilket dock icke hindrar, att båda kunna vara afskrifna efter samma original. Skiljaktigheterna bero tydligen på afskrifternas olika ålder och renskrifvare. Fragmentet, som sannolikt är äldre, är tydligen skrifvet af en man, som temligen vilkorligt behandlat sitt original, emedan han bättre förstod det än den senare afskrifvaren; denne åter har trognare kopierat den gamla handskriften, dock dervid begående en mängd läsfel, emedan dess språk och stil var honom för ålderdomligt och svårfattligt. Ett sådant förhållande är ingalunda enstaka i vår gamla litteratur; alldeles samma fall äger rum med t. ex. de två handskrifterna af Medeltids-bibelns första del, parafrasen öfver Moseböckerna;* nunnan som 1526 afskref det nära 200-åriga originalet har lemnat ett mycket felaktigt arbete, men fullt af arkaismer, hvilka saknas i munkens afskrift från 1430-talet, under det denne deremot återger boken redigt och felfriare på sin tids språk. Så ungefär äfven här! Visserligen hafva vi i detta fall blott 200 rader till jemförelse, men spåren i fragmentet af en föryngrande renskrifvare äro dock omisskänliga, om än ej talrika. Vi kunna åtminstone ej annorlunda uppfatta utbytena från witra till wisa, mykla till manga, warden till wardha, uitna till vena, täfka till smaka, slikir till tholikir, ther innan byggia till ther biggia, ovitur till owiis. Flera utelemningar vittna ock om en hand, som tagit sitt uppdrag lättare och mindre noga än den yngre.

---

* Se Svenska Medeltidens Bibel-Arbeten, I.

Huru man än må döma härom, är det likväl klart, att för båda handskrifterna ett äldre original legat till grund; ty de ålderdomliga språkformerna och orden tillhöra ingalunda så sena tider, som de två afskrifterna. Vi kunna ej antaga mindre än 100 år mellan detta förlorade original och fragmentet med sina föryngringar, och komma således till första fjerdedelen, eller i det minsta första hälften af 1300-talet; till hvilken tidpunkt också uppenbarligen arbetets hela språkbygnad hör. Men just från denna tid finna vi en anknytningspunkt i ett annat, icke mindre märkligt litterärt verk: den gamla parafrasen öfver Moseböckerna med dess inledande och afslutande, filosoferande afhandlingar. Båda verken äro oförnekligen utgångna från samma skola, ja man frestas att säga: från samma hand. Hela uppställningen och diktionen, frågorna och motfrågorna, bevisen och motbevisen, lånen från Aristoteles och andra visa mästare, hvilka väl beröfva begge arbetena äran att vara egentliga original-compositioner, men lemna dem obestridd en hög rang som compilationer; slutligen den mästerliga språkbehandlingen, med ett ord: allt bär derom ett tydligt vittnesbörd.

Detta är hvad som med säkerhet kan sägas om verkets ålder och tillkomst; ovisst är namnet på bibelparafrasens författare och blir det äfven för Konunga Styrelsen. Men namnet är en underordnad, ja likgiltig fråga; hufvudsaken är arbetet, dess äkthet, språkvärde och ålder. Den långa raden af förslag till författare,* senast ökad med Carl Ulfsson, som var

* För fullständighetens skuld må här anföras ett hittills icke offentliggjordt exempel, huru långt man gått på denna gissningarnas väg angående författaren. Gjörvell skrifver till Warmholtz den 15 Juni 1759:

barn eller yngling då det fullmogna verket skrefs, skall icke här förlängas; de äro samtligen blotta gissningar, hvilka icke hafva någon enda faktisk anknytningspunkt och således sakna all grund. Reqviescant in pace!

Slutligen har jag glädjen tillkännagifva, att Kejserliga Senaten för Finland, till följd af min vördsamma framställning och på grund af en högsinnad uppfattning af sakförhållandet, funnit godt öfverlemna fragmentet till Kongl. Bibliothekets ägo; för hvilken ädelmodiga åtgärd hembäres den upplysta, höga Senaten en uppriktig tacksamhet.

G. E. K.

Strand sade mig en den besynnerligaste anecdot i vår Svenska lärdoms historia, at Konung Gustaf Adolf sjelf skrifvit Konunga och Höfdinga Styrelsen och at Antiquarien Bureus, på hans befallning i största hemlighet öfversatt den på gammal Svenska, hvadan ock tankarna äro så höga och sakerna följa i en sådan ordning samt språket så granskat och mera efter grammaticaliska reglor inrättat än man finner i någon annan skrift från hela medelålderen.

— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — Sua som salomon sighir at witir son är fadhirs ära 1
¶ Nw som fore är sakt hwath barn nima i there yngske thz halda the ok älska giärnt tha the warda äldher Ok thy lika — — — — — — — — Aristotiles barna skiäl ok näme widh taflo släta then skipat ok bod är til at skriua a Sua som then tafla taker ok haldir tillika script ther a skriuas huath hon är godh ällir ill faghir ällir ful Sua nima ok barn i sin forstandilse ok halda j sino nime huat thön nima jlth älla got Äptir thy som thön namo j sin barndom ok som wiis man, nokot thing hafwir thz han älskar mykith ok wil latha wäl scriua han letar slögha ok röntha mästhara til the script Thy sculu ok sua göra wisa konunga ok höfdhingia the sin barn wilia lata nima digdh oc snille the sculu thöm leta godha ok wisa ok dig[d]heligha mästara the wäl moghu thera barnum kunna mz ordhum ok athäwum digdh oc snille ok ärw thön thry enkannelika ther godir kännefadhir scal haua aff sik siälwum ok halzth then som konunga ok höfdhinga barnum skal kunna wisdom ok digdhelighin athäwe
¶ Han skal wäl kännande wara til sit bokwit, sniäldher ok radhugher 2
til sit manuit, rönther ok digdheliker i godho liuirne ok faghrom sidhom
¶ Han skal them barnum hanum sätias i rökt ok göma lära digdh ok wisdom ok göma ok warna fore allum osidhum ok odigdheligom gerningum i mat ok dryk i sätu ok gango sympn oc waku j ordhum ok ögnalathum ok mästh skal han göma them ok warna fore syndoghom lifnath ok aff onth ok orent

sälskapp Vngara tha the koma nogro til sin aldher tha sculu the enga lwndh fafänge wara Thy at huar som liwir fäfängir han wardhir tungir ok olustughir ok ofannoghir til alth likamlighit skipilse ok odigdhelikir til alla athäfwe j andelikt sinne. Thy sculu vngara mz leek ok skämpthan rydha ok ränna hästhum, löpa til foot ok flöghia atir ok fram ok ydka mz leek ok skämptan all thön athäor man plaghar j stridh a hästum ok til fot ok sculu the sik wänia widh alla handa, thön wakn the sculu j strydh hafua til slag ok wärio ok sculu the ydka skiuta mz armborstum ok handh bughum the thz formagha The sculu ok mz leek ok skämpthan göra siik hus ok fäste oc ther till storma mz [makt]
3 ok konst sinne the sculu ok sik wänia scapth skiuta ok steen kasta oc all athäwe ydka tha man pläghir j strydh annan mz wmgöra ok sik wäria Nw är sakt vm vngara the konugum ok höfdhingium thiäna the sculu wara höuiske ok hafua faghra sidhi oc rena ok haua thz halzt fore hoff sidh i lande huario som sidhir är mz ädla mannum j thäs konunx gardhe oc höfdhingia tho äru noghre the sidhi flyande som ädle män aff alder haua flyth ok fore osidhi haldhit Thy at enkte är annat höuiskare ällir ohöuiskare vtan thz som ädla män ok digdhelighe haua aff alder haldhit onda sidhi ällir goda Thy sculu vngara oc alle doghande män the vidh konunx bordh sithia älla andra godha manna wara tysthe j athäwum sinum ok ey talj vtan the wardha ath noghro spordhe Thy at sua sighir salomon vise Thu skalth ey dirfuas at tala j wisa manna ok manga näruaru ok ther som gamble män äru scalt thu ey mykit tala ok sit ok tigh ther engin til thin tala ok ther aff wardhir thu hafdhir

j heedh*i*r ok wyrdhni*n*g Ok sith*i*r thu j blandh ma*n*ga visa ma*n*na radh tha räk eẏ thu forst fra*m* thina 4
handh. ok bedz eẏ thu forst drikka ok tala eẏ vta*n* thu hafu*i*r liudh. War eẏ girugh*i*r j math älla drik. Ok forg*ri*pp tik eẏ vppa alla ha*n*da math. thẏ ath marghe äru fordäruadhe aff off athu. ok th*e*n so*m* hoffsamb*i*r är ij math. ha*n* läng*i*r sit liiff Tässe ord all tha sigh*i*r salomo*n* Thz är ok digd oc fagh*i*r sidh*i*r thz ma*n* tigh*i*r widh siin math ok hälzt widh*i*r h*er*ra ma*n*na bordh oc thz pröua wise mä*n* mz twäggia handa skäl Forsth mz thẏ at thz är moth nathurligho*m* skälu*m* thz ma*n* tala myk*i*t vidh*i*r sin math Sua sigh*i*r ok aristotiles At tha fulko*m*pnas huat vena j sin nathurligh skipilse tha so*m* huat vena gör sina sislu sua so*m* ögha är skapat til at sia ok öra til at höra Sua är ok tu*n*ga skapat til tuäggia sislo. Ho*n* skal manz maal fra*m* föra Sua so*m* thz huxas j ma*n*zens hiärta ok ho*n* scal smaka ma*n*ze*n*s math j mu*n*nenu*m* ok scal röra ha*n* til swalh*i*ndena Nw tässe*n* thu git*i*r ho*n* eẏ wäl giorth at tala ok röra mathe*n* j mu*n*ne*n* thy at sua är sc*ri*uat Huar so*m* tak*i*r
til ath göra twa syslo j sändh*i*r ha*n* fulko*m*pnar tha 5
huargha th*e*ra wäl Sua faar ok twngu*n*ne ath wm maal ok math ok thẏ scal twngo forsth ena syslo göra ok th*e*r nästh andra. ällas gör ha*n* ey nathurlighit skipilse Thz pröwas ok mz andr*u*m skälu*m* thẏ at thz är mothe godhu*m* ok dẏgdheligh*u*m skipilsu*m*. Thẏ at tha manne*n* ät*i*r ok drikkir tha hithnar th*e*ra blodh aff starko*m* myklo*m* drẏk ok hughas tha ok dirfuas at tala mankt thz thö*m* är eẏ hedh*i*rlikt älla tarflikth ok thẏ haua wise män ok digdheligh*e* aff aldhir thz haldhit til sidh wänio ok hälzth konu*n*ga ok höfdhi*n*ga

ath the tala eÿ myk*i*t widh*i*r sith bordh ok thÿ haua
konu*n*ga oc h*er*ra fõghelica lekara ok sangara sik ok
thõm ma*n*nu*m* til skã*m*pthan so*m* vidh*i*r th*e*ra bordh
ãtha thz the sculw sik eÿ forg*ri*pa j onÿtthu*m* ordhu*m*
am*en*

NW sigs huru konu*n*ghir ãlla hõfdhinghir skal
stÿra landh ãlla almogha. han scal wãl ok ydkeligha thz
6 huxa at sua som ha*n* ãr komy*n* til me*re* wãrdhelikt
waldh ok ãro fram for*e* alla a*n*dhra mãn Sua scal oc
ha*n* haua me*re* akt ok ahugha huru ha*n* ma vãl ok
ãrligha skipa oc styra sit landh ok almogha sua at
ha*n* hau*i*r loff ok ãro ok godha frãgdh oc ha*n*s landh
oc almoghe frÿdh oc frãlse ok godha sãmio jnbyrd*i*s
Nw sigh*i*r aristotiles at the ãru siw so*m* huart landskap
torff widh*i*r ãn skal wara j godho*m* skipilso*m* Forsth
scal thz hafua godha*n* rãthuisa*n* konu*n*gh ãll*i*r hõff-
dhingga th*e*n thz ma wãl stÿra ok radha, th*e*r til scal
thz haua visa radhgifuara ok ouildhogha domara
Th*e*r nãst scal konu*n*g*i*r ãlla hõfdhinge haua wiliogh*i*n ok
lÿdhin almogha Th*e*r nãsth scal rike ok almogha ok landh-
scapp haua wãrn ok sigra wãrio for*e* owinu*m* sinu*m* j
all*u*m ge*n*wãrdh*um* th*e*r so*m* owinj mogho landh owãr-
jandes scadha Sua sigh*i*r salomo*n* wise j snille book-
e*n*ne Th*e*n scal vara wiis so*m* siith folk scal dõma
rãthuisã ok alla rãdhas wisa*n* hõffdhinga ok ept*i*r thy
7 so*m* hõfdhi*n*ghi*n* hafw*i*r sik j domu*m* ok athãwu*m*
sua wilia haua sik alla vnd*i*rdana ha*n*s ok tyãnista
mã*n* Ok tholik*i*r th*e*n ãr so*m* nokoth radh*i*r nokra
stadh tholica ãru the so*m* th*e*r biggia Oc sua so*m*
owiis konu*n*g*i*r tappar ok fordãrfu*i*r sith folk ok la*n*d-
scap sua vprãtt*i*s ok bigÿas la*n*dh aff visa ma*n*na
forsiio Ok for*e* th*e*n orãth ok walzg*e*rni*n*ga the hõffdhi*n*-

ga ok walzmän göra almogha ok vnd*ir*danu*m* sinu*m*
tha ga*n*ga opta landh ok rike fraan enu*m* höfdhi*n*ga
ok til enu*m* andr*um* Ok thÿ som godh*ir* rätt*ir* konu*ngir*
gör ok bärätt*ir* sith landh mz godho forsiio sua ödh*ir*
ok fordärfu*ir* girugh*ir* höfdhinge thz mz illu*m* olagh-
u*m* ok margh fallan oräth Ok thy scal godh*ir* ok
räthuis konu*ngir* vaktha thz at ha*n* wardhe ey girug*ir*
a sina vnd*ir*dana godz thÿ at huilki*n* konu*ngir* älla
höfdhinge thz gör thz wardh*ir* hans fordärfuilse. ok
hans ärwingia Nw sigh*ir* mäst*ir* egidius j si*n*ne book
the ha*n* giordhe vm konu*n*ga styrilse ok the äru tiio 8
so*m* godhu*m* konu*n*ghu*m* til hör*e* thöm th*er* sith rike
wiil väl älla wiisligha for*e*standa Försth thz at ha*n*
scal göma ok warna gamalth kronu*n*na godz ok
gamblan konu*n*xlighan räth ok thz huarghi*n* mynska
thÿ ath thz är lakth ok wt giuit aff almogh*i*ns wäghna
konu*n*ge oc hans h*er*scap til vphäld*is* ok almoghanu*m*
til frydh oc frälse badhe thöm ok th*e*ra goz. Annat
är thz at konu*ngir* skal v*er*na thz ha*n* forgöre oärligha
äll*ir* onytteligha konu*n*xlighit ingieldh thz hanu*m* är
laghat til ingiäld ok wphäll*e* ok rikeno til trösth ok
froma ok almoghanu*m* til hughnat ok engh*i*n tungha
ok hanu*m* syälfwu*m* ok ha*n*s arfungho*m* til loff ok
godha ept*ir*döme Thy ath swa so*m* th*e*n fadh*ir* illa
forgör si*n*na barna goz ok fädh*ir*ne ok hafu*ir* th*er*
aff lasth ok syndh Sua hafw*ir* th*e*n konu*ngir* lasth
ok syndh th*e*n krono*n*na jngiäldh jlla ok onÿtteligha
forgör gifw*ir* thz lekaru*m* älla lodhrar*um* ok fliklar*um*
ok smikrar*um* fafängu*m* ok haghuma — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

I aftrycket äro följande rättelser gjorda.

Sid. 15 rad 14 digdhelika *rättadt från* dighelika
» 16 » 13 makt *upptaget ur Bures upplaga.*
» 17 » 21 tak*i*r *r. fr.* tark*i*r *eller* cark*i*r

I sjelfva handskriften är en rättelse gjord sålunda, att waldh *är utstruket framför* landh *på 7:e spalten (s. 19 r. 4 i aftrycket).*

Stockholm, 1868. P. A. Norstedt & Söner.

TIMMERMÄNS SKRÅ
af år 1454.

Då samlingen af Skrå-ordningar utgafs 1856 var denna stadga alldeles okänd. Någon handskrift deraf har ej häller sedan dess blifvit funnen; men deremot har ett tryckt exemplar framträdt i dagen och öfverlemnats till Kongl. Biblioteket af det upplösta Skråets enda nuvarande medlemmar, hrr byggmästarne Alm och Djurson. Detta i sitt slag alldeles ensama tryck, hvaraf säkerligen blott detta ex. finnes till, har följande titel:

Een Copia
Vthaff Timber=
månz Skråån, lydandes
ord ifrå ord, lyka medh
Skråån.

Tryckt
J Stockholm.

Liten qvart 16 opag. sidor. Af den i slutet bifogade anteckningen synes otvetydigt att tryck-året är 1604, hvilket äfven fullkomligt passar med sjelfva trycket, som enligt all sannolikhet är utfördt hos A. Gutterwitz. Anledningen till denna upplaga lär väl icke ha varit någon annan, än omtanken att bevara originalet från onödig slitning. Fullkomligt säker kan man vara, att dermed ingalunda afsetts någon spridning utom skrået, tvärt emot all god skrå-anda. Aftrycket synes vara gjordt med verklig omsorg att troget återgifva sjelfva urkunden, och ersätter utan tvifvel denna i allt det väsendtliga. Här följer det oförändradt, utom i den omständigheten, att paragrafsiffrorna äfven utsättas, oaktadt de i det gamla trycket endast äro tillskrifna i kanterna. Flera uppenbara tryckfel eller missläsningar äro äfven rättade, om hvilka 31:a sidan lemnar redogörelse.

GVdhi alzwoldigom Jumfrw Marie, Sancte Andreis: och allom Helgomen til loff, heder, äro och wyrdning, Tå äre thenna Skråå i Timbermanna Embeteno och Companino här i Stocholm förnyat, och aff åhrligom och beskedelighom mannom Borgamestaromen Herr Mårten Lindorm, Herr Jörann Meyborg, Herr Lambert Westfal, Herr Johann Hoppenar, och alt Rådsens tillåt och fulbordh, stadgat och stadfäst Årom effter Gudz byrd tusend fyrahundrade i thet fiärde året til femptie, allom snellom och beskedelighom mannom i samma Companino til styrckelse och beståndelse, och them som oskälighe och ostyrede äro til rätzl och näpst medh sådana styckien och articulis som här effter fölier.

1 FÖrst at om Walburgemessa skal alt Companit samman komma, Ööl at smaka, drycken hålda, Ålderman och Gerdemän att keesa och sättia, om så wider torff och stämpna at hålda om the styckier och ärende som stadenom och Companino äro nyttighe och allom them gagnlighit som thet skulu å lytha.

2 Hwilkin til Åldermann warder keest, och wil ey sittia, böte ett pund wax och sithi lijkwäl, samma lagh warde om Gärdemän.

3 Jtem: Kommer Åldermannen ey til stämpno för än try mål äru klagat och framtaladt, böte ena halffua mark penninga, och alt thet som aff brödrom är stad-

gatt i gildis stämpno, må han ey heller skal återgöra wid brutt ett pundh Wax.

4 Jtem: Hwilkin brodher ey kommer til stämpno, vthan lagha förfall, thet är, at han siuker ligger, eller ock at han är ey hemma i bynom, böte ena halffua mark Penning.

5 Jtem, Tå så vppenbara drycker är, haffue hwar brodher sina hustrw medh sigh wårt Companij är wärdh, widh ena mark Wax, om hon är vthan lagha förfall.

6 Jtem: Hwilkin brodher androm giffuer smålik eller ock ondt ordh i gylle eller vppenbara dryckie, så at han kallar honom oquämde ordh, eller säger at han liuger, böthe ett halff pundh Wax, Stadzens rätt oförsumat.

7 Jtem: Hwar som slår sijn Brodher i oppenbare dryckio medh käppe sina at han warder blåå eller Blodhrosa, eller sarghar han medh Knijff, eller annor skadeligh Wapn, böte ett pundh Wax i Companit, Stadsens rätt oförsumat.

8 Jtem, Hwar som dragher knijff åt androm än tå at han ey skadha gör, böthe 5. marker Wax.

9 Jtem, Om någar prangare i wåro Embethe innan vppenbara drycke gör omak, antingen medh ondt ordh eller gerningar, så at någor Brodher, Syster eller Gäster rymer sitt säthe, Dryck och Sälskap, för hans omak skull, böte fäm marker Wax vthan nådhe.

10 Jtem, Diärffuis ingen Brodher eller Syster til at neka mynnes bekar, widh brutt ena mark Wax.

11 Jtem, Hwilkin Broder eller Syster som giör oliud, tå som Åldermannen ringar i klåcko, och talar om Companitz ärende och nytto, böthe ett halfft pundh

Wax, Gör thet ock någor gäster, böte then honom tijdt bödh.

12 Jtem, Hwilken som giffuer Åldermannenom ondh ordh, och beropar honom, eller slår i wredhe mädh näffuanom för honom i bordet, böte ett pundh Wax, Stadhzens rätt oförsumat om han ther til brijther.

13 Jtem, Om några finnes i wåra Embethe och Compani, Brödra och Systra, som några smitto eller ond rychte på sig haffua, han eller hon diärffz ey att komma i wårt Compani, eller vppenbara dryyk, vthan sitti hemma, til thes wij honom eller henne budh sändom.

14 Jtem, Warda några Brödra osåte, tå komme Brödra samman, och seen til, at the kunno them såthe göra, hwilken theras ordh ey wil sätte, vthan gör sigh genwordug, han blijffue vthaff wårt Compani och Sälskap, Gör han och några åkomma å han med wredhes handom, bättra effter ty laghen wijsa och åkoman är til.

15 Jtem, Är någor Brodher gildenom skylloger noghra Penninga, eller hwar androm, och wil ey betala, Tå skal Åldermannen honom een dag föreläggia, betalar han ey honom then dag, böte twå marker Wax, så och för annan och tridhie gången, och besöke the sidan med honom stadsenz Rätt effter ty Penninga saken är til.

16 Jtem, Findz någer i wåra ämbete, som falsk Witne bär, antingen mot sinom broder eller ock mot androm: och warder thet vppenbart, Tå biudhe sigh ey i wårt Companij, eller vppenbara dryck, vthan blifue hemma, så länge wij honom budh sändhom.

17 Jtem, Hwar som dricker sigh så drucken, at han spiller omkull för Åldermannen en Bäker ööl, böthe en öre penninga, spiller han flera Bekara, böthe een öre för hwar thera, spiller han och annorstädhes i gillis hwse, böthe för hwar Bäker en ortugh.

18 Hwilken Broder eller Syster som soffuer i sitt säte, böthe een öra, lägger han eller hon sigh nidher å bäncken at soffua, böte twå öre penninga.

19 Hwilken Broder eller Syster så drucko, at han eller hon vpkastar i gildis hwset, böte halff mark penninga, gör han eller hon thet vthe i Förstuve eller i Gården, böthe tre öre penninga.

20 Hwilken broder lååς bryter eller dörr och brödra öl tager medh wåldh, böte ett pundh Wax, och alle the som medh honom aff thet ölet dricka, böthe hwar thera ena halffua mark penninga.

21 Hwilken ingår ååt olästom dörom vtan hans loff, och minne som thet före ståår, och dricker, böthe twå marker Wax.

22 Jtem, The Dannequinnor eller mör som skänckia, them diärffz ingen ohöffuitzlighen til tala eller ohöffuitzlighen taga, hoo thet gör böthe ett halff pund Wax.

23 Jtem, Then som budit warder at skänckia, och wil ey, eller försmåår eller försumer thet, böthe fyra marker Wax.

24 Jtem, Falla liws nider aff krono, sätte then annor lius vp igen som tiäner, eller böthe een ortugh för hwart liws han försumer vp igen at sättia.

25 Jtem, The som tiäna, om the försuma liws at vptända för Källara dör, så länge brödra sittia, böthe hwar thera ena ortugh.

26 Jtem, Hwilken som qwar sitter, sidan orloff är giffuit aff Åldermannen, och gör Gärdemannenom omak, böthe een halffua mark penninga.

27 Hwilken Broder eller Syster sin Bäker spiller, så at han kan thet ey hölia medh sine Hand, böte fyra Penninga för hwar beker eller kaar.

28 Hwilken som slåår sitt Watn från sigh, innan i gilles huse, eller vthan å gillis wägh, böte een öre, för hwart sin han thet gör.

29 Hwilken Brodher eller Syster, som ey bethalar sitt skott, mädhan oppenbara dricker stånder, och går bort obetaladh, böte 4. marker wax, och giffue likwäl vth sitt skott.

30 Hwilken Broder wreder gåår vth [w] gilde eller Compani, och går åter wredher in igen, böthe 2. marker Wax för vthgång, och så för ingången igen.

31 Jtem, Om någhor Brodher krancker warder, tå skulu brödra komma til hans, och waka öffuer honom tilskiptis widh hwars thera mark Wax, som waka bör om så wider torff.

32 Jtem, Tå så brödra drycke oppenbara drycker, ligger tå någor Brodher siuker, tå skal man senda honom heem 1. kanna ööl, och färska bekara, och thet skulu göra godhe män, widh ena mark Wax.

33 Jtem, Tå någhor Broder bliffuer dödher, tå skulu alla brödra honom til graffuen fölia, och låta siunga honom ena Siälamesso, och hwar Brodher offra en penning wid 1. Mark Wax.

34 Hwilken Brodher vthan lagha förfall, ey wil waka öffuer sin Brodher, ey til Kyrkio fölia eller i Mässo ståndha offra, och til Graffua fölia, böthe för hwaria saak een öra.

35 Hwilken Broder som dräper sin Brodher oträngde, eller för gammalt haat, eller långligha wredhe skul, och kan vndan komma och niuther lijffuet, böthe i Companyt ett pund Wax, målseiandis och Stadsens rätt oförsumat, vthan han til böther kommer.

36 Jtem, Hwilken sijn Brodher finner vthländis i nödh eller trångh, tå komme honom til hiälp medh 1. fierding lödigh mark sölffuer, om han thet förmå, och thet skal han sielffuer betala om han förmå, Förmår han thet ey, tå skal thet betalas vtaff Gildis byssone.

37 Hwilken Brodher som röger eller besiger sin Broder för honom, så at han ther aff får skam eller skada, eller kommer i Fängelse, sytti vth af wårt Company, så länge wij honom budh sändom.

38 Hwilken Brodher medh tredsko eller föracht bort faar, eller å gatuna gånger tå drycker håldhz, och honom är tilsagdt och wil ey komma, giffue vth fult skott, och böte 2. marker Wax.

39 Hwilken Brodher medh någrom går i sins Broders Hwsz och heman, och gör honom eller någrom ther i hans Huse eller gårde äre, höghmodh, wåldh eller skada, siti vth af wårt Compani, Stadsens rätt oförsumat.

40 Jtem, Fins någor i wårt Company som låckar och skämmer sins Brodhers hustru, Dotter, fräncko eller mägd, och wardher til witnadher medh tweem Brödrom, han ombäri wort Compani och Selskap, sammaledes ware om then som någher aff thesso förnempdom wåldtagher.

41 Jtem, Knechte och mägde som ärende gå til syn Hwszbonda och Maatmodher tå wij holdom wår dryck,

tagi syn åhre Båker, och ände sijn åhrende, och gången sijn wägh, setter them någor til bordz, och bär före them ööl, bethale för them halff Skut, widh brut ena Mark Wax.

42 Jtem, Om wij hollom wår dryk när någon wår Brodher, tå diärffues ingen til at göra Huszbondanom eller Hustrun, eller hans hionom någen skadha eller omak, gör han skadha, böte åter skadhan, och ett halfft pund Wax i Companit, Stadzens rätt oförsumat, om han ther til bryter.

43 Jtem, Hwilken i wåra Embete, göre wåra sändebud eller gille swän omak, eller oförrätt, böte 3. marker Wax.

44 Jtem, Tå som orloff giffz til goda natt, tå gånge hwar heem til sijn medh fridh och specht, och haffue en höffuiskan mun å gatu, och gatur moot, och låte sigh nöya åth, och wete thet han kan ey bättre swärd bära, och tå skal gilleswennen haffua Skaffara kannen full medh öl, och giffue ther aff hwem han wil, gör någor honom ther omak öffuer, böthe 2. marker Wax.

45 Hwilken i wåra Embethe någon Läriunga wil tilsättia, wethe han först wara ächta eller oächta, och sedan segi Wärkmästaren til, och hans Hwszbonde giffue för honom i Companit een öre penningar för hans ingång, och Läriungen skal tiäna honom i try åhr til lära, och thet fierde om penninga, och hans Huszbonda skal göra för honom i Companit hans rättigheet, innan nästa halffua åhret, såsom är een tunna öl, een Skincka, een Tunga, 2. mättwrster, ena Fåra sida, tolff Hwethebrödh, tolff färska bekara, widh brut halff pundh Wax, och Huszbonden tage Borgan för Läriungen.

46 Hwilken som tilsätter någon Läriunga, och Läriungan wäxer förtredtliken och olydoger mot sinom Huszbonda, eller wil ey tiäna vth sin läreår, Tå göre lijkwäl i Companit thet han plichtugh är, och betale Huszbondanom sijn Kost, thet han förtärdt haffuer, och ther til, thet han haffuer för honom vthlagdt.

47 Jtem, Findz och någor i wårt Compani som androm vndtobbar eller vthlockar sijn Lärjunga, böthe ett halff pundh Wax vthan nådhe, och Läriungan bliffuer medh them honom förr stadgade.

48 Jtem, Löper någer Läriunga frå sijn Huszbonda innan läråhren, tå äro alla Brödra lijke mechtog, honom at hindre, war the honom kunne öfuerkomma, och til sijn Huszbonda igen at komma.

49 Hwilken i wåra Embethe sin egen man wil warda, han skal först pröffuas, om han kan sitt Arbethe färdigt, kan han thet wäl, tå winne Companit medh een tunna ööl, 2. öre penninga, 2. Skinckor, een fiärding färsk Ko kött, ett röcht Får, 2. Tungor, 4. Mettwrstar, för 2. öra Bröd, och 24. bekara färska, thetta tinge och köpe Bröderne, och han skal betala, Ther effter gångin Wärkmästare medh honom vppå Rådhstuguna för Borgemestarna och Rådit, och winne ther sitt Bwrskap.

50 Jtem, Kommer här någor Timberman aff androm Landom eller vthbyes, och begärer wårt Compani, winne thet som förr är sagdt, och thärnest winne sitt Bwrskap.

51 Jtem, Kommer här någor Swän aff androm Landom, eller vthbyes, och wil tiäna i wårt Embethe, Wythi breff och skäl för sigh, at han är ächta

och rätta, och medh minne och lijke skild från them man han tiänte, wil han ock sin egen man wardha, winne Companit och Bwrskap som sagdt är.

52 Jtem, Tå Werkmestarna gånger omkring, och finna någor gärning eller bygning som ey är rättfärdigh, eller warder klagadt för them, tå rätte han sitt Arbete, som giordt hafuer för samma penningar, wil han ey, och wardher thet klaghat för Rådit, gångi ther om som rätter är, och böte i Companit ett halfft pundh Wax.

53 Jtem, Tå Wärkmestarena gå omkring och skådha bygning, som förr är sagdt, och them giffz ondh och smälikin ordh, böthe halfft pundh Wax vthan nådhe, Stadzens rätt oförsumat: Gör thet ock Manz Hustrw, böthe Bonden 1. pundh Wax, ty at Bonden är Hustrunz Målszman.

54 Jtem, Hwilken som bort far, eller rymer vth aff wårt Embete, och vth aff byn, och är borto ett åhr omkring, och gör ey lijke eller Rätt medh oss, han biude sigh ey i wårt Embete och Compani igen, vtan han winner på nytt igen, om han ey haffuer hafft thet medh Wärkemestarna och Companis minne och wilia.

55 Jtem, Hwilkom i wåro Embete werkmestarena bud sända, om Stadzens Arbete och ärende, och treedzkas åt at komma, böte ett halff pund Wax i Companit, Stadzens rätt oförsumat.

56 Jtem, Jngen diärffuis til at förtinge mere arbethe och gärning än han kan genestan från sigh redha, så at andre Brödhre mågo ock något få göra och arbeta: Hoo thet giör, böthe ett halfft pundh

Wax, och låthe androm medh sigh om han mere haffuer vnder sigh slagit, än wider bör.

57 Jtem, haffuer oss förb$^{de.}$ åhrlige Herrar Bårgemestara och Rådit vnt och tillåtit, at hwilke Timbermän här komma aff androm Landom eller Städom, och wil arbeta och timbra här i bijn vthan Wärkmästarna och Companis Widhzskap, wilia och tillåt, at wij tå måghom gå, och tagha frå them thera Yxor och ankost til rätta, så länge the göre lijka och rätt för sigh.

58 Jtem, Tå som Stadhsens Arbete skal göras, tå må Wärkemestaren ingen Broder tilsäya för än alla haffua gångit, hwart sitt Daxwerke, och hwaruith är omkring kommit, wid böthe 3. marker Wax.

59 Jtem, Tå nogrom Brodher sigher til om stadsens Arbete, och swarar Companis Budh smälica, eller biuder them hugg, böte 5. marker Wax, Stadhsens rätt oförsumet.

60 Jtem, Then Brodher i wårt Compani sitt Arbete kan färdyga, tå tagi från Fastelagen och til Michilszmässa een öra om dagen, och maathen, och från Michilszmässo och til Fastelagen 20. Penninga och mathen, kan någor mere få eller förtinga, thet är för sigh. Och andra Timmermän tagi effter ty the kunno arbethe, och kunne betinga, och hwar een rede sitt arbethe fråå sigh så, at thet kommer ey Klagemåål öffuer, Kommer ther Klagemåål öffuer före Wärckmestarena och Companit, at han drögher tijdhen för sin fördeel skull, och findz thet i sanningen, böthe i Companit ett halfft pundh Wax: Wil han ey än tå låtha lida sigh, och warder thet klagat

för Rådhet, gören tå medh honom ther om, som them täckes och rätten giffuer.

61 Jtem, Hwilken eller hwilke som förtinga samfält arbete och bygning, the skulu taga mögelighe Penninga, så at man haffuer fult mott fullo.

Anno Domini M.D.XLI. then 22. daghen Novembris, samptycktes här på Rådhzstuffune i ärlighe godhe Mäns, Jon Olssons, Ture Pederssons, Arwid Trolles och i menige Rådhzens närwarw thesse effterskreffne Artikler som här effter följer:

Först: Een godh Timberman om daghen frå Fastelagen, och til Michilsmässona medh mathen fem fyriker, holle sigh sielffwan mathen 2½ öre om daghen, Men ifrå Michilszmässe och til Fastelagen medh mathen een öre om daghen.

Jtem, Haffuer Ålderman Hans Larsson begärat, at inskriffua Mantalet på Timbermännen som nu leffua och kunna wara dughelighe til Embetet N: 22. Personer Anno 1604.

I aftrycket äro följande rättelser gjorda:

§	1	rad	6	å lytha	*ändradt*	*från*	ålytha
»	2	»	1	Hwilkin	»	»	Hwilkom
				Likaså 4: 1			
»	4	»	3	hemma	»	»	hemna
»	5	»	2	wårt	»	»	wårdt
»	6	»	3	säger	»	»	säg
»	7	»	2	käppe	»	»	käipe
»	8	»	1	som	«	»	så
»	9	»	1	Embethe	»	»	Embethet
				Likaså 13: 1, 43: 1, 54: 4, 55: 1.			
»	11	»	4	then	*ändradt*	*från*	them
»	16	»	2	bär	»	»	bära
»	16	»	5	blifue	»	»	blifua
»	30	»	1	w *tillagdt.*			
»	34	»	2	waka	»	»	wäka
»	36	»	3	lödigh	»	»	lodigh
»	38	»	2	gånger	»	»	gångne
»	40	»	3	tweem	»	»	tween
»	40	»	5	ware	»	»	wara
»	40	»	6	wåldtagher	»	»	wåldtaghom
»	44	»	3	låte	»	»	låta
»	44	»	4	wete	»	»	weta
»	46	»	2	olydoger	»	»	olydager
»	46	»	4	betale	»	»	betala
»	47	»	1	Compani	»	»	Companit
				Likaså 50: 2, 60: 1.			
»	49	»	5	Tungor	»	»	Tungar
»	49	»	6	färska, thetta tinge	»	»	färska thetta tinge,.
»	49	»	7	Bröderne	»	»	Brödern
»	49	»	9	winne	»	»	winna
»	50	»	2	wårt	»	»	wår
»	51	»	2	vthbyes	»	»	vthbyas
»	52	»	6	böte	»	»	bote
»	53	»	1	Wärkmestarena	»	»	Wärkmestaren
»	53	»	3	smälikin	»	»	smälikom
»	58	»	3	hwaruith	»	»	hwaruth
»	60	»	1	Then	»	»	Them

BAGARNES SKRÅ
från början af 1500-talet.

Uti den år 1856 utgifna samling af Skrå-ordningar är bagarnes skrå från början af 1500-talet (c. 1506—11) tryckt endast efter en ung och dålig afskrift, emedan originalet ansågs vara förloradt. Detta har dock sedermera blifvit återfunnet vid en reparation på Stockholms rådhus, nedfallet bakom ett skåp. Genom magistratens välvilja är det år 1865 öfverlemnadt till Kongl. Bibliotheket, och meddelas nu här till rättande af den förra upplagan. Det utgör en helt liten bok af 5½ tums höjd, och består af 10 pergamentsblad, som dock icke till fullo upptagas; den ursprungliga skriften slutar redan på midten af 11:e sidan; de yngre tilläggen fylla blott 2½ sidor, hvadan de återstående 7 sidorna äro toma. Ett tillsatt pappers-lägg är också tomt, utom sista sidan, der ett stadgande från 1584 blifvit påbörjadt att skrifvas och afslutas på sjelfva permen. Skrået har fram på 1500-talet (1523—40?) blifvit försedt med brunt läderband, hvars pressade permar visa riksvapnet, med vasen som hjertsköld, hållet af två vildmän. Vid bakpermen är fästad en liten bleckdosa, innehållande stadssigillet i rödt vax: S:t Eriks hufvud med omskrift SECRETVM CIVITATIS STOCHOLMENSIS.

IN no*m*ine dominj Amen, Efft*e*r tz ath wore kiere metborghere Som ärä the godhe men j bagare embithedh här j stoch*ol*m haffwe tiith och offta hafft the*ra* bön och begäre in tiil oss i wore radzstwe Om ena skraa ok rethtelssä bok, Innehollande*s* och wthtryckiande*s* om there*s* embethes retferdughet och redeligheth Thaa haffwe wij efft*e*rsc*ri*ffne Erik je*n*ss*on*, And*e*rs swenss*on*, Ped*e*r slatthe, och Jens gudm*un*dss*on* Borgamestare, mz wort kie*re* raadz raad ffulbord oc samtyckio, lat*et* dicta sc*ri*ffua och saman sätia fförsc*rif*ne bagarom ena skraa ok rettelssä bok, Th*e*r thee samd*r*ectheliga maaghe ok skole thöm inbördes holla och efft*er*retta mz alle sine jnnehollendes pu*n*cta och artic*u*la som h*är* efft*er* ffölg*er*

Förste arti*culus*

Item fförste artikel är at naar lästh Roog och hwethe gell*e*r ffyre och tywgw m*a*rk Taa skal eth spise brödh wägha trätighe lodh, It*em* en skanroggä tywgw lodh, Ok ith hwethebrödh tiwgu lodh, Wägh*e*r thz my*n*d*re* än som för sc*ri*ffuith staar Tha böthe v m*a*rk wax Stadzins rät offorsum*e*t

Item then tidh span hwethä gell*e*r tree öra Thaa skal huart hwethebrödh wäga Sextho*n* lood, Wägh*e*r thz myndre ware sa*mm*a sak v m*a*r*ker*

Item naar span hwethe geller halff m*a*rk Thaa skal hwarth hwetebröd wäga tolff lodh, wiidh sa*m*ma szak v m*a*rker wax,

fierde ca*pite*l

Item th*e*r efft*e*r som tidh*e*n tilsig*er* skal man tz bröd*e*t fförhögia och fförnidra, och eigh h*ä*r wtow*er* görandes, widh Raadzsins budh och neffstz For-wa*ra* huar sigh

Jtem hulkin syst*er*, j sam*m*a embete mist*er* sin bonda Tha skal hon frith holda embit*et* i sex wek*er* och ith aar, th*e*r efft*er*, om hon swa ffömaa ell*e*r h*en*ne teckes ¶ Är hon fall*e*n til, ath oppe holda sam*m*a embethe redeligä och skäliga Thaa maa hon tz nywta swa lengä hon leffwer Ell*er* förma ath brwka Tha mz Radzsins loff ok tilstädelsse ok brödrane lydne*n* är god

Item dyrffues nogor läng*e*r brwka embeteth wtan som nw är sakt, wtan borgemestares ok Raadzsins tilstädelssä som försc*rifui*t staar, Thaa mogä bröd*er*ne til same*n* ko*m*ma, Och lycke ther*es* fenst*er* ige*n* mz borgamestares och Raadsins loff och ickä anners Nyn pithi

Item wiil oc nogh*e*n syst*er* j sam*m*a embethe efft*er* sin framfarne dandema*n* sigh anna*n* tidh til gifft*er*-maal begeffua Tha skal hon tagha en swen som haff-w*er* tienth h*ä*r i staden i try aar fför en mestarswen i sa*m*ma embethe hwem h*en*ne best tyckes tz är best

Item th*e*n som wil wara bagare i sam*m*a em-bitä han skal haffwa ena halffwa läst hwethe offör-borgath Om sa är

Item han skal och wara äkta, Annars ko*m*mer ha*n* icke i embet*et* lär fast oc nym

Item ingä beryktade q*wi*nnor skole och wara i sa*m*ma embethe q*uo*d p*ro*cul absit nu*n*ca*m* (?)

Jtem hulkin mest*e*rswen so*m* förswmar sins hosbondes arbethe ok är han wtan forffall Thaa skal han böthä en öre j byssone och tre m*a*rk wax för hwarghe bakni*n*g

Hwlkin som wil nogen läriu*n*gha til sig taga thaa skal han tiena ith aar fför skoo och wanmals kläder lin hosa

Item th*e*n som komber i sam*m*e embethe Han skal geffwa wth halff m*a*rk til ölls, och tw fath fiisk som gamal plegsid*e*r haffu*e*r war*i*t thäs bät*re* är*e*t mz s*mi*or (?)

Item naar han haffu*e*r bakadh tw aar swaa skal han göra en kosth mz twaa tw*n*nor ööll ij skinkor mz theris rede ok sex marker wax och ena mark peni*n*ga til harniska peni*n*ga

Item hwar skal baka licha wikt mz th*e*n and*ra* efft*e*r tide*n* högre och icke mynd*r*e om honu*m* teckes ell*e*r om han förma, Hoo tz icke gör han skal mista b*r*ödith ok böthe tre m*a*rk wax och ena m*a*rk peni*n*ga i bössone stadzsins reth offörswmat

Item skole ok twa gode men aaff raad*e*t som om aareth sitia fför rättar*e* ffoither hwart maanede moth gaa och ransaka j ther*es* embethe hwar för sigh om ther*es* brödh ok bakning skelig*i*t och retfferdiigt är ffintsz anners böthe tree m*a*rk peni*n*ga stadzsins ensak

Jtem komb*er* h*ä*r nog*e*t wtle*n*st hwethä til stadin Thaa skal th*e*n yngxthe bagaren tinga tz hwethe til

alles theres behoff Och betale siden hwar effter sin empnä oc makt ¶ sker ickä swa ath wnge brodren *tett*e tagh*er* tilwar*e* ell*er* förswmar böthe fem m*a*rk*er* vax wta*n* nade

INgen locke annars lego folk ffraan sin embetz brod*er*, wid*er* bot halfft pu*n*d wax stadz*i*ns rät offör*sume*t

Item alle and*ra* zaker ok broth som henda ku*n*nä inbördes j fför*scrif*ne embethe, j hwad motto tz helstz kan warä, liggiä alt wnd*er* stadzins reth och neffst som lag tilsigia förwa*ra* huar sig

(De tre följande §§ äro af något yngre hand.)

Item hulkin brod*er* som andr*om* synom brod*er* gör fforköp och bliffw*er* mz tw wethne beslagen ok til wu*n*nen böthe j embeth*e*t tre m*a*rk*er* wax och ene m*a*rk pen*in*ga j byssone wta*n* nade

Jtem hulkin brod*er* ell*er* syst*er* som är wtan siwkdom och lagä fforfall köpe sith hwethe och spa*n*ne male sielff oc icke ther*es* drängär ell*er* pigo widh sa*m*ma bot förscriffu*i*t är

Item hulkin brod*er* ell*er* syst*er* giffu*er* nogr*om* sinom brod*er* ell*er* syst*er* oqwedens ord jnna*n* dryckio ell*er* wta*n* och är*e* tw wetne til wari sam*ma* both stadzins rät offörsu*me*t

(Följande § är skrifven vid slutet af 1500-talet; jfr näst följande.)

Huilken embetess broder ssom icke kommer tillstedess uttan lage förrfall ner honom tillsagdt bliffuer med yngste Broderren skall böte j Byssone en mark penninger och till the fattige en halff marck vttan all ginsseielsse.

(Till sist kommer ånyo samma stadgande.)

Anno 84 then 18 Junij wore embetess bröderne thilhope sampt theress bisitiaress neruarw udtaff rådett Hanss andersso*n* bleff så endrechteligen afftalad att huilken embetess Broder som icke kommer till stedess utan lage förfall ner honom tillsagdt bliffuer med yngste brodere*n* skall bötte j byssone en marck penninger och en halff marck till the fattige

Hanss andersso*n* med min egen hand &c.

(De med större stil tryckta orden äro skrifna med rödt bläck, samtidigt med det öfriga.)

SMEDERNES I YSTAD SKRÅ

af år 1496.

Det ansågs mindre lämpligt att i samlingen af de rent Svenska skrå-ordningarna upptaga detta, som icke är skrifvet på Svenskt språk. Då det emellertid har interesse för det nu varande Sverige kan det här meddelas.

Handskriften, som tillhör Kongl. Biblioteket, består af 10 pergamentsblad, utgörande ett enda lägg i liten qvart. Den är inbunden tillsammans med en dålig afskrift eller öfversättning under titel: »S:cte Olofs(!) Lag eller Smede Embetets äldsta Handlingar öfwer-satte på Swänska år 1777 af Christ:n Hier. Johansen.» På titeln är embets-sigillet aftecknadt; det är ovalt, föreställande skyddspatronen, biskopen och helgonet, S:t Eloi med biskopsmössa, kräcklan i venstra handen och hammaren i den högra. Omskriften läses troligen rättast: *Sigillvm officii fabrorvm ystadēcivm.*

Ur ett »Förtal» af Hr Johansen förtjenar blott följande att meddelas: »Uti 3:e articelen, första författningen omröres att Mässa skulle hållas uppå S:te Knuts dagen då de höllo Samling. Det gifwer anledning at tro, det de äfwen så wäl som Skomakarna hafwit sitt eget altare i S:te Mariæ kyrka, hwarest de hafwa en utmärkt Stol med bildhuggeri och Smeder-

nas insigna uppå: men jag har ingen widare anledning dertill funnit: men at detta Lag hafwit någon förbindelse med hellge kors Capell, så i Stolestånd som hus-ägendom, derom witnar Bihanget uti des pergaments brefwar.»

Det omnämnda bihanget torde ock böra meddelas, då kanske dessa »pergaments brefwar» numera icke finnas till. Det följer oförändradt; brefven hafva blott blifvit ordnade i årsföljd.

I handskriften sammanhänger texten; men är här afdelad efter paragraferna. Hvad som är tryckt med spärrade bokstäfver är i handskriften präntadt med rödt bläck. De inom [ ] satta ord och bokstäfver äro uteglömda i handskriften.

J Naffn gwtz fath*e*rs søns och thæn hælyantz Mæthæn gwdh ær inthe swo thækkelicht och kiærth aff mænisk*en*s thiænisthe som samsæde och kiærligheedh thz prøffwes mæth gwtz eghen orth i læsthene som han sælffwær sigh*e*r Hwor two ællær thre same*n* ko*m*me i mith naffn th*e*r ær iagh mith i bland them Och thæs bæth*e*r them sæmies mæth the*re*s ærindhe thæs bæth*e*r scal them wedes hwath the rætwislege bethes Och sigh*e*r apostelen sanctus iohannes ath hwilken som elsker sin iæfnkristæn han folko*m*mær gwtz bwdh Forti wordhe gwd mæth oss hær och hwor stadh hann*em* sælffwer thell loff och ære Och hær sancte løys th*e*r smith och biscop war pyne och døødh tholdhe For gwtz skyldh oc ær alle smithie patron Tha børiæs hær th*e*n skraa och wilkor thær smithie

jnnæn ystædh bør mæth statheligh kiærligheet ath holdhe hwer mæth thæn a*n*næn leffwe*n*des mæth thæn leffwende och leffwende mæth thæn døthe

Thæt ær thz første ath hwo th*er* wiil gaa i thætthæ worth smethie gildhe jnnæn ystæth ællær kompanscap thz ær eth arbeydh och æmbedhæ thæth wærilden kan egh wmbære tha skal han giffwe en *tynn*e tystøøl æller two ty*n*nær danstøøl tiil laffwith och thre s*killing grote* och thre s*killing grote* til raadhæth och i kosth mæth thry fad salt madh och thry smør tho ferske rætth*er* och thæn dell som th*er* til hør*er*

Ithem wordh*er* nogh*er* brodh*er* thre*n*gd*er* til logh tha skwlle alle brøthræ sto*n*de hann*em* i tynde och hielpp hwilke*n* brodh*er* thæt ecke gor och wordh*er* han tiil sagdh*er* bødhe tiil lagheth en halff tynne tystøøl

¶ It*em* Combær noghær smedh fræmethe aff annær stath ællær landh thel ystæth mæth syn smethie giærningh och bær poo thingh ællær torgh och haffwer ey foghedens Borgem[e]stere ratmæns och worth my*nn*e æller loff tha sculle smeth*er*næ mæth fogedens hielp ladhe bære hans gierningh paa rathws och th*er* scall ransages hwath th*er* scall aff gøres

¶ It*em* hwilken i thætthæ worth lagh gaar tha scall han widhe ath the ære wore rætthe lagdrecke Thæn første syndag næst effth*er* paaske Annær dag s*anc*te knwtz dagh kongh stæffnæ paa sa*m*me dagh och mæssæ Thredie næsth æffth*er* tolthe dagh iwle Thæn fiærdhe mithfastes syndagh Fæmpthæ sancti williades dagh

¶ Hwilken brodh*er* egh kombær thel thæsse fornæfndhe lagdrecke for wden storth mærkelicht forffall bødhe fæm ængilske

¶ Hwilke*n* for swo dan brødhe faldh*er* och forsmar hænne wth ath lægghe han bødhe pæ*n*ni*n*gh pa pæ*n*ningh

¶ Hwilken segh wil wærie mz wræth ordh och forsmætheligh gange wth aff worth lagh och wordhe aldrigh wærdigh ath ko*m*me di thz eghen*

¶ It*em* Comær kwll faal pa torgh*et* ællær gadhe och gildes brodh*er* smeth staar och faler och købær Combær annær brodh*er* th*er* yffwær och bethes ene tynne ell*ær* two ællær meer for sa*m*me pæ*n*ninghe som anner køpthe och worth*er* hann*em* thz sønt som thell ko*m*mer han før køpte bødhe fæm ængilske

¶ It*em* Hwilke*n* som leyær a*n*ners swen jnnæn hans stæffne dagh giffwe thel lagheth en tynne tystøol

¶ It*em* Comer nogh*er* dhrengh til ystæth ath lære smethie æmbede tha skal ha*n* giffwe smedh*er*næ en tynne danstøol til lære *tynn*e jnnæn fiorthendhe dagh*en* gaar han th*er* ower tha giffwer ha*n* dobelth wdh*en* han haffwær thz mz oldh*er*ma*n*tz myndhe

¶ It*em* mo och engh*en* smedh gaa i worth smethie laff wdh*en* han gør syn mæsth*er* g*er*ni*n*gh som er en bynøxe en jerngreb och en hætzsko och tha scall oldh*er*man och thre ællær fyræ aff the ælsthe brødhræ ow*er* ware swo længhæ ath thæth ær giorth swo ath the ladhe th*em* nøwæ mæth

¶ It*em* Om swen fylgh*er* syn hosbonde thel dryck i worth lagh och sædh*er* segh næth*er* och taghær lighe scaal mæth brodh*er* bethale swo møgæth som gæsth

* Ett besynnerligt fel för dit ighen eller i thz ighen

Gøør han nogrom wmagh mæth wredhæ ællær skændelig ordh bøde fæm ængilske Ryckær han kniff ællær swærdh ællær nogher anner wapnn giffwe halffwe tynne tystøøl Gøør han nogher swar wide ey sine egne brødhe

¶ Item købær nogher lee segel ællær noghet annet ægh iærn haffue hoos segh och prøwæ halffwer dagh thæckæs hannem egh bære ighen och taghe syne pænninghæ ællær ladhe thæth antbwdh bæthre æffther syn wilie

¶ Item om nogher købær noghræ iærn andbuth och kommer ighen thel smethen och Cwnne ey forlighæs gange til theres oldherman och kiære och han gangher mæth ællær hans bwdh och forlighe thæm welle the ey forlighes ther mæth giffwe laghet en tynne tystøøl smedhen om thz ær hans skyldh

¶ Item om nogher jnnen bys æller wden kommer til nogher smith och ladher smethie hwath thz kan ware och wil ey betale och gongher thel annær æller thrithie och swo om kring swa brath nogher aff worth laff thæt forstaar och smedher ath hannem och wil ey hiælpe sin brodher til rætthæ giffwe laghet en tynne tystøøl

¶ Item Faar nogher smedh aff byen och boor paa lantzbygdhen och boor wde helth aar æller halfft och komber ighen i byen ath boo wynne syth gyldhe och brotherscap som en ffræmethæ man wden han nydher andhre nodhæ

¶ Item komber nogher kwlebrændheræ och faar mæth falskerii mæth tynne ællær halffue brandhæ ællær kwlstre ællær noghet anneth slight drafl ganghæ smyth och thet teet for borgemæstere och radmæn

och the gøre for thørres ære och skybæ ther ræth yffwer

¶ It*em* Nor nogh*er* swen tagh*er* orloff af syn hosbonde tha bethale hann*em* wæl thel nøghæ swo meghæth som han haffwær hann*em* loffueth och sacth wil han egh ko*m*me swen och kære for olderman kan han forlighe th*em* thæt ær wæl kan kan egh och hosbondh*en* egh liwthe wil och gøre ey swa meghet som ræth ær bødhe til lagheth en tynne tystøøl

¶ It*em* Star nogh*er* brodh*er* paa tingscamblæ ællær hans buth och sæl syn gærni*n*gh och komber anner och dragh*er* thæn fraa th*er* købe wiil bødhe i lagheth en halff *tynn*e tystøl

¶ It*em* Hwilken waldh*er* worth*er* thel oldh*er*man och wil egh a*n*nameth bødhe en t*ynn*e tystøl

¶ It*em* Om nogh*er* wæls thel stolsbrodh*er* och wil egh fore staat som hann*em* bør bødhe en halff tynne tystøl

¶ It*em* Hwilk*en* qwy*n*næ i thætthæ worth laff wil gaa giffwe til laghet ii *grote* och en marcth wox

FRamdelæs i hwer laghe drik sculle brøthre begaa the aff ære døthe aff worth laff och offre malleghe en godh pæni*n*gh

¶ It*em* Nor nogh*er* brodh*er* bliffwer dødh tha skall hwer brodh*er* ko*m*me for hans broffiæll och følie hann*em* til graffwe och egh ath enestæ thæm mæn the*re*s hwstrw och børn mæth liws och pæl sculle staa til redhe som the wilie haffwe løn aff gwdh och tack aff laghet Forti hwath dwgh*er* ath ware broth*er* wti glædhæn wden han ær och brodh*er* i drøffwilsen wndh*er* i *grotes* widhe

Item hwo som mæst*er* tynne giffwær wdh skal egh anner staadh læghæ hænnæ wden hem thel oldermantz wden han haffwer thz mæth oldh*er*mantz loff

¶ It*em* hwilken brodh*er* egh til thæn fornæffndhæ mæstær tynne [kommer] och for logligh bwth haffue sælffwer skadh*en*

Hoor th*ætt*e nw kombær

SMythie lagh thz ær eth æmbedhe som wærilden kan egh vmbære Thæth ær thæth wærthegheste æmbede aff ligmæn j wærilden ær Thæth ær en stødh och hielp til alle æmbedhe wden smeth kan ænghen segh biærghe Swosom gramatica ær til annæn konst th*er* wisær wægh til andhre konst*er* Swa wisær smethie konst wægh til wærilz konst*er* Aff smethiær ære kompne pawe cardinales biscobe och th*en* hælghe k*ir*ckes formæ*n* Aff smethie haffue waret kæyse*re* koninge

¶ It*em* hwilken brodh*er* som fall*er* for widhe æll*er* for annær brødhe tha sculle brodhre haffue macth til ath skellighe panthe hann*em* aff hwath thæth hæltz ær for hans brødhe

¶ It*em* hwilken brodh*er* th*er* hollær swen i thiæniste mæth tratz th*er* andhrom broth*er* haffuer amooth brwdet och wil bæthræ æffth*er* gothe mentz sighende bødhe en halff tynne tystøøl til lagheth

Item komber jern falth til ystæth och brøthræ ære thrangstæddhe pwa iern hwilken broth*er* thz køber før æn olderma*n* thz køber til alle brøthres behoff han bødhe til laghet en tynne tyst øl

¶ Item hwilke*n* wlydh gør i olderma*n*tz thale ha*n* bødhe fæm ængi[l]ske

¶ Item hwilk*en* brodh*er* ecke betaler syth ølskodh jnnæn xiiii daghe effth*er* adhyldryk bødhe pænni*n*gh paa pænni*n*gh

¶ Item hwilk*en* brodh*er* hin andh*er* giffuer wqwædh*e*ns ord i gilhws kallær hann*em* skalk æll*er* annet onth naffn thz som hans ære rører bødhe til laghet en halff t*ynn*e danst øl om th*er* ær witnæ til

¶ It*em* slaar brodh*er* andhrwm pwst ell*er* kinhesth i gild*es* hws bødhe halff tynne danstøl til laghet gør han hann*em* saar widhe ey sin eghen brødhe mæn thz skaal stondhe til Fyre brødhræs sighendhe Slaar han brodh*er* i heel thz gwdh forbiwdhe ganghe wth aff laffwet och wordhe aldrigh brodh*er* meer

Item hwo som bær wapn i gildhes hws bødhe en halff ty*n*ne danstøl

Item gør han thz nogh*er* brodh*er* tel forthreth bødhe en heel t*ynn*e danst øl

It*em* hwilk*en* brodh*er* som kærer sin brodh*er* for Radh æll*er* foghet før æn han haffwer kærthet for sin oldh*er*man ha*n* skal bødhe i t*ynn*e tistøl til lagheth Am*en*

(De följande fyra raderna äro af annan hand.)

It*em* maa engh*en* borg*ere* i ystæd haffwe smetie g*e*rni*n*g falth poo syth windw wdh*e*n smedh*e*rnæ haffwer han nogh*et* ath sæliæ tha skal han sæliæ thz wti syth hws

Hec statuta conuiuij sancti eligij in ystadia Sc*ri*psit ericus seuerini scriptor ciuitatis eiusdem Anno domini Millesimo quadringentesimo Nonagesimo vi° Senatore pet*r*o laure*n*cij fabro Pro tunc temporis regente conuiuium Sub sigillo ystaden*si*

Hec su*n*t no*m*i*n*a fratru*m* defu*n*ctor*um*

Jep smith olderma*n*
Swen smith stolsbrodh*er*
Andh*er*s smedh
Peth*er* smedh
Lasse smedh
Ebbe sporesmed
Symon smed
Jeppe smed
Morth*en* smed
Peth*er* nielss*en*
Olæff smed
Nis jenss*en*
Hans smed
H*er* peth*er* jenss*en*
Nicolaus dæne
Boo smed
Jacob spo*re*smed
Niels winth*er*
Gregor*ius* smed
Matt*is* smedh

Olæff borre
Mæsth*er* peth*er*
Swen smedh
Nis mattiss*en* affrwskemølle
Do*min*us lau*re*nci*us*
Pær ericss*en*
albrit klynesmed
cla*us* knywesmed
Jessæ smedh
karll
Jon smedh
tyghe smedh
Je*n*s skoni*n*gh
P*er* swenss*en*
Pæth*er* smedh
H*er* pæth*er* jenss*en*
Michil smedh
Andh*er*s tomess*en*
Hogh*en* smed
Andh*er*s karllss*en*

(Det följande är af yngre hand.)

Anno do*m*inj Twsynde ffæmhwndrede och oppo siættæ th*en* ma*n*dagh ne[sth] fore wor ff*ru*e dagh natiuitatis marie

Vii oldh*er*me*n* och Stolsbrødre som th*en* tiid til skekede wore for forstande*re* och til syneme*n* for smedie laffwet j ystædh Vii mæth borgemesth*er*s och ratz velie och samptøcke haffwe wnth och tilladet ath tisse efftth*er*scr*iff*ne æmbitzme*n* som æ*re* gwlsmedh*er* remesnidere pwngemage*re* och swærtfægere moo winde

worth smedie æmbede mz swo skiell ath the skwlle gøre fwlth och alth til worth smedie æmbede och holle alle the article och wilkor wedh makt som worth smedie laff skraa och statutæ innæhollær och wtwisær ligherwist som smedh som er meth kost ath gøre och pæninge til radet och til laffuet som smedh och holle skran wed makt aldelis i alle madhe

Item kommer nogher aff tisse fforscriffne æmbetzmen fræmmede aff andher stadh eller landh til ystædh mz sith æmbede eller hondewærk och bær oppo ting eller torg och haffuer ey byfogedens borgemesteres ratmentz och worth mynne eller loff ther til tha skwlle the dandemen som ære oldhermen och stolsbrødre mz fogedens hielp lade bære theres gerning oppo radhwss eller tolbodh och ther skall randsages och sættis i rettæ hwath ther skall aff gøres

Item ey skwlle och tisse forscriffne embitzmen købe nogher smedie gerningh ath bære oppo ting æller tingbæncke ath sælie æller haffue falth smedherne til skade æller forfongh

Item wil nogher borgere eller kræmmere holle nogher swen oppo pwngemagere eller remesnidere embede wti sith hwss worth lagh til forfongh gøre fwlth i embedet som smedh

Item hwilken remesnidere eller pwngemagere thettæ worth laff wil winde han skall gøre syn mesthergerning som er eth bonde bitzel eth dwbelth par hanske och en ringepwngh wstraffeth

---

(Christ. Hier. Johansens)

Bihang.

Är et utdrag af några Pergaments brefwar, som finnas i Embets lådan, af följande innehåll; öfwersatte.

Et bref innehåller en förpantning af 1465 hwaruti Gertrud Nils dotter, Olof Nielssens änka, kundgör at hafwa bekommet af hustru Seygne Swennings Sex lödig mark i reda penningar, hwarföre hon pantsätter sin gård med Stuge-herberge, Gate hus och port, så mycket som dertil hörer, med sådana skiäl, at när then skall igen lösas, skall det wara om Påska och ey annan tid, tillbindandes sig at afstå thenna Egendom til Seygne Swenning och thes arfwingars bruk, til des den af Låntagaren eller des arfwingar blifwer inlöst; och hwad förbättring eller åbygnad kan wara gjordt, at betala jemte Hufwud stolen. Denna skuld är endast tilökt med 3 lödig mark widare erkänd låhn uppå detta Jorda gods, som förestår. Såsom witnen har underhängd sina Sigiller efterföljande: Petrus Hwid Borgemästare, Jeppe Tripge, Anders Jenssen och Jeppe Nielssen Rådmän, jemte 2ne andra förut Toste Jepsen och Kell Pauelssen.

Sedan har Gertrud Jenses dotter, Olof Nielsses Efterlefwerska och Borgerska i Ystad, försåldt 1467 denne pantsatte ägendom til förr omrörde Sygne Jepps dotter Swennings och des arfwingar, liggandes gården wästan för herr Jens Månsens gård, för de penningar han upburit, och finnes skiötet och hemul på wanligit sätt.

Til witnen hafwa underhängd sina Sigiller: Anders Nielssen Borgare i Ystad, Knut Jenssen, Michel

Jenssen och Erik Jenssen Byfogde, Tosta Jepssen och Kiell Pauelssen Borgmästare härstädes.

1492 hälsar Nils Olssen Byfogde, Kiell Pauelsen Borgmästare, Henning Margrefwe och Hans Bossen Rådmän, Asmen Lauridssen Borgare i Ystad, Ewinnerliga med Gud: Kundgörandes det de med flere dannemänd som Ting sökte then dag Onsdagen näst efter Kyndelsmässo dag wid Tinget, hörde och sågo, at hederlige Jens Mauenssen Rådman i förenemde Stad, uplåt och afhände ifrån sig och sina arfwingar en thes Gård til beskedel. Swen Jeppe Nielssen i samma Stad och hans arfwingar, liggandes wästan i sunner något när Stranden, sunnan wid Jens Mauenssens Gård, och Östan indtil den Gård som Jeppe Nilssen köpte af Måns Longwoghn åt bys sträte sunnan. Och kändes Jens Mauensen innom 4 tingstämne, i monga goda mäns närwaro, at hafwa bekommet sin fulla betalning til nöyes af för nämde Jeppe Nielssen, och war ther ingen motsäyelse på samma skiöte, utan alla Articlar klarligen hörts som före skrifwit står, thet wittnar uppenbart de widhängde Sigiller wid thetta öpna bref. Datum ut supra.

1506 kundgör Knut Pauelssen med sit öpna bref, at hafwa til läge bekommit af Knut Smed Ålderman, med Stolsbroder och menige Lagsbröders samtycke, en Gård här i Staden, liggandes näst Tröls Manessens gård, bys-sträte emellan öster och wäster, och det uppå des lifstid, med de wilkor: at han skulle bygga och förbättra Gården med Eketimmer efter köpstads sätt; Hwarföre lägan skulle betalas om Påsken med 3 Mynt, och i widrig händelse at Gårdens underhål-

lande försumades, skulle den efter Embetets utsäyande, af honom betalas med penningar.

1516 har Jepe Nielssen gifwit tilkänna at han anammat et lån på Tolf lödig mark reda penningar, hwilka woro gifna af Mäster Hanssen til heliga kors Capell, hwarföre han uplåtit sin Gård til samma Capell och derföre skulle gifwa i leya om Michaeli tid 4 mark lybsk.

Et annat bref som Åldermannen Petro Smed och och Stolsbrodern Petro Pögner underskrifwit är så otydeligt skrifwit med abreviationer, at man ey kan få rätt deruppå til sitt innehåll. Des årstal tyckes wara af 1500de i början.

1573 den 20 april har Frantz Olsson Rådman och Sander Sommer, Borgare, såsom Kyrkowärdar utgifwit et köpebref til Åldermannen Tilluff Swenssen, Anders Swärdfäger Stolsbror, och Greiger Olssen Lagsbroder på samtelige Lagsbrödernas wägnar uti Ystads Smedjelag, som nu äro eller efterkommandes warder til Ewig tid, uppå et rum i Wårfrue kyrka sunnan, och wästan näst intil helig Kors Capels dörr, som består af 4 stolsrum, hwarföre betalning skiedt til nöjes, och all försäkran gifwits till en trygg och rolig besittning deraf, med det förbehåll, at Smedje laget skulle hålla deras fönster färdigt och i stånd, hwilket är det som sitter i öster öfwer högaltaret.

1610 den 20 Febr. har Thönnis Gurrisson försålt Et Stoleställe uti Wår fru kyrka till Hans Andersson Borgare härstädes, så ock till Swen Nilssen knifsmed, den förra Ålderman och den senare Stolsbroder uti Smedje laget, liggandes uti Capellet, sunnan til Capels dörren, näst til den Stol, som herr Mårten

satt uti at underwisa folket när han skriftade, hwilken stol tilförene tillhört Olof Perssen Bödkare härstädes, men nu til samtelige Smedje lags behof afstådts och försåldt blifwit med wanlig bekräftelse och underskrift.

1639 den 11 Februarii är et fäste-bref utgifwit af Kyrkowärdarna Hans Cortssen och Hans Thomessen, efter Kongl. May[ts] påbud at alla Stole-stånden i Wårfru Kyrka skulle stadgas och regleras till Kyrkans inkomst och förmån: I följe hwaraf Kyrkowärdarna bordtstadt och fästad med sitt öpna bref til ärlige och förnuftige Män Rasmus Jörgenssen Ålderman för Smederne, Claus Froest Stolsbroder och det hela Smedjelaget, fyra Stolar liggandes i den sundra gången wid muren, näst ingången till funten, warandes riktigt erlagd betalningen derföre, och ifrån alt widare åtalan hemulat och bekräftad för Smedje laget; dock med den Condition at hålla deras stora fönster öfwer Altaret färdigt, som ifrån Arildstid ålegat dem, om de icke sin rätt förbryta wela.

Detta är stadfästad med Kyrkans Sigil och upwist wid kyrkorådet den 10 Febr. 1747.

MAGNUS ERIKSSONS GÅRDSRÄTT.

A.

Gardz rätther 284

Här byrias gardz rätt*er* ärligs höfdinga h*er*ra magnussa konu*n*gs mz gudz nad Swerik*is* Norg*is* ok skones ok vptälias j hanu*m* flukka fämpta*n* försth

j Om ma*n* slaar a*n*na*n* j häll
ii Nu vm ma*n* slaar a*n*na*n* hugg ell*er* sting*er* blodwite
iii Nu vm puust ell*er* vm käps hugg th*er* ey komb*er* blodwite inna*n*
iiii Nu vm oqwädhins ordh
v Nu vm ma*n* vardh*er* ey gripin widh*er* ferska g*er*ni*n*g
[vi Nu vm styldh]
vii Nu vm vadha eeld
viii Nu vm dobbel leek
ix Nu vm taffuel leek
x Nu vm frimark
xi Nu vm gield ell*er* gäldaräth
xii Vm vald tääkt
xiii Vm röffwa*n*
xiiii Nu vm vnsägni*n*gh
[xv Nu hwa som vntuälder then brutlika mot rättenom]

---

r. 4 skones *rättadt från* skonor — r. 12, 21 *tillsatta enligt Link. och siffrorna till följd deraf jemkade, liksom ock siffrorna vid texten, emedan fl. 9 der icke har någon nummer.*

j Hvilki*n* ma*n* so*m* a*nn*an slaar j häll giffui liiff fore liiff vm han vardh*er* fangen widh*er* ferska gerni*n*gh Rymer ha*n* ok ke*n*nis vidh*er* g*er*ni*n*ga hwar ha*n* vardh*er* fangen misthe liweth Wil ha*n* dylia dyli mz xij ma*n*nom aff gardheno*m* ok radhe halfue ne*m*pd huar th*e*ra som a käre ok swara scal

ii Hvgg*er* ma*n* a*nn*a*n* saar ell*er* slaar ell*er* sting*er* til blodwithe tha scal ha*n* mista högra hand sina

285 iii Slaar man puust ell*er* käps huggh a*nn*a*n* swa at ey komb*er* blodwithe jnna*n* tha skal ha*n* stingas gino*m* hand sina vm ha*n* vardh*er* g*ri*pi*n* vidh*er* ferska g*er*ni*n*gh

iiii Kallar ma*n* a*nn*a*n* tiuff. härinson. ell*er* annat oquädhins ordh, är ha*n* knape ell*er* skytta ligge innan torneno*m* en manadh ok äthi vatn ok brödh, är han hyrdräng*er* ell*er* annar mi*n*ne ma*n* ligge j stokkeno*m* ell*er* j kistonne samuled. är ha*n* smaswen wardhe hwdstruken

v Nv ka*n* th*e*n ma*n* som nokra gerni*n*gh gör huat gerni*n*gh thz hälzt är, ey vara taghin widh*er* ferska gerni*n*gh Ok dyl ha*n* sidha*n* tha nä*m*pne huar th*e*ra som kär*e* ok dyl siex män aff gardheno*m* vm thz a liffuit gaar huat the fälla warj fälth huat the wäria varj warth gaar thz ey a liffuet tha nä*m*pne huar th*e*ra thre män

vi Nu stiäl ma*n* til ii öra päni*n*ga hänge fore Stiäl [man] til en öra misthe huud ok öron Stiäl ma*n* mi*n*ne än til ör*e* misthe hudhena vm ha*n* vardh*er* taghin widh*er* ferska gerningh elle wärj sik som för är sakth

---

r. 2 widh*er* *rättadt från* ward*er*. — r. 27 man *upptaget ur Sk. För* huud *har Sk.* handh.

vii Hvar ma*n* skall liws ell*er* a*n*nan eeld bewa*ra* j
sino*m* stadh aff hwilka ma*n*na wangömslo skadhi thi-
mar tha skal ha*n* takas ok j sama eldhin kasthas vm
han vardh*er* fange*n* vidh*er* ferska gerni*n*gh vm thz
är ey j gardheno*m* ell*er* j köpstadheno*m* thz är swa
viith som mi*n* h*er*re konu*n*gen ligger ok hans folk
vardh*er* ey fangen ok withes hanu*m* sidha*n* ok dyli
ha*n* dyli mz siex ma*n*nom som för är sakt görs thz
a lande böte xl. m*a*rk och aat*er* skada*n* fforma ha*n* 286
ey bötha bliffue j konu*n*gs mi*n*ne
viii Nu doblar ma*n*. enghen ma läng*er* dobla än
mi*n*no*m* h*er*ra konu*n*geno*m* är budhit godha nath j
ha*n*s h*er*berge, gör thz nokor sidha*n* är thz knape
ell*er* skytta, ligge j torneno*m* ena siw nätt*er* vidh*er*
vatn ok brödh, är thz smaswen wardhe hudstruke*n*
ok misthe hudhena är thz mi*n*ne ma*n* for*e* sik ligge
j stokkeno*m* ell*er* j kisto*n*ne vidh*er* vatn ok bröd ena
siw nätt*er* Nu vithes nokro*m* th*et*ta och wardh*er* ey
gripin widh*er* ferska gerni*n*gh dyli mz siex ma*n*no*m*
som för är sakth Ejngh*e*n ma ok sinä hesta ell*er*
vapn bort dobla, einghen ok pa höghre gield än so*m*
huar bär redho med sik til leeks ell*er* ok til bordhit
Huar thz gör warj ogilt ok stande sama räth som
för är sakth
ix Samu rätt*er* wa*r*i vm taffwel leek so*m* sakt är
vm dobbell
x Framledhis forbiudh*er* mi*n* h*er*re konu*n*ghen fri-
mark hawa huar th*er* mz far wa*r*i alt ogilt ok varj
sami rätt*er* th*er* vm som dobbell
xi Ejnghen ma a*n*na*n* vm gield ok skuld ohöwizslika
mana, huar thz gör stande sama räth so*m* för är sakt

r. 27 frimarknadh *Sk.*

vm oqwädhins ordh Thöm som gield kräffuias hanu*m* scal mi*n*s h*er*ra konu*n*xens ämbetzma*n* swa langa*n* dagh leggia til ber*e*dha som hanu*m* är möghelikit at betala ok hino*m* är quämliket sina päni*n*ga faa, at ha*n* ey offlenge ept*er* sino*m* päni*n*gom bidhe, vil han ey ber*e*dha jnna*n* daghin tha scal mi*n*s h*er*ra ämbetzma*n* mz godho*m* ma*n*nom my*n*s h*er*ra j gardheno*m*
287 latha mätha ha*n*s hawor til ber*e*dha mz ok thz the eigh til räkkia tha skal ha*n*s godz a landeno mz godho*m* ma*n*no*m* mäthas ok mz gieldhas Räkk*er* eigh sidha*n* aat tha scal mi*n*s h*er*ra ämbetzma*n* antwardha th*e*n som gieldhit ägh*er* j händh*er* th*e*m som gieldhit skal opbära Ok ha*n* haffui sidha*n* valdh ha*n* j häpto*m* hawa hanu*m* tho ok ha*n*s limum ofordärwadhom th*er* til han ber*e*dh*er* ell*er* j ha*n*s my*n*ne bliffu*er* vm ha*n* faa eigh borgha*n* vta*n* thz see mi*n*s h*er*ra gield Dyll ma*n* gield ärw ey vithne till ell*er* oppe*n* breff är thz thre m*a*rc [ell*er* mi*n*ne dylj mz siälffsins edhe, är thz meer än iij mark och] mi*n*ne än xl. [dyli siälff siätte är thz xl m*a*rk] ell*er* meer dyli mz xij ma*n*nom

xii Nv huar som valdtagh*er* q*w*inno. höris roopp ok a kalla*n* synes blod blaat ok riffuit kläde än tho at ha*n* sin wilia ey fulko*m*pnadhe miste liiff vm ha*n* vardh*er* gr*i*pin a ferske gerni*n*gh ok vithes thz hanu*m* Dyli mz xij ma*n*no*m* aff gardheno*m* ok raadhe halfue ne*m*pd huar th*e*ra

xiii Nv huar ma*n* röffuar til half m*a*rk vardh*er* th*er* til wnne*n* misthe liffuet, huar so*m* mi*n*ne röffu*er* böthe aat*er* skada*n* ok xl. m*a*rk mz th*er* aff ägh*er* konu*n*-

---

r. 3 til at *Sk.* — r. 8 om *för* ok thz *Sk.* — r. 12 then *rättadt från* them — r. 18, 19, 20 *De 20 orden inom* [ ] *äro upptagna ur Sk.* — r. 22 blod *rättadt från* blad *enligt Sk.*

ghen halft ok halft malsäghande fforma han ey böta misthe hudhena

xiiii Hvar som annan vndsigher Ryme mins herra gardh ok kome aldre for hans öghon ok hawi owenskap hans ee mädhan thessa gerninga scriffwadha ärw Huar them gör tha biudhom vi konungh magnus allom them j waart jngiäld ärw ok huariom ok enom vm sik at the eller then, tha vaar ämbetzman eller malsäghande til sigher hielpen til faa ok taka them swa göra ok for waar ämbetzman koma 288

xv Hvilkin eller huilka j wara jngiälde eller räth then som nw är sakt dyrwes ther til brutlike j huat stykke thz hälzt är wäria eller vntwaldha ok vardher amot rättenom Ok wardher tholkin man eller tholike män fangne stande tholikan räth som then brutlike sculde standa Vndkomber oc tholiken man som then brutlika vndvaldade haffui han huarghen fridh j warum riikum ok kome aldre for wor öghon eller asyn vtan han nyte särdelis wor naad at

Thenna sama räth haffuer min herra vnth sino radhe i swerike at the magho han samuled a sinom gardhom haffwa Thenne rätter scal swa lenge ok swa viit staa j köpstadhum och rothom som myn herre ok hans jngesinne hans riddarscapp ok swena liggia &c

r. 3 *Sk. tillägger efter* vndsigher: eller bindher bandt thz ena partij moth thz andra — r. 6 *Sk. har* saa *för* them — r. 10 *Sk.* latha koma — r. 14 tholkin *rättadt från* takin

---

Efter en handskrift af Magnus Erikssons Landslag, på Kongl. Bibliotheket; med gammal signatur (Antiquitets-Arkivets) B 2. Hon är från 2:a hälften af 1400-talet. En på Skokloster befintlig handskrift af Stadslagen (n. 15 hos Schlyter) innehåller samma text, med några få afvikelser, hvilka här äro anförda; rubriken och registret finnas ej deri.

B.

238 Här byrias konu*ngis* Gardzrät

i Um man slar annan j häl som för är sact
ij Um man slar annan hugg*er* ella sting*er* til bloduit*e*
iij Vm pwst eller käpshug ther ey komber blodduite j
iiij Nv vm oquädhins ordh
(6) v Nv vm styldh
(7) vi Nv vm dobel
(8) vij Nv vm wadha eldh
(9) viij Nv vm tafwel lek
(10) ix Nv vm frymarknadh
(11) x Nv vm gäldh oc gälda rät
(12) xi Nv vm waldh thäkt
(13) xij Nv vm Roff
(14) xiij Nv vm säghni*n*g
(15) xiiii Nv hwa som vntuälder then brutlika mot Rättenom

i Hwlken en annan slaar j häl gyfue liiff fore liff vm han wardher fangen widher färske gerni*n*g Rymer han oc kennis ha*n* gerni*n*g sina Tha ä hwat han wardh*e*r tha fangen ell*e*r annan thiid tha miste ä liff sit fore, Vil han dylia dyle mz tholf mannom af gardhenom Radhe halfue nä*m*pd hwar thera then som kär*e* oc then swara skal.

239 ij Hwgger man annan slar ella stinger til bloduite Tha scal han mista högra hand sina
iij Slaar man annan pwst ella käps hug swa at ey komber blodhuite jnnan Tha scal han stingas ge-

nom handh sina vm han warder gripin wit färska gerni*n*gh.

iiij Kallar man annan vquädis ordh. tyfh härie*n*son eller annar oquädis ordh, Är han knape eller skiutta. Ligge j thorneno en manadh oc äti watn oc brödh. är han hyrdräng*e*r ell*e*r annar minne man. Ligge j stokkenom eller j kistone samu leedh. är han smasuen wardhe hust*ru*ken.

v Nv kan then man som nakra gerni*n*g gör hwat ond g*e*rni*n*g thz hälst är, Är han ey takin widh*e*r färsca gerni*n*g oc dyl han sidhan. Nämpne hwar thera som dyl. eller oc akere sex män aff gardhanom vm thz a liff gaar. hwat the fella ware fält, hwat the wäria ware wart Gaar thz ey a liiff Tha ne*m*pne hwar thera iij me*n*

vj Nw stiäl man til twa öra päni*n*ga, henge fo*re* stiäl han til en öre miste hudh oc öron Stiäl han minna en öre miste hudhena vm han wardher fangin vit färsca g*e*rni*n*g, Ella wäri sik som för är sact

vij Hwar man scal lyus oc annan eld bewara hwar j sinom stadh aff hwars handa wärk ther scadhe timar Tha scal han takas oc j eld kastas vm han warder fangin wit fersca g*e*rni*n*g vm thz är i gardhe- 240
nom ella j köpstadh thet är swa wit som konu*n*gin ligger oc hans foolk, Uardher han ey fangen wit, oc witis thz honu*m* sidhan oc dyl han, dyli mz tholf men aff gardenom som för är sact Görs thz a landzby böte xl m*ark* oc ater scadhan forma han ey tha blifue j konu*n*gsins minne

viij Nv dubla män Engen ma länger dubla än minom h*er*ra är godha nat budhit j hans härbärghe, Gör

thz nakor sidha*n*, är thz knape eller oc skiutta ligge i thornéno j siw nätter wit watn ok brödh. är thz smaswen miste hudh sina, är thz mine man for sik. ligge j stokkeno*m* ell*e*r kistone j siw nätter til watn oc brödh. är thz swa at thz witis nakrom oc warder ey gripin wit fersca gerni*n*g, dyle mz sex mannom som för är sact, Ängin ma ok sina hästa ella siin wapn bort dubla, Ängin oc a högra gäld, än hwar som bär til leekx mz sik ella til bordhit, hwa annat gör wari ogilt oc sta*n*de same rät som för är sact

ix Sami rät wari vm tafleek som för är sact vm dobil

x Samuledis forbiuder min h*er*ra konu*n*gen nakro*m* frimarknat halla ella jdha, Hwa mz thy far wari ogilt oc wari sami rätter ther vm som vm annan dublara rät

xi Engen man ma annan ohöfuiskleka vm gäld mana. hwa thz gör stande sama rät som för är sact vm oquädhi*ns* ordh. Them som gäld kännis honu*m* scal mins h*er*ra ömbotzman swa la*n*gan dagh läggia at
241 beredha, som honu*m* är möghelikit at bethala, Ok hinom är qwämlek*i*t sina päni*n*ga faa, Oc han ey oflenge ept*er* sinom päni*n*gom bidhe, Uil han ey beradha jnnan daghe*n* Tha scal mins h*er*ra ömbotzma*n* mz godho*m* manno*m* j gardhenom lata mäta hans hafuor, til at beredha mz Räkia ey the til, tha scal godz hans a landeno mz godhom mannom ther mz mäthas oc ther mz beredhas, Räkke ey thz til Tha scal mins h*er*ra ömbotzma*n* antwarda then gälda agher j hend*er* them gäldas scal, oc päni*nga* vpbära Oc ha*n* hafui wald sidhan honu*m* j häptelsom hafua, honum tho at

hans limom ofordärfuadom Ther til han beredher ella j hans minne blifuer vm han fa ey borghan aff honum Vtan thz mins herra gäld konungxsins Nw dyl man gäldit äru ey vitne til, älla vpen breff, är thz iij mark ella minna Dyli mz sielfsins edhe, är thz mera än iij mark oc minna än xl dyli mz sex mannom är thz xl mark ella mera dyli mz xij mannom

xii Hwa som taker qwinno mz wald oc höris rop ella akallan Synis blanadh ella bloduite eller ok a klädhom hans som kona reff än tho at han sin vilia ey fulkompnade miste howdhit fore, Vm han wardher taken wit ferska gerningh. Uardher han ey takin widher oc witis thz honum, oc dyl han Dyle mz tholf mannom af gardhenom Radhe halfue nempd hwar thera

xiij Hwar nakor röfuar til half mark Ok wardher ther til laghlika til wnnen miste liif sit fore Hwa som 242
minna röfuar en half mark böte ater scadhan, oc a xl mark ther taker konunger halft oc halft malsäghande eller miste handena fore

xiiij Hwa som annan vntsigher Ryme mins herra gardh. oc komme aldrigh före hans öghon vptare Oc hafui [o]winskap hans

xv Um thessa gerninga nu scrifuadha äru, Hwa som them gör Tha biudhom wi konung Magnus allom them wart engasin är. oc hwariom enom om sik at the älla then war embitzman är ella marskalk til sigher, hiälpa honum til at han fa eller taka oc föra honum thiit war embetzman honum lata komma vil, Hulkin ella huilke, aff waro engasin eller vtan som nu är sact Dirfuis til then brutlika wäria j hwat stykkiom thz

hälsth äro älla vtuälda a mot rättom Oc wardher
tholiken man ella tholike men fagne stande tholikin
rät som then brutlike scullu standa, Nw komber oc
tholiken man som brutliken hafuer vntväldhit Hafuj
han hwarien fridh j warom rike oc ko*m*mi aldrigh
före war öghon wtan han nyute särdelis wara nadh
The*n*na sam*m*a rät hafuer min h*er*ra konu*n*g magn*us*
vnt sino radhe j swerike at the magha honum samu-
243 ledh j sinom gardhom halda Thenne rätten scal swa
lanct oc swa wiit [staa] j köpstadhom oc vtan som
mi*n*s h*er*ra engasin är riddara oc swena hans

Efter en Linköpings läroverk tillhörig handskrift af Magnus Erikssons Landslag (n. 63 hos Schlyter); från 2:a hälften af 1400-talet.

ERIKS AF POMMERN GÅRDSRÄTT.

Gardz rättir

1 Huilken man a*n*nan slaar j häll ok vardh*er* gripe*n* 201
widh färske g*er*ning gifui liiff fore liiff Vardh*er* han
ey takin a färske gerning oc witis thz hono*m* ok
han dyll thz tha scall höuitzma*n*nen nämpna xij
män aff th*e*m bezsta borgharom owildogha the sculo
han antike wäria ellir fälla Vardh*er* han fälth*er*
miste liiff sith

2 Hugger man a*n*nan saar slaar ellir stinger swa
ath blodh vtgaar miste hand sina fore ellir wäri sik
som för sigx om han vardh*er* ey fangin vidh färska
g*er*ni*n*g

3 Slaar man a*n*nan pwst ell*ir* käps hug ok ey gaar
blodh vth äptir tha scall knifwir stingas gino*m* hand
hans och rista swa fram. till fingra hans

4 Huar som rykker kniff ellir swärdh ath andro*m*
mz wrädz wilia tha scall han stingas gino*m* hand
sina ell*ir* wäri sik mz xij ma*n*no*m* som för är sacht
än han vardh*er* ey gripin widh färscha gärning

5 Kallar ma*n* a*n*nan otwghit na*m*pn thiuff liwghara
härianson ellir awndz oqwädhins ordh Är han knape
ell*ir* skötta ligge j thornit en manadh widh vatn
oc brödh Är han hördränger ell*ir* a*n*nar mi*n*ne man
fore sik ligge j stokken ell*ir* j kistone samuledh
witis thz hono*m* wäri sik mz siäx borgharo*m* Är
han smaswen miste hudhena

6 Engen ma*n* scall dobla ellir nokra handa tawel
leka sidhan höuitzma*n*nen ell*i*r gardz mästarin är
mätter ok hafw*er* sacht godha nat Hwa thz gör är
han väpna*re* ell*i*r skötta ligge j thornit en manadh
widh vatn ok brödh Är han hördrängir ellir a*n*nar
202 ärfuodhis ma*n* ligge j stokkeno*m* ell*i*r kisto*n*ne samu-
ledh Är han smaswe*n* miste hudhena

7 Ingen scall sin vapn ellir sina hästa bort dobla
hwar thz gör wari ogilt ok stande plikt som för är
sacht oc same rätter är om allan tafuel leek som
om dobell

8 Ingin ma höghre dobla än han hafuir redho mz
sik til bordhit huar a*n*nat gör wari ogilt oc stande
sama rät so*m* för är sakt

9 Ingin ma frimarknat hafua ellir j frimarknat ridha
widh*i*r sama plikt so*m* för är sakt om dobel

10 Ingin man ma a*n*nan ohöuitzlika om gäld ell*i*r
sculd mana hwa thz gör stande sama rät som för
är sacht om oqwädhins ordh

11 Borghar en borghare aff th*e*m andra antike mz
köpp ellir laan oc lofuar hono*m* fore borgharo*m*
ellir foghetено*m* ell*i*r fore gardzmästareno*m* tha hans
dagh komb*i*r at ha*n* scal hono*m* betala Bethalar han
hono*m* ey a thöm dagh tha scall foghotin ell*i*r gardz-
mästarin hono*m* dagh gifua swa langan till at beredha
som hono*m* är möghelikt at beredha oc hono*m* är
qwämelikt sina päninga fa ath han ey oflenge bidhe
äptir sina päni*n*ga Wil ha*n* ey än tha gälla tha scal
foghetin ellir gardzmästaren ok twe borgha*ra* till
nämpde wördhe ha*n*s hawor oc göra th*e*m rät som
han afborghade Räkkia ey ha*n*s hawor aat tha scall

r. 4 a wapn *Arb. för* väpna*re*

hans gotz oppa landeno mz godho*m* ma*n*nom th*e*r mätas Räkker ey sidhan aat tha scal foghetin ellir gardzmästaren han j häkto sätia oc antwardha th*e*m han agh*e*r gälla oc th*e*n som gäldit agh*e*r opbära han hafui vald han j häkt hafua honom ok hans limo*m* ofordarfwadho*m* th*e*r till han beredder är 203
ellir j hans mi*n*ne giort haw*er* än han faar borghan Nu dyll man gällit ärw ey witne till eller oppin b*re*ff oc är gällit mi*n*na än thre m*a*rc dyli sielfw*ir* tridhi Är thz iij m*a*rc ok minna än siäx m*a*rc dyli sielff siäthe är thet meer än siäx dyli sielfwir tholffte

12 Taker ma*n* q*wi*nno mz vald ok vardh*e*r gripin widh färska gerni*n*g miste liiff sith fore höris roop oc akallan´synis blanadh ellir blodhuite ellir rifwin clädhe än tho ath han siin wilia ey fulko*m*pnadhe miste howdhit än han vardh*e*r takin widh färska g*er*ning witis thz hono*m* ok dyll han thet ligge thz till xij ma*n*na nämpd och hwar thera radhe halfwa nämpd

13 Stiäll man öre ellir öris wärdh miste liiff sith fore Stiäll ma*n* halfuan öre miste hudh oc öron stiäl man mi*n*na än halfua*n* öre oc tho till fyra päni*n*ga miste hudhe*na*

14 Röfwar man till halff m*a*rc oc wardh*e*r th*e*r tillwnne*n* miste liiff sith hwa som röfwar mi*n*na än till halff m*a*rc böthe ath*e*r scadhan oc a xl m*a*rc th*e*m take halfua konu*n*ge*n* oc halfua malsäghande*n* forma han ey böth*e*r miste hudhe*na*

15 Huar ma*n* scall liws ellir a*n*nan eld bewara j sinom stadh aff huilkes mandz vangömslo elder löss vardh*e*r oc thimar th*e*r aff scadhi han scal kastas

---

r. 7 faar ey *Arb.* — r. 18 halfwa *rättadt från* hafwa

sielfw*ir* j eldin än han vardh*er* takin widh*er* färska g*er*ning än han är j gardheno*m* ellir j köpstadh thz är swa wijt so*m* min h*er*ra konu*n*gen ligg*er* oc hans folk Vardh*er* han ey fangin ok witis thz hono*m* oc han dyll thz dyli thz mz xii ma*nn*o*m* som för är sacht Görs thz j landby böte xl mark forma ha*n* ey böth*er* blifwe j mins h*er*ra mi*n*ne

204 16 Hwar som liws ellir a*n*nan eld hau*er* j sino herb*er*ghe sidhan foghotin ell*ir* gardzmästaren är j säng Är han knape ellir skötta ligge j thornit atta dagha widh vatn ok brödh Är han mi*n*ne man fore sik ligge samuledh j kisto*n*ne ellir j stokkenom

17 Stigh*er* nokor man mins h*er*ra konungsens fäste vtan ellir jnnan hafui forbrutith sith liiff

18 Fellir knape ellir skötta vaardh hald ellir wako tha sculo hans. hawor bytas oc wari man thes arghare ok ligge vij nätter j stokkin ellir kisto widh*ir* vatn oc brödh Fällir mi*n*ne ma*n* fore sik tha springe a kaff ok ligge siw nätter j stokkin ell*ir* j kistone widh*ir* vatn oc brödh ää huilken thet gör

19 Huar som a*n*nan vntsigh*er* han ryme mins h*er*ra konu*n*gsens hws och hafui hans owenscapp

20 Hwar som sik forbinder till saman mz rotscapp fyre ellir siäx flere ellir färre swa jnbyrdhis huar andro*m* hielpa ath war rätter kränkis ellir minzkas oc nokor man mz the forbindhingene tröstir sik till og*er*ninga ok nokor darskap göra wari swa man som then wart wärsta will wita ok ey thz bezsta oc ryme war gardh oc kome allre fore wara asyn vtan han nyte särdel*is* wa*ra* nadh

21 Nv kan th*e*n man som nokra g*er*ning gör huat ond g*er*ning thz helzt är ey wara takin widh färska

gerning oc dyll han thz sidhan nempne huar thera
som dyll ok kärer siäx män a gardhenom om thz
a liff gaar huat the fälla wari fält huat the wäria
wari wart Gaar thz ey a liiff tha nempne huar thera
thre

22 Hwa thessa forscrifna gerninga gör ellir nokra aff 205
them tha biudhom wi konung erik allom warom
borgharom oc huariom thera om sik ath the tha
them foghatin gardzmästaren ellir malsäghande til-
sigher hielpin at fanga oc taka then brutlica ok fore
war rätt lata koma huilken ellir huilke aff warom
borgharom ellir androm mannom tildyrfuis then brut-
lika j huat stykkiom thz är wäria ellir vntwälla mote
rättenom wardher then man ellir the [men] fangne
stande sama rät som then brutlike sculle standa
Vntkomber ok tholiken man som then brutlika
nokrom swa vntwällar hafui han huarghin fridh j
waro rike ok kome allre fore wara asyn vtan han
nyte särdelis wara nadh

Thetta är höghborens första konung eriks Swerikes
norghes ok danmarks konungx oc hertigh j pomeren
stadder och skipadher gardz rätter oc hans husa oc
hawer han skipadh sama rätt allo sino rikes radhe
swa som är biscopom riddarom ok swenom som j
hans radhe äro ok särdelis allom sinom höuitzman-
nom ok ämbitzmannom huilke sama rät hawa ää
hwar the helzt stadde äru

23 Huilken man ther sina wäkt forsumar som oppa
wart slot ellir fäste stadder är ok skikkadher till
natta vaku än thz swa kunde tilkoma ath han sidhan
affläster wordhe tha scall han gaa fore huset oc

r. 14 men *upptaget.* — r. 31 vteläster B 23.

klappa oppa porten ok biudha sik in, Komb*er* han
ey tha opp tha ma ha*n* bidhia sin bezsta wen oppa
slotteth ther han bezst oppa tror ath taka hans
wäkt wara oppa muren om the nat ok sielfu*er* scall
han [gaa] vtan muren om kring ok taka wara thz
bezsta han kan swa länge som ha*n*s wäkt tilsigh*er*
som hono*m* bör Om morghonen genast äpt*ir* bör
206 hono*m* gifua alla knapa*na* j borghara stowo*nn*e ena
ty*n*no tyzt öll och wari qwit ok orsaka före the
nat ok andra naat ma han ok swa göra Gör han
swa the tridhia nat tha ga hans hawor till bytis
ok wari allre swa godh [man] som för Forsumar
ha*n* ok första nat ellir andra mz allo ok sigh*er*
engo*m* till tha stande thet vnder sama räät

r. 5 gaa *upptaget.* — r. 6 väkt wara ok B 23. — r. 12 man *upptaget.*

Efter en Skokloster-codex af Magnus Erikssons Landslag; från 2:a hälften af 1400-talet (Schlyter n. 50). Dermed jemförda äro flera codices, af hvilka de bästa äro Arbogaboken (Schl. Stadslag n. 11) och B 23 (Schl. Chr. Landslag n. 3).

SKOGSSTADGA

för

mädhal tridhiung (mellersta tredingen) i Trögd.

"Konung Albrekts år 1369 utfärdade stadga för Hammars treding i Trögden, tryckt bland bilagorna till Hadorphs upplaga af Biärköa Rätten 1687, innehåller, som bekant, 50 versrader. En så egendomlig företeelse har naturligen väckt en viss undran och tveksamhet om äktheten; i synnerhet som i aftrycket intet original-dokument åberopas, hvilket Hadorph eljest icke uraktlåter, då han haft något att följa. Ett sådant kan visserligen ej heller nu företes, men äktheten torde icke dess mindre kunna bevisas. Uti Bures anteckningsbok, kallad Sumbla, förekommer nemligen en påbörjad afskrift af samma stadga, men gällande för en annan treding i Trögden. Den benämnes Medhal-tridhiungz rätter och har flera skiljaktigheter från Hammars, såväl i afseende på ortnamnen, som äfven i sjelfva redaktionen; den kongl. stadfästelsen förekommer alldeles icke. Man kan häraf utan tvifvel sluta, att denna stadga blifvit författad som en gemensam rätt (eller skrå-ordning) för flera nära hvarandra liggande kommuner, af hvilka en, eller kanske flera, sedermera

sökt och erhållit kongl. stadfästelse derå, så som också konung Albrekts bref uttryckligen säger hafva skett för Hammars treding. Att en sådan korporations- eller kommun-stadga föregicks af en inledning, innebär ingenting ovanligt eller stötande, och då stadgan långt senare stadfästades har man helt enkelt intagit henne hel och hållen i det utfärdade brefvet. Stadgans egen ålder angifves tydligen af inledningen, som nämner hertigarne Erik och Valdemar såsom nyss döda och den unge Magnus Eriksson såsom nyvald konung; det är således tydligt att hon är författad kring år 1320, eller just vid den tiden då den rimmade knittelversen var modern och känd genom romanerna Ivan Lejonriddaren, Flores och Blanchefleur, Hertig Fredrik samt slutligen den alldeles samtidiga Erikskrönikan, med hvilken den versifierade prologen har ett icke ringa slägttycke och dessutom gemensamhet i beundran för de olyckliga hertigarne. Ja, om denna prolog icke vore så starkt fästad vid sjelfva stadgan, utan förekomme ensam, skild från den senare, skulle man vara frestad att anse henne, åtminstone delvis, som en lösryckt stycke ur krönikan. Dess äkthet och ålder styrkes härigenom så, att inga tvifvel derom behöfva näras."

Denna korta uppsats skrefs för och trycktes 1868 i det endast till ett fåtal litteratur-vänner utdelade arbetet »Ur en antecknares samlingar». Sedan dess hafva vi haft glädjen anträffa en medeltids uppteckning af den gamla stadgan i slutet utaf en Magnus Erikssons landslag, från 1400-talets 2:a hälft (Schlyter n.. 50); nu tillhörande grefl. Braheska bi-

bliotheket på Sko. Det tyckes vara samma codex, som Bure begagnat för sin påbörjade afskrift. Ehuru väl icke stadgans ursprungliga och ålderdomliga språk kunnat fullt återges uti en 150 år yngre handskrift, lyser det dock otvetydigt fram igenom det föryngrade skrifsättet; och vi tveka icke att här återgifva henne, sådan hon nu befinnes i den enda kända urkunden från äldre tid.

Tröghbolagh 191

Gudh hafui loff hedhir oc ära
oc swa ok hans sighnadha modh*i*r the kära
Fore marghfalla dygdh oc mökla nadhe
th*e*r the hafua giffuit os badhe
Tha gudh scopp först badhe hymel ok iordh
thet giordhe han mz et enast ordh
Ok ther till ängla j hymmerik
oc mannen äpter sielfwm sijk
Fischa och fugla ok alzskons diwr
oc alla handa creatwr
Ther badh han ma*n*nen ofwir radha
oc hafua thet sielfwm sik till nadha
Fran hedhendom oc till the*n*na dagh
hau*i*r trögdh hafuat en synderlik lagh
Hwar bonde göre widh annan liikt
huat ha*n* hafuir mera ellir mi*n*ne rikt
J konwngx vtgärdho*m* allom släät
tha hafua thz hafft aff gamblo*m* räät
Swa är ok om alla tridhiwngx scogha
än gamble rätten ma th*e*m dogha

Till gifua ok sälia äru the likä
swa then fatighe som then rike
Gudh löne th*e*m herro*m* j swärike bodho
the*n*na räät hafua störkt mz allo godho
Awi huat een högheliken scadha
swärike fik om thöm brödh*i*r badha
Härtik erik ok waldemar
som hans yngxte brodh*i*r war
Twe dyre första oc edhelä h*er*ra
the dödho oskylloghe thy är wärra
192 Gudh sende th*e*m till hymerikes ödh
som ä är liff och aldre dödh
Nu hafuir gudh jnna*n* hy*m*merik
nadhelikit giort medh swärik
Oc hafuir oos sänt än vngan man
magnus konwnger hetir han
Härtigh erik heet hans fadhir
gudh gifui hanom j hy*m*merike nadh*i*r
Then milde crist lathe thenna liffua
länge ok well oc allom giffwa
Godhan räät som vnder honom boo
tha faar ha*n* hymerike thz är war troo
Nu bidhia thz alle spake män
so*m* äpt*ir* lifua j mädhal tridhiung än
At the nytha the*n*na räät oc sith eghit
som the hafua länge boeth widh*i*r
Tha gifui gudh hono*m* sin signadha lön
krono j hy*m*merike thet är waar bön
Then rätter th*e*r thöm war fordho*m* gifwen
han star genstan h*e*r äptir scrifwen

Förste thingx daghir är widh bughlösa kirkio 193
vm xiiij dagh iwla Annar om sancti blasii dagh ther sama stadz Tridhi om asko odhensdagh ther sama stadz Fiärdhe om fiärdha dagh pingizdagha ther sama stadz oc tha sculo wernamän oc synomän afsätias ok andre tiltaghas Hwar ther moth sighir oc will ey widhirtaka böte iij öra Fämpte a sancti iacobi dagh j horndö oc tha ägha nempnas fyre män oc the sculo scodha än scogha äru skipana före ellir ey oc äptir thera witnom tridhiungx thing kalla ther näst Siätte a sancti bartholomei dagh a huslöth oc ther scall samuledhis scogh scodha som j horndöö

Nv äru scogha skipana före tha ägha the siw natta dagh fore läggia scogha at rensa och siw nättir ägha scogha j fridhi standa Nu kunno män tryzkas oc ey affköra tha agha alle män eth aff märke hwario, tha äghir rätthir äghande wald sith atirlösa mz siäx örom än han will wil han ey athirlösa aghin tha alle män et aff huario märke som för är sacht hafui oc then forskipat sino som för a märkir än allom asämbir

Nv äru scogha skipadhe kan omärkt fä a scogha löpa löse äghande athir j scoghe fore iiij päninga huart hoffwdh Löse j bynom for örtugh huart hofwdh Löser han ey förra än för höfuitzmän komber löse huart howdh fore iij öra

Nv aghir waardh oc wardhbodha optaka iij j horndöö ok thre j hulte oc thz ägha synomän göra ok howtzman spiut j säthia Ther äghir huariom tölft 194
sina wardhboot hafua oc huar aghir androm wardh tilsighia om midhian dagh oc tha aghir annar affganga

oc a*nn*ar jnkoma komb*ir* han ey jn som nw är sacht bäri tha spiut tilbya oc taghe th*er* witne sin böte han tha iij öra j wardh atte jnkoma oc gange tho th*e*n i wardh th*er* näst til manadh*ir* är aff synama*nn*o*m* th*e*n man th*er* spiut till by bär han ägh*ir* synoma*nn*o*m* till sighia oc synamen th*e*m so*m* wardh latte so*m* för är sakt

Nv sigx om scogha skipan th*er* ägh*ir* huar sino*m* luth radha sliikt a man som a ma*n* vtan v*er*namän och synomen halfuo me*ra* bondo*m* oc howdzmän w*er*nama*nn*o*m* ok synama*nn*o*m* halfuo me*ra*

Hwar som ey orkar skipan si*n*ne bivte opp a thinge eno oc andro will nokor jnna*n* tridhiwngx jnna*n* the*n*na twa tingxdagha leghia gifui tha twa örtogha fore swin huart Hafui bonde wald a tridhia tinge a legh at sälia hwem han will som ha*n* dyrast gith*ir* Än engin jnna*n* tridhiu*n*gx tilbiudz at leghia som för är sacht, Nu ägh*ir* han dagh fore läggia och stadh fore taka nar swin sculu a scogha skipas a rätto tridhiwngx thinge Huilkin man skipan leghir köre jn till thes mandz gardh som han ƚegh*ir* aff badhe tha han a förer ok aff körer Huar som ey swa gör jnna*n* tridhiu*n*gx böte iij öra fore huart hofwdh vtan tridhiungx see tökt alt thet han far medh

Nv sigx om scogha ako tha ägha synomän th*ett*a först göra ridha till the bya som th*e*m iäffuär vm ath scadha hafua giort a tridhiu*n*gx scoghana see oc scodha huat th*er* är sant om Nu scal höuitzma*n* aa tridhiwngx thinge ako lysa oc dagh leggia ¶
195 Thw lass om hwan dagh j horndö ok j hulte iij laas om dagh swa manga dagha so*m* allo*m* almogha-

no*m* asämber Huar som mera aker än[1] sacht är böte j öre fore lass th*e*r till thry äru huar mera hugg*er* böte iij öra fore huart lass thet dödhuidh*i*r är jnna*n* tridhiu*n*gx Ok mz försto lasse han hem komb*ir* snethe sporstaua[2] sina a badhom ändo*m* än the aff bärande thrä äru Alla akor jnna*n* tridhiwngx magho män saklöse he*m* till sin aka a sama dagh the hona hugga Wilia the sina ako sälia ell*i*r gifua tha ake uth aff scogheno*m* oc huarghin längra för än synomän ok w*er*namän hafua synt ok seet än the hafua laghlica hugget ell*ir* ey Huar som hugg*ir* vtan tridhiwngx böte fore dödhwidha lass iij öra swa fore a*n*nat oc tridhia Hugger ma*n* fiärdha böte iij m*a*rc hugg*er* man mera än fyra lass wari tökt alt thet han mz faar

Huar som gifua will sälia ellir skipta ako sinne jnna*n* tridhiwngx göre thz fore tridhiwngx tinge oc hwarghin a*n*nars stadz

Hafui oc engin wald at gifua ell*i*r sälia ako sina vtan tridhiwngx vtan at ha*n* hugge sielfw*ir* ok ake sielfuir wt aff scogheno*m* som gamul lagh äru och göre sidhan aff huat han sielfw*ir* will som äghir

Höwitzma*n* oc synome*n* ok w*er*name*n* aghä swa j akoo so*m* j skipan Hwar som hugg*ir* j sy*n*ne ako tymb*ir* böthe fore eth lass iij öra oc swa fore a*n*nat och tridhia hugger han fiärdha böte iij m*a*rc, Vta*n* ytarsta daghin ma ma*n* taka läghe thz till inga fanga nyth*i*r vtan tridhiwngx wari tökt alt thet han medh faar

Ligger eek nidhre längre än siw alna ok nyther till fanga huar hona hugg*er* jnna*n* tridhiu*n*gx böte iij

[1] än *rättadt från* an [2] *är i hds ändradt till* snedhe spordhastaffwa

öra vtan tridhiu*n*gx halfuo me*ra* Hafue ok inge*n* vall j ako fälla eek raa ell*i*r thörra ell*i*r nokot bärande thrä a*n*nat Hugg*er* ma*n* eek fiwghurkliffua[1] swa ath nauar stander a skidhe huario böte fore eek xij öra. swa fore andra ok swa fore tridhia jnna*n* tridhiu*n*gx vtan tridhiwngx halfuo höghra

Alla stadz th*e*r hugx vtan tridhiu*n*gx wari tökt alt thz han mz faar oc tho böte äpt*i*r thy lagh äru ok forfaret ärfuodhe sino ok ey thingo*m* sino*m* än han laghlica böth*e*r äpter warom tridhiwngx rätt

Hwar som hugg*er* lass aff raa häsle böte iij öra swa fore a*n*nat ok tridhia jnnan tridhiwngx vtan tridhiungx fore lass hwart böthe iij mark

Hugg*er* man apald böte öre swa fore andra oc tridhia hugg*er* vtan tridhiu*n*gx apald böte iij öra fore ena oc fore andra ok swa fore tridhia Hugg*er* fiärde böte iij m*arc*

Hugg*er* man jnna*n* tridhiwngx lass ellir batzfarm aff apald böthe iij mark

Hugg*er* ma*n* vtan tridhiu*n*gx lass ell*i*r batzfarm aff apald wari tökt alt thz han mz faar och fae thz aldre ath*i*r vtan altz tridhiu*n*gsens mi*n*ne vm barklöpir oc eke bre*n*nor wari samu lagh som om ekehug jnnan tridhiu*n*gx vta*n* tridhiwngx wari tökt alt thz ha*n* mz far

Sama rätt wi hafwm j horndöö oc hulte om ekehug ok bre*n*nom oc eke barklöpo oc om all bäru thrä oc vta*n* dödhuidh tha hafuo*m* wi ok a snedh[2] jnna*n*
197 tridhiwngx ok star fore engo*m* huarte loff ellir legho vtan thz wardh*i*r hano*m* gifuith ellir vnt a rätto*m* tridiwngx tinge hugg*er* man eek axull dighra j hulte

[1] *är i hds ändradt till* kleffua [2] *är i hds ändradt så från* swedh

horndö ellir a snedh böte öre fore ena swa fore andra ok swa fore[1] tridhia hugger man lass böte siäx öra jnnan tridhiungx

Huar som brennir wardh bodh j hulte ellir horndö böte iij öra swa opta han thet gör

Hugger vtan tridhiungx axul dighra ek böte iij öra fore ena swa fore andra ok swa fore[1] tridhia hugger lass böte iij mark hugger mera wari tökt alt thz han mz faar

Nu om gardhswin dräggiasa folsberge husaby österby walby göminge ok krokaby then tidh horndöö är skipana för tha ägha thenne fornempde bya sinom gardhom wardha som liggia om horndö ther til ath aff skipas oc aff taghas all swinen Huar som ey gör swa böthe swa fore the gardha än the nidhre liggia som fore sina akirgardha oc ther fore äghir huar thera eth swin hafua ofwir sina skipan, ok husaby österby oc dräggiasa äghir huar thera ena grind hafua ok henne wardha at engen scadhi aff henne händer kan scadhi aff henne hända ath swin afflöpa ellir a löpa giälle athir scadhan oc böte swa fore the grind som fore akergrind ellir ängia ok ther fore äghir huar thera eth swin at hafua ofwir sina skipan

Alla stadz ther eek klandas ellir annat thz scoghenom är scadhelikit huat thz är helzt stande thz a synamanna witnom oc hedhir ok skiäl oc sannend oc hafwi engen annar witzordh

Um sancti egidii dagh tha sculo the som widher 198
thorfua axla drapvala a snedh[2] koma oc ther scula wernamän ok synomen fore wara, koma ok ey werna-

[1] *Orden* swa fore *äro tillagda i hds* [2] *i hds ändradt så från* swedh

män ok synome*n* böte huar th*e*ra iij öra oc swa scall göras hwart aar

Nv kan nokor j the*n*na for*nemp*da scoghom tagha nöth*i*r ellir alden mera än till twma gaar j hanzka böte iij öra ridh*i*r till ell*i*r roor böte xij öra jnna*n* tridhiwngx vtan tridhiwngx böthe iij mark

Um fiärdha dagh pingizdagha ägha w*er*namä*n* om scogh ridha th*e*m ma*n*no*m* aff täkt göra so*m* brutlike äru ok aff täkt till nästa tridhiungx föra ridha the ey swa böten iij öra Alla afftäkter som göras j the*n*na forne*m*pda scoghom sculu lysas a nästa tridhiwngx thinge th*e*r äpter the waro giordha oc töghe thz aldre länger huar som ey gör swa böte iij m*a*rc Dyll han aftäkt som hona giordhe tha bi*n*de then aftäkt giordhis till han widh*i*r mz twem ma*n*no*m* sielfuir han tridhi gith*i*r han thz giort tha kome then aftäkt giordhe ingo duli widh*i*r gith*i*r han ey wari saklöss

Nu käre höuitzma*n* om aftäkt dylia the badhe the*n* hona giordhe ok th*e*m hon giordhis til tha wäri sik th*e*n aftäkt giordhe mz twäggia ma*n*na edhe ok sielfw*i*r tridhi j thy thinge som först swäria scal Faldz han ath edhe fae fram aftäkt so*m* honu*m* witis oc a iij m*a*rc

Nv sigh*i*r höuitzma*n* w*er*name*n* ey hafua ridhit
th*e*n dagh th*e*m tilbör j scoghheno*m* tha ägh*i*r höuitz-
199 ma*n* th*e*m han sak gifu*er* widh*i*r binda mz twem
ma*n*no*m* sielfw*i*r tridhi gith*i*r höuitzma*n* thz giort
böten iij öra fore hwan ridh daghin gith*i*r han ey
wari saklösse

Alle w*er*name*n* ok syname*n* som ey koma till tridhiwngx thinga swa opta the helzt hallas ell*i*r a*n*nar j th*e*ra stadh böte hwar th*e*ra iij öra ellir oc witi forfal sijn medh twem ma*n*nom

Nv brister slädhi mandz j ako hafui wald ath bonadh hugga i scoghe at saklöso huat han sielfu*i*r will

Haffui jngen mala karll wald mera ako hafwa a snedh än sik till widha brandz

Alla saker ägha tweskiptas taki en luth höuitzma*n* oc a*n*nan synome*n* wername*n* oc tridhiwngxmän alle

Hwar so*m* tridhiu*n*gsens vatn faar olofwandis ware aftäkt alt thet han far mz so*m* äru fisketoll hans oc bath*i*r hans oc engte a*n*nat thz han mz sik hafuir

Hwar som will hästa ellir nöt a grönagarn letha gifwe fyra päni*n*ga fore hofwdh hwart jnna*n* tridhiwngx, vtan tridhiwngx som han widh*i*r komber

Hwar som lath*e*r swin wt a grönagarn jnna*n* tridhiwngx ellir vtan hafui forgiort swino*m* at vald skillen geno*m*

Aff önekopu*n*ge fyra päni*n*ga fore hwario ko mz sytolpto*m* at skipta ffore hwaria geet en päning ok swa fore faar ok twa päni*n*ga fore vngnöte

Uari ok thz gilt som höuitzma*n* gör mz swa mango*m* ma*n*no*m* han hau*er* mz sik a tridhiwngx tinge fore th*e*n sculd at ey mogho godhe män rätlöse wara at tridhiwngxmän wilia ey thing sökia ok böten the ting atten sökia huar thera thre öra 200

Nu komber ey domare till thingx th*e*n tidh thet halz böte iij öra ell*i*r witi forfall sin mz twe*m* ma*n*nom

Alt thz giffs fore tridhiwngx thinge ther ägh*er* dagh*er* fore läggias ok twe wärnamän fore wa*ra* tholika höuitzman ne*m*pnir wardh*er* ey taghit a sama dagh wari ogiffuet vtan tridhiwngx oc hau*er* han jnna*n* tridhiwngx sith ärfuodhe th*er* awart nythe tha thz hano*m* gifuet war swa at han kome ath*i*r till tridhiwngx thinget ok kwnnoghe thz ha*n* hau*er* th*er* ärfwodhe a wart och taghe thz sidhan saklöst

Hwar som hugger vtan loff ellir legho ellir ok aff daarscap ellir oc mz wilia bränner ena ek twa thre ellir flere böte fore hwaria eek swa ma*n*ga the ku*n*no wara xij öra ok ath*i*r scadhan äpter tolff mätzma*n*na ordhum jnna*n* tridhiwngx vta*n* tridhiu*n*gx halfuo höghre oc wari tökt alt thz han mz faar oc fae thet aldre ath*i*r vtan han böte som nw är sakt

Hwar som bryth*er* amothe thessom tridhiwngx räät som nw är sagdh*er* withi sik hafua brutet konwngx doom ok take tha konwnger sin dombrut oc höwitzman och tridhiwngx män räth sijn

FRAGMENT AF ÖSTGÖTA LAGEN.

— — — — — — — — — — — — — — — —

[Eghna salur.]

.cxxxj.

(Schl. 11 not 35.)

huar hemula sär sialuer. oc þriþi maþer eg sä hemula ma.

(Schl. 12.)

Nu vm alla iorþa delo. þa scal väria a þriþio .d.
fämtenne. ällas oc þa ut gäua. vtan han haui forfal som stämt var. þät är hans forfal ligger sialuer siuker. älla är i rikisins þianist. älla han far sua stämna. ät yuärsto fämt cumber i fasto. älla hälghum dagh. ällar oc þän hemula scal androm iorþ han är vtan lanz oc lagsaghu. þa scal han lata suäria mäþ tuem. ät min hemuls man är vtan lanz oc lagsaghu. älla ligger siuker oc hauer san forfal.

(Schl. 13.)

Nu stämnes þem manne þing som sialuer a hemula .e.
sär. Nu varþer han siuker. oc är i sotta siang. sua ät han är eg för väria. þa scal han läta tua män biära-sin vitne. ät þy var han eg i dagh här ät han ligger i sotta siang.

(Schl. 14.)

Nu clandas iorþ firi manne oc stämnes vt þry f
þing. oc siter tua fämter. þa scal þy eg väria ät han cumber eg þriþio fämt at sitia.

Nu stämnis þing oc clandar þän iorþ som eg orkar gen väria. oc vil eg sialuer standa a þriþio fämt oc staua þa scal tua män af þinge namna. som staua sculu hans eþa. þa vari sua laggiort som han sialuer stauaþe.

.cxxxij.

g Nu stämner man oc clandar iorþ. oc cumber þriþi fämt i forfal. nu uil han eg mera stämna. þa scal han sialuer stämna fiarþa þing. oc väria a þere fämt mäþ lagha domum.

.h. Haua tue män iorþ köpt kännas baþe viþer. Nu sculu þer baþe a hemuld lita. þa a þän iorþ hemuld fylgher. Nv scal hin biära til värþa. oc viþerlaxöres. mäþ fästom oc köpom. þa scal hin vt lata värþ oc viþerlaxöre. älla gen ganga ät han giorþe aldreg köp viþer han. stande siþan til häräznämd huar þera sannare hauer. Nu än han suär sua. ät iak salde þässom för. oc dyl eg ät han hafþe hanom salt. þa är eg þät tuäsuöre. þa aghe þän iorþena som han hemulaþe. oc þer takin värþ oc viþerlaxöre af þöm som salde.

.i. Nu stämnes vt laghasoknen. oc vär huarghen þera. þa a hin iorþena haua som stämde. oc laghasoknen in til hans som stämt var. oc han aghe aldreg vald mer þa iorþ väria vtan han haui forfal som för är sagt.

Nu scal alla iorþa delor innan nat oc iämlanga vt stämna. stämner eg sua þa är þät ogilt han hauer stämt.

Nu magho eg flere iorþ attara i iorþa värnenne standa än en.

.cxxxiij.

(Schl. 15.)

Nu sägher man iorþa värn olagleca vara gangna. stämne þry þing. oc þrea fämte. þa scal hin a þriþio fämt vita mäþ eþe fiughurtan manna. ät han hauer þe iorþ lagvart. brister at eþe böten þe för suoro firi olagh. .k

Nu biþar han kununxräfst vm. þa scal häräznämd vita huat hälder þät är lagh ällar olagh.

Nu vil man iorþa värn fästa oc taka. sämber l
þöm a baþom þa är lag giort. sämber þem eg a þa scal ganga at yuärsto fämtenne.

Nu þa man vär iorþ. þa scal han þär mäþ eþenom stande som iorþen är þön som han clandar firi hanom. clandar han tompt oc alt þät til tompttenna ligger. þa scal han standa a tomptenne oc väria alt þät til hänna ligger.

Clandar han i akrom. ängiom. älla scoghe. þa m
scal han standa þär þät ligger han clandaþe. oc väria. gär han eg sua. þa gär han olagh.

Nu stämne man firi iorþa auärkan. þa scal han stämna þöm som a värkar. är þät lanboe. þa stämne hanom lanboen stämne iorþäghandanom. vil han hemula. þa är lanboen osaker. vil han eg. þa a lanboen vita mäþ eþe fiughurtan manna. ät han fäste hanom. oc þa a iorþäghanden böta firi avärkan. oc eg lanboen.

.cxxxiiij.

Nu än iorþaräghanden dyl. þa scal han dylia mäþ n.
tolf manna eþ. þa eþa scal ofästa. oc otakaþa ganga. a yuärsto fämt. siþan viti häräznämd huat þär är

sant vm. Nu än lanboen orkar eg lups eþenom. þa böte han firi auärkanena.

o. Nu stämna tuer män firi iorþa delo. oc väria baþer. þa scal häräz nämd vita huar þera sannare hauer. huilikin þera hon fälls þa ganger laghasoknen in til hans. Nu än hin vär som stämde. þa ganger laghasoknen in til hans som quar sat. oc eg varþe. oc aghe aldreg vizorþ þa iorþena mer väria. vtan han forfal haui som för var sagt. Nu än han hauer þön forfal. þa scal til þings fara. oc läta sin forfal biära. oc suäria. oc doma taka. oc siþan ma han fiarþa þing stämna. oc sina iorþ väria.

p. Nu än hin varþe som stämt var. þa ganger laghasoknen in til huarghins þera. þy ät han matte eg väria för än a yuärsto fämt.

Nu säl man manne iorþ. oc annar far til oc avärkar at ostämdo. þa scal þän som fanget hauer stämna hemuld sinne. þa scal hemulsman stämna þöm som avärkaþe. oc biþia han sea hemuls eþ at sä. oc siþan scal han i þriþio fämt hemula. oc

.cxxxv.

eg löpes eþ gära.

.q. Nu avärkar man manz egn. orkar eg dylia þät. oc orkar eg lups eþe. älla oc sialuer väria. älla far eg hemuld. oc gär oþolbrut. gäuer vt a yuärsto fämt. ällar för. böte þrea marker.

.r. Nu avärka han flere manna iorþ oskipta. oc oskilda mällom þera. böte þrea marker. þa scal han ena marc malsäghanda rät halda til þriþio fämt. oc þa vtan a böta þöm som äfti käre. än þo ät þe sen eg alle viþ yuärsto fämt som i iorþenne atto. kära

þer siþan til þa sculu þer suäria mäþ eþe fiughurtan manna ät han hiolt til yuärsto fämt.

Nv kräfia þer alle sänz. þa scal han þaghar böta. s.
oc eg til þriþio fämt halda.

Nu avärkar man þa iorþ som lut skipt oc laghskipt är mällom manna. þa böte þrea marker firi huaria þa iorþ han avärkaþe annars manz lut skipta. oc lag skilda

Nv avärkar by iuir skiäl sin a annan by. böten t.
alle þe avärkaþo huar þera þrea marker. taki sua huar af botenne som han a i byn*om*. ena lagha sokn böter alder by.

(Schl. 16.)

Nv taker man pänninga lane af androm. oc säter v
iorþ sina at vaþia fäst at pante. oc skil sua firi ät cuma eg pänni*n*gane a þöm
.cxxxvi.
dagh. þa vari þät adalfäst.

Nu cuma eg pänningane a sama dagh som sagt x
var. oc hin hauer siþan vm þry ar. oc þrim flera. þa är þät adalfäst

Nu sägher þän som satte iorþena eg vara adalfäst. älla sägher eg vara at daghenom cumit. þa a þän vizorþ aþalfäst vil vita.

Nu än man vil iorþ sina at pant vt sättia. þa a
scal han frändom först biuþa. vilia þer eg a hana pänninga lana. þa scal han til þingx fara. oc doma taka sättia huem han vil.

Nv än han är eg a cumin mäþ elde oc ärne. oc b.
eg skipat som at väþiom hauer. þa a hin vizorþ som ryua vil. sua ät stämne hin þry þing. oc þrea fämter som at väþiom hauer. sägher vte vara stämnodaghen.

oc beþes ater iorþena andvarþa sik. þa scal han sua suäria tuänne fiughurtan manna eþa. annan sua ät han sär aldreg af hände. oc annar häfþar eþ äfter.

c. Nu än han ganger uiþer ät han satte hanom iorþena. þa a hin vizorþ. vita mäþ eþe fiughurtan manna. ät han satte hanom. at väþia fäst. oc eg at adalfäst. oc annan fiughurtan manna eþ. oc läggia fram sua manga pänninga som iorþen stoþ firi. sua ät þem samu pän

.cxxxvij.

ninga böþ han a þera stämno dagh. oc han wlte sialuer. ät han vilde eg viþer taka. oc luca vt pänningana.

d Nu skil þöm a han sägher vara färre pänningana än han vt läþe. þa skal han vita þem ämgoþa mäþ eþe fiughurtan manna. som þe han intok.

Nu skil þem a vm daghen. annar sägher vara förra. oc annar eg. þa star þät a fästnaþa manzens vitnom.

Nu än han suär amote. siþan hin hauer sua swrit som är sagt. oc viter ät han hauer fanget mäþ adalfäst af hanom. þa scal häräz nämd vita huat þär är sant vm.

(Schl. 17.)

e. Nu än flere män äntiggia bröþer. ällar en by kännas viþer ena iorþ. þaghar vart är firi enom. þa är vart firi allom. än þer dela aller et mal.

(Schl. 18.)

Nu än sina lund kännes huart þera viþer iorþena. þa scal han särlytis firi huariom þera väria.

f Nu scal eg äfter iorþa delo lionga þing stämna. oc eg äfter þing. oc eg fämter. buz eþa sea.

(Schl. 19.)

Nu delas þer viþer annar kallar fang. oc annar fäþrene. bor huarghen þera a. kippas þer vm skylder. þa scal fäþrene standa. oc fang firi ganga. Nu bor hin a fanget hauer. þa rinda fang fäþrene. g

Nv delas þe viþer forna fäþrene. oc h

.cxxxviij.

fanga fäþrene. oc kippas vm skylder. älla avärka baþer. þät som þer dela. þa scal forna fäþrene standa oc fanga fäþrene firi ganga.

Nu bor hin a som fanga fäþrene kallar. þa rinder þär fanga fäþrene. forna fäþrene. .i.

(Schl. 20.)

Nu vil kirkia egn sinne köpa. þa scal biscupe til säghia. älla prouaste. köpa til iamnaþa. firi þy ät vghurmagha köp. ällar kirkio ma eg andra lund köpa vtan til bätra. käres þät þa scal til iämnaþar. ällar köp ater ganga. k.

Wil kirkia ällas closter egn sina sälia. hana hörer eg til ater buz.

Köper biscuper egn dör han. þa äruer han kirkia. än han hauer eg scaparua. oc þa iorþ han köpte. väri sua þän biscuper äfter cumber. som fäþrene sit. Samuleþ closter oc kirkia.

Nu ä huar bonde scal til hemuls lita. þa lite til hemuls. biscuper. closter oc kirkia. l.

(Schl. 21.)

Nu ma eg vghurmaghans iorþ skiptas vtan til bätra. älla til iämnaþar. varþer hans malsman sua fatöker. ät han orkar eg þön vghurmagha barn föþa. þa scal han androm þera frända til säghia. ät han m.

taki oc föþe þöm. oc eg þera iorþ sali. vil han eg. þa scal han til þings fara. oc þär vi — — — —

(Sid. 139—146 fela.)

[Vinsorþa balkär.]

cxlvii

(Schl. 13.)

Nu clandas firi hanom. oc kallas ran takit vara Nu a eg rantakit leþa. Nu nar han eg hemuld sinne. oc eg lösnom. löser hin mäþ eþe. ät þät var af hanom rantakit. þa scal han ganga til þäs þär vin var at mäþ swrnom eþe. ät þät löstes af mik firi rantakit. oc þy är iäk här värþer til virþning minna ganga. sua scal vinen ganga til salans

[Räfsta balkär.]

(Schl. 1.)

n v uil kununger räfst sina sea. þa scal häräz nämd nämna baþe þe viþer vara som uiþer delas. oc iaka þöm mannom som nämnas i nämdenna þa scal sannindamän i nämdena sättia. oc eg uiþerdelomän. oc eg þera vilda män ällas fränder þera.

a. Nu siter man quar cumber eg til kunungx räfst. böte þrea marker älla uiti lagha forfal sin. þät är hiär lagha forfal. är sialuer siuker. älla siter iuir siukom. ällar är a forfiäti fians sins. þa uiti þät mäþ eþe fiughurtan manna. ät han var a lagha forfallom.

b. Nu nämnis man i nämd. syn oc vil eg i ganga. hätte uiþer þrim marcom

(Schl. 2.)

Tässin mal agho a kunungx nämd slitas. al edzörö. al tuäsuäre. alla olagha eþa
.cxlviij.
kniflag. kunungx dom brut. allar iorþa delor. al högmäle. al fiäþertiug mal. al morþgiald. oc ran. oc olagha nämder. sua oc än þri gäua enom þiufsak.

(Schl. 3.)

Nu vil kunungx soknare fiarþungx nämd sea. þa scal fiarþungs höfþinge nämd giära. kumber bonde eg til þingx böte þrea öra. siter alder fiarþunger quar böte þrea marker. c.

þässin mal agho a fiarþungx nämd slitas. al þrämärkes mal lagstämd. oc lag callaþ til lagha sokner. än þa äru eg iorþadelor. oc är eg liongs þing för stämt. þa än þät är för stämt. þa kumber þät eg til fiarþungx nämd.

Nu än lionga þing är eg för stämt. þa scal d
nämden fälla hin firi ofsot. älla annan þera firi vanbuþit. oc eg han sialuer värria sik huatte hin þär sotte. oc eg þän firi var stadder soknenne. ganga þer laghum vp a. þät är gen laghum.

Nu var þät sua först. var man lagwnnen. þa e
sculde han näma. sua oc firi giald. þa matte näma eg innan garþ oc grinda stulpa. nämde han sua þa hafþe han firi nämt sakenne. oc sinom þrim marcom. þa gafs þät af i knuz kunungx daghum. ät eg matte näma oc huar som nämde. han hafþe firi nämt sakenne
.cxlix.
oc sinom þrim marcom. ä firi huat han nämer hälder firi gi[ald] ällas firi sak. far þän döþ ällas acomo

nam gör vari ogilt. gör han naquat. vari tuägilt. sua äru oc nu lagh. þa staddes oc sua. ät varþer man lagwnnen firi minne sak. än gislinga brut. þa sculde þ[ä]t räfst biþa. räfst sculde huart þriþia ar vara

.f. H[u]ar þa fäldez. oc vilde han eg böta. þa sculde þing hem til hans nämna. oc miata vt sak hans. först malsäghanda. sua skipto þer siþan þär þinge fylgþo. ok eg kununger vtan han sialuer fylgþe.

g Nu siþ[a]n þa com þät sua. ät han taker huat han är nä[r ä]llas eg.

Nu gaf þät sua birghe iarl. ät siþan räf[s]t hauer lagwnnet malet. þa scal läggia stämno dagh. än þe böta vilia. uiļia þer eg böta. þa scal nämden þön som fälde hem fara til þera. oc läggia af barnanna lut. oc husfrunna lut. oc af hans luti miäta sua mykit som han är fälder at.

Nu vär han gozet oc gär nacrom acomo. huat þät är hälder i garþe ällas vtan garþ. þa böten tuägilde. far han acomo vari ogilt.

Nu än nämda män vilia eg taka firi hanom. þa böten þrea marker. än þer haua eg for

cl

[fal]

Nu än þät är i götlande. þa scal þät som bö[tis f]örst i þry skiptas. siþan taki en lut kununger oc soknare hans. annan lut biscup*er* oc soknare hans. þriþi luter skiptes i þry. än lut malsäghande. an[nan] lagmanne. þriþia häräzhöfþinga.

.h. Nu i sma[landum] þa skiptes räfst i þry. en lut malsäghande. annan kununge. þriþia häraþe. en þän lut [tak]er kunung*er* firi ensac sina.

Nu ma eg taka firi [ann]or mal. än þön i kunungx räfst fällas. taker [han] firi annor mal. þa böte som skils i rans ma[lum].

(Schl. 4.)

Nu scal garþa nämd gära (a fiarþungx räfst. *utstr.*) .i.
— huar som naquar granne kärer til annars [ät] han hauer skaþa fanget vm sit korn. til þäs byar som ingärþis är mäþ þem. oc eg til flere byar

Nv scal broa nämd gära a fiarþungx räfst. þa k
scal nämden vita til mykils hon fälle brona. huat hälder hon fälle allan by. ällar huarn bonda som eg hauer bygt. sua scal oc garþa nämd uita huru högt hon fälde garþen.

Nu fäller nämd garþ älla bro. oc nämna til .l.
män þem som fälla. þa ma eg eþ amote nämd ganga. (suäria *utprickadt.*)

Nu än han tröster sik ät

.cli.

han sant hauer. þa scal han sua manga pänninga i borghan sättia. vndi kunungx dom. älla lagmanz som han är fälder at. är þär san syn til. ät þe äru osaki. þa agher kununger älla lagman þöm osaka döma. äru þer osaki böten eg. oc eg amote nämd gangen.

Nu än nämden fällär sua. ät hua som garþen .m.
älla brona a. oc þem agha a fa. mäþ lagha skipte han fälla þer. oc nämna ängin til. þa ma han dylia ät han a eg þa bro. älla þän garþ byggia suärin þo varlica þän eþ. ät synen bryte eg atran.

(Schl. 5.)

Nu fäster man eþ firi fult oc fiäþertiugt. þät är .n.
eþer þrätölftör. half nämt. oc half onämt.

.o Fäste man eþ firi siäx marka sak. þät är þuätölftör eþer half nämt. oc half onämt.

.p. Fäste man eþ firi þriggia marka sak. älla siäx öra sac.. älla þriggia öra sac. þät är tolf manna eþer.

Nu än man fäste tolf manna eþ firi þriggia öra. älla siax öra sac. oc falz þän eþer. þa böte þrea marker fulla. vtan þät firi giald se.

q Falz tolf manna eþer þän firi giald är fäster. þa falz han til gialz. oc eg til mera

Nu är annar sac. oc annat giald. dyl man. sac firi kununge. ällas
.c.lij.
malsäghanda. ällas häraþe. falz at eþe þem. þa fälles ut saken. oc mäþ þrea marker.

r Nu än man kräfs minna än örtogh giald. þät är hans sialfs eþer. Kräfs han minna än öres giald. þät är hans eþer oc annars mäþer hano*m*.

s Nu än han kräfs minna än half fämte örtogh. þa är þät hans sialfs eþer oc tuäggia mäþ hanom.

t. Kräfs han half fämte örtogh. þa börias þär tolf manna eþer. brister at eþe oswrnom. þa böte vt gialdet. oc eg mera. ganger han eþen oc brister siþan. þa firi men þa böte biscupe firi men þrea marker. brister firi olagh böte kununge. oc malsäghanda. oc häraþe þrea marker.

(Schl. 6.)

v. Nu fäster man androm eþa þa scal han taka välia som eþen fäster þrea scal han i val lata. oc hin siþan af taka þän som han vil. þän sakena gäuer oc boanda män.

Nu scal til þrätölfs eþar þri taka vara. til tuätölfs eþar tue taka vara. til tolf manna. älla fiughurtan manna älla fämtan manna eþ scal en taki vara. x.

Nu alt þät þrätölftar älla tuätölftar eþa sculu vara. þa scal half nämt. oc half onämt vara.

Nu i allom fiughurtan manna eþom. þa scal tua nämna þem a.
.c.liij.
som vitne sculu biära.

(Schl. 7.)

Nu vil man til tuätölfs. älla þrätölfs eþa säghia. þaghar enom taka är til saghat. þa är allom. b.

Nu sägher man til eþar. han scal haua mäþ sär tua män. oc hitta hema eþa takan.

Nu rinder han vndan oc vil eg räta. stander a tompt hans. oc leþer han ope. ser ater i þere. þa är lagsaghat til. c

Nu skil þem a. hin þär til sagþe sägher. ät han varaþe til eþar sua ät hin visse. hin nekar. þa är þät takans vizorþ. ät han visse eg. ät hanom var til eþar saghat. brister at eþe böte þrea markar firi tak villo. þa a takin haua mäþ sä tua män. ganga i garþ þäs eþen fäste. oc säghia til um fämt.

Nu är eg han sialuer hema. som eþen scal föra. cumber hem þrim natom firi fämt. þa scal han eþ föra. þa agho þer fämt a miþ munda sökia som dela. d

(Schl. 8.)

Nu cuma þer a fämt takin oc sakin. Nu täl takin väte fram. oc vil vita. edzoret. oc þän är þär som föra scal. Nu kumber eg þän som sea scal. cuma forfal hans. þa a eþer andra til sägn.

Nu kumber huarghin þera. agha aldreg siþan þän eþ sea. þa scal han haua stämno manna eþ. þera tuäggia þät visso. oc a stämno varo. ät alder þän räter. þär var fäster. þa var þär framme. oc þu wlte sialuer.

cliiij.

et þu vilde eg sea.

Nu cuma þer aller a stämno. hin at mäle. taki oc saki. Nu skil þem a vm edzöret. þa är þät takans uizorþ vita huru han var taki at eþe. oc huru manga manna eþe han var taki at.

Nu stauar han manne. oc ganger bort siþan. oc vil eg eþ sea. þa a takin suäria niþer edzöret. siþan agho stämno män staua. oc hete laghganget.

.e. Nu räner þän boc af þem som sea scal. ällar þän som föra scal þät är þriggia marka sak. ällar tolf manna eþer. ät han ränte eg boc af þem. giter han dult ät han ränte eg bok af hano*m* þa vari hans eþer fallen.

f Nu suär taki vilt edzöre niþer. viller firi þem som sea scal älla hanom som flytia scal. käre annar þera tuiggia. þa viti mäþ eþe tuäggia manna. oc tolf äfter. ät han bar sua tax mal sin som han var taki at eþe. brister at eþe böte þrea marker.

Viller han firi þem föra scal eþen. oc han ganger eg þy sin eþ. orkar þa taki eþe fiughurtan manna ät han bar sua som atte oc lagh varo. þa vari þän eþer fallen.

Nu orkar taki eg þem eþe. þa böte som skilt är. oc þän eþer haui andra til sägn

Nu ville takin firi þem eþen scal sea. oc hin ganger — — — (sid. 155—160 fela) — — — — — —

(Schl. 17.)

.clxi.
i eþenom. bŏten þäs rät som eg gaf vr eþenom.

(Schl. 19.)

Nu gäuer man flerom sac firi et mal. þa ma eg saker sakan väria fŏr än han hauer sialuan sik uart mäþ lagha eþom. älla lagha botom. þa ma han annan väria. oc i vitnom standa. h.

(Schl. 20.)

Nu gäuer man dŏþom sac. þa scal han vita mäþ eþe fiughurtan manna. ät han garþ bar hanom þa sac mäþ stämdo þinge quikum. oc quiþafullum. orkar han hem eþe þa scal arue hans bŏta. älla dylia firi sak þa samu. orkar han eg eþe. þa aruen huatte bŏta ällas dylia firin. .i.

(Schl. 21.)

Gäuer bonde bonda sac. han scal vm manadagh i garþ hans ganga. tua män mäþ sär taka. þa är hans þing stämna gild. oc hanom til þings stämna. Nu än han hauer eg sua þa är hans þingx stämna ogild. k

Nu ma han eg flerom stämna vm daghen än enom. än kunugx soknare. oc biscups soknare. huar þera ma þrim mannom vm daghen stämna. oc eg flerom. samu tua scal han a þinge haua som han stämde mäþ. oc atmäle gŏra a þinge.

(Schl. 22.)

Nu cuma baþe a þing hin som stämde. oc þän som stämt var. þa scal skilamannen hŏra än hin
.clxij.
tala laglica til hans. äfte þy rät är. talar han þät

til hans laghen säghia säkta mal vara. stander hin framme biuþer rät firi sic trä oc taka. vil hin eg uiþer taka. þa of söker han. þa a han böta þrea marker firi huart þing. þa scal hanom eg fämt läggia siter han fämt. oc ängin lagþe hanom. hätte uiþer þrim marcom.

(Schl. 23.)

.l. Nu biuþer han hanom ängte rät. þa scal fämt läggia hem til hans. vil han þa rät gära þa a þän eg saker vara som a fämtenne gär rät

.m. Nu möta hanom eg suar a þingeno. ällas a fämtenne. af þäs aluom som stämt var. þa käre han. ät han gärþe hanom eg suar. þa scal han dylia sua. ät iäk visse eg ät mär var þing stämt. älla mär var forra til eþa sagt. än þy stämde mär þing. ällar iäk var siuker sialuer. ällar sat iuir döþom. ällar var a fiäti fear sins. þät är lagha forfal. orkar eg eþe. böte þrea marker. älla viti oc þät mäþer eþe fiughurtan manna. ät alder þän rätter hanom var skilder. han var hanom buþin a fämtom. han wlte sialuer ät han vilde eg [uiþer taka.]

n. Nv biuþer han rät oc hin vil eg uiþer taka vtan [stämnir oc sökir] vp a han.

.clxiij.

þry þing. oc þrea fämter. hätte a uiþer þrim marcom firi huart þing.

.o. Nu än han vil eg rät gära. a första þinge. ällar a försto fämt. þa scal han stämna annat þing. oc sitia andra fämt. gär eg þa hanom rät. þa är han saker at siäx marcom. siþan scal han stämna þriþia þing. oc sittia þriþio fämt. vil han þa rät gära. annat

þera biuþer lanzlagh for sik. þa scal han eg firi lagha sokn fallin heta. käre hin til han[s] hui han giorþe eg hanom þän sama rät a försto þinge. oc försto fämt. ällar oc a andro þinge oc andre fämt. þa är þät hans uizorþ mäþ eþe fiughurtan manna. þer tuer þa varo a fämtenne han böþ hanom rät a försto þinge oc fämt. sua tolf äfte. siþan andra tua þät visso. ät han böþ hanom rät a andro þinge. oc andre fämt

Nu kumber fiarþungx nämd för än han stämne lionga þing. þa göme ät hon fälle eg þän firi socnenne sat. än han giorþe rät a þriþio fämt. .p.

Nu än han wil aldreg viþ rätto taka som stämde þa ma han fälla nu än han wil eg rät gära þa fällen han firi wanbuþit .q.

(Schl. 24.)

Nu stämnir [man manne] þing þem som eg var hema sialuer. oc kom eg hem firi fämtena. þa a þön stämning

.clxiiij.

[ogild] vara. vtan þät se firi drap. ällar manhälgþa [mal] þön han scal sökia sic firi. ällar iorþa delor. än [þät är] sua. ät han hitter han hema a första þinge [oc flyr siþan] firi laghasoknenne. þa ma han alla [sina lagha] sokner sama staþ ut sökia som han för stäm[de.] än þo ät hin se tuäbola. oc far fran þy bole. oc til annars.

(Schl. 25.)

Nu ma eg lionga þing stämna firi iorþa delor

(Schl. 26.)

Nu kumber fiarþungx nämd. oc bonde vil lionga þing stämna þa scal han tua män mäþ sär haua. þa r

han til lionga þings kumber þa scal han läta tua män suäria. ät han hauer rät stämt lionga þing. äfte räti stämd þry mal þing. siþan sculu þer biþa til hin cumber som suara scal. Cumber han. þa scal först rät göra firi huwþ malet. äntiggia fästa lagha böter. ällas lagha eþa. siþan scal han vita mäþ tuem manno*m*. ät þän sama rät han giorþe þa hano*m*. han böz hano*m* a försto þinge. oc försto fämt.
.s. Andre tuer þät vita. oc när varo. ät sama rät böþ han hano*m* a þriþia þinge oc þriþio fämt. siþan scal han tölftar eþa äfte huart vitne fästa oc gäri rät firi huwz malet mäþ eþe. älla mäþ botom. — — —

(Det öfriga felar.)

Fragmentet, som består af tio små octavblad, har varit hopsydt till omslag kring »Tionde Register Aff Albo Kinnewals och Norwidinge Häreder Anno 1601.» Redogöraren har i en kant skrifvit sitt namn: »Sigfredt Erichson manu propria.» Funnet i Kammar-Kollegii arkiv, tillhör det nu Kongl. Bibliotheket. Det är skrifvet med rätt god stil i midten af 1300-talet och utgör ännu ett vackert handskriftsprof, oaktadt 4 blad äro skadade. På sidan clxi vid stycket k är en hand ritad. I aftrycket, sid. 81 rad 11, är det andra älla rättadt från alla. Sid. 94 rad 14 är laghganget i handskriften onödigtvis ändradt till laghgangen.

FRAGMENT AF ÄLDRE VESTGÖTA-LAGEN.

— — — — — — — — — — — —

[Arfþar bolcr.]

(Schl. 21: 2, 3; 22.)

vitu til þeſſ Ꜳru tuar stouur
oc toft garðr imælli þa ærv
tu bol. callar til einca acrs
ællar til einca æng. þær a ec
ki vitu til. nvma þen uili ær
h' callar hem giua Skuldum
ſkal ſva ſkifta. svm bo Faþir
ſkal ſialfr a þingi barn ſitt
ætleðe. en ſkal arf taca. a þin
gi ſkal uið alz ørom taca oc
ſva fram ſelia Vill man or
anøð løſa. þa ſkal ſiunæting

— — — — — — — — — — — —

vitu til þess Äru tuar stouur oc toft garðr imälli þa ärv tu bol. callar til einca acrs ällar til einca äng. þär a ecki vitu til. nvma þen uili är h*an* callar hem giua Skuldum skal sva skifta. svm bo Faþir skal sialfr a þingi barn sitt ätleðe. en skal arf taca. a þingi skal uið alz örom taca oc sva fram selia Vill man or anöð lösa. þa skal siunäting

[Arfþar bolcr.]
(Schl. 22, 23.)

firir þenn gøra er handa mæl
li haua. biuda hanū tua øra
gulz. ællar .ii. M' vægnær
vitni til lata bera a ſiunæten
ge. at h' er hanum ſva ſkvldr
at h' a. at løſa. h'. mʒ lagmale
þa fa ecki vart. nvm han
calla barn ſitt vera haldr
h' æftr ſegnar þing. þa hæt
tir h'. við niv M'. ſacſøkia
ſva hærað. ſva k' ℟. ætleðr
man adalcono barn. viðr
— — — — — — —

---

firir þenn göra er handa mälli haua. biuda hanum tua·
öra gulz. ällar .ii. M*ark* vägnär vitni til lata bera a
siunätenge. at h*an* er hanum sva skvldr at h*an* a. at
lösa. h*an*. mz lagmale þa fa ecki vart. nvm han calla
barn sitt vera haldr h*an* äftr segnar þing. þa hättir
h*an* við niv M*ark*. sacsökia sva härað. sva k*unungi*
℟. ätleðr man adalcono barn. viðr — — — — —

— — — — — — —

[Retlosä bolcr.]

(Schl. 12: 1; 13.)

lv. en eig far aflestir af þet
ær ſex øra. firi heſt halfa
marc firi oxa oc sva firi ko
far h' aflestir af gialdi
ecki veta firi vargh Læggr
·ᛘ· fæ ſitt aðrum in til gezlv
eig ma þet fæ tapaz af þeim
er uið tacr. annat tveggia
með ſtvlð. ællar mꝫ rani nv
ma bonda (fæ) coſtr þeſſ er uið
tacr. varða mꝫ taknir Atr
ſkal h' gialda. Leggi fram

———

— — — — — — — — — — — —

lv. en eig far aflestir af þet är sex öra. firi hest halfa marc firi oxa oc sva firi ko far h*an* aflestir af gialdi ecki veta firi vargh Läggr *maþr* fä sitt aðrum in til gezlv eig ma þet fä tapaz af þeim er uið tacr. annat tveggia með stvlð. ällar mz rani nvma bonda (fä) costr þess är uið tacr. varða mz taknir Atr skal h*an* gialda. Leggi fram þet er h*an* vill oc mz tolftar eið at han fec eig mera hans fä at gezlo en h*an* havr nv fram lagath

Här byriaz iarðar bolcr

Fem ärv. fang iarðar Ein är erfð. Annar är heimgierþ svnar Þriðia är hemfold dottr Fierða er köp. Fimta

[Retlosä bolcr.]
(Schl. 13.)

þet er h' vill oc mʒ tolftar eið at
han fec eig mera hans fæ at gez
lo en h' havr nv fram lagath

Hær byriaz iarðar bolcr

Fem ærv. fang iarðar Ein ær
erfð. Annar ær heimgierþ
ſvnar þriðia er hemfold dottr
Fierða er køp. Fimta ær ſkøning
køpa ſkal til taka. Tua af þeſſ
hendi er iorð ſell vmfærðr
varða Tva af hinſ hendi ær
værði. varða. þeir allir taka .i.
— — — — — — —

är sköning köpa skal til taka. Tua af þess hendi er iorð sell vmfärðr varða Tva af hins hendi är värði. varða. þeir allir taka .i. — — — — — — — —

Dessa fragment bilda två blad och äro funna i Norska Riks-Arkivet, använda vid inbindningen af räkenskaper från öfre Thelemarken för åren 1637 och 1638. De äro af pergament i helt litet format (5⅝ tums höjd, 3⅞ tums bredd) och härstamma från slutet af 1200- eller början af 1300-talet. Som egendomligheter märkes, att här förekommer den Anglosachsiska formen af bokstafven f, samt hopbundet sk, hvilket bildas sålunda att den raka stafven på k krökes i öfre ändan, och derigenom blir ſ. Bladen öfverlemnades som gåfva till Kongl. Biblioteket 1862. Jfr tidskriften Frey 1847: 124, 193; Samling af Sveriges Gamla Lagar VII: 379 och XI: XCII samt Rydqvist, Svenska Språkets Lagar I: XXIX. — Ordet 'costr' är af skrifvaren tillsatt öfver 'fä', som är understruket för att utgå (sid. 101 rad. 12). Efter 'far' (sid. 101 rad. 6) är ordet 'eig' utstruket.

STADGA FÖR S:T GÖRANS GILLE VID KOPPARBERGET.

Sid.

Th*et*ta skall allo*m* gilbrödhr*om* oc syström 1
a riddh*er* s*anc*te örgiens gille pa kop*er*b*er*ghit with*er*lig*i*t wara, swa thöm so*m* nw äro so*m* äptherkoma*n*dom. at sid oc laag halla skuland*is* i th*e*nne sama gille Gudhi jomfr*u* ma*r*ia ok riddh*er* s*anc*te örgien till loff' oc äro, so*m* dictath oc sc*ri*ffwith är, oc fasth hallas skall som här effth*er* sigx

Förstlı at gillebrödh*er* skulle sig aldh*er*man wellia Sigh*er* han nee, so*m* waldh*er* wardh*er* böthe gildeno j ($\frac{1}{2}$) m*a*rk p*eninga*, hell*er* v m*a*rk wax Oc wara endeliga aldh*er*man i andra aar*e*no nesth effth*e*rkome*n*de

Jt*em* är thz swa at nogor wil a gille ganga, ta skulle the so*m* för sittiandhe äro til see At the tage th*e*n som beskedeligen är ok rethwiiss höffskir oc oberöktadh*er* är Oc th*e*n som in gaar skall swäria ok eedh ganga ok swa siggia, Jak N will halla oc fulkompne thessens gillesens reth oc stadga effth*er* mine makth Ok jak will myne gillesbrödh*er* ok gillessysth*er* jnna*n* landh ok wthan fordha ok frä*m*mie hielpa ok styrkia i 2
allo*m* r*e*th jak kan ok forma effth*er* myne makth Swa hielpe mik gud jomfr*u* ma*r*ia Oc ryddh*er* s*anc*te örge*n*.

iij Jt*em* är thz swa at aldh*er*ma*n*nen wil a nogan kära, sette en a*n*nan i sin stadh oc gange fram pa golffwid ok th*er* kär*e* sin klagan

Jt*em* hwar som bryth*er* aldh*er*ma*n*ne i moth heller skrap*re*steno*m* j nog*ra* matto böte j (½) pwnd wax Skeer oc swa at aldh*er*ma*n*nen hell*er* skrap*re*sten bryth*er* nogro*m* brodh*er* ell*er* systh*er* moth r*e*tta böthe oc swa

iiij Hwlken som ste*m*pner sin gillesbrodh*er* till tingx wthan allerma*n*sens loff böte gilleno j (½) m*a*rk pen*in*ga

Hwilken som ei betalar sine skuld hell*er* bliffwer i ha*n*s mi*n*ne so*m* han skylloger är äpth*er* thz han twem si*n*nom manadh*er* är aff aldh*er*ma*n*neno*m*, ta tagi th*e*n loff aff allerma*n*neno*m* som päni*n*ga egh*er* op bära ok stempna han til tingx som skyllogh*er* är Ok taa han är til tingx ste*m*pnadh*er* oc will ei en ta betala sine skuld ta gange ha*n* a gillena ok r*e*knäss aldh*er* — — — — — — — (Andra bladet fattas) — — — —

5 i heell som ei är gillesbrodh*er*, ta skule gillesbrödh*e*rne sin gillesbrodh*er* wnthföra iij mila wäg mz hest ell*er* skip ell*er* hwad hano*m* besth lägligi*t* är Wardh*er* oc gillesbrodh*er* slagen hell*er* illa hante*ra*dh*er* medan gillet drykx haffwi ha*n* ta forbrwtit edzöra som swa gör

Jt*em* är thz swa at nogor gillesbrodh*er* komä til andra städher heller i androm lando*m* ok kombir nogrom twedrekth tho*m* i mellan Taa forbiwdom wi nogan thera a a*n*nan kära för nogr*om* höffwisma*n*ne Är thz swa at nogor kär*er* a a*n*nan wthan aldh*er*ma*n*ssens loff tha böthe

th*en* som akärde gilleno j (½) m*a*rk p*eninga* Oc th*en* so*m* akärd*is* bliffwe saklööss

Jt*em* är thz swa at nogor är androm skilloger tha kär*e* thz i ste*m*pne for ald*er*ma*n*neno*m* oc gillesbrödh*er*no*m*

Jt*em* är thz saa at ste*m*pna*n* ka*n* ei hallass tagi taa the*n* som kär*e* wil twa brödh*er* mz sig aff gilleno ok kär*e* thz for all*er*ma*n*neno*m* Är thz swa ath all*er*ma*n*ne*n* dömir taa domin at betala
j*n*nan xiiij daga oc betalar ha*n* ta ekke inna*n* 6
th*en* daghen böthe gilleno j (½) m*a*rk p*eninga* Oc betala gelden likawel Sam*ma* lag skal wa*ra* om litin gield, som om stoor Oc swa opta han forsymar xiiij daga oc ei betalar swa opta böthe j (½) m*a*rk p*eninga* Swa stadukt oc fasth bliffwa alt thz som endass mz ald*er*ma*n*neno*m* oc ij brödh*er* mz honu*m* som i oppe*n*ba*ra* ste*m*pna

Jt*em* hwar som ey wil wara g*er*deman tha hano*m* warder til sakth böte j (½) p*un*d vax Oc ey thi sydh*er* halle gärdh j neste drykken

Hwar som görss giinwerdoger eller wredh*er* boorth gaar böte j (½) m*a*rk p*eninga*

Hwar som gör kapa kast ell*er* mz vredz mode kastar sin klädir aff eller strikär sine ärme op böte iij m*a*rk peni*nga*

Hwar som sig giffw*er* skilloga*n* ta han är saker görs mz hono*m* naadh

Hwar som sith watn slaar fra*n* sig i gillestuge böte ij ör*e*, j förstugne j ör*e* oppo stwga veggia j (½) ör*e*

Hwar so*m* slaar sith watn j a*n*nars skoo ell*er* a*n*nars mansz klädc böte ij m*a*rk p*eninga*

Hwar so*m* leder sin gesth in i garden fôr en är ringth fôr hono*m* bôte j ôr*e*

7 Hwar som ei betalar for sin gesth the*n* sa*m*ma dagen som han biwder hono*m* tha bôte a*n*nan dagen th*e*r nest twefalth

Jt*em* hwilken mansz swen so*m* gôr nogr*om* brodh*e*r a moth heller nogr*om* andr*om* i gillestwugne i forstwge ell*e*r i gardeno*m* tha bôte hosbonden epth*e*r thy som swe*n*nen haffw*er* brwtiid,

Jt*em* hwar so*m* seer sin gillebrodh*e*r illa hanter*e*s vtan saak oc formaa at hielpa ho*no*m ok ekke wil, halles aller optar*e* mer fôr gillesbrodh*er*

Hwar so*m* gaar i kamar*e*n eller kellar*e*n wthan ald*er*mansens loff ell*e*r g*er*dema*n*nen bôte j ôr*e*

Jt*em* är thz swa at g*er*deme*n*nene hell*e*r the som skänkia skulle oppa bordith, ganga borth oc ingen skenkir bôte hwar tera iiij pen*inga*

Hwilken brodh*e*r so*m* andr*om* biwdh*e*r diwsth bôte j (½) p*un*d vax

Hwilken brodh*e*r som weddh*e*r mz andr*om* om nog*ra*handa ting medhan gille drikkis tha
8 komi halfft wädith til gillesins nittho Sama lag wa*r*i oc om . . ,

Hwar som bär stämess längh*e*r fram i stugna en til skakareth bôte iiij pen*inga*

Hwar som bär swerdh in hell*e*r yxe i stugna vthan aldermansins loff bôte j ôr*e*

Hwar som gaar fram til ald*er*ma*n*sens mz kniff bôte j ort*ug*

Hwar som säth*e*r sik mz kniff bôte j (½) ôr*e*

Hwar so*m* legg*e*r sin kniff swerdh ell*e*r yxe j vgn hell*e*r nog*ra*handa so*m* man kan göra skada

mz böte ij ör*e* Samw lag wa*r*i i kamarom j benkiom ok j wramo*m*

Hwilken g*er*dman som nogan gest biwdh*er* äpth*er* thz orloff är giffuit böte j ort*ug*

Hwar so*m* kär*er* oppa androm mz wredo*m* hogh böte j ör*e*

Hwar som biwdh*er* fler*e* gesth*er* än en om dagen böte j öre,

Hwlken brodh*er* som döör a gilleno i*n*sokn-ass sägx för ho*no*m st*ra*x vigilias oc mässo mz gillesens liwss

Skenker nogor gesth*er* mz horn ell*er* bikar*e* 9
böte för ho*no*m th*e*n som bwd*i*t haffw*er* iiij pen*inga*

Är thz swa at nogor brodh*er* tre*nger* til at bed*is* hielp aff sino*m* gillesbrödh*er*no*m* j rättha sak för werd*s* reeth hell*er* land*s* lagh gange ta th*e*n som hielpena wil haffwa til ald*er*mansins oc ald*er*ma*n*nen biwde ste*m*pna, om ha*n* är ei swr*e*n brodh*er* a andro*m* gillom, ta skipi ald*er*manen ho*no*m hielp aff gilleno, epth*er* thy so*m* han be-höffw*er* oc hono*m* nödh görss til at forswara oc werna sin reeth Oc hwem ald*er*ma*n*nen ta til sigh*er* at styrkia oc hielpa sino*m* gilbrodh*er* j thy han haffw*er* reth wthi Oc gör*e* the ei böte gilleno j (½) m*a*rk pen*inga*

Hwar som beropir gillesins lönliga är*e*nde, the som görss i stempno böte j (½) m*a*rk

Hwar so*m* ekke bär siith malth tiil gilless j rättha tiidh böte j sama drikkeno swa myk*i*t so*m* ta gäll*er* malth oc homblen oc ij ör*e* th*er* tiil gilleno,

10 Hokken g*er*deman som sig*er* eno*m* tiil sino*m* gilbrodh*er*' ath skenkia, oc forsmar ha*n* thz som til vardh*er* sakth oc kär*er* thz g*er*dema*n* for ald*er*ma*n*neno*m* böte j ör*e*

Jt*em* hwar som thesso förscr*i*ffna gillesens eedha oc r*e*th ėi wil gör*e* oc stadugth oc fasth ath halla, halles han ald*re* för gillesbrodh*er* mer

Nw en twe sworna gillesbrödh*er* haffua nogoth sin j mellan hwadh thz helst är til rättha oc ald*er*ma*n*nen oc the xij som gilleno for*e*staa ku*n*no th*e*m ei i stämpno mz räth ell*er* wenskap förlika Tha aga the aff ald*er*ma*n*neno*m* loff taga sin räth and*er*stadz försökia ok osaki blyffwa för gilles räth

Hwar sin gillesbrodh*er* stempner aff gilleno til här*e*dz dom wthan ald*er*ma*n*sens orloff böte gilleno j m*a*rk p*en*i*nga*

11 Jt*em* hwar so*m* kär*er* a sin gillesbrodh*er* för konu*n*ge hell*er* rykensins raadh wthan ald*er*ma*n*sins mi*n*ne ok gör han hono*m* skada gör*e* hono*m* lika for skadan oc böthe gilleno j (½) m*a*rk lödoga oc bliffue qwar i gilleno Gör ha*n* ei syno*m* gillesbrodh*er* lika ok böth*er* ei sina sak som nw är sakth ga*n*ge aff gilleno ok hopas aldre koma th*er* in i gen

Nw om nogor vardh*er* töswar kalladh*er* til rätta för ald*er*ma*n*nen för ena saak oc wil ei göra syno*m* gillesbrodh*er* lika hell*er* rääth th*e*n som swa haffw*er* stempth bed*is* loff aff ald*er*ma*n*neno*m* ste*m*pna han for konu*n*x doom ok th*e*n so*m* swa stempd*er* wardh*er* gange aff gilleno oc hethe ald*re* gillesbrodh*er* hell*er* gilles systh*er*

För thy ha*n* skamliga forsmadde sin sworna eedh til gilles rääth,

Nw om nogor är siwker medan gillit drikx 12
ta bör hans gra*n*nom so*m* gilbrödh*e*r äro hempta
hono*m* första dagen ena ka*n*na ööll om ij stop,
oc th*e*r til math, oc the and*ra* dagana lathe thz
sik siälffw*er* hä*m*pta

Varder oc nogor gillesbrodh*e*r fatigh*e*r ell*e*r siwker oc torff hielp vedh*e*r aff gilleno Ta skal ald*er*ma*n*ne*n* see hono*m* för*e* swa lenge ha*n* bliffw*er* dödh*e*r hell*e*r faass vidh*e*r, bliffw*er* ha*n* dödh*e*r, ta skal han begangas mz gillesins pen*inga* &c

---

Handskriften, som tillhör senare hälften af 1400-talet, består nu af 3 pergaments- och 2 pappers-blad i liten qvart; ett perg.-blad är bortskuret. Hon tillhörde på 1600-talet Johannes Lenæi Dalecarlus och var känd af J. T. A. Bureus, som har antecknat henne i sin Sumbla s. 92. År 1770 i Dec. skänktes hon af Erik Ekholm till Antiqvitets-Arkivet och tillföll 1780 Kongl. Bibliotheket. Efter en otillförlitlig afskrift i Nordinska samlingarna finnes ett aftryck, som disputation af C. W. Böttiger under J. H. Schröders præsidium, Upsala 1833. — I denna nya upplaga äro några få sjelfskrifna rättelser gjorda, neml.

sid.	104	r.	11	n.	brödherne	*från*	brodherne
»	105	»	1		then	»	them
»	—	»	5		gillesbrödhernom	»	gillesbrodhernom
»	106	»	13	n.	Hwilken	»	Hiwlken
»	—	»	5	n.	fram	»	fran
»	107	»	13		*ett dubbelt* böte *utelemnadt*		
»	—	»	16		gillesbrödhernom	*från*	gillesbrodhernom
»	—	»	5	n.	görss	»	gorss
»	108	»	5		thesso	»	thzso
»	—	»	6		oc *uteslutet framför* ei		
»	109	»	4		gilbrödher	*från*	gilbrödder

STADGA FÖR ETT S:T ERIKS GILLE
NÄRA UPSALA.

I na*m*pn ffadh*e*rss [ok sons ok] täss helghe an[dhes 1
amen] Sa böriass s*anc*te [Erikx gillis] lagh ok
skra — — — So*m* skr*i*ffw[in är aar epther] gudz
börd — — — dradh — — — the — — — — —
— — — — — — — — (7 rader fela) — — — — — — — —
[brodhers]kap j himer*i*kiss rike [giffwe] oss gudh 2
alzvallogh*e*r [ok sancte eri]k Amen

[¶ H*er* böriass] All*e*rma*n*z balk*er*

Nu sithia m]än pa bänk — — — ma*n* aff me-
— —, om sa — — vardha — — böthe — — ith
— — — — — — — — (6 rader fela) — — — — — — — —
göma ok rättan rä[kinskap] göra Om sa är so*m* [gudh 3
for]biwdhe All*e*rma*n* — — fformi*n*dzkar — —
[böthe] gillena iii m*ar*k — — malth brödr*um* ok
— — Ok ga*n*gh — — swari — — hell*er* — —
all*e*rma — — än til — — än ti — — j (½) p*un*d
all*e*rm — — Ok g — — Är sakt

¶ [Nw] — — ste*m*pna hwar dag holla — — 4
gilleth star hell*er* — — om sa är all*e*rma*n* — —
fforsymer hell*er* — — böthe all*e*rma*n* — — x ok
brödh — — bör all*er* — — ghia ok — — ffäm slar
— — brodh*er* — — Tha — —, han — — m all*er*
— — säya — —

5 ¶ Nw [biwder brodhe]r gästh ok in j gilles-
stwgw ledh*er* ok säth*er* a bänk vtan all*er*ma*n*zenss
loff, böthe brodh*er* so*m* bödh j (½) p*un*d malth gillena
ok j (½) ör*e* all*er*ma*n*neno*m*

¶ Nw bör all*er*ma*n* höxtha my*n*ne haffwa ok
lysa tha sex slar fforsymar all*er*ma*n* hell*er* se*n*na*re*
holdridh än sex slar böthe all*er*ma*n* gillene i ör*e*

¶ Nw bör all*er*ma*n*neno*m* ok gärdha ffolke alla
helgona mi*n*ne lysa ok holla mz ffärska begara ok
6 ffärsth öl tha ix slar Om sa är all*er*man hell*er*
gärdhe ffolk thz fforsyma ok ey holla tha ix slar
vtan sännar*e*n böthe hwar th*e*ra i p*un*d malth gillena

¶ Nw bör all*er*ma*n*ne gill*is*ste*m*pna lysa hell*er*
holla tha viii slar sa länghe gillith staar Om sa är
all*er*ma*n* thz fforsymar böthe gillena j (½) p*un*d vax
brödromen j (½) *tunno* öl

¶ Nu ko*m*b*er* brodh*er* hell*er* systh*er* senth til
gill*is*ste*m*pna, böthe brod*er* ok systh*er* iiii päni*n*gha
gillena

Nu är brodh*er* ok systh*er* bortho wr gilliss
7 ste*m*pna Ok the ey loff haffwa aff all*er*ma*n*ne sino*m*,
böthe brodh*er* ok systh*er* i ort*ig*, all*er*ma*n*neno*m* ii
päni*ng*

NV bör all*er*ma*n*ne hwar*i*om brodh*er* tilsäya ok
fforwara, th*e*n tiidh gilleth sätz hell*er* sa länghe
gillith staar ath the ey kniff hell*er* swärdh mz sik
bära Om sa är all*er*ma*n* thz fforsymar ath lysa
böthe all*er*ma*n* i ör*e* gillena ok brödhrom*e*n j (½)
tunno öll ffor hwar*i*en ther*e* so*m* kniff vidh sik
haffwa

8 Nu ffindz brodh*er* so*m* kniff vidh sik bär, in i
gill*is*stwgw, böthe brodh*er* iiii päni*n*ga gillena ok
all*er*ma*n*neno*m* ii päni*n*gh

¶ Nw ffindz brodh*er* bär stäkametz vidh sidho sina Vtan all*er*ma*n*z loff hell*er* vilia böthe gillena i öр*e*, brödhromen i t*unn*o öll ok all*er*ma*n*neno*m* i ort*ig*

¶ Nw bör all*er*ma*n* sex brödh*er* til smakane öll ne*m*pna ok all*er*ma*n* thz fforsym*er* böthe gillena ii öre brödrome*n* ј (½) t*unn*o öll

¶ Nu ko*m*ma fflere til smakane öll än all*er*ma*n* 9
haffw*er* tilsakth, böte hwar th*e*ra i ör*e* gillena all*er*-ma*n*neno*m* sex päni*n*gha

Nw bedh*er* ok biwd*er* all*er*ma*n* *ger*dhaffolke stwgu redhe gör*e*, ok the ey skötha vilia hell*er* aktha böthe hwarth th*e*ra iii ör*e* päni*n*ga gillena Ok i ort*ig* all*er*-ma*n*neno*m*

¶ Nu ffindz thz ath allärma*n* fforsymar, ey *ger*daffolk fforwarar, hell*er* ey tilsägh*er* ath stwgha skal redho vardha böthe all*er*ma*n* gillena ii ör*e*

¶ Nu giffw*er* brodh*er* hwgh hell*er* kallar all*er*- 10
ma*n* okwädh*i*nss ordh, i hwario thz helz vara kan böthe brod*er* gillena iii m*ar*k, Hell*er* brodh*er* gör all*er*ma*n*ne blodhwithe böthe brodh*er* til tweskifft*is* so*m* giorth haffw*er* ix m*ar*k päni*n*ga gill*ena* ok ga*n*ghe w gillith

¶ Nu ffindz all*er*ma*n* gör brod*er* blodwithe Ok brod*er* klagar pa all*er*ma*n*, böthe all*er*man gill*ena* iii m*ar*k ok brödromen ii t*unn*or ööll

¶ Her böriass gilliss vär*i*ende balk*er*

NV bör all*er*ma*n* ok menighethe*n* twa gillissvär*i*ende 11
välia ok kesa, Huilke bröd*er* mothe säya Ok ey vara vilia böthe hwar*i*en th*e*ra gillena ј (½) p*und*

malth Ok all*er*ma*n*neno*m* j (½) ör*e* päni*n*ga ok bliffwe
mz ffridh

¶ Nu om brodh*er* vil therass ämbethe hindra
hell*er* ffortagha, j hwario thz helzth vara kan, böthe
brodh*er* gill*ena* iii m*ar*k ok i p*un*d malth brödru*m*
ok all*er*maneno*m* ii ör*e*

12 ¶ Nu bör gillissvär*i*endha allass brödhrä sak
märkia ok klagha i hwar*i*o thz helzth vara kan so*m*
brödh*er* b*ru*tith haffwa

¶ Nu om sa ffindz gillissvär*i*endhe vilia ey
brödh*e*rss sak röya hell*er* ffor räth klagha böthe
gillena hwar*i*en th*e*ra j (½) p*un*d malth ok all*er*-
ma*n*nenom iiii pänin*g*h

¶ Nu om brod*er* bär in i gill*is*stwgw, swärdh,
kniff, polyxe, hell*er* hwath värio thz helzth vara kan
13 ok gill*is*vär*i*endhe thz ey vaktha hell*er* skötha vilia
böthe hwar*i*en th*e*ra gillena j (½) p*un*d malth ok
all*er*ma*n*neno*m* i päni*n*gh

¶ Nu bör gillessvär*i*ende til säya om gilliss
korn hell*er* malth, hell*er* ga*n*geledh, hell*er* j hwario
helzth thz vara kan Ok the thz fforsyma til säya
böthe hwar*i*en th*e*ra gill*ena* ii spän malth Ok all*er*-
ma*nne*no*m* iiii päni*nga*

¶ Nu ffindz thz sa, ath brodh*er* vil ey göra so*m*
14 gill*is*vär*i*endhe bwdith haffwa, böthe brodh*er* ffor sik
so*m* tilsakth är j (½) p*un*d malth gillena, ok all*er*-
ma*n*neno*m* i ort*ig*

om gill*is* stugu

¶ Nw ffall*er* stwgha nidh*er* hell*er* stwgha dryp*er*
Ok gill*is*vär*i*endhe vilia ey stwgu hiälpa, hell*er* drwp

täkkia böthe gill*ena* hwa*rie*n th*e*ra i ör*e* all*e*rma*n*-
*ne*no*m* ii päni*n*gh

¶ Nu ffindz brodh*e*r ey aktha vil hwat gill*is*-
värie*n*dhe kräffwia i päni*n*gha, i gangaledh, hell*e*r
i hwar*i*o helzth thz vara kan böthe brod*er* gillena
so*m* tilsakth är ii ör*e* päni*n*gha Ok all*e*rma*n*neno*m*
i ort*ig*

¶ Nw kallar brodh*e*r gill*is*vär*ie*ndhe okwädh*i*nss 15
ordh j hwar*i*o helzth thz vara kan, böthe brodh*e*r j
m*ar*k päni*n*gha ok all*e*rmanneno*m* i ort*ig*

¶ Nw ffindz b*r*od*er* ok systh*e*r saramal pa gilliss
väriendhe giorth haffwa böthe brodh*e*r ok systh*e*r
so*m* giorth haffwa sex mark til tweskifftiss

H*er* böriass gärdheffolk balkin

Nw bör gärdha ffolk nökla till gilliss stwgw anama
ok stwgwna klädha ok redho haffwa, i*n*nan iiii
dagha ffor än gillith sätz, Om sa är g*er*dha ffolk
thz fforsyma ok ey aktha böthe gillena i ör*e* ok 16
all*e*rma*nne*no*m* i ort*ig*

¶ Naar gilleth hollass skal ok drikkass, tha skal
g*er*daffolk öl redho haffwa, ffor xviii dagha, ffor än
gilleth böriass Nu ffindz thz sa ath thz ey sa giorth
är, hell*e*r fwlko*m*pnath böthe g*er*deffolk gillena,
hwarth th*e*ra ffor sik iii ör*e* p*äninga* ok all*e*rma*nn*-
eno*m* iii päni*n*gha

¶ Nw fforsymar g*er*deffolk sik hell*e*r mz trydzsko,
ey til gilliss ringhia latha, ffor än til högmesso ringx,
böthe hwarth th*e*ra gillena ii ör*e* päni*n*ga Ok i ort*ig* 17
all*e*rma*n*neno*m*

¶ Nw bör g*er*daffolk a*n*twarda all*er*ma*n*neno*m* viii twnnor ööl, aff ii p*un*d malth Ok xij twnnor öll aff iii p*un*d malth Om sa är thz är mi*n*d*r*e böthe g*er*deffolk gillena ii p*un*d malth ok ii ort*iger* all*er*ma*nn*eno*m*

¶ Hwilken brodh*er* öll vpslar vtan all*er*ma*n*zenss loff, hell*er* g*er*dama*n*ne*n*ne närwara, böte gillena i m*ar*k päni*n*gha ok all*er*ma*n*neno*m* i ör*e*

Nu ffi*n*dz ok thz ath ölith är swrth hell*er* haffw*er*
18 träsmak, hell*er* Ok sa ath sex br*ö*dro*m* ey nöya ka*n*, böthe g*er*deffolk gillena iii ör*e* Ok brödrome*n* j(½) p*un*d malth ok all*er*ma*n*neno*m* i ör*e* ok böthe malteth i gen

¶ Nw vardha brödh*er* ok systra tilne*m*pdha gärdh holla Ok the ey holla vilia böthe brodh*er* ok systh*er* gill*ena* j (½) p*un*d malth ok i m*ar*k vax ok all*er*ma*n*neno*m* iiii päni*n*ge

¶ Nw skänk*er* g*er*daffolk öl sidhan orloff giffwith
19 är vtan all*er*ma*n*zenss loff hell*er* vithw böthe huarth th*e*ra gillena i t*unn*o öll ok all*er*ma*n*neno*m* iiii päni*n*gh

Nu ffindz ath brod*er* haffw*er* g*er*daffolke vmakath sidan all helgona mi*n*ne är skänkt hell*er* orloff giffwith är böte brodh*er* gillena i t*unn*o öll

¶ Nu ffindz, brodh*er* haffw*er* g*er*daffolk slagith, hell*er* th*e*m blodhwithe giorth, böthe brodh*er* gillena iii m*ar*k päni*n*gha ok all*er*ma*n*neno*m* iii ör*e*

¶ Nw bör g*er*daffolke ka*n*nor ok bega*re* skötha
20 ok reenth göra Ok hwath i gilliss stwgu helzth är Ok g*er*daffolk ey aktha vilia, hell*er* göra, böthe gillena huar th*e*ra j ör*e* menighet*h*ene j (½) p*un*d malth, all*er*ma*n*neno*m* j ort*ig*

¶ Nu om brod*er* gilleth vidh*er*sägh*er* ok ey räth ffor sik göra vil Tha bör g*er*daffolk brodh*er* til gilliss

stempna, til rättha, Om sa är brodher ey komma vil, tha böthe brodher gillena i mark päninga, j (½) pund malth ok allermanenom iii öre 21

¶ Nu kan thz sa händha brodher ey til swarss komma vil Tha skal allerman sex brödher nempna, the som mätha skolo sa mykit som broder skyllogher är

¶ Nu ffindz broder moth broder staar, Ok ey mätha latha vil, heller brodher them saramal gör böthe gillena xx mark ok böthe menedhen

Hwru en skal broder vardha Sequitur

HVilken som vil broder vardha Ok in i gilleth ga, 22
tha skal han som broder vardher, i inganghen giffwa ii öre päninga gillena Ok i mark vax ok allermannenom i ortig Ok then broder som ingar tha skal han sa swäria

edher brödra

¶ Jak bidher mik sa gudh til hiälp ok sancte erik ok all helgon i himerike ära, Ath iak vil holla rättan broderskap ok gilliss räth, äffther thy som iak sworith haffwer

Ok then broder som sworith haffwer han skal 23
säthiass vidh allermanz bordh Ok skänkiass mz horn ok bulla

NV vardher brodher siwker heller systher ok the ey fformäktass til gilliss komma, Tha skal gerdaffolk them eth math öl sändha, sa länge gillit staar Nu ffindz thz ath gerdaffolk ey sa giorth haffwa, böthe
gillena huart thera i öre, ok allermannenom i ortogh 24

¶ Nu vardher brodher siwker heller systher tha bör brodher vaktha brodher Ok systher vaktha

systh*er* Hwilken brod*er* hell*er* systh*er* tilsakth vard*er* ok vil ey brod*er* vaktha brodh*er*, hell*er* systh*er* vil ey vaktha systh*er*, Böthe brodh*er* ok systh*er* gillena i ör*e* Ok all*er*ma*n*nenom i ort*ig* Nu ffindz, all*er*ma*n* ey brod*er* hell*er* systh*er* tilsakth haffw*er*, böthe all*er*ma*n* gillena ii ör*e*

25 ¶ Nu dör brodh*er* hell*er* systh*er* Tha bör brödh*er* alla när likena vara, ok vigilias mz iiii liwss latha säya när likena om natthena Om sa är ath nogh*er* b*r*od*er* hell*er* systh*er* sik fforsymar ey til likena komb*er* ok är th*e*m tilsakth, böthe gillena iii ör*e* ok all*er*ma*n*neno*m* i ort*ig*

Nu bör hwar brodh*er* ok systh*er* mz likena til kirke ffölgia Ok sa länghe när likena bliffwa thz iordass
26 Ok huilken brodh*er* th*etta* ey göra vil, böthe gille*na* i ör*e*, i m*ar*k vax ok all*er*ma*n*neno*m* iiii päni*n*gha

¶ Nw bör vigilias ok messor hollass iii resor om ar*e*th sa länghe gilleth d*r*ikx hell*er* haldz Om sa skäl brodh*er* hell*er* systh*er* ära ey i vig*ilia* hell*er* messo, th*e*n tiidh the skolo ffor brödh*er* säyass böthe brodh*er* ok systh*er* so*m* bortho ära i ort*ig* gillena all*er*ma*n*neno*m* j päni*n*gh

Her böriass hormala balk*er* Vaktha tik ffor ho*n*om

27 NV liggh*er* brodh*er* när gilliss systh*er* sin, ok badh*e*n ära the giffth, böthe brod*er* gille*na* ix m*ar*k j p*un*d malth ok all*er*ma*n*neno*m* ii ör*e* ok ga*n*ghe w gille*na* Ok hethe grwndnigh*er*, ok böthe menedh*e*n

Nu kan thz sa he*n*da ath systh*er* är giffth Ok hon haffw*er* mz brod*er* i hoormal brwkath, hell*er*

ffwlko*m*pnath, böthe systh*er* gillena sex m*ar*k j (½) p*un*d malth ok i ör*e* all*er*ma*n*neno*m* Ok ga*n*ghe w gille*na*, ok hethe grwndhpwta ok böthe menedh*en* 28

Nu om sa händha kan ath systh*er* liggh*er* när brodh*er* Ok brodh*er* är giffth ok syst*er* ey giffth är, böte brod*er* so*m* ffor sakth är, ok syst*er* böthe gillena, ii m*ar*k päni*nga* ok i p*un*d malth Ok all*er*ma*n*neno*m* i ör*e* Ok ga*n*ghe w gillena ok böte menedh*en*

Her äffth*er* böriass saramala balk*er*

NV biwdh*er* brodh*er* gästh, Ok ha*n* til gilliss stugw kniff bär, swärdh, bredh yxe, vidhyxe, hell*er* huath värie thz hälzth vara kan böthe brodh*er* so*m* bödh iii ör*e* gillena, j (½) p*un*d malth brödru*m* ok all*er*ma*n*neno*m* j (½) ör*e* 29

¶ Nu ffindz ath gesth*er* slar brodh*er* vidh ögha, hell*er* giffw*er* brodh*er* okwädh*i*nss ordh, Hell*er* i hwar*i*o ha*n*dha mattho ha*n* moth brodh*er* brytha kan, Ok mz ii vithne ffindz böthe brodh*er* so*m* bödh i p*un*d malth 30 gillena, Ok iii m*ar*k brödhromen, om sa är ath blodhwithe varth ok all*er*ma*n*neno*m* i ör*e*

¶ Nu om brodh*er* trängh*er* brod*er* hell*er* dragh*er* aff säthe sino mz vredhan hwgh böthe j (½) p*un*d malth gillena böd*ru*m j tönte öll

¶ Hwilken brodh*er* kinhesth giffw*er* brodh*er* hell*er* blodwite gör, böthe gillena j (½) p*un*d vax Ok them brodh*er* so*m* kinhesth*en* ffik iii m*ar*k p*äninga* ok all*er*ma*n*neno*m* iii ör*e*

Nw klagar brodh*er* pa brodh*er* pa radzstwgu 31 heller pa tingh ok ekke ffor all*er*ma*n*ne hell*er* j

stempna böthe broder som kłagadhe iii öre gillena ok allermannenom i ortig

¶ Nu ffindz ath brodher giffwer broder ondh ordh hellir okwädhinss ordh i sith hwss böthe iii öre gillena Ok brodhernom iii mark ok allermannenom iii päninga

¶ Nu ffindz ok thz ath broder gör blodwithe
32 sinom broder j sith hwss ok ii vithne ffinnass thz brodher skada ffik, Böthe brodher som skadhan giorth haffwer vi mark til tweskifftis

¶ Nu sither broder i fforsath ffor brodher sin ok vil broderss liiff afftagha böthe brodher som i fforsath sath j pund vax ok brödromen iii mark päninga Ok allermannenom iii öre ok ganghe w gillena ok böthe menedhen Än tha han inghen skadha giordhe

33 ¶ Nu om sa händher broder dräper brodher, ekke mz viliandess modhe heller mz vadha böthe gillena ix mark ok ix öre allermannenom Ok ganghe w gillena ok böte menedhen

¶ Nu händher, brodher mandrap gör mz vadha ok nödh enom androm som ekke är brodher Tha skolo brödher, brodher hiälpa, mz hästh, mz skiip, heller ffölgia mz brödher ena milo vägh honum ffoordha ok
34 ffrämia Ok brodher fflyr til klösther, kirkio heller kirkiogardh, Tha skolo brödher, brodher hiälpa ok huath honum mera rörir, til liiff heller godz Ok hwilken broder ey hiälpa vil böthe gillena iii mark, ok allermannenom iii öre

¶ Nw vidhersäger gilliss väriendhe som tha valde
35 ära, som gillesenss nökla vidhertagith haffwa ath the gillesenss nökla ey haffwa vilia, Böthe hwar thera

som tha valde ära gillena ii mark päninga ok allermannenom ii ortiger ok brödromen i tunno öll

¶ Nw bör gillisväriende gillesenss nykla haffwa i try aar ok ey mindre

¶ Nu om sa ffindz gilliss väriendhe som tha ära ok the ey haffwa vilia, Böthe hwar thera i mark päninga gillena ok brödhromen i tunno öll ok allermannenom i ortig ffor hwarth aar vtan sa mz skäl 36
ath lagha fforffal heller hinder kwälia them

Her böriass spya balken

HVilken brodher vidh bordh sither soffwer, böthe broder som soff i ortig stiger brodher pa bänk mz ffothom liggher ok soffwer böthe gillena j (½) pund malth

¶ Nu vardher broder drukkin ok drikker mera än honum goth göra kan sa ath han spyr pa gillis- 37
stwgu golff böthe gillena i pund malth ok allermannenom i öre päninga Om broder spyr vthe i gardhenom böthe i tunno öll gillena

¶ Nu kan sa händha brodher sik drwknan drikker, sa ath han pa gilliss golff ffallir böthe brodher som ffwl i pund malth gillena

¶ Nu ffallir broder pa ffarstwgu golff böthe 38
gillena j (½) pund malth

¶ Nu ffaller broder pa gatwsten i gilliss gardhe, böthe broder som ffwl i tunno ööll

vnde versus

¶ Nu ffaller broder pa gatwsten
¶ Sa han stötthe sith skenoben
¶ böthe broder ather i gen
¶ j (½) tunno öl gillena sa han bliffwe ey men

¶ Nu gör broder pa gillis golff ärendhe sin, som
39 oloffligith är nempna böte brodher som giorth haffwer
ii pund malth gillena, ok allermannenom ii öre päninga
Nu gör broder i ffarstugu ärendhe sin the samma
böte brodher i pund malth ok allermannenom i öre
päninga

Nu gör broder pa gillis vägh thz samma böte
broder som giorth haffwer ȷ̶ (½) tunno öl gillena ok
allermannenom i ortig päningha

40 ¶ Jtem hwar som bär kanno heller begare heller
annath aff gillis stwgw vtan allermanzenss loff böthe
gillena tw höxstha vithe hwilkith som sa mykyth
är som sex mark

¶ Nw gör brodher vredan sik Ok ey thz minne
skänkia vil, heller han vidh kolff begare kastar, böte
brodher gillena ȷ̶ (½) pund malth ok allermannenom
ȷ̶ (½) öre

Nu släppir broder minness karss begare w sinom
41 handhum hwath han är drwkken heller ey böthe
gillena i ortig ok allermannenom ii päninga Ok spiller
broder sa mykit öl thz han mz sin ffoth ey hölia
kan böthe gillena iiii päninga

¶ Nu drikker broder til broder medhan minnes-
kar skänkiass böthe huar then thz gör iiii päninga
gillena ffor oliwdhan,

¶ Nu kwäder broder heller j gillisstwgu siwnger
42 then tiidh minness kar skal skänkiass, ok han ey liwdh
halla vil böthe gillena i öre ok allermannenom i ortig

¶ Nu om broder siwngher heller kwäder j gilless
stwgu i mellan minness karom vtan allermanzenss
loff böthe ȷ̶ (½) öre gillena ok allermannenom iiii
päningha

¶ Nu läther brodher vtaff sin begare ok i annarss oloffliga, then tiidh minneskaren skänkiass skal böthe gillena i ortig

¶ Nu lägger ey broder vth gästha skotith sith ffor än höxstha minne börias skal, som är aff sancte 43
Erike böthe gillena iii öre ok allermannenom j ortig

¶ Nu ffindz broder vpstaar tha minness karen skänkias skal Ok gar borth ok lather i böthe therffore iii öre ok allermannenom i ortig

¶ Nu sithia bröder pa bänk tha minness karen skänkiass böthe bröder som tha sithia iii päninga gillena ok i päning allermannenom

Nu biwdher brodher man heller kwinno til gästh 44
som onth rykthe är, heller varith haffwer böthe tha brodher som bödh iii mark gillena

¶ Nu biwdher brodher domprowasth heller annan kanik, heller ok en annan klärk heller nogon högan herra Tha bör them ey mz sik fflere til gilliss haffwa än en pilth,

¶ Finz thz sa ath the fflere swena haffwa än 45
fforesakth är böthe brodher som bödh, sa väl ffor swennen som ffor hwsbondhan

Om sa är her ffatass tha ffindz thz i androm sancte erikx gilless skraom Pro nunc non habetur magis hic

---

Senare anteckningar.

46 Anno d*omi*ni M d xxvi taa ginghe the in i s*anc*te er*i*x gille som är

Här er*i*k i parsät*er* p*ro* hvmblo d*ebe*t
er*i*k and*er*ss*on* i lönsak*er* oc hans hvst*ru* elin
iohgan i bäiby oc hans hvst*ru* karin
arvidh i lössak*er*
ion klokar*e* oc hans hvst*ru* malin
er*i*k bonne*n*karma*n* eciam d*ebe*t
olaff skomakar*e* d*ebe*t
paavil skrädar*e* d*ebe*t
andh*er*s stafanss*on*
iöns i nyby
oc th*er* til en hedh*er*lig hvst*ru* hvst*ru* inghebor i vpsale d*ebe*t
mat*is* and*er*ss*on* i and*er*sta oc ha*n*s hvst*ru* cristi*n*
mons bönss*on* i tyr*e*sta

Jt*em* anno d*omi*ni m d xx viii taa holt er*i*k and*er*ss*on* i lönsak*er* oc er*i*k i helsleby gardh

47 anno d*omi*ni m d xxix taa holt and*er*sta p*er* oc i er*i*k i nyeby gardh

---

mat*is* i tybyl oc ioan bäiby the skolle holle gärdh oppa th*etta* arä

anno d*omi*ni xxxvii taa hvlt b*e*nk i syr*e*by oc olaf olss*on* i sparsät*er* gard

---

Handskriften, som bevaras i Kongl. Bibliotheket under gammalt märke B 92: b, tillhör sannolikt början af 1500-talet. Hon består af 24 pappersblad i helt litet format och har ett simpelt omslag af pergament med klaff. Af de två första bladen återstå endast ett par mindre bitar, hvadan dess värre årtalet gått förloradt.

I sjelfva handskriften äro med annan stil (utom i 1 fall) följande ändringar eller tillägg gjorda:

sid.	111	rad.	10	n.	brödr*um* *tillagdt.*
»	112	»	14	n.	iiii *ändradt från* ii
»	114	»	5		brödru*m* *tillagdt.*
»	»	»	13		iiii *ändradt från* ii
»	115	»	2		ii *ändradt från* i
»	»	»	9	n.	xviii *har förut varit skrifvet* xiiiii *men de 2 första* i *äro ändrade till* v *af den förste skrifvaren.*
»	116	»	14	n.	iiii *ändradt från* ii
»	119	»	13		brödru*m* *tillagdt.*
»	»	»	7	n.	brödr*um* — öll *tillagdt.*
»	121	»	12		stig*er* *tillagdt.*
»	123	»	6		*Vid* Erike *är i kanten tillagdt* ped*er*
»	124	»	8		ion *skrifvet i stället för ett utstruket* nilss

»	122	»	15		kolff *bör väl föreställa* golff
»	»	»	5	n.	ort*ig* *är dubbelt skrifvet.*

STADGA FÖR ETT S:T GÖRANS GILLE.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — Registrets början felar. — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Ihesu christi frid ok myskund vary mz allom brödrom ok sistrom som th*etta* brödreskap pa Riddh*er* sancte Örians gille vilie halla ok stirkia ok göma mz sämyo oc kärlek huar til a*n*nan inbördes gudy til loff ok hedh*er*

j.

Försth tha allerman*n* skal välias tha skal han*n* välias i alla brödhr*e*na närwaro ok huilken som tilsetth*er* är ok valdh*er* blyffw*er* ok segh*er* ney gyffwe gillena i tonno öl ok ꝭ (½) pund vax ok ha*n* tha skal syttia bysyttia*r*e ell*er* all*er*ma*n* nesta areth

capitulum ij.

Tha nagor vil gylbrodh*er* vardha tha skal all*er*-ma*n*nen tilspöria alla brödh*er* om han är skäligh*en* ok höffwisker ok oberöktadh*er* för nagra odygd. Ok th*en* gilbrodh*er* skal vardha, skal seya swa

capitulum 3

Iak loffwar thz a godha tro ok saningh ath iak [skal] holla ok fulko*m*pna alth thet skran utuisar ok fordha ok fremya alla myna gilbrödh*er* epth*er* my*n*ne makth swa hielpe mik gudh ok riddar sancte örian.

capitulum iiij

Huar som inffÖr för th*e*m som gilbrödh*er* vilie varda tha skal han swara för hans ingangh gerd ok skoth i th*e*n drykken.

capitulum v

Huar som giffuer sig pa th*etta* gille han skal för syn inga*n*g giffua iij öra pen*n*inga*r* och iiij pe*n*-ni*n*gar skrap*re*steno*m* ok ij pe*n*niga gillesswe*n*ne*n* oc thz betalas in nesta dryk om han formaa thz

ey strax utgyffua. huar thet forsumar bőthe j (½) m*a*rk pe*n*nig ok gőry sydan fullan yngang ok gerd tha ho*n*om bőr.

vj.

Tha gille år inrynkth tha nempne all*e*rma*n*nen iiii brődh*e*r i kellar*e*n til ath smaka ől, ok thz the gilla thz skal va*ra* gillth aff allo*m* brődro*m* ok systrom, ho thz sedan straffar giffue gillena v marker vax.

vij

Huilken ey holler syna gård tha allermane*n* lath*e*r ho*n*om til ne*m*pna bőthe gillena i m*a*rk pe*n*ni*n*ga ok i ton*n*o ől ok halle tha gerdh i nesta dryk vtha*n* han haffw*er* forfal. ok tha ma han mz all*e*rma*n*senss loff bidia en*n* an*n*an főr sig i sijn stad som skenker for ho*no*m swa år han qwitth*e*r.

viij capitulum

Nu kan gyllesbrodh*er* spőria at sancte őrians gylle drykx ok ha*n* sytth*er* hema mz trysko eller mz nydsko eller gőr sigh årendhe utaff ok forsu*m*mar ok vill ey til gilles kom*m*a gäldhe halffh skoth swå likauisth som ha*n* drykkith haffu*er* ok bőthe gille ij marker vax főr trysko syna.

ix.

Gangh*er* nagor gillesbroder i byn ok drikker penig*es* ől tha gylle drykx. gyffue uth fulth skoth ok bőthe gyllena j (½) m*a*rkr peninga főr olidno syna.

x.

Spiller nagor ől a golffu*et* mer en han geth*er* holt mz syno*m* foth bőthe j ort*ug* Feller han kar nyder bőthe ij ort*uger*.

xj capitulum.

Feller han my*n*nes kar nedh*er* ell*er* spiller böthe i ör*e*. Bryth*er* han kar syndh*er* mz vilia böthe j p*un*d vax ok bätre kareth igh*en*. Latth*er* han öl i an*n*ars bökare böthe en öre.

xij.

Huar som slar ok hardragh*er* qwi*n*na a gilles benkke böthe ii örà gör han thz pa golffue böthe ij öre. gör hañ thz i farstugho böthe i öre. gör han thz a gilles gard böthe j (½) öre gör han thz i gylles väg pa gathune böthe ena markr uthan alla nadh*er*.

xiij

Huar som kastar sijth vatn i gyllesstugho eller a gilles vägh böthe ij öra.

xiiij

Soffwer nagor vidh gillesbordh böthe j (½) öre soffwer han vndh*er* my*n*nes karom böthe i öre. Leggh*er* han sig nidh*er* pa bänk böthe ij öra. Ära alle gerden*n*e vthe alle i sändh*er* böthe hwartera j (½) ton*n*o öl.

Item the gerd skulo holla the skulo gilleshuss tilreda med kläde löff och gräss stop horn ok handkläde.

xv

Nw kan gillesbrodhr sywker vara tha gille drikx ok är ey kirkioför, thz skal all*er*man spörias för huar som sywker liggh*er* tha skal allerma*n*n nä*m*pna ii bröder som skulo ho*no*m ena kanno öl om första qwellen bära, ok the andra qvellar swa länge gille drikx lethe hempta sielffu*er* en han vill.

xvj.

Ligger gillesbrodh*er* sywker tha skal all*er*ma*n*-nen nempna th*er* bröd*er* skiptilse til ath öffu*er* ho*n*-*o*m vaka swa länge han far antinghe both ell*er* dödh, huilken ey vaker ok vardh*er* tilskipadh*er* böthe i öre för hwario reso. Bliffuer ok gillesbrodh*er* dödh*er* ta skulu alle gillesbrödh*er* eller gillessyst*ra* hono*m* eller he*n*ne til kyrkio ok messo för hans siäl latha syunga ok til samma messa huar brodh*er* en pen*n*i*n*gh öffra Ok aller skulo nerwara tha han iordas huar th*etta* forsumar böthe gyllena i öre pe*n*ni*n*gha, thy alle skulo gilbrodh*er* ok systh*er* swa dödhan som liffuandes hielpa.

xvij

Hwar som quädh*er* i gilles stugho uthan aller-ma*n*sess loff ok loff är gyffwith quedha böthe j öre.

Hwar som qwedh*er* mynneskar mz hath ell*er* lwffwo böthe i öre.

xviij

Hwilken som swer diran edh om varss h*er*ra fem vndh*er* gudy til vanhed*er* böthe ij marker vax uthan alla nadh.

Huar som sijtth*er* med swerd ixe langkniff ell*er* daggare böthe j mark vax ell*er* haffu*er* lönliga un-dh*er* synom kledom böthe sammaledes.

xix

Item om tysdagehn*n* om aptonen tha skal vi-giles hollas ok alla gyllesbröder skulo ner va*ra*. Ok om Onstagen siälamesso tha skulo alla brödh*er* offra, Strax epth*er* messone skulo alla brödh*er* ok systrar i gyllestugone ste*m*pnas ok allermanom med brödrom ok systrom ste*m*pno holla.

xx

Om tysdagx aptonen tha skal syäla mynne skänkias tha skal alla brödh*er* ok systrar närvara. Tha högxtha myn*n*e är skänkth tha skal klokaren bära rökilse och vigdhe vatn brödrom systrom ok th*er* bör klokkaren i öre före aff gilles p*en*ingh.

xxj.

Mynnes kar skola va*ra* ix. Först varss h*er*ra mijne. varffru my*n*ne och ryddh*er* sancte Orianss mijne högxsta my*n*ne och thz serdelis skal skiänkias serdeliss mz horn ok handkläde ok gillesbloss ok alla gillesbrödh*er* skulo upsta ok qvädha tha thz my*n*ne skiänkth är, tha skulo gerdenne mz horn handkläde gen qwädandes vtför dörena ok gijffva them fatigom öl som the haffwa i hornen ell*er* kannor.

Jtem lijth*en* stu*n*d th*er* epth*er* skulo gerdenne skänkia Helge Kors my*n*ne, ok sancte Erikx my*n*ne, ok sancte olaffs my*n*ne.

Jtem lijth*en* stu*n*dh ther epth*er* skulo the skänkia all Gudz helgona my*n*ne, Sancte Gertrud, ok sancte benkth.

Och tha allerman gifwer the*m* orloff som skiänkt hafwa tha sigh*er* all*er*man*nen* ath sancte benkt haffu*er* swa mikith betyda som orlof och godh nath, ey för thy ath källren är ryker ok brödh*er*na halfua rykaren, drykken och gören edh*er* gladh, hwar som hafu*er* godha gesth*er* göre them gladhe, aff godha gesth*er* blyffwa godha brödh*er* signe badhe gesth*er* ok brödh*er*.

xxij

Hwilken som skywth*er* til papekoyona för en skiöthomestaren haffu*er* skiwtyth trij skoth böthe ii mark*er* vax ok i t*onno* öl.

xxiij

Hwar sem ey opstar tha hogxsta mynne skenkes eller sether sigh för en haffuer drukkith böthe j (½) öre.

xxiiij

Hwar ey will skiänkya tha skaffare eller gerdemen honom tillsega böthe j (½) öre.

xxv

Hwar som kallar annar oqwems ordh tha gille drijks böthe ii öra.

Hwar som dragher swerd eller knif ath androm mz vredhe en tha han ey skadha gör böthe j (½) tonno öl.

xxvj.

Hwar som byudher then gesth som ordh haffuer oppo sigh ok beröktader är böthe v mark vax.

xxvij

Hwar som omakar syn gillesbrodher swa ath han flyr vndan syna säthe böthe i öre.

xxviij

Hwilka brödhr som owyni ära the skulo förlykas om första aptonen vilia dhe sig ey förlyka tha vises han af gijllena ok reknas ey för brodher som ensträngdher är.

xxix

Huar ey komber til stempno när allermannen haffuer them tilsakth böthe j (½) öre, sedan bäris tith om han vngher är ok böthe swa j ortug för hesten, en sytther han hema mz tresko böthe j (½) tonno öl vthan alla nadher.

xxx

Hwar ey giffuer lywdh tha allerman ryngher eller talar böthe ij mark vax.

xxxj

Hwar som säthr i all*e*r mansens säthe böthe j (½) ör*e* ok i t*onno*' öl. Om skrap*re*st ok bysyttar*e* vare samma lagh.

xxxij

Jtem är thz swa ath nogor brodh*e*r bryter ok vil ey bliffua vidh gilles lagh ok ey bötha epter brödra samtyke. tha skal han sätias oppo ena ton*no* ok visas aff gillena affuogh*e*r ok sware ingom brodh*e*r huaske til lyka ell*e*r räth.

huar som dryker offu*er* borden ffor en mynnen ära skänkte böthe j öre.

Denna gillesstadga, tillhörande 1500-talets början, finnes nu icke i samtidig handskrift, och tryckes derför efter en af P. Salan gjord afskrift, som synes ovanligt troget återgifva sitt original, äfven i afseende på förkortningarna. Hon är förvarad i Upsala Universitets bibliothek, Celsiska samlingen, och bildar en liten qvart af 17 sidor, hvarefter följa några andra afskrifter. Vid slutet af kap. 32 är ritad en liten sned och vind tunna, som man ej ansett värd att här återgifva. Stadgan är en gång förr utgifven, som akademisk afhandling af P. Axenborg under J. H. Schröders præsidium, Upsala 1836, 4:o.

Sid.	128	rad.	12	n.	skal *tillagdt.*
—	—	—	11	n.	gilbrödh*e*r *rättadt från* gilbrodh*e*r
—	129	—	14	n.	at » a
—	—	—	11	n.	su*m*mar *är oredigt och felaktigt skrifvet.*
—	—	—	1	n.	nyder *är oredigt skrifvet, liksom flera ord.*
—	130	—	2		ell*e*r *r. fr.* ellr
—	—	—	4		igh*e*n » ighn
—	131	—	6		öre » öro
—	132	—	2		tysdagx » tysdagxc
—	—	—	12		ok » o

PRIVILEGIER FÖR NORBERG.

K. Magnus II:s privilegier för Norberg. 1354.

Wi magnus mz gudz nadh swerikis konu*ngir* 1
norghis oc skane Wiliom at thet scal allo*m* ma*n*-
nom wit*er*likt wara at wi aff wara serdelis nadh
hafwm vnt b*er*gxma*n*nomen a noreb*er*ge thänna rät
oc stadhga som här äpt*er* fölg*er*

¶ Först hafwm wi stat ok skipat at tolff sculu
wara the som fore b*er*gheno sculu standa oc thera
rååt wäria oc fulfölghia i allom lutu*m* som här er
wtscriwat i brefweno Oc thöm tolff scal war foghote
ne*m*pna the som han weet besta oc skälekasta wara

¶ Biudhum wj allom manno*m* badhe mestar-
ma*n*nom oc adhrom at hwar i sin stadh öse g*ru*uona
oc rense wtuåghin som aff g*ru*uone gaar, Hwar ey
gör thet hafwi fore giort then ågholot han i g*ru*u-
one åghir vtan han nyute serdelis wara nadh

¶ Hwar som nya opg*er*dh*er* wardha hedhan fra 2
optakna ålla oc hafwa här til warit j bonda skoghum
som widh b*er*ghit liggia, tha scal then som optaghit
hafw*er* halft afrath göra thöm som åghandin er oc
åy swa fult affrath som här til haw*er* warit, ok scal
hwar man nyuta sina opg*er*dh*er* liko wel at han åy
idhe b*er*gx bygni*n*g å medhan han th*er* rät aff gör

¶ Jtem ma ången then a b*er*gheno sit*er* vtan en-
sampne mestarme*n*nene noghor thing at köpa oppa thz
at han sculi thöm at*er* wt manga oc dyrra sälia widh*er*
hwars th*er*a thre mark*er* oc a thz han köp*er* oc thet scal
war foghote wt taka oc malsåghiande rättin i thänna
sak wiliom wj thet the for*nemp*de tolff sculu hafwa.

¶ Jtem staddu*m* wi thet äy sculu fler*e* wara
3 the som ööll sälia a gambla b*er*gheno en fyre. the som waar foghote th*er* til skipar äy magho the oc noghrom ärfwodhis ma*n*nom ööl sälia noghon dagh. vtan vm helgha dagha. fra thy höghmessa er sagdh oc th*er* til sool b*er*ghas, äy oc för torgh älla ting er haldit, hwilken aff thessom fyru*m* man älla kona ööl säl för ell*er* sidhan böte thre mark. hwart sin han wardh*er* th*er* til wnnen, Findz oc noghor then som ööl säl vtan thesse fyre for*nemp*de böte oc thre m*a*rk fore hwario sin

¶ Jtem vm noghor hiälp kan läggias til b*er*gx me*n*ne*na* tha sculu smidhi forslaghara oc blasara tridhiu*n*gen wtgywa mz mestar ma*n*nome*n* j the samu hiälp. oc sculu wikab*er*g lindab*er*gh. oc jarnhyttonar a silb*er*gheno samw lagh oc rät at hafwa som noreb*er*gh haw*er* oc the hiälp som aa lägx sculu the som boa a
4 thessom b*er*ghomen wtgöra mz nor*e*b*er*gs man*n*um oc swa alt a*n*nat som til thärra biudz mz konu*n*gx brefwm

¶ Jtem vnnu*m* wj b*er*gxma*n*nomen mz thesso waro brefwe at the sculu ängom gingerd göra hedhan fra. Vtan moot siälfwm konu*n*ge. tha han komb*er* äll*er* oc the som konu*n*gx dom hawa tha han wil siin rätta ting halda äptir thy som tha säghia hans breff til.

¶ Jtem magho äy legho drengia ell*er* legho konur löösk ganga vtan the sculu ärfwodha oc erwodhis lön taka th*er* som thöm biudz. aff halfwo are äll*er* helo oc enga ledz mi*n*na. Wilia the oc ey erwodha tha thöm biudz lön tha maa foghaten thöm i kistona leggia th*er* til the erwodha wilia

¶ Jtem löp*er* lösk*er* man ella kona bort aff b*er*gheno tha maa then som tholeken man ell*er* konu

lekt hafwer eller staat han lofleka ater taka oppa
berghit hwar han kan finnas, sätir han sigh til wärio 5
wari ogiilt alt thz han faar oc the han wäria wilia.
oc twägiilt thz oppa thöm görs som han tagha wilia.
Ok ma thära handa folk ey fore noghrum manne
landboo eller noghra handa erwodhis hion wara vtan
berghit Vtan thz findz at the swa mycla jordh egha
at the magha bönder a byggia äller at the fadher-
lösom barnom äller modherlösom fore standa

¶ Jtem hwar som war foghote finder a bergheno
at ogiilt jarn smidhas tha scal han ridha thiit mz
twem mannom. oc vägha thet jarnit wägher thz ey
fult swa at tiughu oc fyre osmunda vägha eth pund
tha böte smidhin xl mark. Vtan hosbondin hafwi
fangit honom orät bisman eller oc wilde honom
äncte faa. findz thz at swa er böte tha hosbondin
fyretighi mark. oc smidhin wari saklös

¶ Hwilken äy wil fara mz fogathenom som
nempder wardher til at wtleta thz som nw er sakt
böte thre mark Vtan han lagha forfaal hafwer Menar 6
oc hosbondin eller smidhin foghatenom at wägha
iarnit, böte xl mark. Komber oc noghor gerning
thera mellom tha wari alt ogiilt thet bondin eller
smidhin faa. oc görs drapp äller saar a foghotan.
eller hans fölghe wari ther edzöret brutit

¶ Jtem ma engen vtan foghotans eller thera tolff
som förra ära sagdhe serdelis loff oc minne mz noghro
kram äller adhrum tholikom thingum som j torgh-
bodum pläghas sälias länger en twa dagha a bergheno
sittia widher hans thre mark. oc aa the han sä̦l.

¶ Jtem hafwer noghor mester man minna i
noghro hytto en attunda delen Vtan han late
then luten adhrum jnnan en manath sidhan han er

th*er* til laghleka manadh*er* tha scal then sami luten ewärdelika konu*n*ge til höra

¶ Kärir noghor man oppa löskan man tha scal han stempnas til thing mz threm ma*n*no*m* komb*er*
7 han oc faar then som borgha wil fore han thet han ey bort löpe for thry lagh thing som haldas innan thre vikur som th*er* nest koma. oc thz han göri likt fore siin brut äll*er* oc wäri sigh mz laghu*m*. thet er wel. er han oc stempd*er* som förra er sakt oc wil ey koma ell*er* komb*er* oc faar `äy borghara. tha ma war foghote widh*er* hanu*m* taka. oc han göma th*er* til han haw*er* likt giort

¶ Jtem hwilken aff b*er*gxma*n*nomen noghon jarn malm find*er* i noghru*m* stadh oc bär sigh th*er* at blasa. foghateno*m* oc thöm xii owitand*is* oc ey aat spord*u*m medhan wj hafwm thöm i hend*er* sat at skodha oc skilia giilt jarn aff ogiildo. tha scal han böta sina thre mark*er*

¶ Jtem hwar som wardh*er* fangin mz oloflekom wapno*m* hafwi fore giort wapnen oc aff thre mark.

¶ Jtem wiliom wi at jdhur kista scal bygias innan sex vikur äpt*er* thz thätta breff er läsit oc alt idh*er*leka
8 oppe haldas widh*er* idhra b*er*gxma*nna* xl mark*er*

Thätta breff war giort oc giwit a noreb*er*ghe areno äpt*er* gudz byrdh M° ccc° l° oppa fierdha aret a sancte mathie apostoli dagh vnd*er* wart jncigle.

K. Albrekts stadfästelse på föregående. 1367.

12 Vniuersis presentes literas visuris seu audituris Albertus dei gracia Sweorum gotorumque Rex Salutem in omnium saluatore, Vt subditi nostri tanto liberius et quiecius viuere valeant, quantomagis pro se literas et gracias priuilegiorum ipsis per prede-

cessores nostros ab antiquo indultas et concessas per nos habuerint confirmatas Nos igitur literas awnculi nostri domini Regis Magni dilectis nobis cultoribus montis ferri in norobergh presencium exhibitoribus Super priuilegiis et libertatibus eorum illis datas et concessas quibus hee nostre litere sunt inserte quantum ad omnes suos articulos Ratificamus approbamus et tenoreprecencium perpetuo confirmamus Prohibentes sub obtentu gracie nostre districcius in hiis scriptis Ne quis prefectorum nostrorum presencium vel futurorum eorundem officialium seu quiuis alter cuiuscunque condicionis aut status existat huiusmodi literas seu priuilegia contra hanc nostram
confirmacionem audeat infringere vel eis ausu temera- 13
rio quomodolibet contraire Seu eciam dicti montis ferri cultores aliqualiter impedire vel turbare prout nostram Regiam vitare voluerit vlcionem Datum stokholm Anno domini Mccclxvij dominica infra octauas corporis christi Sub secreto nostro presentibus impendenti

K. Albrekts privilegier för Norberg. 1368.

Thet see allom ma*nn*u*m* wit*er*likt thöm som nw ära oc äpt*e*r konno koma At wi albrikt mz gudz nadh sweya oc göta konu*n*g*er* Ther til at ware vnd*er*dana b*er*gxme*nn*anä som byggia oppa noreb*er*ghe i vesteraros byscopz döme For matte oss oc kronone i swerike thes bät*e*r til thiänist at wara b*er*ghit at byggia. oc vidh*e*r siit eghit gagn, oc nytta at blifwa tha vnnu*m* wi thöm aa wara oc wars fadh*e*rs vägh*na* serdelis aff waru*m* nadhum Thessa articulos til liisa oc hielp. som här äpt*e*r fölghia Vtan al at*e*r kallelsse äll*e*r wanskilsse,

Först at thera landbo sculu wara frie oc frelsse 9
jnnan allom stikkiom swa som thera landbo ära

oppa kopp*er*b*er*ghit Sidhan at the erwodis men som nokot hafwa opburit aff thera lön oc löpa bort mz bondans päni*n*gom thöm magho the at*er* taka mz makt hwar the thöm finna, oc är thet swa at nokor wil thöm wäria oc fore thöm halda oc gör thöm skadha som äpt*er* fara. then skadhin scal twäwärdhis at*er* bötas oc tak*er* han skadha tha scal han fore äncte reknas

¶ Jtem vm foghoten thorff vidh*er* at taka mz sigh nokra nempd til at mäta saköra wt aff andru*m* b*er*ghum tha scal han nempna ne*m*pdena oppa thy b*er*gheno som han boor thz oppa gaar Ok hwat som brist*er* i the nempdene. thz scal han taka aff thy b*er*gheno th*er* näst är

Jtem at the thes fulkomplikar*e* b*er*gxens bygni*n*g
10 matten oppe halda. viliom wj at the sculu änga skiutz färdh*er* äll*er* skiutz hesta nokru*m* ma*n*ne göra älla oppe halda

¶ Jtem hafwir foghaten haft til sidh at tha nokor wardh*er* sak*er* til ena mark redho päni*n*ga tha hafwa the krapt th*er* fore ena mark iarn Tha viliom wj oc forbiudh*u*m at foghaten scal mera taka en ena mark redho päni*n*ga swa som ow*er* alt riket er want at gifwas fore böt*er*

Thessa sama articulos nw ära saghde wiliom wj at faste stadhuge oc wbrutleke sculu äwärdeleka haldas thöm samu b*er*gxma*n*nomen oc thera äpt*er* komandom Forbiudhum warom oc wars fadh*e*rs foghato*m*. the nw ära. oc äpt*er* koma konno starklika vnd*er* wara lydhno oc nadh oc allom androm ma*n*nom. hwe the helst ära. at ängen dyrfwes til
11 for*nemp*da b*er*gxme*n*nena älla nokon th*e*ra äpt*er* komanda aa moot thessom warom brefwm oc nadhum nokra led*is* hindra älla qwälia Swa framt vm han wil wara oc wars for*nemp*da fadh*e*rs wredhe

fly oc nadh elska Medhan wj wiliom alla thessa forscripna articulos fasta oc stadhuga at halda. oskaddom thera priuilegiis oc thöm articulis ther innan standa hwilka wj förra stadhfest hafwm mz warom brefwm Datum arosie anno domini M° ccc° lx octauo feria secunda proxima post palmas sub secreto nostro.

Gustaf I:s artiklar, utan år.

Wi göstaff mz gwdhz nadhe Sweries ok götes &c 14
konnwngh göre wi allom wettherleghet thom som nw äre ok allom them nw effther kwnne komma ad wi aff synnerleghe gönst ok naadhe haffwom nw öffwerweghet ok öffwersith alla the priuilegia ok lagh som waara förfedher haffwa allom bersmannom wnth aappa allom berghom Saa effther thy ath belegleghethen är eke allestadz lika aappa allom berghom serdeles om theres torgh ok bodhe wall ther the sin
wedhertorfth köppe skwle ath eke alle stadz lyka är 15
ner beriena, Saa som bersmenne aappa bedz bergh haffwa sith fry torgh lighendes i henemora Ty wiliom wi ok strengheleghan biwdhom ath inghen skal thom ther naaghet förköp göra

Jtem wiliom wi ok ath alle köpmen skulle ther fri fara som eke mz oredheleghen köpenskath bliffue beslaghne

Jtem inghe saleberges hytthor skulle för byghning göra gamle iärnhyttor i naghen ström

Jtem bersmanne skal [eke] förfaangh göras aappa skogh eller ström ther han mz kronenes bergh brwke skall

Jtem wiliom wi ok wnth haffwom bersmannomme[n] 16
frith köpslagha j skeppen j wth stedherne, ok theress iärn ther fatha naar thom ther tykkes,

Tesse articler ok alle andhre som ytthermere kwnne finnas i the andra gamla bers böker skwlle alle obrosleghan haallas sa som yter mera wi stadhfest haffwom mz wara wpne breffue &c

---

17 Jtem wiliom wi ath there bersmanna torg ok köppe wal skal fry wara, ok inghen skal ther förköpp göra för en the sin köpenskath giorth haffwa finss haa thz gör, haffui förgiorth thz han köppth har, ok aa hanss tre mark, hwart thz sin han wardher ther wedhertaghen

Wiliom wi ath waar bersfoghethe skal ransaka hwar oretther span finss ok ogilth besmar, ok alen, hwar mz tolghe bliffuer wedhertaghen bőthe xl mark

Saa efther thz ath wi haffwom waan foghethe til skykkath ath skodha gilth iarn fran ogylla, saa
18 skal inghen drista segh til ad wegha naaghoth järn annar en fogghethen

Jtem om naagher hendher ogilth iärn faa skal han foghethenom thz anthuardha ok han skal honnom aather gella gilth för ogylth, ok sedhan aa hanss xl mark som smith har,

Wiliom wj ok strengheleghan biwdhom wndher waara lydhne ath alle the som berieth brwka skulle lydhaktoghe wara waar foghethe ok honnom swara til alle saker skath ok aather stedhe ok han skal os ther aff rekenskapp göra

---

Handskriften tillhör Upsala Universitets bibliothek, Hallenbergska samlingen n. 127, och är en helt liten octav af 9 pergamentblad samt 2 senare tillagda pappersblad. Skriften på de 13 första sidorna tillhör 1300-talet; de följande (14—18) äro skrifna under Gustaf I:s tid.

STADGA FÖR ETT JUNGFRU MARIÆ GILLE.

Thenne beschreffne Stadhga och gilles rätter, haffua beskedelige män, alla gilles bröderna i Jungfru Mariæ gille i wisza wårfru Sochnar, samtyckt och skipat, at blifua och hållas, Gudhi till Loff, och Jungfru Maria, och allom Christnom Siälom, till Ro och nådhe som föller, Punctaliter.

1 Huilken som will ingiffuas i Jungfru Marie gille, skall han och wara i allhanda måtto vtan ondt ryckte, och bedskedelig i allom sinom ärendom, och gärningom, och skall han giffua 4 ortuger, och ålder mannen 6 penninge för sin ingång.

2 Huilken som ey wakar öffuer sin gilles brodher eller syster, dhödom eller siukom, tå honom till sägz, böte 1 öre.

3 Huilken — — — — — — — — — — —

4 Huilken som ey föller sin dhödhe broder eller syster till graff han skall bötha 1 öre.

5 Huilken som ey fram legger sina siäla ryckte i thima, tå honom till sägz [böthe] 1 öre.

6 Hwilken som ey kommer till gille, för än minne karet beres före åldermannen [böthe] 1 öre, hwar sittiarom 1 öra.

7 Huilken som bär minnesskar gilless folket, vtan ålder mansens loff, böthe 1 öra.

8 glömmer ålder man göra rätt om minnekar, böthe för hwart sinn 1 öra.

9 Huilken brodher hatt håller hätto haffuer vppå, tå högsta minne kar bäres, böthe 1 öre.

10 Huilken ingår medh spårar, böthe gårdz folket 1 öre.

11 Hwilken som swärd, spiut heller knijff inbär i gillet, böthe 1 öre.

12 Warder någon lönliga i bänk lagd, ehoo thet giör, böthe gilleno 3 öre och åldermannen 1 öre.

13 Hwilken som så mychet öll spiller, att han ey gitter höllia medh handh eller foot, böthe 3 penningar.

14 Spiller en fullo kanno, eller så mychet aff skefkare, böte 1 öre.

15 Spiller en mer böte effter brödherna sägn, hwad möieligit är.

16 Huilken vtgår aff stugun, skenker öl vtan åldermansens loff, böthe 1 öre hwart sinn.

17 Hwilken som qwädher i gillestuffuo, för än loff är gifuit, b[öthe] 1 öre. Tå loff är giffuit, tå är lofligit att qwäda, doch höfuiske wijsor.

18 Hwilken som soffuer i sitt säte, för minnekar bärss, böthe 1 öre.

19 Huilken tager så mycket öll, att han vpkastar i gillestuffuen, böthe 4 öre. gör han thet vthe i gården, böthe 1 öre.

20 Giör han thet vthe på gatona, gille thet till försmädelse, b[öthe] 1 öre.

21 Huilken med loff seya, sitt vatn frå sig låter på gilles wäggen, böthe 3 Peningar, huilken som skither, böthe twefall.

22 Huilken som skänker öll aff skafkar, uthan gårdz folkz loff, böthe 1 öre.

23 Försummar bondefolch at skänkia brödhrum och systrom, böthe 1 öre.

24 Hwilken som går aff sino säthe, och går i en annars, böthe 1 öre.

25 Hwilken annan kallar på nampn fulho, hatz witz ord, som ähr mänedning och horenson, skalk, hora, eller tolkit annatt oährligit, böthe 1 tunna öl och bedhia them ödmiukeliga, han å nampn kalladhe.

26 Wari then samma sak, om thenn andra slår öll i ögonen.

27 Hwilken androm giffwer pust eller blånat, böthe gilleno sex mark wax.

28 Hwilken annan giör såran, med knijff, eller swärdh, eller kanna, med hugg eller vppenbar lythe, böthe gilleno 9 mark, och målägarenom effter ty såra måhl är.

29 Om någon dräper sin gilles brodher, som gud förbiude, böthe gilleno 2 pund wax, åldermannom 2 mark, eller gånge aff gilleno.

30 Hwilken som ey kommer till gillestämpno tå han lyster warder, böthe 1 öre.

31 Huilken som åldermannen hindrar i sino talandhe, böte 1 mark wax.

32 Hwilken som stämpner sinom gillessbrodher för androm rätt än åldermannom, böthe gilleno 3 öre åldermannom 1 öre.

33 Stämpner han honom 3 reser, böthe 1 mark hwart sinn.

34 Skole 2 messor säyas i hwario wijko om åhret, för Bröder och Systrar, mäcktas ey gille vppehålla, thz skall hwar brodher och syster till hielpa 4 peninger.

35 Bär gårdz folket gilless kannor, och andra håff-

uor, hwadh hälst thet är the åhålla idkeliga, antwarda kämnärom frå sig, eller böte igen med fullom bothom, om thet förgåtz något af.

36 Hwilken som swarar androm smädeliga, tå honom til talz å gillestämpno, böthe 1 öre.

37 Tretzskas han, och går sittia, eller will ey vpstå, och mynne för sig giöra, tå honom tiltalass, eller går vt wredher, böthe gilleno 1 mark wax och åldermannom 1 öra.

38 Om någon ligger siuk tå gille håltz aff gilless syskonom, tå sändes honom en kanna öll och annat nyttogt.

39 Om någor bär maat för them, som ey gilless wän är, tå skall han loff haffwa där till, annars ey.

40 Huilken som ligger i försåt, och giör sin brodher skadha, böthe gilleno 1 pund wax, måläganenom effter som skaden är, eller wari vtlagder aff gilleno.

41 Huilken som biudher någrom — — — — —

42 Om någor biudher gäster, och ligger och döll sig, böthe en mark wax, å lijka för gästerna.

43 Huilken som biuder them till gilless, som i gilleno någrom hafwer orätt giort, och wille therföre giöra honom huasken minne eller rätt, then tolken biudher, böthe 1 mark wax.

44 — — — — — — — — — — — — — —

45 Om gäster biudes mot gillena, mot bröderne eller systrom, böthe gästenom thet bod, som förr är sagdt.

46 Huilken gårdzfolkene omaka effter högsta minne, tå the sinna gårdz kanno dricka, böthe $^1/_2$ mark wax.

47 om någor så länge siuk wardher, att honom ey peninger eller godz räcker sig med fordra, tå skall hwar brodher och syster honom giffua 4 peninger.

48 Huilken som med någrom vppenbara gärningom funnen wardher, ware vtlagder af gilleno, vtan brödderna willia honom till nådher taga, med nyia ingång och nyio gärdh.

49 Huilken ey minnekar bär, eller annor ärende går, som gilleno på rådhes, tå honom til sägz, böthe en mark wax.

50 Hwilken som icke bär sitt mått, och är vtan förfall, böthe 2 öre.

51 Huilken som för wärkar på sine sworne bröder, will han skada giöra, till lijff eller godz, eller berycktar thet ähro rörer, ware vtlagder af gilleno, om ther är witne till.

52 Tå siäla bön skall bedias tå högsta minnekar skall bäras, tå bör allom bedia för sine gille syskenom dhödha, hoo thet äy giör, böthe 1 öre.

53 Huilken broder eller syster qwädher öffuerliutt ogudheliga wijsor, eller fuliga bannas, eller fyller sin mun oährliga med fulth taal, gilleno till försmädelse, böthe 2 mark wax.

54 Huilken som barn haffuer med sig och giör orent i gillestuffum, böthe 3 mark wax.

55 Hwilken gilles brodher kommer vti någon platz eller wånda, ther hans lijff eller ähro kunde röra, som gud för biudhe, och hans sworne woro när stadde, och kunne honom hielpa, och wille ey, ware befunnen med 2 witne, böthe 3 mark wax.

56 Råkar liuss slåkna tå messo siungz i gille böthe gårdz folket 1 öre.

57 Alla Wårfru daga, tå bör gilless liusen i wårfru messo brinna, Jungfru Maria till loff, och gilles syskenom lefuandes och dödom till hugnat och glädie

58 Hwilken gilles brodher eller syster ey offra till Wårfru mässo, annan dag pingesdag, böthe 1 öre.

59 Hwilken skaffarnom swara illa, och will ey sina sak bötha, vtan sitter med tresko, böthe 1 öre.

60 Huilken sin tiänare sätther in för gilles bröderne, böthe eth öre, om rum ey räcker åth.

61 Hwilken som gilles kaar sönder slår med williandhe eller mått, betale gillet lijka gott, och böthe 1 öre.

62 Huilken som giör nederfall, eller nederlägger thet honom bör hålla vppe, och honom warder till sagt, och will ey, seya the honom till en tijdh och annan, böthe 3 mark wax hwario sin, warder honom tillsagdt offtare, och treskas ther emot, ware vtlagder aff gilleno, och sätties aldrig i råd eller rätt, vtan haffuer san förfall, thet han siuk är, eller annan tolkin ärende.

63 Om någon broder eller syster kan bryta i någrom stycken, ey kan han ifrå straffet stånda, tå skola bröderna ransaka och effter bröderna rådhe, som willia wäll, skola the bötha som bruthit haffua i någon måtto, treskas [the] i thessom styckiom [gånge aff] gilleno och komme ther ey igen, vthan han bruthen böthe som sagt är, och nyan ingång och nyan gärdh, eller gånge aff gilleno.

Efter M. L. Aschanei afskrift uti ett af hans samlingsband, förvaradt i Kongl. Bibliotheket, med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) F : b. 6. Några uppenbara fel äro rättade. I st. för »pund» står i hds., § 29, 40, tecknet ℔. — § 63 står i hds. »som» i st. för »gånge aff».

STADGA FÖR S. KARINS GILLE
I BJÖRKE SOCKEN PÅ GOTLAND 1443.

Gudz nampn sei lofwat ock ährat i allom thingom. Rätwiselika bär thet wäl til, at kärleiker sey millan Christna Människior, änkallika millan them, som järu i brydralagh, i S. Catharinæ gijldha.

Ty ägom wij forst ock främst med godom willia at tänckia uppå Siälaryckt och häilso,

Thet iär thy näst, at allir gildis brydr ock Systr skulu gilda brydr folgia daudum til grafwa, ock gildis Systr sidan i messo ganga ock offra sit offer.

Framledis hwar som wil i S. Catharinæ gildha ganga, han skal wara utan opanbarlika blygd ock skam ock wandheir brydslur,

händir nokon Brodir eller Systir at träta ella däila om nakor ting, tha gangen ey i gildes hus, utan kasthin frid, ock läita hwar sin lag.

Hwar som missfyrmir brydir sinom med wandom ordom ahörandes twem gildis brydrom, äller fleirom, bythi gilda 1 öre pänniga, ock bida han med thrim gildis brydr.

Siär nokor frammar, slar sin gildo brodhir eller dragr i har, byte gilde iij öre, utan laga bothr.

Hwar som biaudr giästä, wardä honom mit thet bästa ock standa fyri hans brutum, ock qwitta förö gästin i öre penninga, för än han sätter.

Olderman aiger än gäst qwitan hafwa, ock to Gärdaman, Ock Giärda man gildis ööl utskänkia.

Ingin biärä ööl utan gildis hus ospört Oldermanna, ällär hans bisittiarum, bytin xi penningä.

Biär nokor ööl stiälandis af gildis husa, byti i öre ock fylt atr.

Hwar som briauthr kar kastandä, bitandä, äller sparkandä, bytä vi pänninga, ock häilt atr.

Hwar som äi axlar hetto äller hat än minnä skänkias, byti vi penninga.

Rakar so illa at nokor spyr i gildis huse byti halfwur ör, ock räinse sielwer äptr sik, ock blifwa man thes mynnän.

Hwar som sofwär i gildis huse, byti artaug, eller spiller öel byti vi penningä.

Och skulu skänkias triär minnä brydr, wars herra minnä, ock sustr waru Fru minnä, ock Sancta Katherina minne.

Then tid trij minne iäru skänkt, ta iär än atr Aldermans kanna ock Gärdemans kanna, the som thär iäru druknar, ta hafwa allir haimlof til sin. Ock källar skal atir lukas, ock äy mair ööl skänkias, uthan thy at allir wilia.

Hwar som sidan truger giärde folck eptir olä, eller nakor ting, byti ör.

Siauer nokor sik i Gildishuse byti artaug.

Ingangr iär half mark wax,

hwar som a Gudz wägna kallas af gildena, ta skall gildit lata siägia messo fyri hans Siäl. Ock brydr och systr til messo komma, ock ta som gilda drickis ta skal han äller haan giäwa gildä än fierdung ol äptir sik, ock liaus skal brinna ower lik i messone, ock birias ower graf ock ey längr.

Framledis skulo singa hwart aar fem messor af Sancta Katherina gilda, fyrst a androm daga

helgedaga, äigo brydr ock systr messa höra ock ofra sit offer, älla byti ortaug. Ock sidan i hwarjom Friadagi i hiumbradagaum i arene.

Ock iär thet allum sämptst at giärdafolk skulu um första aptin än gilde dricks giäwa Abita Gildis brydrom ock systrom sa mykit som hwar wil, ock ängin sätta barn ällä hion til bors, utan han qwita före thäim äptr Older — — —

A helga Torssdag skal gildis ool bruggit wara ock Oldermannen tilsägia, än twem äller fleirom med honom till at smaka gildis ool.

Wil nokor med til ouro gilde ganga, giäwa halftunno ools.

Hwar som äy wil thenna inwisnade styckä med wilja halda som til bruta kumin, laupa tha byti med owilja halfwa meira.

Thetta iär Sancta Katherina Skraa,
Gud late oss tit himmerike faa. Amen.

Orate pro Scriptore, vestro Confratre ex more,
Qui me scribebat Johannis nomen habebat,
Cognomen Schonese, cui sit laus sine fine,
Claustri Guthualiæ vel Rumensis bone silve,
In quo est officio functus Prioris sub anno
Milleno quadrinque genteno quoque subacto
Quadrageno simul et terno, sic sociato
Tempore Botulphi Residentis atque Curati,
Byrkis Ecclesiæ, Katherinæ dicatæ honori,
Qui statuit Gildam propter sanctam Katherinam
Semper laudandam, quæ gömat nos a ruina.

Amen!

Deo sit Laus.

Aftryckt efter J. Schoumachers dissertatio gradualis de Gothlandia, præs. Steuch, Upsala 1716. Originalet finnes ej i behåll.

STADGA FÖR PRESTE- ELLER HELGA LEKAMA-GILLET

I STOCKHOLM 1405.

Jn nomine domini Amen Anno natiuitatis eiusdem Millesimo Quadringentesimo quinto jndicione vndecima mensis Junii. die duodecima horis Completorii vel quasi Pontificatus Sanctissimi jn christo patris et domini nostri. Domini Jnnocencij diuina prouidencia pape septimi anno eius primo jn mei notarij publici presencia. Constituti honorifici et discreti domini. Dominus videlicet Johannes wardenbergh pastor ecclesie parrochialis Sancti nicholai in stocholmis et senior conuiuii presbiteralis ibidem, Dominus laurencius olaui Canonicus vpsalensis. Dominus tidemannus prepositus opidi eiusdem. Dominus Symon, Dominus johannes dictus wrowemark, Dominus jacobus greffrode, Dominus johannes dictus knypeer. Dominus petrus vicarius Capelle Castri eiusdem loci, Dominus nicholaus rector ecclesie in solnöö. Dominus laurencius vicarius capelle sancte marie magdalene clericus vpsalensis dyocesis. Dominus willekynus predicator presbiter Roskildensis dyocesis Dominus bernhardus presbiter Camynensis dyocesis. Dominus johannes syuichinj et dominus olaws capellani ibidem fratres conuiuii Jn fundo

presbiterali ecclesie stocholmis Quedam statuta pro honorificenciori eiusdem conuiuii statu ediderunt condiderunt et seruanda inter se grata saxita et rata Omnes prefati fratres concordi voce et vnanimi consensu compromiserunt vouerunt et pollicitabantur precurrente consensu fauore et gracia Reuerendi domini. Domini hynrici archiepiscopi vpsalensis. vna cum statutis jam dudum per ydoneos viros et dyscretos dominos videlicet dominum johannem wardenbärgh supra tactum Dominum nicholaum plogh. Dominum asserum. Dominum holstanum. Dominum petrum erici. Dominum johannem boolt, Dominum jacobum loen Dominum volradum. Dominum johannem ostörborgh. Dominum nicholaum jutä. Dominum nicholaum helsing. Dominum andream petri stabilitis, que quidem statuta tam de nouo condita. quam ex antiquo. per prefatos Dominos confirmata, concomitantur articulatim in hec verba

¶ Primo ut conueniant quater in anno. videlicet Dominica infra octauas corporis christi. Dominica infra octauas natiuitatis beate marie virginis. Dominica infra octauas sancti Martinj et Dominica infra octauas epyphanie dominj habendo vigilias post vesperas et in crastino missam in summo altarj de corpore christi quam Cantabit senior si presens vel ociosus fuerit Cui omnes fratres teneantur interesse et offerre. Omnes vero alii fratres sacerdotes habeant missam ante vel post istam missam pro defunctis sub pena vnius marce cere Si quis autem fratrum ad predictas vigilias venerit prima leccione lecta. vel ad missam cantato kyrieleyson

aut ad finem eiusdem misse non steterit soluat vt supra expositum est

¶ Jtem nullus eligatur ibi in seniorem aut assessorem[1] eciam cuiuscumque dignitatis uel status fuerit nisi sacerdos

¶ Jtem si contigerit aliquem fratrem infirmari clericum aut laycum omnes fratres Clerici induti religione sua accensis candelis cantantes Responsoria de corpore christi tam in exitu quam in reditu eum deuote visitabunt. Si autem tam diu langore detentus fuerit quod sua consumpserit et non habens necessaria pro sepultura morienti omnes fratres prout videbitur expedire necessaria procurent sequentes ad sepulchrum cantando prout moris est

¶ Jtem si aliqua causa vertitur inter fratres nisi sit causa beneficij vel omnino spectans ad superiores in preiudicium episcopale non existens vel capituli ipsa stet consilio et arbitrio senioris assessorum et seniorum fratrum discucienda et diffinienda

¶ Jtem quicumque ordinatus fuerit ad[2] ministrandum per procuratores obediens[3] impleat sibi iniunctum sub pena vnius marce cere

¶ Jtem fratribus iuris sit bina vice conuenire in anno insimul bibere videlicet dominica infra octauas corporis [christi] et in Carnispriuio, et tunc omnes fratres teneantur interesse. existentes in opido aut soluant mediam scotam

¶ Jtem Cuilibet fratri infirmanti mittatur potus per duos fratres, jtem quicumque ordinantur seu

---

[1] *afskriften har felaktigt* assessores [2] *afskriften tillägger i kanten:* officiandum [3] *afskriften har:* inobediens *och tillägger:* sit

ordinabuntur ad propinandum per procuratores si non propinent soluant dimidiam marcham cere

¶ Jtem cuicumque fratri nunciabitur de processione facienda, ad infirmum rennuens venire dabit vnam marcham cere

¶ Jtem quicumque sacerdos sanus volens intrare fraternitatem nostram dabit dimidium talentum cere Si vero infirmitate detentus voluerit intrare. sex marchas soluat denariorum Moriens autem eadem de infirmitate omnes fratres ipsum visitent cum missis et vigiliis. et quilibet frater habeat de istis sex marcis dimidiam oram Residua vero pecunia ad marsubium conuiuale noscatur deuoluta[4]

¶ Jtem layci volentes intrare fraternitatem nostram cuiuscumque status vel sexus quilibet det sex marchas denariorum. et veniat quater in anno ad vigilias et missas ut premittitur saluo suo offertorio atque deuotis oracionibus

---

[4] Ett blott 11 år äldre stadgande gick i motsatt syftning och var särdeles strängt; det finnes helt enstaka upptecknadt på föregående blad 6 i samma bok, och lyder så:

Anno Domini MCCCXCiiij° fratres omnes tunc presentes concordauerunt in hunc articulum et tenere eum vel eundem conspirauerunt videlicet ¶ quod si qui sacerdotes stocholmis existentes per integrum annum nolentes intrare conuiuium sacerdotum sani. Si ipsos postea mori contigerit, si tunc conuiuium intrare desiderant, omnino debeat eis denegari nulla pecunia suffragante. et nullus fratrum de conuiuio ipsorum vigiliis aut missis debeat interesse, jura parochialia dumtaxat exceptis. ¶ Si autem aliqui clerici sint ita pauperes, aut alieni, isti non debent subiacere sub articulo antedicto. Sed ipsorum exequie, vigilie, et misse. in mortis articulo prout unius conuiue, inouantum honestius possunt peragantur.

¶ Jtem pro anima defuncti fratris quilibet laycus frater facere celebrare vnam missam obligatus habeatur

¶ Jtem extra opidum cuicumque fratri obeunti tenentur fratres in opido presentes exequias celebrare ut pro presente

¶ Jtem decretum est ut si quis fratrem seniorem aut assessores suos verbis contumeliosis cuiusmodi affecerit uel inhorruerit. satisfaciendo vnum talentum cere interponat

¶ Jtem frater fratrem verbis aut factis molestans discuciendum stet judicio et arbitrio senioris et assessorum

¶ Jtem viri aut mulieres publica infamia denigrati sub pena vnius marce cere ad conuiuium nostrum non jnuitentur

Post quorum quidem articulorum et statutorum declaracionem saxicionem et ratificacionem me notarium publicum infrascriptum requisierunt atque qua decuit instancia pecierunt ut eis supra omnibus et singulis publicum conficerem jnstrumentum quociens foret oportunum Acta sunt hec jn estuario conuiuarum beate virginis[5] stocholm Anno jndiccione mense die horis Pontificatu ut supra. Presentibus ibidem prouidis et circumspectis viris videlicet henrico aurifabro. petro aurifabro, et nicholao dicto schermer sutore laycis testibus ad premissa

---

[5] *I anledning af denna (tillfälliga) samlingsplats har man förr orätt ansett stadgan gälla ett Vårfru gille. Att icke så är, synes dock tydligt af ordalagen i dokumentets början*: »fratres conuiuii in fundo presbiterali»; *äfvensom deraf att stadgan är intagen bland Lekama-gillets öfriga handlingar, blad 6—9.*

vocatis specialiter et rogatis Jnsuper ad specialem instanciam omnium fratrum appensa sunt sigilla presenti publico instrumento ydoneorum et discretorum virorum ac dominorum superius prelibatorum videlicet dominj johannis wardenbårgh. dominj tydemanni prepositi

Signum publici notarij sequitur

Et ego Conradus de colonia Clericus coloniensis dyocesis puplicus sacra imperiali auctoritate notarius Quia premissis statutorum condicioni ordinacioni et examinacioni Omnibusque et singulis aliis dum per prefatos dominos sic fierent et agerentur, vna cum prenominatis testibus presens interfui Eaque ut premittitur sic fieri vidi et audiui, Jdeoque hoc publicum instrumentum in hanc tabellionis formam redegi et propria manu conscripsi. signoque et nomine meis solitis et consuetis signaui rogatus et cum debita instancia requisitus jn fidem et euidens testimonium omnium et singulorum premissorum. Jnsuper liquet mihi de rasura que est in septima et nona linea a capitali linea computando et in decima linea computando a fine sursum

---

TILLÄGG AF STADGANDEN ÄLDRE ÄN 1405.

Jsta sunt negocianda in sabbato cum incipitur conuiuium corporis christi

Primo vt habeant concordiam sub pena et bibant eciam honeste sine contencione (et blasphemia[6])

---

[6] *De 2 sista orden öfverstrukna.*

Jtem omnes clerici circa summam mensam consedeant cum memorie cantantur sub pena vnius marce cere

Jtem nullus audeat plusquam 3es[7] scutellas ciborum habere in hoc conuiuio sub pena trium marcharum cere siue sit vnus siue alter

Jtem quilibet frater intrans hoc conuiuium soluat introitum suum infra annum sub pena 4[or] marcharum cere si non soluerit infra duos annos excludatur a conuiuio et specialiter clerici Et interim cum non satisfecerint totalis eis porcio est deneganda

Jtem qui nolunt conuiuium visitare annuatim excludantur exsistentes in ciuitate nisi fuerint licenciati vel legittime impediti

Jtem nullus audeat inuitare hospitem diffamatum eum vel eam sub pena vnius talenti cere

Jtem nullus audeat qui sanus est mittere pro ceruisia ad conuiuium nisi dederit plenam scotam

Jtem nullus intret cellarium nisi procuratores et eorum verj nuncij (seu scolares[8]) sub pena vnius marce cere

Jtem nullus inuitet hospitem pro suj absencia

Jtem nullus audeat mittere pro ceruisia vno vespere tantum si impeditus fuerit

Jtem nullus presumat famulum stantem ante se sustinere vt fratres impediat

Jtem quilibet pro famulo suo sedenti in bancis conuiuij soluat (solidum[9]) scotam

Jtem cum pulsatur campana pro negociis conuiuij per seniorem taceant omnes sub pena medij talenti cere

[7] *ändradt från* duos [8] *två ord öfverstrukna* [9] *utstruket*

Jtem nullus ceruisiam culpet nisi in stempna sub pena 4^{or} marcharum cere

Jtem nullus sibi locum appropriet &c neque cussinos proprios neque mensale proprium habeat

Jtem tenentur omnes sequi defunctos ad locum sepulchrj sub pena medij talenti cere

Jtem nullus hostiarium per se vel per alios verberet sub pena vnius marce cere

Jtem detur scota hospitum procuratoribus ita quod publice non scribantur

Jtem nullus qui pro media scota bibit estimet se aliquem liberum hospitem habiturum

Karissimi omnes istos articulos antecessores nostrj composuerunt consenserunt et confirmauerunt jdeo necesse est vt eosdem articulos teneamus, et viuamus sicut moris est &c

---

FYRA NÅGOT SENARE TILLÄGG.

Nullus procuratores aut eorum substitutos offendet sub pena ɉ ($^1/_2$) pund w[ax]

Jtem nullus presumat sedere vltra modum post memoriam omnium sanctorum

Jtem tenentur omnes clericj sequi defunctos ad locum sepulcri et qui se de processione cum funus de domo ad ecclesiam uel claustrum portatur absentauerint in 4^{or} d(enarios) puniantur, qui vero [de] missa et vigilia similiter, qui vero de omnibus antedictis se absentauerint ab omnibus reddantur obuencionibus immunes, nisi fuerint legittima infirmitate uel alia causa racionali impediti

Jtem Clerici se absentantes de missa corporis christi in quintis feriis habenda tociens quociens fecerint in 4^{or} d(enarios) puniantur et hoc absque gracia aliquali nisi per seniorem fuerint licenciati

---

Efter Helga Lekama-gilles minnesbok 1393—1474, blad 6—10. Handskrift i Kongl. Bibliotheket.

Originalet till notarial-akten ensamt finnes nyligen aftryckt uti *Svenskt Diplomatarium från och med år 1401,* I n. 602, och man har derför valt att här trycka den alldeles samtidiga afskriften bland Lekama-gillets handlingar, då denna har några olikheter, som icke torde kunna hänföras till felaktigheter, och all tvetydighet i fråga om gillets namn försvinner just genom intagandet bland nämnda handlingar. För öfrigt skulle kunna sättas i fråga, om det är en afskrift, och icke snarare en uppteckning gjord före originalets utskrifvande. Med full säkerhet kan som afskrift betecknas endast notariens slutliga intyg, skrifvet såsom tillägg, alldeles fristående på 10:e bladet, då deremot orden »Signum publici notarij sequitur», hvilka naturligtvis icke finnas i originalet, stå på 9:e bladet i sammanhang med texten.

MARIAS KLAGAN VID KORSET.

FRAGMENT AF EN RUN-HANDSKRIFT

från 1400-talet.

Fotolitografiskt facsimile.

---

g : i : himiriki : gesus : krucific
sus : miild : moþär : te : mik : þät : iak :
äftär : girnäs : Sih : min : fruha :
Sih : min : kära : moþär : Uare : i : in
nan : gerusalem : þär : iþär : söte :
sun : uar : fanggän : ok : draþän : ti
l : annam : ok : kaifam : Þa : suorhþ
e : uar : fruha : iak : kom : þa : fuul : sör
ihilika : til : miin : kära : sun : ok : þ
ahar : iak : sa : hanum : slaas : mäþ :

näua : pustas : mäþ : loua : ok : ok : s
pyttas : i : antät : ok : kronas : mäþ :
þorna : ok : til : alla : manna : a : sy
n : oos : til : skamma : þa : dröþes :
olt : miit : liif : ok : uildä : slipp
ä : andän : af : mik : ok : huärkän :
röst : ällär : sinni : uar : i : mik : þ
är : uaro : mina : systär : ok : andr
a : manha : kuinna : grätände : f
or : miin : kära : ehing : sun : þär :

uar : ok : mariä : magdälena : þär : nä
st : grät : for : alla : kuinnä : utän :
mäþ : enä : Þe : tima : þär : pilatus :
doom : hafþe : giuät : ok : miin : kär
ä : sun : til : pinä : droos : kors : a : b
akä : mykit : löp : folkät : äftär :
hanum : Summi : spottaþo : hanum :
ok : skändo : Summi : tyrfda : sör :
ok : fylsän : a : hans : houäþ : Þa :
iak : usla : moþär : ok : mäþ : þe :

fuldä : þe : kuinna : þär : af : gali
lee : land : uaro : kumnä : ok : ha
num : þiantto : þe : skudä : ok : ba
ro : mik : sum : halfdöþ : männs
ka : e : til : ui : komä: þär : þe :
hanum : krycaþ : for : min :
öhhan : Þe : tima : þär : han : up :
a : kors : lyftäs : ok : mäþ : storä : n
ahþla : a : korset : fästäs : ok : iak :
hanum : sa : ok : han : mik : merä :

sorhde : han : for : mik : än : for :
sek : E : uar : han : sum : eet : lamb :
ok : aldrih : uände : han : sik : Iak : usl
a : ok : sörhinde : moþär : saa : miin :
härrä : ok : miin : kärä : sun : a : kors :
hängia : ok : skamelika : döþ : þo
la : þa : späntäs : miit : hiartta : m
äþ : sua : mykäl : aunggär : ok : sor
he : at : änggin : tungga : gitär : þa
t : þät : tald : Ok : äh : uar : undär : at :

for : þy : at : af : miin : kära : suns : l
if : þär : händär : ok : fötär : ua
ro : nähkldi : a : kors : mäþ : stor
a : nahla : ok : spiut : lauh : i : hia
rtta : þa : flöt : blooþ : e : fäm
staþum : af : hans : hälah : lif :
hans : fahra : anlät : bleknäþe :
han : þär : fauhr : uar : for : al
la : män : þotäs : leeþ : uära : for :
þy : at : blat : ok : bloþot : Sara : s

mittäþ : hans : lioua : anlät : þät :
uar : miin : mästa : sorh : at : iak : sa :
mik : tapa : söta : sun : þär : eniþ : u
ar : ok : iak : aldrih : annan : skul
di : faunga : for : þy : uar : hiart
ät : meer : än : ful : mäþ : sorh :
ok : uandda : Miin : röst : uar : bur
to : än : uänäls : ok : sukkäls : m
atte : hiarttat : äi : spara : Iak : s
kuldi : tala : än : hiartlik : sorh :

loot : orþät : eh : fullalik : ut : ku
mma : sua : uar : hiartat : kualt : m
äþ : ue : Miin : sörhilika : röst : te
þe : hiartans : uärk : Älskuþ : nö
dde : munnän : at : tala : än : röste
n : uar : hees : for : þy : at : tung
gan : hafþe : tapat : sina : räta :
uana : at : tala : Iak : sa : dö : þän :
þär : iak : älste : yuär : alt : for :
þy : smältäs : siallen : i : sorha :

Han : sa : ok : mäþ : sit : bliþa : anlä
t : mik : hin : sörilik : moþer : sua : s
arlik : gräta : ok : fa : orþ : sauhþe :
han : mik : til : sualäls : än : iak : m
atte : äkki : sualas : Iak : grät : ö
pande : ok : öpte : grätande : Miin :
lioue : sun : miin : kärä : sun : ue :
är : mik : ue : är : miik : Hua : giua
r : þät : mik : at : iak : dör : foor :
þek : huat : skal : iak : usla : män

ᚿᛁᛋᚴᛆ:ᛆᛏ:ᚼᛆᚢᛆᛋ:ᛘᛁᚿ:ᚴᛅᚱᛂ:ᛋᚢᚿ:
ᛑᚯᚱ:ᚼᚢᛁ:ᛑᚯᚯᚱ:ᛁᛆᚴ:ᛂᚼ:ᛘᛅᚦ:ᚼ
ᛆᚿᚢᛘ:ᚼᛆᚿᛋ:ᛋᚯᚱᚼᛁᛆᚿᛚᛁᚴᛆ:ᛘᚮᚦᛂ
ᚱ:ᛘᛁᚿ:ᛋᚢᚿ:ᛘᛁᛁᚿ:ᛋᚢᚿ:ᛘᛁᚿ:ᛂᚿᛁᚼᚼ
ᛁᛋᛏᛂ:ᛋᚢᚿ:ᚴᛅᚱᛂ:ᛘᛁᛁᚿ:ᚴᛅᚱᛅᛋᛏᛅ:ᛋ
ᚢᚿ:ᛚᛆᛆᛏ:ᛘᛁᚴ:ᛂᚼ:ᚢᛅᚱᛅ:ᛅᚠᛏᛁᚱ:
ᚦᛁᚴ:ᛏᛆᚴ:ᛘᛁᚴ:ᛘᛅᚦ:ᚦᛁᚴ:ᛚᛆᛆᛏ:ᛘ
ᛁᚴ:ᛑᚯ:ᛘᛅᚦ:ᚦᛁᚴ:ᛁᛚᛚᛆ:ᛑᚯᚱ:ᚦ
ᚢ:ᛂᚿᛅ:ᛚᛆᛆᛏ:ᚦᛁᚿ:ᛘᚮᚦᚮᚱ:ᛑᚯ:ᛘ
ᛅᚦ:ᚦᛁᚴ:ᚮᚢᛁᚼ:ᚢᛋᛚᛁ:ᛑᚯᚯᚦ:ᛋᛔ

niska : at : hauas : Min : käre : sun :
dör : hui : döör : iak : eh : mäþ : h
anum : hans : sörhianlika : moþe
r : Min : sun : Miin : sun : Min : enihh
iste : sun : käre : miin : kärästä : s
un : laat : mik : eh : uärä : äftir :
þik : Tak : mik : mäþ : þik : Laat : m
ik : dö : mäþ : þik : Illa : dör : þ
u : enä : laat : þin : moþor : dö : m
äþ : þik : Ouih : usli : dööþ : sp

or : mik : äi : þu : äst : mäk : nu : liouast :
alt : þät : styrkän : af : mik : hiin : kui
rästa : moþär : dräp : moþären : mäþ :
sin : sun : Miin : sun : min : enigh : söt
me : Min : eniþ : gläþe : ok : alt : mit : l
ifs : sualäls : O : uiih : sun : kärä
st : kännäs : uiþ : mik : usla : ok : hör :
miin : böönn ,: þät : sömar : sun : at :
höra : siin : sörhiande : moþär : h
ör : miin : böönn : ok : säät : mik : op :

a : korset : til : þit : At : ui : baþþe : dö :
saman : þär : i : et : kiot : lifa : s
aman : ok : mäþ : en : älskuþh : bun
din : samman : O : uih : uslä : iuþha :
O : uih : umilde : iuþha : sparer :
mik : äi : Mäþan : i : krycän : min :
ening : sun : krycär : ok : mik :
hans : usla : moþär : allär : mäþ :
annan : besk : döþ : dräpär : mik ;
at : iak : þo : dör : mäþ : hanum :

Handskriften, som är den enda kända Svenska i äkta runskrift, består nu blott af 6 små pergamentblad af den storlek, det fotolitografiska facsimilet utvisar; början och slut fela. Hon anträffades af J. Peringskiöld vid 1700-talets början, i Valltuna (Vallentuna) kyrka, Upland; införlifvades med Antiquitets-Arkivet och förvaras nu i Kongl. Biblioteket. Man antog då för tiden, att hon tillhörde början af kristendomens införande hos oss, innan runorna ännu hade utträngts af Latinska alfabetet, »wid åhr 950», som Peringskiöld har antecknat i slutet af den lilla boken; men en så hög ålder och märkvärdighet tillkommer henne alldeles icke, ty språket visar att hon ej kan vara äldre än från 1400-talets förra hälft. Å andra sidan är det ingalunda ett falsarium vi här hafva för oss, liksom den på 1680-talet tillverkade Hjalmars och Ramers saga; utan man måste antaga, att någon klosterbroder, väl hufvudsakligen för eget nöje, nedskrifvit stycket med de forna, inhemska bokstäfverna, som ju aldrig blefvo fullkomligt okända och ännu vid 1500-talet begagnas på grafstenar, samt långt senare på kalender-skifvor och stafvar. Att företaget var ett ovanligt göromål synes af hvarjehanda felaktigheter, som ock på några ställen förstört ord och mening.

Hvad innehållet vidkommer är det, såsom vår titel anger, en Marias klagan vid korset, säkerligen

härstammande från någon af de många Tyska redaktionerna af detta ofta behandlade ämne, ehuru intet omedelbart original nu finnes att påvisa. (Jfr A. Schönbach, Über die Marienklagen, Leipzig 1874, 4:o, hvarest meddelas flera nära beslägtade uppteckningar, men alla vidlyftigare.)

Det lilla fragmentet utgafs redan 1721 af J. F. Peringskiöld under titel Fragmentum Runico-Papisticum. Det finnes äfven intaget i Liljegrens Run-Urkunder samt i omskrifning af P. Wieselgren uti Sveriges sköna litteratur, 3:e delen. Ett facsimile af sista sidan ses i P. G. Thorsens uppsats Om Runernes Brug til Skrift, Kbvn 1877, 8:o; men detta facsimile är icke fotografiskt, som förf. tror, utan gjordt för hand på 1840-talet, misslyckadt och förkastadt.

YNGRE VESTGÖTA LAGENS
ÄLDSTA FRAGMENT

ANTECKNADE AF

LYDEKIN

omkring år 1300.

Extract ur Westg. Lagen nyare 118

(denna rubrik är skrifven af Joh. Bure)

[Kyrkobalken 36, 43.]

Tiundæ scal aff ladæ oc skiliæ at biug vm sik. rugh vm sik oc haffra vm sik. oc hwete vm sik oc aff allo kornnæ scal giðrez thiunde. sua leghemad*ir* sum bundæ. hua brÿtær nokot aff þessu bðte þrenni sextan artogher. far ᛘ. ak*ir* las korns. giðre tiiundi. far han minnæ giðre tydæ kðp þet scal sua giðra. ok. lðsca ᛘ. giðre attæ pe*n*ningæ. ær han giptir giuæ artogh oc eig þy mæræ at barn si flere

¶ Allir þir men sum fa ak*ir*las vm ara þ*er* skal tiundæ giðre oc scotpe*n*ningæ lucæ. giðr han tydæ kðp. þa skal han eig giðre þem. eig skulu leghædrengar þem giðre. hwa sum a at giðræ skot oc giðr eighe. bðtæ attæ orthoghær. oc þem takir herezhðfþingin [oc halua malsega*n*da *tillagdt med yngre hand*]

---

r. 4 aff *tillagdt öfver linjen;* r. 4—13 *en stor del af orden har blifvit uppfriskad med svartare bläck, men icke sällan orätt. Sålunda står nu:* r. 4 siælia (hælia?) *för* skiliæ; biog *för* biug; r. 6 af *för* aff; r. 7 huar *för* hua; bryter *för* brytær; r. 8 skall *för* giöre; r. 9 thiþi *för* tydæ; tre öre (?) *för* köp; r. 10 *i* ok *är* o *utplånadt;* än *för* är; äptir *för* giptir; r. 11 giua *för* giuä; will(?) *för* artogh; r. 13 liica *för* lucæ; r. 14 ei(?) *för* eig; r. 15 hina *för* hwa; ar *för* at; skal *för* skot. *Stafsättet är kanske också osäkert i följande ord:* r. 6 thiunde; r. 7 bundæ, nokot; *öfver* e *i* þessu *står oriktigt ett förkortningstecken?*

aff c*ri*stnu bolki

(Kb. 39.)

¶ hwar atta scapnæ tiundi biugræt ær gøre scappu biug p*ro*uaste oc ad[ra] til phalocøpens ær siu scæpnæ tiundi. þa tak*ir* æn p*ro*uest*er* scæppu oc giue oc .iiij. pe*n*nu*n*ghe til phalocøpens eller scappu hafræ af þem løtenom sum bonden hau*ir* inni mȝ sic af fatøcræ manæ loth.

¶ hwar minne ær æn siu scæppur þa giue p*ro*ueste oc til phalocøp*ens* hwaru*m* þærræ .iiij. pennu*n*ghe eller scæppiu hafræ af þem loth bondin hau*ir* inni mȝ sik.

(Kb. 36, slutet.)

¶ allir ᛘ. sculu korn tiundæ giøræ sua klerkæ sum lecmen. vtæn p*re*st*ir* af sinnu kirkubole ellir bøte sum [skils]

(Kb. 37.)

siter mad*ir* quar vm allen tiundæ vm kyn-[dils] messu. b*iscups*. p*re*stest [ɔ: prests eller presters] kirkiu eller spitals. eller vm nokon þen loth gifs han[um] sac for þet væri sik mȝ siu mæn af nempd-inne eller bøte .xvj. arthoger sacsøckiandæ. oc vt tiunden.

¶ gifs mani sak at han giøre mine æn han ati ænnættinghæ. b*iscupi*. p*re*sti. kyrkiu. spitali. p*ro*ueste

r. 3 biugræt *synes vara af yngre hand ändradt till* biugræ; r. 4 *i* adra *är* a *ändradt till* æ *och* ra *bortfallet;* r. 6 oc giue *är mest utplånadt;* r. 7 *i* bonden *äro* on *utplånade;* r. 15 lecmen *är ifyldt med nytt bläck och ändradt till* lechten; r. 16 *för* skils *är ett stort tomrum i hds.;* r. 18, 19 kyndilsmessu *har* y *ändradt till* o *och* dils *utplånade;* r. 21 *i* hanum *är* um *utplånadt;* r. 22 arthoger *uppfriskadt till* artoger; r. 24 æn *uppfriskadt till* an;

eller til phalocȯping vari sik mȝ sinu*m* ne*m*pd*er* manni oc sar soknu*m* oc sinom nesta granna. gitir eig wart sik gialde vp þet af [tiundanum] ar a. sak oc bȯte atta orthtogh þem sakyna giuer.

(Kb. 38.)

¶ sit*ir* han q*ua*r til pascha baþe vm tiunda ok sakyna wari þa .i. forbuþi þar til han haw*ir* rat giȯrt vm baþe

(Kb. 47.)

¶ w*er*d*er* .ᛘ. laglica a nempd fald*er* aff .b*iscups*. vm[buȝ manne] forbuþaþer oc wrak*er* for þrysky scyld scon [ɔ: socn] fra messu bȯte firi fyrsta dagh .b*iscupi*. iij. [marker] wrak*er* annan dagh bȯte m*ark* .b*iscupi*. aþra kono*ngi* oc sua haraþe. wreker þrida bȯte .b*iscupi*. nuj. [ɔ: niu] m*arke*r scon. [ɔ: socn] sua konog oc sua haraþe.

(Kb. 48.)

¶ hulkin .ᛘ. gar i kyrkiu forwnnin oc openbarlike forbuþaþer oc eþer kȯt oc bryt*er* fastudaghar sum han hau*ir* openbarlika wid takyt þat ar scr[i]pta brot wtan [han haui] þes loff til sum vallet hau*ir* af .b*iscups*. vacne

---

r. 2 *För* soknum *har den yngre codex* sialfuum *hvilket är riktigt; samma rad* gitir *uppfriskadt till* giter; r. 3 *för* tiundanum *är tomrum lemnadt i hds.;* r. 4 orthtogh *stafningen af förra hälften är oviss, såsom ifylld* o *och ändradt till* ø; r. 11 *för det oskrifna* buȝ manne *är tomrum lemnadt i hds.; i* forbuþaþer *äro de 3 sista bokstäfverna ovissa och oriktigt ifyllda till* er; r. 13 marker *är utplånadt;* r. 21 *i* scripta *är* i *uteglömdt;* brot *är först skrifvet* brut, *men ändradt genom en punkt under* u *och* o *skrifvet der öfver; samma rad* han haui *äro utplånade;*

(Kb. 49.)

¶ hulkin .Y. eþæ gang*ir* .i. aduen[tu] oc innæn atundædag æftir tolfdædag iulæ eller i niu vcnæ fastu eller [i] paschæ hælgh eller aþ i. æ [ↄ: aþræ] þa dagha eig ær eþ gangin a. bôte þrenne xvj. ortogh*er*. enæ b*iscupi*. swa ko*nongi*. oc swa hæ*raþe*.

(Kb. 50.)

¶ bryt*er* .Y. kirkmessu fridh bôte iij m*ark*er. kirmæssu friþer ær fram þy daghas oc til dagh-
119 fulghit ær kyrmæssudaghen

(Kb. 51.)

¶ bryt*er* .Y. iulæ frid fran iulæ aftin oc til attundædagh æftir tolfdæ dagh eller paschæ friþ fra klocnæ odensdagh oc til paschæ dagh at quælle. bôte .b*iscupi*. .xij. ôræ

(Kb. 52.)

¶ þettæ a. biscup*er* at gamblum lagum varum. verd*er* .Y. i. kyrkiu dræpin þer a .b*iscuper*. firi ix. m*ark*er. verd*er* i kirkiu sar. þa a .b*iscuper*. iij. m*ark*er. Firi hwart bansmal a .b*iscuper*. iij. m*ark*er

¶ hwar scriptæ brot gôr bôte .b*iscupi*. iij. m*ark*er.

¶ firi twæfalt hor iij. m*ark*er. firi enfalt .xij. ôræ. firi frencimæ spiæl a þridiæ man eller fiærþæ .a .b*iscuper*. .xij. ôræ. ær þet scyllere bôtæ .b*iscupi*. iij. m*ark*er. oc sua firi all annur firnæw*er*c oc gange til rom oc giui b*iscups*. caplane di[midiam] m*ark*. firi bref.

---

r. 2 *slutet af* aduentu *utplånadt;* r. 4 i *utplånadt;* r. 9 fram þy *äro hopskrifna;*

¶ skiliæs hion tu eller riuwæ fæst firi frænzsim bôte .b*iscupi*. badþe .iij. m*arke*r· skilias firi gudziwælagh bôte þen sum gipti .b*iscupi*. iij. m*arke*r.

¶ giptir .ᛘ. dottor sinæ eller frencono nôdghæ bôte þen sum retter giftær mad*er* en þ*er* skiliæs at .iij. m*arke*r. en han giftir. firi xij. mannæ eþ*er* a .b*iskuper*. iij. m*arke*r oc swa firi tuenne tylftir oc eig meer

¶ hwar sum helghædaghæ bryt*er* paschædagh hælghæ þors dagh þinkyzdagh midsumars dagh laurencij ællæ varæ fru dagh michael*is* o*mn*i*um* s*an*cto*rum* natiuitatis *cir*cu*m*[*ci*]sio*n*is & epiphanie d*omi*ni kyrcmessu dagh oc allæ apostolæ daghæ su*m* for hælgþ oc fastæ ær firi allæ sunnudaghæ hwar su*m* biærgs nocon thwæræ wercnæd a nocrom þessu*m* daghu*m* bôte .b*iscupi*. viij. artog*er* elle dyle mȝ .xij. ᛘ. biærgi in korn oc hô vm hôst æftir midiæn aftæn at saclôso

¶ hwar su*m* frid bryter .i. skaru*m* sialwum vm skerþorzdagh bôte .b*iscupi*. iij. m*arke*r. eller wæri sik su*m* lagh sigiæ

(Kb. 53.)

¶ hwar su*m* gôr fullæ gengiærþ giui .ij. ôrtogh p*re*sti firi vixlæ lius oc inlezlo lius æftir barn oc off[r]e en hun vill. hwar eig gôr fullæ gengiarþ giui artogh firi fyxl [ɔ: vyxl] oc so inlezlo. hwarte lius eller penni*n*gæ a bonde p*re*sti firi inlezlo æftir giftu vtæn bonde will

---

r. 15 werc næd *i hds.;* r. 25 offre *är felaktigt skrifvet* offe; *samma rad är felskrifvet* göre *och rättadt genom en punkt under* e*;* r. 26 in lezlo *i hds.*

(Kb. 54.)

a þessu*m* dagh so skal bonde ofr*a* oc husfru oc a alt*a*r*a* leogi*a* pasch*a* dedicatio*n*is assu*m*p-sio*n*is & purificat*i*o*n*is b*eat*e v*i*rgi*n*is. o*mnium* s*a*nct-or*um* die a*n*i*m*ar*um* p*r*oxima michaelis in c*o*mme-moratio*n*e a*n*i*m*ar*um*. iul*a* dagh // (Kb. 55.) a. vt f*a*rd*a* dagh þa scal bonde presti giu*a* ǒrtogh firi sial*a* messu oc a alt*a*ra leogi*a* oc so firi syunde-dag oc swa firi xxx iij.

¶ vm howod tiund*a* scal stande sum form*a*r *a*. war stat .i. scaru*m* oc þett*a* legi*a*. til.

(Kb. 72, § 2.)

¶ giptir .ᛘ. sun eller dottor oc giuer hem-gi*a*u*er* þǒr fadir eller modir siden gǒre so mykin lot .i. howod thiunde af dy hanu*m* war hemgiuit su*m* hwart þerra vgift er. oc gǒre þer howod thiu*n*de sum *a*rfþen falþer. giuer .ᛘ. frillu barnom sinom goz þǒr faþir siden giǒre hans þy barn .ho. [ɔ: howod tiund*a*] swa su*m* annur laghlic barn.

(Kb. 56.)

¶ *a*ter bonde hwit i. fastu vt*a*n þr*a*ng eller nocon þen fastudagh su*m* buden *a*r at fast*a* bǒte .di[midiam]. m*ark* .b*iscupi*. firi hwarn oc fasti ann*a*n firi // eller w*a*ri sik mꝫ nempdimani oc nest*a*g*r*anna sinom.

(Kb. 57.)

¶ hwar sum openbarlike lieg*er* .i. lǒsk*a* l*a*oge oc wiþer sigher frillu sinu a pasch*a*dagh firi p*r*esti

r. 7 presti *är i hds. felskrifvet* peresti *och rättadt genom en punkt under det 1:a* e; r. 8 oc *är felaktigt uppfriskadt till* ar; r. 10 form*a*r *är uppfriskadt och* or *osäkra;* r. 18 *endast* ho *är utskrifvet af* howod tiund*a*;

oc sconæmanu*m* oc tak*er* att*ir* æftir pasch*er* bôte .b*iscupi*. iij. m*arke*r eller dyle mȝ .xij. mannu*m*.

(Kb. 58.)

¶ hwlkin maþ*er* gôr openbart hor tak*er* hem til sin horkonu læog*er* innæ siæng sik eller w*er*þ*er*
inni takin mȝ hænni. þær ma .b*iscups*. socnære giui 120
sac til þæn wæri sik met fiarþuns ne*m*pdi*n*ne

(Kb. 59.)

¶ Biscup*er* scæl dômæ vm hionælagh oc vm testament

(Kb. 60.)

¶ wil .Ỿ. for sinæ siæl giuæ hell oc vsiuk*er* þa ma han giuæ en lelæn [ↄ: helæn] huwuþloth swa mykin loth sum manni bær til ær þæt alt quindi su*m* eruir giui swa mykin loth sum ennæ þerræ bær til hwat þer aru fleræ eller færra haluen æn han siuk*er* lieger oc eig mæræ

(Kb. 61.)

¶ Schil tuær kyrkiur at sini mellin eller p*re*st oc kyrkiu vm kyrkiu goz þær ær .b*iscuper*. domæræ oc sua vm aller kyrkiu sculdir

(Kb. 62, 64.)

¶ alt þæt p*re*st*ir* bryt*ir* boande a kyrkiubole þa bôte .b*iscupi*. baþe konongs ræt oc hæraz vtæn

---

r. 6 socnære *är skrifvet* soc nære; r. 14 *framför* manni *står* ennæ *men underprickadt såsom felaktigt;* r. 20 þær *är felskrifvet* þærræ *och rättadt genom undersatta punkter;* r. 23 bryt*ir är skrifvet* brut*ir och rättadt genom en punkt under* u *samt ett* y *ofvan;*

bya bygning bor .h[an]. a annarre iord bôte .b*iscupi*. ko*nongs*. rat oc .ha*raþe*. sin rat

(Kb. 65.)

¶ twer schulu kyrkiu drotnar vara oc þriþi p*restir* þer skulu en tima a are racna firi alþri socn firi paschar oc skulu krafia hwar su*m* eig hauer gullith firi paschadag misti dianestu sina. ar eig bonde sialu*ir* .i. garde forbyþe dam su*m* nycla bar. Engi*n* ma lengri dagh giua oc eig pant firi satia. lan*er* p*re*st*er* oc kyrkiu drotn*er* kyrkiu panninga vtan socnamana rad gialle sialw*er* at*er* kyrkiuni þer kraui þem þer lento. lan*er* al socn quadar aller ia wiþ gialle al socn atar eig kraui af þem þer lento. Tak*er* p*re*st*er* lan af kyr[kiu] gialle at*er* firi pascher eller bôte .b*iscupi*. iij. m*arke*r. Engin ma .k*yrkiu*. nyclu*m* eller .k*yrkiu*. panningu*m* rada vtan aldra socn rað // hwar sum þat gôr bôte þrenne .xvj. ôrtogh*er*. ena .b*iscupi*. aþra konu*nge* oc þriþiu haraþe // wilia eig kyr[kiu] drotn*er* racna firi pascha wari .i. forbuþi.

(Kb. 67.)

Eig ma .ky*rkiu*. iorð selia eller spifta [ɔ: skifta] vtan .b*iscups*. lof oc p*re*stens oc socnnamanna willia vtan þat gifs til .kyr*kiu*. bygning þa moghu socnnamen sallie.

(Kb. 68.)

þa iorþ gifs til .kyr*kiu*. firi manz sial hun ar eig buzio[r]þ siþan ar vte nat oc iamlange

---

r. 11 socna *är felskrifvet* soncna; r. 13 socn *är felskrifvet* soncn *och rättadt med punkt under* n; r. 28 *i* buziorþ *är* r *öfverhoppadt;*

(Kb. 70, 71.)

¶ hwar sum .b*iscupi*. eller p*re*sti aer giældæ ad kyrkiunæ ræt haw*er* han eig gullith þa ma .b*iscuper*. forbuþa til þa .h*an*. ær þryswar mintir til oc ic sôkiæ. Eng[i]n p*re*st*er* eller læns man ma forbuþæ vtæn .b*iscups*. bref forbuþær han vskiallicæ se swa længe .i. forbuþe sum bonden var// sigær man sik eig retlikæ fældem [ɔ: fældan] firi .b*iscups*. sac. haui dagh til fyrstæ lanzthing// wil delæ sic vndi hôgere domæræ haui manaþadag. ær eig da ordelth þa ma .b*iscuper*. forbuþæ

(Kb. 69.)

¶ will .Y. hionalagh bindæ þæt scal p*re*st*er* lysa þer sum conæ ær fest þre helgha dagh .i. kyrkiu dorom

af ærfþæ bolc//

(Ab. 1.)

Sun oc dotter æru faþurs arw*er* taki sun tuæ lote oc dotter þriþiung ær eig sun eller dott*er* þa taki faþir tua lote oc modþer þriþiu*n*g. ær eig 121
faþir eller moþir þa taki broþer tua lote oc systir þriþiu*n*g. ær eig broþe[r] oc systir þa taki suna bôrn tua lote oc þott*ir* bôrn þriþiu*n*g. ær eig sunar bôrn eller dott*ir* bôrn þa taki broðorbôrn tua lote oc systir bôrn þriþiu*n*g ær eig broðorbôrn eller systir-bôrn þa taki faþur faþir oc siþæn su*m* fôr waro lagh

---

r. 3 *i* gullith *är* h *utplånadt;* r. 4. þryswar *felskrifvet* þruswar *och rättadt med punkt under samt* y *öfver* u; r. 5 *i* Engin *är* i *öfverhoppadt;* man *har varit felaktigt förlängdt med en bokstaf, som är utskrapad; ett litet stycke deraf, som ännu är synligt, kan icke göras till en punkt;* r. 6 vtæn *är felskrifvet och rättadt först till* vtan, *sedan genom en punkt under det ändrade* a; r. 22 *i* broþer *felar* r;

¶ Nw e hwar delaz viþer maþer af manni oc cona af cono vt comen aru þe iam scyld gange man til twaegia lote oc cono til þriþiu*n*g

(Ab. 3.)

¶ Dôr man haw*ir* eig bôrna arua aru aftir frandar a faþerna oc maþ*ir*ne sin malli scyld*ir* (aru annan waghin margher oc annan *utstruket*) aru annarstað flere oc annarstaþ fare taky slic en su*m* annar man mans loth oc cona cono loth oc syst*ra* bôrn samuleþ oc schipte afti man mantali/

af ratlôso bolc//

(Ab. 23.)

Sitar bryte .i. bo côp*er* iorð eller aþra g*er*simar mȝ bo baegia þerra aghe swa mykyt .i. þy han côp*er* su*m* han agher .i. bo lôner han þy þa þer skifta þa haw*er* han forgiôrt sin lot .i. bo

(Ab. 24.)

¶ sit*er* bryta firi bo agher engti .i. bo côp*er* iorð eller g*er*simar aghe þet bo*n*den su*m* gozet a/ laog*er* han lôn hete þiuu*er* firi.

(Rb. 16.)

¶ hwar su*m* a aþru*m* sculð at gialla. e hwar þat ar halzt ar eig han sialw*ir* .i. sinu goz sôke hans brytia giald*er* han eig sialw*ir* sum scullena aghar innan manadadagh aftir siunattingin in halden eller gang*er* lagh firi þa wari bryti hans

---

r. 2 äru þe *stå tätt ihop som ett ord;* r. 5 börna *är felskrifvet* borna; r. 10 samuleþ *är felskrifvet* samueleþ *men rättadt med punkt under* e; r. 20 han lön *hopskrifna;* r. 22 sum *är tillagdt af skrifvaren, under raden;*

fryþ lôs oc swa þan æftir comber til scullen ær guldin vtan þan haui lagha forfal skil þem vm forfal wari forfal sin mʒ .xij. ᛉ. eþa oc twæogia manna witnum

af fornamom vm tiuþerfa additio

(Forn. 29, 30.)

¶ hwat dagh þæt ær oc wari saclôs siþan haldr hin siþan in tok hæti wið .iij. xvj. ôrtogh/ taker .ᛉ. in fa mans .i. friþgerþi sino hors eller nôt sandi buð æghandanum komber han til innan sola satris sit at lôsa lôse mʒ eneþe sinom laegi fram swa mykyt han wil/ comber han eig þa hin sum in tok. calli til granna sina at syna scada sin oc lati swa vt// oc æghanda se sakir at iij. xvj. ôrtogh oc atir scaþa mʒ sornom eð// far han eig buþ aflate þo vt innan sola satris oc calli til granna oc se at vspilter ær oc vbarþer oc vsprangdr oc late syna scaþa sin/ siþan han karer til eghandans laegia fram swa mykyt han wil oc mʒ .xij. .ᛉ. eþ at mere war [eig] scadi gôr en nu ær fram lact/ skil þem .a. sigher sik eig haua buþ fingit swari mʒ .xij. .ᛉ. eþe at han eig buþ fik

(Forn. 23, 35.)

¶ bryter herþingi garþ oc far .i. friþgerþi mʒ enraþi sinu dyli bonde .mʒ. .xij. .ᛉ. eþ at han brôþ eig siþan bôta herþingi firi ratlôsô eller ware sik 122

---

r. 10 til *är af skrifvaren tillagdt omedelbart under skrifningen;* r. 18 kärer *är i hds. felskrifvet* käirer *men rättadt genom prick under* i; r. 20 eig *är öfverhoppadt;* r. 24 *i* friþgerþi *äro de 2 första bokstäfverna bortnötta;*

mȝ .vij. ᛘ. af ne*m*pdinne. tak*er* .ᛘ. in fæ mans a gardlôsô bôte firi .iij. xvj. ôrtogh

(Forn. 31.)

¶ lieg*er* bol ôþe .i. by. giw*er* þen bolæ [ɔ: bol a] sac firi þrim eller þrim flerre at þer hawæ hans hus brænt eller timb*er* bort takit þet lieg*er* til nempdine. giu*er* færru*m* sac wæru sic mȝ .xij. ᛘ. eþe oc .ij. ᛘ. withnum.

(Forn. 32.)

¶ firi þæssæ wæghæ bôte bonþe laghæ bote. lanzwægh almannæwægh kyrkiu wægh quærnæ wægh En makæ wægh oc makæ broær/ þæt eig aru almænnix wægh*er* eller broær liegiæ vgiller wæri saclôst vtæn nokor kiæri æftir af grannu*m* þa bôte ôre oc taki sialw*ir* grannær

(Forn. 33, 34.)

¶ witiz manni scoghæ bræne at han haw*er* brænt til tiughu lassæ bôte .iij. ix. m*arke*rs eller wæri sic mȝ siu nempdæmannu*m*. brænnir minnæ bôte .iij. xvj. ôrtogh eller wæri sik mȝ .xij. ᛘ. brænnæ flere mæn col .i. scoghæ samæn æru skyld*er* vm mal oc metti oc w*er*d*er* eld*er* lôs oc brænnis til fullæ brænnv sum wart sact bôte hwar for sik .iij. ix m*arke*r eller wæri sik mȝ siu man af nempdænæ

---

r. 1 vij *ändr. fr.* xij; *af* mans *synes nu blott början af bokstafven* m; r. 5 *emellan* þrim *och* flerre *stå de felskrifna och utstrukna orden* eller firi þrim; r. 12 En makä *är i hds. hopskrifvet och snarare* Enniakä; r. 14 nokor *är i hds. rättadt från* nokon *genom en punkt under* n *och ett ofvanför tillagdt* r, *allt af skrifvaren*; r. 23 brännv *är af skrifvaren så rättadt från* brännä *genom punkt under* ä *och ofvanför tillagdt* v; r. 24 ix *marker är af skrifvaren tillagdt öfver de utstrukna orden* xvj örtogh;

(Forn. 36.)

¶ ligg*er* husalðs tomp .i. by acra oc angiar fran salt oc garda at*ir* til tomp liegia þa taki hwar þarra iorð haw*er* cðpt swa mykit af tompte*nn*e oc garþenom sum þer hawa fingit af iorðena aftir nat oc iamlangha siegia þer ne wið garþenom þa bðte swa sum lagh siegia.

(Tillägg 2: 3—5, 7—9.)

¶ Thassi eþar ligia .a. siu man af nempdine twasðrez eþer/ swar man barn af handom sik// hemfðþo eþer// swar .Y. eþ .a. mot nempdine þem hun laglica // war .Y. sik for þiuf sac oc hittiz siþan mȝ hanum// war .Y. sik for sac oc bðt*er* siþan viþ saclðckia// [ɔ: saksðkia] þessi eþer sculu allir at*ir* ganga/ eller nempd firi ganga// hwar sum leog*ir* flere eþa til nempd bðte .iij. xvi. ðrtogh//

(Tillägg 2: 10.)

¶ sðker .Y. til sculd sinnar. oc kennez baþer sculdina huru mykin hun ar/ la[gger] hin fram oc swar mȝ .xij. Y. at fulwirþi ar hin sigh*ir* ne wid*er* fðre til haraz[þing] oc late þar mata en fulwirþi

---

r. 3 *bokstafven* ä *i* liegiä *är nästan utplånad;* r. 4 *bokstafven* a *i* swa *tillagd af skrifvaren;* r. 6 wið *har till sist ett* r *som dock skrifvaren borttagit genom en punkt inunder; samma rad i* gardenom *äro* ar *utplånade; samma rad* þa *ändradt från* þä; r. 9 ligiä *har varit skrifvet* liogiä *men* o *är utplånadt; samma rad* siu män *är i hds. hopskrifvet;* r. 10 *i* barn *är sista bokstafven utplånad;* r. 12 *i* laglica *äro bokstäfverna* ca *utplånade; derefter finnes tomrum för ett ord; samma rad i* sik *är* i *tillagdt öfver raden af skrifvaren;* r. 15 *i* gangä *äro de 3 första bokstäfverna utplånade;* r. 19 *i* lägger *äro bokstäfverna* gger *utplånade;* r. 21 þing *är utplånadt; samma rad* fulwirþi *är skrifvet* fultwirþi *men* t *borttaget med en punkt under;*

ær/ samb*ir* þem eig þer/ fôre til lanzþing. [sighiæ] þæ metenzmæn eig fulwirþæ wæræ. læegi til þæt .a. fat ær oc lagma*n* dôme [eþen vp.]

(Tillägg 2 pr., 1, 2; 13: 1.)

¶ Allir .xij. mannæ eþer sculu mꝫ withnu*m* gangæz// twe .ᛘ. withni bæræ oc swa at*ir* .i. eþe stanþæ þer mughu eig at*ir* gangæ// eig ma ovormaghi þrel elle friþlôs man .i. eþe stanþæ// star nocor þer [ɔ: peræ] .i. eþenom/ wæri af laghæ eþer// aller twenn*er* tylft*ir*. mꝫ withnu*m* oc hærazdom gangnær sculu standæ oc eig at*ir* ga*n*gæ vtan aþra twenn*er* gangæ moth samæ malet þa liegi þæt til .vij. ᛘ. af nempdinæ

(Forn. 37; Tillägg 2: 4.)

¶ firi all malæruf gange .xij. ᛘ. eþer mꝫ withnu*m* oc eig nempd eller bôte .iij. xvj. ôrtogh Hemfôþo eþer gange for ængti vtæn þæt a fôte gangher//

(Forn. 38.)

¶ firi bol ôzlô bôtez firi .xvj. ôrtogher. þæt ær bol ôzlæ sit*ir* .ᛘ. a. annars iorð sar [oc] gôder sinæ iorð oc eig bondens tak*ir* guþ hus oc rôter oc sum brænnir bætrær en[gin] oc engin wiþ gôr þæt ær ful bol ôzlæ.

---

r. 1 sighiä *utplånadt;* r. 3 eþen vp *utplånadt;* r. 6 *i* swa *är* a *utplånadt;* r. 8 *i* friþlös *är* þ *utplånadt och* man *hopskrifvet dermed;* r. 10 *i* twenner *äro* wen *utplånade; förkortningstecknet för ändelsen* -ir *eller* -er *är både här och i rad 12 otvetydigt;* r. 11 *i* vtan *äro* an *utplånade;* r. 15 *i* firi *är* ri *utplånadt;* r. 17 föte gangher *hopskrifna;* r. 20 oc *är utplånadt;* r. 21 *efter* guþ *står ett* g *som dock är borttaget genom punkt under;* r. 22 gin *är bortrifvet i det 1:a* engin;

(Forn. 39.)

¶ Deler bonde sik vndi lanzþing sighir sik eig lagh fællen wæræ/ ordelæ han sik innen næstu þry lanzþingh wari saclôs git*ir* sik eig þa ordelæt hawi æn þa manaþæþagh at delæ sik vndi hôgstæ domaræ git*ir* han sik eig þa ordelth bôte sac sina 123 oc wæri saclôs firi socninne/ wil han eig en þa ræt gôre sôke han.

(Jb. 46.)

¶ wil .Y. nocrom giua iorð giui þrigþiung af côpo iorð m; vmfærþ oc hælfmingin af lôsom ôram [ɔ: ôrom] han haw*ir* aflæt en siuk*ir* lieg*ir*. oc eig fæþerne eller mæþerne vtan arùi wili

(Forn. 48. fin.)

¶ Engin dôme vm nocon vtæn han se laghkalþer til swaræ [ɔ: swara] //

(Forn. 15.)

Raþer bonde hirþingiæ sinu*m* swa eig w*er*þer læst*ir* eller lytir wæri saclôst huþstryk [ɔ: huþstryker] ha*n* wæri oc saclôst

(Forn. 40, 41.)

Siter .Y. quar vm gengiarþ aftir þreæ stamnu þagh hwar fiugurtannattæ gôre vt gengiarþ oc a þreæ ôræ oc þem agh*ir* þen vp takæ gengiarþ a.

r. 2 *i* sighir *är* r *borta;* r. 4 *i* saclôs *äro* ôs *borta;* r. 6 *i* domaræ *äro* ræ *utplånade; samma rad* ordelth *är i hds. skrifvet* ordeleth *men* e *borttaget med en punkt under;* r. 10 giui *är skrifvet* giuæi *men* æ *borttaget med en punkt under;* r. 11 *i* hælfmingin *är kanske första stafven af* m *utskrapad;* r. 18 hirþingiæ sinu*m* *äro ihopskrifna;*

wil han eig en þa ræt gôre þa nempnni haræz hôfþingi hem til han oc late takæ vt gengiarþ oc a þreæ ôræ oc eig meræ. þær .a. engin sac .a. vtæn geng*ær*þ a. Siter .ᛘ. quar iwir martens mæssu vm almenni*n*x ôræ. gôre vt almenninx ore. oc annæn vp a

(Fr. 14; Dr. 11. slutet; Gb. 17.)

¶ Sitiæ syzkini .i. bo slar edþre [ɔ: elþre] broþer yngri broþor eller systur sina vgiftæ. wæri saclôs firi// Thy taker broþer wingæf at scal for moþer eller systir lant flyæ oc sacu*m* swaræ en swa bert [ɔ: ber] til// Lôp*ir* husfru bort fra bonþæ taki bonde goz alt// wrak*ir* hana bort bôte þrenne. [niu]. m*ark*er innen þreæ staþi

(Forn. 43, 42; Utg. 25.)

¶ Tu sculu refsingæ þingh wæræ wm ar. annæt vm hôst oc annæt vm war oc et hærazþing æfti hwar [ɔ: hwart] þærræ// Comb*ir* eig nempdæmæn [ɔ: nempdæman] til þæssu bôte .viij. ôrtogh*er*// eig sculu flere þingh wæræ a eno are// vtæn hærræ buþ eller lagmanz// Fylg*ir* eig nempdæmam [ɔ: nempdæman] sinni laghæ geng*ær*þ oc almenninx ôre at fyrstæ endag þa bôte .viij. ôrtogh*ir* eller witi forfal sin mȝ .xij. ᛘ. eþe// Mæler bonde logoþrængi [ɔ: legodrængi] sæþi at lægho bôte iij xvi. ôrtogh*ir* hawi æna konong*ir* enæ hæræþ oc enæ þen iordænæ .a. oc legoþreng*ir* misti sæþenæ oc hawi þen hanæ sum iordenæ agh*ir*.

---

r. 7 slar *är skrifvet* salar *men* a *borttaget med punkt under;* r. 13 niu *är ej skrifvet men ett tomrum derför lemnadt;* r. 24 iij *är tillagdt i kanten, men nu nästan osynligt;*

(Forn. 44, 45.)

¶ Flar man allen wiþu a lanzalmenninge eller hæraz w*er*þ*er* takin wiþ misti þæt han mȝ far oc bôte .iij. xvj. ôrtogh*ir* en han flaz [ɔ: falz] firi a þinge En ræt skæppæ oc en rætt*ir* bismare scal gange vm alt lanð/ hwar sum eig haw*ir* þem ræt siþæn han ær lagwæræþ*ir* til af foghatæ eller hæræzhôfþingia bôte .viij. ôrtogh*ir*

(Tillägg 1.)

¶ Tak*ir* man lagh [ɔ: laghman] mutu firi dom [sin] giui kono*n*gi mutu oc misti lagmanzdôme sit// tak*ir* hærezh*öfþinge* mutu giui .k. mutu oc misti hæræzmannæ mal sit// tak*ir* lænzman mutu. giui .k. mutu oc misti læn sit// tak*ir* nempdæmaþer mutu/ taki .k. mutu oc hin bôte .xl. m*arke*r// swa þiænestomaþ*ir* oc bonþe sum nempþemaþ*ir* giui .xl. m*arke*r firi mutunæ// hwil[kin] man han git*ir* at þy sannæn gôrt at han tok mutunæ/ þa taki han vp af .xl. m*arke*r þem hin bôte scal .viij. ôrtogh*er* oc .xiij. m*arke*r//

(Forn. 46.)

¶ Allir þer .i. landeno boæ sculu hawæ warghæ garþæ þær sum til ær fallit eller þer su*m* eig hawæ scoghæ hawi warghæ næt/ oc þet scal hærazhôfþ- 124
ingen scuþæ oc wærki a laghæ. ste*m*nudaghu*m*. laghæ stemnudagh*ir* æru þessir. fyrsti fiærþe dagh

---

r. 8 *efter* ôrtogh*ir* *följa tre öfverstrukna ord* oc .xiij. m*arker*; r. 11 *för* sin *är tomrum lemnadt i hds.*; r. 17 *i* hwilkin *är slutet uteglömdt*; r. 19 *efter* vp *står i hds. ett* þ *som dock är borttaget med punkt*; r. 25 *efter* laghæ *står i hds.* hawi warghæ næt *borttaget med punkter*;

pascha. ann*er* .iiij. dagh pencost*er*/ þriþi annan dagh mikael*is*// fiarþa v. dagh iula. hwar sum eig wark*ir* .i. þanna stemnuþaghu*m* bôte bonde eller bryte// ôre legoman eller innisina ôrtogh. hwar eig haw*ir* nat eller garþa bygþa bôte .ij. ôra oc .i. hwarre scalla wart sculu twer man wara// þer at gôma þem mannu*m* sum eig gôre rat oc sôkia þem þela þer socnena wari þen malseigende sum sôk*ir* oc þas .i. mellum e hwarn tima þe twer krafia þem til þa wrakin eller bôte su*m* sakt ar//

(Forn. 47.)

¶ ar man sott*er* [ɔ: sôcter] stanþer firi sinom garþe mȝ reddo watti wil eig malseghandin eller lansman stawa hanu*m* stawi nempdemaþ*ir* eller e hwar su*m* wil at saclôsa// wil oc engin stawi hanu*m* swari þeth waro. oc wari saclôs//

(Forn. 48.)

¶ stamnir .Ɏ. manni tu lanzþing mȝ withnum oc co*m*b*ir* eig til .a aþru þerra// þa ma laghmaþer han friþlôsan leogia mellin alw*er* oc tiwiþ e til han swara comb*ir*// samulund oc þen stemnir en han co*m*b*ir* eig til//

(Dr. 7.)

¶ Brôþer saman sôcter til att*er* both allir firi eno garþliþi. bôte allir .xij. ôra. brôþra synir samen sôcter bôte allir .vj. ôra/ sôkaz hwar þerra sinz staþ bôte hwar þarre .vj. ôra// brôþ*er*longa barn saman soc [ɔ: sôct] bôte al .iij. ôra/ scyld at/ hwar

r. 6 *efter* sculu *står* suer *borttaget med punkter;*

.iij. ôræ/ þær næst halffemtæ ôrtogh/ þær næst .iiij. penningæ oc twa ôrtogh/ þær næst at*er*tan penningæ eller en ôrnæwingæ// syst*ra* synir samen sôcter bôte allir .vj. ôræ/ oc skylþer at bôte hwar þærræ iam mykit þar næst halffemtæ ôrtogh/ oc swa e. hwar haluu minnæ// swa a fæþ*er*ni [su*m*] mæþ*er*ni til sætæ manz

(Gb. 12.)

¶ Wil man leghers bot vt sôkiæ þa skal til hæræzþingh færæ eller lanzþingh oc sær endaghæ hem latæ dômæ at sôkiæ han mȝ .xij. mæn/ þa han sôk*ir* a endaghe þa weri hin sik mȝ .xij. eþ oc .vij. man af næmpdi*nn*e æftir eller bôte laghæ bôte/ gôr han eig ræt hwarte mȝ laghu*m* eller botom innæn þryþæ lanzþingh/ þa scal lagman han friþlôsen leogiæ mellin alw*er* oc tiwiþ e til han ræt gôr

(Kb. 63.)

¶ .J. byæ bygninghu*m* scal p*restir* .i. bonþæ laghu*m* wæræ þat ær liþ/ garþær oc broær ihalþ fiær/ aslætor apleior tiælrubyrð ak*ir*nam/ firi al tessi mal scal næmdæmam(!) p*re*st fællæ eller wæriæ/ fælz an [ɔ: han] til .iij. xvj. sol*idos*/ taki .b*iskupir*. k*onongs*. ræt/ falz til minnæ taki hæræzh*öfþinge* alt/

(Jfr. IV 21: 78.)

¶ Pena violenciu*m* emunitate*m* eccl*es*iastica*m* e*st* duplex [ex]co*m*municat*io* hominis siue m*ulieris*/

---

r. 5 *i* mykit *äro* it *borta;* r. 6 sum *är nästan utplånadt;* r. 10 *i* lanzþingh *äro* nz *bortrifna;* r. 12 *i* han *är* a *bortrifvet;* r. 27 *af* excom*m*unicat*io* *är början uteglömd*;

Nam vio[lans] est [ex]*com*municand*us* v*idelice*t e xvij .q. iiii. null*us* & ut siq*uis* deinceps eo saluo q*ui* . . . al*ite*r sac*ri*leg*us* *est* exco*m*municatus ipso iure vt incendari*us* eccl*esi*e & effract[or] vt .xi. q. iii canonica .xvij. q iiij. om*ne*s eccl*esi*e i*ntra* de rapt*oribus* in l*it*eris i*ntra* de sen[tentia con]questi alij aut*em* sacrilegi qui alio m*od*o eccl*esi*as violant
125 seu p*ecuni*as v*e*l res . . . rapiu*n*t violent*er* v*e*l bona ips*orum* [ɔ: ipsarum] vsurpa*n*t & p*er* ho*c* sacrilegiu*m* in curru*n*t no*n* su*n*t cu*m* ipso iure exco*m*mu*ni*cati vt .s. de .fo[ro]. *com*[petenti] *con*questus

(Gb. 2.)

¶ Far ꝛttir eghende sꝛr iorð af handom hwat þat ꝛr held*ir* giꝛf eller cǒp/ þat ꝛr fult fang iordꝛr e hwat han stanþer a sialwi iorden eller annꝛrstaþ þa han far/ gitir eig sialw*ir* eghanþe wiþ wꝛrit seter aþru*m* .i. hant mȝ bref eller fullu*m* vitnu*m* þa ꝛr þꝛt gilt swa su*m* han sialw*ir* wiþ warꝛ// forer .Ƴ uingru [ɔ: uingꝛu] eller engin fornegha fꝛ þꝛt ꝛr annat þaþghꝛr þꝛt ꝛr .i. hanþer fingit oc henn*er* arwꝛ aftir henni// alt þꝛt su*m* gifs at hindrꝛdax giꝛf oc lysis a gift*er* quꝛldi þꝛt ꝛr fult fang iorþꝛr ꝛn vmfꝛrþ kom̄b*ir* a. sindrꝛdagh [ɔ: hindrꝛdagh] eller fyr oc eig annꝛt fǒr en þe

---

r. 1 *af* violans *är slutet bortrifvet; af* excommunicandus *är början uteglömd;* r. 3 *efter* qui *är något litet bortrifvet;* r. 4 *af* effractor *är slutet bortrifvet;* q *har varit utskrifvet till* qui; r. 6 *af* sententia conquesti *är det inklamrade bortrifvet;* r. 8 pecunias *är orätt förkortadt så som till* per; *samma rad ett ord efter* res *är bortrifvet;* r. 11 *af* foro *äro blott* fo *skrifna; af* competenti *är blott förkortningstecknet för* com *skrifvet;* r. 15 a sialwi *äro hopskrifna;* r. 21 *efter* arwꝛ *står* ꝛft *åter borttaget;* r. 24 *efter* fyr *står* engin fornegha fꝛ *åter borttaget genom streck på och under orden;*

koma vndir ena bleo skilias at siþan haui hun morghengaf/ an eig eru anit forskial firi gôr//

¶ Tax dagher ma*nn*a mellin oc gang*er* ann*er* .i. borghen firi daghin hwart noka garnneng gôra [ɔ: gôr a] þat malit innan daghin þa þen garnega gôr rymi land en byrharen bôte .iij. niu. m*arke*r/ þa þan garnneg gôkre [ɔ: gôrþe] ward*ir* in lander/ gôre borgheran skaþalôsan inna manaþ af þan dagh han .*in*. kom eller dôme lagma*n* han friþlôsan a lanzþingh vm alla lagsaghu þar til han rat gôr// Nu giu*ir* annar maþer dagh en ratt*ir* malsmaþ*ir* vbiþin/ oc gôrs nokor garningh a þat mal innan þan dagh/ þa rymi þen daghen gaf/ oc þan bôte laghe bôte su*m* garþine gôrþe// Wil maþ*er* aþru*m* vmbuþ i hant satia dagh at giua af sina wacna .i. lagmalu*m* swa su*m* ar drap eller sara mall// þat scal han gôre a lanzþingh harazþingh fiarþiunxþingh eller mȝ vpnu*m* brewu*m* skiallicra manna// eller ar þat eig laghgilt//

¶ giu*ir* rett*ir* malseghanda dagh oc gôr siden garnongh a hans wegna innan dagh a sama malet swen eller frandi hans/ rymi baþe þan dagh gaf [oc] swa þan garnneng gôrþe [Här stå de i noten nämnda 13 orden.]

¶ enghi*n* ma*n* ma fanga bofastan ma*n* for noc*or*a garneng oc satia .i. nocor haftisi// [ɔ: haftilsi] vtan mordara tiuua rôuara oc biltugha man//

---

r. 2 *i* an *är* a *bortrifvet;* anit *först skrifvet* anut *men ändradt med punkt under första stafven af* u; *de 13 orden* skilias — gör *r. 1, 2 äro ett tillägg, som Lydekinus oriktigt insignerat efter* wara *r. 18 å föreg. sida (jfr. r. 24);* r. 9 manaþ *har varit skrifvet* manoaþ *men* o *är borttaget med punkt under;* r. 24 oc *är bortrifvet;* r. 27 *i* mordara *fattas hälften af* ra *i följd af ett hål;*

Nw skal engin skiut taka af nocrom olouenþas vtan han hawi lans harens bref til/ gôr þet nocor warþer fanghen wiþ/ þa fôre han til nastu by. oc vinni han. mȝ .xij. mannum oc hange vp siþen at saclôso

¶ Rôuar man sins harra goz oc warþer fanghin wiþ farska garne*n*g late lif sith// warþer han eig fanghin wiþ wari sik mȝ haraznem*p* eller bôte firi tiughi m*arke*r in .iij. stadhi oc gialdi fyrst malseghandeno*m* . . . . l firi skadha sin

(Ab. 8.)

¶ haw*ir* cona flere colla taki slict coller su*m* coller [slict] þan alsti su*m* þan vngsti af maþerna oc skifti. aftir mantale ba[þe ior]ô oc lôsa ôra oc gialdi aller skuldir saman .ᛉ. ma*n*s lot oc cona

— — — — (Ett blad är här bortskuret.) — — — —

126 ¶ tak*ir* maþ*ir* dom a warþingu*m* ar [ɔ: at] waria sina iorþ// mȝ .ij. xij þa þan mote wil swaria hwar han boor halz hawi sworeth firi hôsthþing han eller hans wist vmbuz man an han ar vta*n* lagha forfal// siþan þa hawa sworeth baþa þa liggi þat til siu man af ne*m*pdine/ þan waria eller fella hun will// oc þan sum fyrra warþe awarke iorþona mȝ harazhôfþinga dome// swar hin siþan a mote oc windir delo. tha hin sum fyrra warþa giui vm hinum sum þelo wan swa mycla skyld. mȝ gr*a*nna witnu*m* sum iorþen matti skylda mȝ [ɔ: maþan] hun .i. delonne war.

---

r. 8 *i* eller *äro de 2 första bokstäfverna borta;* r. 13 slict *är bortrifvet;* r. 14 *bokstäfverna* þe ior *fela;* r. 26 *i* skylda *är* l *bortskuret;*

¶ lagg*ir* harazhôfþinge þat til ne*m*pdina/ eig agher til nempd legia bôte .vj. m*arker* .i. þrea staþi. en malsheghenda// annan lagmani þriþia [k*onongi*]

(Kb. 52. Tillägg 13: 2.)

¶ Biuþer harazne*m*pd sic til sialuilliande at waria nokot mal þa ma eig harazhôfþingi þem fraganga// gang*ir* þe ne*m*pd at*ir* þa bôte hun hwar ne*m*pdamaþ*ir* .iij. m*arker*. oc. þ*er* tak*ir* .b*iscupir*. af .iij. m*arker*// kusker harazhôfþingi ne*m*pdana at waria nokot mal oc finz þat mʒ full*um* witnu*m*. þa bôte harazhôfþ*in*gi .xij. m*arker*. oc bar [ɔ: þar] a .b*iscupir*. af .iij. m*arker*// aff allum at*ir*gangx eþom a .b*iscupir*. iij. m*arker*// aff hufuzmanni konong*ir* ena m*ark*// af hwaru*m* istadha manni// wise maþ*ir* laogoman sin .i. eþ bôte bonden oc leoghaþreng*ir* fasti// oc samuled a .b*iscupir*. af twenne tylftyr .iij. m*arker*. af hufuzmanni oc kono*ngir* m*ark* af hwaru*m* istadha ma*n*ni. wil ne*m*pdamaþ*ir* þat waria han falle fyrra v*el* e *con*u*er*so wari sic. mʒ .xij. ᛉ.' eþ oc tweggia manna witnu*m*// oc þe .i. eþ stanþe oc gange laghen a þinge

¶ Engin þianosto ma*n* ma ne*m*pdaman wara vtan þat se baþe mʒ bondana oc harazh*öfþingæ* wilia. hwar sik drang*ir* til at wara nempdaman a mot harazh*öfþingæ* oc bondom bôte .iij. xvj.

r. 3 .k. *har förmodligen stått här, men är bortskuret;* r. 11 *i* harazhöfþingi *är sista* i *bortskuret; efter* oc *fins en liten fin prick utan betydelse;* r. 15 *i* laogoman *är det första* o *skrifvet öfver raden;* r. 16 *i* twenne *är halfva, sista* e *bortskuret;* r. 21 *i* þinge *är* e *bortskuret;* r. 23 *i* harazhöfþinga *fattas slutet af det sista* h *med förkortningstecknet;* r. 25 *i* böte *är* t *oläsligt och* e *bortskuret;*

ôrtogh oc misty ne*m*pdin*æ*/ en*æ* kon*ongi*. ena h*æ*r*æ*z oc en*æ* bondono*m*// [Tillägg 2: 14] war[þ*ir*] h*æ*r*æ*zne*m*pd*æ* vskiallic*æ* gangen/ eller gang*ir* h*æ*r*æ*zne*m*pd mꝫ annarre h*æ*r*æ*zne*m*pd þa scal lagma*n* nempn*æ* tolf skiallic*æ* mꝫ af landeno a lanzþingi// skudþ*æ*. hwat þ*æ*r *æ*r sant vm. oc þi sum þer falle [ɔ: f*æ*lle] oc sw*æ*ri*æ* *æ*ftir han*æ* skal [lag]man vp dôm*æ*// þer en nempdin er fall þ*æ*r *æ*r a*n*nuruarþ & e *con*u*er*so. oc i h*æ*raþ*æ* scal ne*m*pd gang*æ* su*m* iord liggir eller þ*æ*r g*æ*nneng [ɔ: g*æ*rning] gôrs

(Rb. 15.)

¶ Bryt*ir* .ᛘ. hus mans oc tak*ir* engti bort bôte .iij. m*arke*r/ tak*ir* han nokot bort bôte .iij. niu. m*arke*r oc gialdi alt at*ir* þ*æ*t prôu*æ*z til hans at han bort[tok] eller w*æ*r*æ* sic mꝫ siaþurnx [ɔ: fiarþunx nempd]

¶ Slar maþ*ir* hugg*æ*r eller drap*er* eller bryt*er* aþruuisu in côpstaþ w*æ*rþ*ir* fangin inn*æ*n tacmark*æ*n*æ* bôte konong r*æ*t i [côp]staþ h*æ*raz r*æ*t þ*æ*r han bor. w*er*þer han eig fangin bôte baþ*æ*
127 r*æ*tte[n*æ*] þ*æ*r han bor oc .e. malseghend*æ* sin r*æ*t. vt*æ*n þ*æ*t se þiuft minn*æ* en til hafmark [ɔ: halfmark] bôte bynu*m* kono*ng* r*æ*t oc hem*æ* baþ*æ* h*æ*raz r*æ*t oc kon*ongs* r*æ*t

---

r. 2 *i* warþir *är* þir *bortskuret;* r. 3 *i* vskiallicæ *äro de 2 första bokstäfverna utplånade och med ny hand tillskrifna, samt* ki *uppfriskade;* r. 4 *under det 2:a* n *i* annarre *står en punkt;* *i* hæræznempd *är* d *bortskuret;* r. 7 *af* lag *synes knappast något spår;* r. 9 *i* hæraþæ *är det 1:a* æ *bortskuret;* r. 15 *i* borttok *är* tok *utnött;* r. 18 *i* aþruuisu *är 1:a* u *bortskuret; i* cöpstaþ *är* cöp *bortrifvet;* r. 21 *i* rættenæ *är* næ *bortrifvet;*

¶ Falz .Y a þingi for sac oc ar malseghendan sw [ɔ: swa] vanfőr eller þor eig sokia sialwir sic rat. vt/ oc biþer han harazhőfþinga gőra sic rat þa scal harazhőfþingi hanum dagh giua til annars þings gőr han [eig] malseghenda rat þa laegi harazhőfþingi han friþlősan iui sarat [ɔ: harat] til han rat gőr

¶ hwlgin iarnblasare onth iarn sal. bőte .iij. xvj. őrtogir oc hawir han eig sarlect mark bőte oc .iij. xvj. őrtoghir

¶ Gar .Y. aslator eller ayrkiu wilþir giuir vt at fyrsta karo wari saclős

¶ En bonda sun vgiftir af garþe oc takit hwarte faþerne eller mőþerne bryter ezőra eig ma firi faþer hans skyfla// vtan han sum garþerte [ɔ: garþerne] gőrþe flyi land. brytir han annur lagha bruth bőte faþir firi han lagha bőte

¶ Warþir .Y. saar oc satiz sialuir mȝ tryigia manni witni. oc dőr af samu sarum aruin liti at þe bot sum hin sialuer tok/ krauir aruin aþra bot wari sic þan sargsaþe [ɔ: sargaþe] mȝ .xij. eþe oc tiuoga manna witnum af þem sum wiþ waro þa han satte oc bőte wiþ hin.

---

r. 1 a þingi *äro hopskrifna;* r. 2 sic *har först varit skrifvet* sin *men är ändradt med en punkt under* n *och tillagdt* c; *samma rad, efter* rat. *står* þa scal *men är borttaget genom understrykning;* r. 5 eig *är öfversprunget;* r. 10 ayrkiu *ser ut som* ayrkin; *samma rad* giuir *är skrifvet* gur *med streck öfver* u; r. 12 *i* vgiftir *fattas det första* i *genom bladets skärning, liksom vid de följande;* r. 13 *i* ma *fattas början af* m; r. 15 flyi land *är ihopskrifvet till ett ord;* r. 17 tryigia *har förut varit skrifvet* tryrgra *men är ändradt genom radering;*

Bindir .ᛘ. staþwæ mȝ manni oc leogiæ wiþer læghe mȝ witnu*m* eller vpnu*m* breuu*m* þæn su*m* þæt bryt*ir* gialdi vt wiþ*ir*leghet oc a .iij. xvj ôrtogh*ir*

Gôr nempdæma*n* frangæ [ɔ: vrangæ] framsaghu bôte .iij. m*arke*r oc þær taki malsæghendi enæ af. aþra .k*ononger*. oc þriþia hæraþ// nu sigher bonden eig sik rætlikæ fællen wæræ ne*m*pdæma*n* sigh*ir* sic rætlika fælt hafha haui þen þærra witzorþ mæræ far af grannu*m* til withnis mȝ .xii. mannæ eþe

Gang*ir* .ᛘ. a ak*er* eller æng manz vm war eller hôst mȝ vrezviliæ. hogg*ir* slar eller dræ[pir] wari alt vgilt þæt han faar oc þæt twegilt bonden faar oc hans hion firi allu*m* þem þær a saac a. skil þem vm vrezviliæ liggi þæt til fiarþunx nempdenæ. lagher vtlænzk*ir* man in lænzken man vp a sæt mal oc bôt alt þæt han faar wæri vgilt oc þæt liggi til hæræz nempd hwat han laghæ han eller com annar skialnaþer þerræ mellum//

Far bryti fra bondæ siþæn in ær burghit vm hôsten eller giui bonde hanu*m* orlof ær brytin saclôs oc haller bonden hans penningu*m* siþen bôte .iij. m*arke*r malsegh*endæ* oc swa kono*ngi* oc swa hæræþi oc vt penningæna// Far brytin fra bondæ vtæn rættan stæmpnu dagh vtæn bondæ wiliæ hættæ wiþ sliku samu//

r. 5 *i* malsæghendi *fattas början af* m; r. 8 *i* rætlika *fattas* l; r. 10 *i* aker *är* a *borta;* r. 11 *i* dræpir *fela de tre sista bokstäfverna;* r. 13 *i* firi *felas* f; r. 14 *i* nempdenæ *fattas början af* n; r. 15 *det 2:a* man *är skrifvet* manni *men är ändradt genom streck under* n *och* i; r. 16 *i* þæt *felas* þ; r. 17 *i* han *felar* h; r. 19 *i* in *felar* i; r. 21 *i* haller *fattas* h; r. 22 *i* swa *fattas* s *och halfva* w; r. 24 *i* stæmpnu *fattas* p;

¶ Wisar .ᛘ. sin suen [hug]gæ eller sla eller takæ vhemmolth swari þen sum gør oc tali til þæn sum [han]u*m* bød wil han dyliæ dyli met xij. ᛘ// Eig ma hærazhøfþingi biuþæ a bon[dæ] eller prest cost eller hastæfoþ*er* [ɔ: hæstæfoþer] þa han þinger eller þæssi mellu*m* vtæn cøpe sik cost giæst*ir* 128 han. bondæ eller p*re*st m; valð giui þem fult firi sin cost oc a .iij. niu m*ark*er. enæ malsegh*ændi*. aþræ lagman þriþiæ konongher.

¶ Hwar sum gang*ir* bort fra sinni kyrkiu vm paschæ dagh þan su*m* a at giældæ biscupi. kyr*kiu*. eller p*re*sti oc tak*ir* þianesto .i. annærre kyrkiu bøte m*ark* bisc*u*pi aþræ hæra*þi*. þriþiæ .k*onongi*.

¶ egher p*re*st*ir* legmanni sculd at giællæ han scal .a. p*re*stasta*m*pnu kræfiæ han. lænsp*re*st*ir* scal hanu*m* manaþæ dagh leggiæ gør han eig þa ræt oc siungir han siþæn .bote .b*iscupi*. iij. m*ark*er. oc enæ af þem taki malseghændæ oc swa mykit giui malsegh*ændi* af siþnu*m* [ɔ: sinum] þriþiung su*m* .b*iscupir*. af hwar*um* sinu*m* loot

¶ hwar sum niþir fællir dax wærki .i. kyrkiu garþ stapul eller kloncnæ [ɔ: klocnæ] hus gerneng bøte øre firi oc twa øræ firi acc*er* (sic) en quær sitær. ma kyrkiudrotnæ sokiæ til at v dømdo

¶ Hwar sum røuær nocors maz [ɔ: manz] goz vt af kyrkiu eller kyrkiu garþi bøte iij. niu m*ark*er

---

r. 1 *i* huggæ *fela* hug; r. 3 *i* hanum *fela* han; r. 4 *i* bondæ *fela* dæ och a *är hopskrifvet med* bon; r. 13 *framför* hæraþi *har varit skrifvet* hræ *men är borttaget;* r. 26 nocors maz *äro hopskrifna;*

oc at*ir* þat han rôuar oc wari .i. banni. Dôr i banni liogi vtan kyrkiugarþ. Er man i banni nath oc iamlanga for þryzku scyld. þa skal konox suar [ɔ: suarþ] iui han ganga oc liogi utan kyrkiugarþ.

¶ gôr man framzima [ɔ: franzima] spial hor oc scripta brot alt mꝫ enne cono taki sinslastum scrift firi hwar þarra oc bôte samuleþ sinslastum.

¶ hwar sum eig will wigias wiþ sina frillu eller viþ hana skilias siþan han ar þryswar mintir til. þa ma p*re*st*ir* hanu*m* synnia þianesto til han gôr annettiggia// wil eig p*re*ster þarn [ɔ: þam] forbuþa bote .b*iscupi*. iij. m*ark*e*r*.

¶ gôr man nocra þe sac sum .b*iscupir*. a rat .a. oc wagis lônleka vnþan. viþ .b*iscups*. vmbuzmanni oc falz opanbarlica siþan for samu sakena bôte lagha bôte oc taki openbarlika script// swa bôte lôska cona su*m* man firi franzima spial oc scriptabrot//

Jatter p*re*st*ir* firi panninga at biþia firi bonda sial til iamlanga oc dôr p*re*st*ir* firi iamlanga þa þo hware aru panninga annaþer// agher ouormaghi kyrkiu sculd at gialþa forbuþi þem sum panninga þarra hau*ir* .i. hanþom hwat þat ar hald*e*r malsman bryti eller lanboe þerra//

Sitar .ᛘ. a fralsis bole clark*ir* eller legman oc saar aþra iorþ vtan viþ/ ar mere þe iorþ han

---

r. 3 þryzku scyld *äro hopskrifna;* r. 11 þarn *har varit skrifvet* þrärn *men det första* r *är borttaget med fyra punkter;* r. 18 scriptabrot *har varit oriktigt skrifvet* spcrptabrot; i *är skrifvet öfver raden;* r. 20 þa þo *äro ihopskrifna;*

saar vtæn wiþ gôre fullæ gengiarþ. ær frælsis iorþen mere gôre engti af/ aru þær iamnær gôre halft.

¶ ærwir .ᛘ. nokon vtæn biscupsosmet [ↄ: biscupsdomet] oc fôrer hijt hem gôre þær eig houoþtiundæ af. af allum þem pænningum bonden .a. þa han dôr oc eig æru wingaþer eller fangn*er* fyr han dôr þær scal houoþtiunþæ gôræ af

¶ Giuir .ᛘ. cono sinni garþ til hindrædax iæff mꝫ allum pænningu*m* þem þær .i. [æru] dôr bonden þa haui husfrun garþen mꝫ swa marghu*m* pænningu*m* su*m* i waro [gar]þenom þa han war henni giuin. ær mere gôz siþæn .i. fôrt. skipti þet husfrun oc bonþæns aruæ æftir lanz laghu*m*

¶ giuir .ᛘ. vhemmolth goz fore sinæ sial oc git*ir* eig hæmulæth giældi arwin swa mykit su*m* þet goz ær wært en han gaf eig meræ en han mate 129
mꝫ laghu*m* giuæ

¶ lamb oc kyt fôre bonden p*re*st*i* hem vm mizumær/ vtæn bonde vili læggær [ↄ: længær] hemæ hawæ. oc kalf oc gris niu nættæ

¶ hæfþær man guþmoþ*ir* sinæ eller guþdotor eller guþsystir sinæ eller guþziwæ sinæ bôte .b*iscupi*. iij. m*arke*r eller dyli mꝫ .xij. ᛘ.

¶ hion tu þe sum fæst æru oc wiliæ eig wigiæs þæt þerræ þy wald*er* misti þianosto vm paschær þer til þe wigiæs

r. 1 *i* frælsis *är* æ *utplånadt;* r. 9 æru *är alldeles utplånadt;* r. 11 *i* garþenom *felas* gar; r. 12 *i* þet *är* t *bortrifvet;* r. 14 *i* fore *är* e *bortrifvet;* r. 16 *i* ær *är* r *bortrifvet;*

¶ af þy prest*ir* dyakn eller subdiakn bryt*ir* a kyrkiu goz bo[te] haraz oc .k*onongs*. rat .b*iscupi*. bryt*ir* annarstaþ bôte .b*iscupi*. konons rat oc harada sin rat af allu*m* aþru*m* clerru*m* [ɔ: clerkum] taky lanzdomara baþa ratti oc slerc*ir* [ɔ: clercir] skal clarc*ir* swa ezôre su*m* aþru

¶ Gôr man sik malsman vskylra cono oc sigh*ir* sik hanni skyllan wara. sigh*ir* nocor ne gan winni sik til mȝ .xii. ᛘ eþe at han er hanni swa skyll*ir* at han ma henna malsman wara// ar hun vt lanzk oc haw*ir* eig har frander tiki slikan malsman hun will

¶ kiarer .ᛘ. a annan vm þat þe waro fyr sate vm. witi mȝ xij .ᛘ. oc twem af þem withnu*m* su*m* wiþ waro at þar satoz

¶ Wil .ᛘ. nocrom iorþ giua giui þriþiung af kôpo iorþ mȝ vmfarþ oc þe han haw*ir* aflat oc eig arfþa iorþ vtan arui vili/ oc halfning af lôsom ôrom en siuk*ir* liggar oc alla en hal er swa cona su*m* man

¶ gifs manni sac at han legh*ir* man til at drapa eller sargha wari sic mȝ haraznem*p*d. þan su*m* lagona gaf/ swari su*m* han sialwar gôrt hafþi oc legho oxe liggi vgilôr

¶ Dôr þan su*m* giuin ar þolic iorþ/ vtan barn þa scal iorþen at*ir* ganga til þan su*m* hu*n*

---

r. 2 *slutet af* bote *är uteglömdt;* r. 6 swa—aþru *äro insignerade i andra raden nedanför;* r. 14 twem *har varit skrifvet* twern *men är ändradt genom radering;*

gik vt af eller han [ɔ: hans] aruæ vtæn þet se gôrt mȝ aþru*m* skialum breuum eller withnu*m*

¶ biltugh*ir* ligg*ir* .i. kyrkiu garþ ¶ Fang*ir* .ᛘ. biltugæn man siþæn han co*m*b*ir* vtæn kononx riki oc wald fôrer han ạt*ir* in i rikit bôte .xl. m*ark*er in þrea staþi/ hwar han dræp*ir* innæn þem fangilssum fasti oc bôte han at*ir* igen oc han liggi i kyrkiugarþe// hwar biltughæ mæn eller þiuuæ lat*ir* iarþe i kyrkiugarþe bôte [iij] .niu. m*ark*er. enæ .b*iscupi*. aþræ hæ[raþi]. oc þriþia malseghændæ/ hulkin timæ .ᛘ fang*ir* þiuf mȝ fulli þiuft/ late winna han mȝ .xij .ᛘ. oc dôme oc hænge vp siþæn/ hwat þæt ær hæld*ir* vm [fas]tu hælæct eller synct [ɔ: sycnt]

Delæ mæn vm iorþ hulkælund hun ær hælzt til comen/ oc ær hin innæn [lan]z oc laghsaggu su*m* a kiærer oc hawir þolt at hin hæfþæþe þrim aru*m* [eller] þrim lægg*ir* [ɔ: længir] at vilt [ɔ: vilto] oc vclandaþo þa [ær] han wiþ wizorþ co*m*men su*m* hæf[þæt] haw*ir* vtæn hun se læth/ ær han v̄tæn lanz co*m*b*ir* in oc kyarer eig .i. [næs]tu þry aar han in co*m*b*ir* hawi wizorþ þæn .i. hanþom haw*ir*// swa oc ouormaghi þigh*ir* han þry aar siþæn maghande ær misti oc wizorþ

Rænær man alt bols bryþi af manni bôte iij. niu. m*ark*er// ræner enkæ ôkær [ɔ: akær] eller encæ 130

r. 3 ¶ biltughir—garþ *äro inflickade af Lydekinus i ett tomrum, som ett slags rubrik;* r. 6 fangilssum *är kanske* fängilssum; r. 9 iij *är uteglömdt;* r. 10 *i* hæraþi *är endast* hæ *utskrifvet;* r. 13 *i* fastu *är* fas *utplånadt;* r. 15 *i* lanz *är* lan *utplånadt; samma rad* laghsaggu *har varit skrifvet* laghsæggu; r. 17 eller *är utplånadt;* r. 18 ær *uteglömdt;* r. 19 *i* hæfþæt *är* þæt *utplånadt;* r. 20 *i* næstu *är* næs *utplånadt;* r. 22 *i* ouormaghi *är* m *bortrifvet;* r. 24 *i* Rænær *är* R *bortrifvet;*

eng bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*// Engin ma ikurna taka i byaskogh/ eig a haraz almenning/ eig a lanz almenning lang*ir* an fra dyonisij. oc til annunciat[ionis] hwar þat gôr fyr eller siþan bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

¶ Hulkin vt lanzk*ir* man þan eig ar har bofast*ir* eller legoma*n* mȝ aþru*m* nytiar nokot af lanzalmenningu*m*/ warþer takin wiþ/ taky af hanu*m* þat han far mȝ at saclôso oc hawi þan þat tak*ir*

¶ legher man skip warþe þy swa su*m* aþru þy man legh*ir*/ slappir .ᛉ. huinsku þiuui bôte engti firi

¶ tak*er* maþer in til sin gengiarþ eller almennizôre vtan rattan vmbuzman oc leog*ir* eig lôn a bôte .iij. xvj. ôrtogh*er* oc eig scal man fanga han oc eig i fangelse satia// legg*ir* lôn a hete þiuu*ir* firi oc bôte afti þy su*m* gengiarþ wirþis til hwat heller til huuinzku eller til fullet [ɔ: fuller] þiuft oc bôte þiufs bôt*er* oc hange eig// slappir maþ*ir* hwinku kiuui [ɔ: hwinsku þiuui] swari engu firi// hwar su*m* bônþer gôra biscupi gengiarþ

¶ Än flere byiar aghu fryogiarþ [ɔ: fryþgiarþ] saman/ hald*er* man a sinu oc sinna *gra*nna .i. by bya [ɔ: boa] mȝ hanu*m* wari saclôs en engin kiarer a af hans *gra*nnu*m* kiara vt biaman/ at .h*an.*

---

r. 3, 4 *i* annunciationis *äro bokstäfverna* ionis *ej utskrifna;* r. 11 *efter* legh*ir* *är skrifvet* sla *men åter borttaget med streck under;* r. 19 *i* eig *är* i *tillskrifvet ofvanför raden;* r. 20 *efter* kiuui *står en bokstaf som är borttagen med en ring omkring;* r. 22 *framför* byiar *står skrifvet* kyrar *men är borttaget med streck under;*

haw*ir* halþet iuir ramerki oc vt a þærræ. wæri sik mȝ .vij mæn af næmpdine eller bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*// kiærer mȝ alþræ þærræ sæmiu hawi allir en malseghændæ ræt/ Nu kiærer en oc eig flere hawi þæn malseghændæ rætæn ensæmin þær til at han sæki sinæ *gra*nnæ// Lat*ir* .ᛘ. stanþæ enkæ ak*ir* eller æng vskoren elder vslæghnæ siunattu*m* aftir at allir mæn hawæ in burghit læte þa .i. fæ at saclôso//

¶ sitær bonde q*uæ*r vm skiutæ giard þa fyrstu herræ riþæ vm land &c

Ognær bot taki vp ensæmin arwin oc eignti ætten vtæn arwi wili giuæ hænnæ af//

¶ biltugu*m* manni ma engin dagh giuæ siþæn han ær vt soren/ vtæn malseghen[di] han ma siunattæ dagh hanu*m* giuæ oc bôte engin firi han af þem sum samwistæz mȝ hanu*m* fyr en .h*an*. ær lystir biltughir a lanzþingh

¶ aff enfallo ôre [ɔ: hor] a konong*ir* .xij. ôræ oc b*iscupir* .xij. ôræ// aff twæfal hoor agh*ir* b*iscupir* .iij. m*ark*er af kononx ræt. oc .sex. ko*nonger*. oc niu. m*ark*er hæraþ oc niu m*ark*er malseghænde//

For alt kononxs ezôre scal skiræ fiarþung nempd firi hæraz nempd oc siþæ[n] hærazhôfþinge swæriæ ensæmin firi hæraz nempdene eller þæn i. stad hans ær

¶ stial .ᛘ. æpli or treægar annars/ ôrter [ɔ: ærter] bônor rouor kal ell[er] lôkæ bôte .iij. xvj.

---

r. 3 kiærer *är skrifvet åtskildt* kiær er; r. 5 *i* rætæn *är ett dubbelt* t *borttaget med punkt under;* r. 7 *för* vslæghnæ *står i hds.* vſlæghnæ; r. 14 *i* malseghendi *är* di *bortskuret;* r. 23 *i* siþæn *är* n *bortrifvet;* r. 27 *i* eller *är* er *bortrifvet;*

ôrtogh*er*/ bryt*ir* nokot fryct træ i. treag*ar* bôte .iij. [marker] i. þre staþi eller wæri sik mʒ .xiiij. mannu*m*//

131 ¶ Samwistæz man met friþlôsom manni/ þa a þæn malseghændæ rætten af hanu*m* su*m* hin warþ friþlôs firi

Engin ma riuuæ vp kyrkiugarþ oc hus i sætiæ vtæn .b*iscups*. orlof oc socnæmænnæ wiliæ oc raþe þe su*m* flere æru.

Tak*ir* man ennæ nattæ foþer korn eller hô a garþe vti bôte .iij. xvj. ôrtogh*er* oc fult for þæt han tok en han w*ær*þer takin wiþ

¶ hwar su*m* sôker mere firi enæ sac æn þre siunættingæ þæt het*ir* ofsocn þæn su*m* swa sôker bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

¶ .J. hwarþiu hæraþe scal en þing staþer wæræ a vti .i. hwarium fiarþiung oc en þer hæraz þing scal wæræ

(Gb. 2.)

¶ ær eig faþir sun eller brôþ*ir* taki arw*ir* vingiæf

¶ Sit*ir* gr*æ*nd quar oc haw*ir* eig ne*m*pdæman oc gôr eig framsængu a fiarþungx þing eller hæraz-þing þe nesto bôte al grænden .iij. m*arke*r/ gôr en framseng af gr*a*nnum wari alli saclôser

¶ æltir broþ*ir* bort systur sinæ fræn bosloth sinu*m* bôte .niu. m*arke*r. i þre staþi oc henni at*ir* bosloth sin

---

r. 2 marker *är bortrifvet;* r. 4 *i* friþlösom *är* f *bortrifvet;* r. 8 raþe *är nästan utplånadt och* þe *orätt uppfriskadt till* he; r. 24 gör en *äro hopskrifna;* r. 27 i þre *äro skrifna som ett ord;*

Myrþ*ir* conæ barn sith heþet eller c*ri*stith/ w*ær*þ*ir* fangin wiþ misti lif sith/ witiz hun þæt. wæris mȝ hæraz ne*m*pdone oc bôte .xl. m*ark*e*r*. æn hun fælz at .i. þrea staþi oc [af] konon*gs* . ræt. taki .b*iscupir*. iij. m*ark*e*r* oc þe conæ misti arf sit

Gôr man p*re*sti nocræ akomo þa han haw*ir* guz likamæ bôte laghæ bôte swa sum akomo ær til. oc iuir laghæ bôte. bôte iii niu m*ark*e*r* enæ .b*iscupi*. aþre hæra[þi] oc þriþia malseghæ[n]donom

¶ sitiæ syskini .i. bo ærft faþur elle moþor far nokot þerra at dræpæ elld*er* nocræ hôghæ *ger*ning gôræ bôte af sinu*m* enpenningu*m* firi oc [eig] sinnæ syzkinæ

(Tillägg 11: 11.)

¶ Skiftir .Y. iorþ .i. iorþ oc gôr til pe*n*ningæ ær mere iorþen en agerþ þa scal eig lagbiuþæ. ær ag*er*þen mere eller oc iamn þa skal lagbiuþæ

¶ æru iamskylli mæn su*m* arwæ stanþ*er* til oc far en þærræ vtæn lanz dôr þen þe aghu at ærwæ/ skifti þag*er* þer su*m* hemæ æru sin .i. mællin oc gôre af hans loth swa goþæn su*m* hwars þerræ. oc fa .i. hænd[er] þem frender craþæ [ɔ: raþæ] oc hawi han .i. handom til vti .x. wint*er*. ær han eig þa at*ir* comen eller full wissæ af hanu*m*/ skifti hans loth þe su*m* þa æru skyllæst*er*// co*m*b*ir* han

---

r. 4 af *är uteglömdt;* r. 7 guz likamæ *äro hopskrifna;* r. 8 iii *är tillagdt öfver raden;* r. 9 *i* hæraþi *äro* þi *ej utskrifna; i* malseghændonom *felar* n; r. 10 *i* ærft *är* r *skrifvet öfver raden;* r. 11 *i* dræpæ *äro* dr *utplånade;* r. 13 eig *uteglömdt; i* syzkinæ *äro* sy *utplånade och* y *uppfriskadt till* e *af ny hand*; r. 18 *i* iamskylli *är* y *af ny hand uppfriskadt till* e; r. 21 *i* goþæn *är* o *af ny hand ändradt till* i *för att läsa* siþæn; r. 22 *i* hænder *äro* er *ej utskrifna;*

siþæn at*ir*/ giui hwar hanu*m* swa mykit at*ir* su*m* han vp bar af hans loth.

Gôr .ᛘ. hiorþæhog heog*ir* miþ*ir* [ɔ: niþir] firi mænni þry nôt eller þrym flere. bôte .iij. niu. m*arke*r. oc at*ir* skaþæn mȝ sworno*m* eþe eller wari sik mȝ fiarþiung ne*m*pd þer su*m* han gôr gærnengh.

¶ Sit*ir* .ᛘ. quar vm scyld iuir iulæ aftæn wæri twæskylder

¶ æn en deler vm oþol iorþ innæn gærþes wiþ allen byn// Far han eig wiþin innæ byær taki sær wiþin .i. samu sokn

Til iorþæ skipti oc til kornscyld oc til daxwærcæ ma man sôkiæ baþe war oc hôst

(Jb. 46, slutet.)

Wil .ᛘ. illæ iorþ þæt skal gôræ firi hôzunnudagh eller ær illæn vgil

Skifti bôrn æftir faþur eller moþor eller annæn arf. comb*ir* eig lot*ir* .i. þa ær þæt eig laghilth [ɔ: laghgilt] kiærer nocor a siþæn þa skulu huuudlotene stanþæ quarri oc iamkyrnis mæn iamni siþæn mellu*m* þærræ sigh*ir* nocor at eig com loter eller
132 laghæ skifti .i. viti .mȝ. xij .ᛘ. eþe oc .ii. withnu*m* wiþ waro at þar co*m* lot*ir* oc laghæ skipti .i.

¶ ær alt .i. eno drape .ᛘ. oc conæ þa scal ma [ɔ: man] til draps takæ oc eig cono.

---

r. 9 *i* gærþes *är* þ *mest bortrifvet;* r. 10 wiþin *är först skrifvet* wiþæn *men ändradt med punkt under* æ *och* i *öfver raden;* r. 12 *i* Til *är* T *bortrifvet;* r. 15 *i* Wil *är* W *bortrifvet*; r. 17 *i* börn *felar* n *(antingen bortrifvet eller uteglömdt); i* æftir *är* æ *bortrifvet;* r. 19 *i* kiærer *äro* ki *bortrifna;* r. 20 *i* iamni *äro* ni *bortrifna;* r. 22 *i* .ii. *är sista* i *utplånadt;* r. 24 drape *är med nyare hand ändradt till* drapi;

¶ Engin ma nocot taka ellder vt giua af haraz almenning vtan als haraz samiu oc harazhôfdinga. karer þar nokor a nempni til asyn af lanzþingi oc wari þat gilt hun gôr Engin ma*n* (ma af?) lanzalmenningi intaka vtan alz lanz wilia oc lagmanz dom. gôr nokor har imot bôte firi su*m* firi annat iorþa ran.

(þb. 5—7.)

¶ Stial man til half m*ark* lôses aldrigh// stiala twer þiuu*ær* eller twem flere til fuldra þiuft oc w*ær*þa allir sander fangn*ir* hangi allir an þer su*m* eig ar .i. handom takit/ wari sik mꝫ .ij. tylfttum hwar// eller bôte fulla þiufs bôt*ir*// hwlkin man lat*ir* fullan tiuf til lôsnar bôte .iij. niu m*ark*er.

¶ Sargh*ir* .Y. husfru sina ful sari eller ben bryt*ir* bôte hanni .xij. m*ark*er. oc þar a engin annar rat .a.// hwar su*m* legg*ir* mꝫ enaggiaþem [ɔ: enaggiaþom] kniui bôte .iij. niu m*ark*er. swa firi sar sum oc skeno firi drap

¶ bar leogoþrang*ir* almenninx bônþer eller þarra synir/ brytiar. myllarer eller fant*ir* stikamaz/ bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

(Forn. 49.)

¶ Flar man bast. bryt*ir* quasti eller pors .i. þem skoghe su*m* han a incti .i. bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

---

r. 1 *för* nocot *tyckes ett annat ord hafva varit skrifvet från början, men blifvit ändradt af Lydekinus sjelf. Detta och flera ord äro eljest här uppfriskade af yngre hand; samma rad* ellder *är af yngre hand ändradt till* alder; r. 2 samiu *är af den yngre handen orätt uppfriskadt till* samti; r. 5 nokot *står nu orätt uppfriskadt, förmodligen i stället för* ma af; *endast* f *är synligt;*

(Forn. 18.)

¶ tak*ir* man fang manz .i. skoghe/ ellir brennir bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

¶ sæl man vhemulæ iorþ bôte .iij. niu m*arker*// sæl han annur þing vhemol bôte .iij. xvj. ôrtogh*er*

¶ Legh*ir* man boskap manz/ fald*ir* fæ niþer/ gialdi at*ir* half gildi// eller fa ater hold oc huþ// Explicit liber laurencij quem scripsit lydekinus

---

r. 8 laurencij *synes ha varit utplånadt, men är fullt läsligt.*

Lydekins utdrag ur den yngre Vestgöta-lagen m. m., gjorda omkring år 1300, hafva ej förut varit fullständigt aftryckta, men synas förtjena att blifva det, såsom varande af hög ålder och utgörande den första kända uppteckning ur nämnda lag. De upptaga 14½ sidor af ett litet qvarthäfte, som bestått af 10 pergamentblad, men nu har blott 8, då det 5:e och 10:e äro borttagna; hvad som på 1½ sida följer efter Lydekins anteckningar är af annan, något yngre hand. Häftet skrefs sannolikt för att insättas som tillägg vid äldre Vestgöta-lagens enda bevarade codex (i Kongl. Biblioteket, med gammal signatur B 59) och är der ännu befintligt. Det beskrifves närmare i den af Collin och Schlyter 1827 utgifna upplagan af VGL., samt är der, s. 257—281, till större delen aftryckt. För de få och små olikheter, hvilka, utom i förkortningarnas upplösning, mellan det äldre och yngre aftrycket kunna upptäckas af någon granskare, hänvisas till den ofta särdeles svårlästa och skadade handskriften, samt till begagnande af ett godt förstoringsglas. Imellertid är det både pligt och nöje, att intyga den stora, ja nästan otroliga omsorg och noggrannhet utgifvarne från år 1827 förmått egna åt sjelfva handskrifts-aftrycket, jemte det rika juridiska och filologiska vetande, som är nedlagdt i deras monumentala arbete.

De inom parenthes satta, förkortade rubrikerna, hvilka naturligtvis ej finnas i handskriften, hänvisa till Vestgöta-lagens upplaga af 1827. Skilnaden mellan kort och långt s är här icke iakttagen. De med kursiv stil tryckta bokstäfverna utvisa, som vanligt, upplösta förkortningar i handskriften.

SVERIGES KRÖNIKA

(VANLIGEN KALLAD DEN PROSAISKA)

FRÅN GOG T. O. M. KARL KNUTSSON

SAMT UTDRAG UR

DANMARKS KRÖNIKA.

Hwar som omsöker och offw*er*läs ga*m*bla 1
crönekär ha*n* findh*er* ath alla wisasta mest*ara* so*m* gudh haffw*er* fögat wisdom och förstą*n*dilsse til at besi*n*na beg*ri*pa och äfth*er*leta th*e*n nadh so*m* gudh haffwer giffwit wisdo*m*sens makt och fölgilsse. tha haffwa the merkeligasta werldena staat gra*n*liga besc*ri*fwit äpt*er*koma*n*do*m* til ami*n*n-ilsse. för thy ath enghe*n* me*n*niskia ka*n* haffwa a*m*in*n*ilsse eller vndh*er*standilse aff werdli*n*na for-lopp för*e* försymeligh glömska och allerdomse*ns* wanskeligheet vta*n* ga*m*bla mest*ara* och ke*n*na*ra* thʒ äpt*er*lata j sc*ri*pth*er* Thy haffw*er* jach sama*n*-sa*n*kat aff ga*m*bla foreld*r*ena krönekar aff sy*n*ner-liga folke *gär*ni*n*ga som tha kallad*is* gete och sidha*n* kallad*is* göta ell*er* gota och nw kallas swenske. äpt*er* thy alʒmektog*er* gudh och io*m*f*ru* maria mik nadh*er* giffwa.

Tha gudʒ rätwisa saa. ath me*n*niskiona kön ey wille sköta ell*er* akta ha*ns* skikkilse vta*n* togh sigh sundh*er*liga syndh*er* moth naturam. för hwilkit alʒmektogh*er* gudh loth gaa ene flodh öffw*er* alla werldi*n*na swa at alt thʒ ha*n* skapat hade th*e*r wredgadis och leddis ho*no*m widh*er* för th*e*ra syndh*er* skuldh Tha war än en rätwis ma*n* j iorde*r*ike som heet noe. hwilkin gudh bewarade
til menniskio*na* ökilsse mʒ ha*ns* hust*ru* ok tree 2

hans söner so*m* heta Sem. cham ok iaphet. Hwilka affödha och äpt*er*koma*n*de förgato och änglana nidh*er*styrtilse och flodhen so*m* ga*n*ge*n* war öffw*er* alt ma*n*könit och bygynthe högfärdhi*nn*a torn oppa ena mark so*m* tha kallad*is* sennar och nw kallas babilonia för hwilka högferdh gudhʒ hempd ath*er* när war plagand*is* th*e*m mʒ aathskilt tu*n*gamaal th*e*m til blyghd. och swa so*m* the atskildes j tu*n*gamalen och thwedräktlika wardo swa äro the och atskilde j sidhom och landʒskapom Och skiptis tha lande*n* och werldi*nn*e i tree dela. Ath sem fik Asyam Cham affrica*m* Japhet th*e*n första delen so*m* kallas europa

500 **[hans son het magogh ok magogs so*n* het gogh han bodde i swe*r*ige aff [ho*nu*m] finge swenske män först na*m*pn ath kallas götha som ysodorus yt*er*liga*re* vttrykk*er* j sy*nn*e ix ok xv book ethymologiarum ok mästa*re*n jn proprietatibus rerum j sy*nn*e xiiii book de gocia et swecia th*er* so*m* han oc yt*er*liga*re* vttrykk*er* ath gotland hörir rättäliga til swe*r*ige]**

och aff hono*m* äro kompne sithe och gethe so*m* langt äpt*er* kallad*is* götha ell*er* gota och nw kallas swe*n*ske the kallad*is* tha sithe ell*er* swidia som bygde helsingelandh och offwan tywedh och kolmardh Och thä kallad*is* [göta] so*m* bygde nidha*n* för*nempd*a skoga och til öraswndh milla*n* öst*er*haffwet och westra.

Aff th*e*m scr*i*ffw*er* en wijs mestar*e* so*m* heet Adam ath göta landh och swidia waro thw helgasta landh j norlando*m* thy at th*e*ra bygdh*er* waro all*er* fromerst til korn och rykasta til fää fiskewatna allenskogha och alla ha*n*da frwkt och sto*ra* hestha. och at ther är stoort folk bade j sin likama och swa j hogh engʒsens torfftoghe

and*ra* landʒskap äll*er* ma*n*na. gwll silff. kopar. iern läkatta skin som nw kallas hermelin mardskin och graskin och alla ha*n*da wil skin haffwa the öffw*er*flödelige än tha thera handa komo til war tha haffwa wy thʒ för*e* dyra clenodh· än the akta th*e*m for enkte wätte Til q*wi*nnor ath eens haffwa the engo matto thy at hwar äpt*er* sin ämpne haffw*er* thwa hust*ru*r ell*er* three. rikemen ell*er* höffdinge haffwa fler*e* än talt gith*er* Och aff slikom haffwa the laglika barn och thy wart j th*e*n tiidh h*är*skapit oc folk*i*t swa otalika mykit.

En a*n*nar dyr wijs mestar*e* so*m* heet Ardan biscop sigh*er* at första konu*n*gh j götalando*m* war heet erik. och th*e*n same eric konu*n*gh loth allar*e* först optaga och byggia thʒ landh so*m* skane heth*er* Ok foro sidan j the öyar th*er* nest liggia och thogo th*e*m vndh*er* sigh so*m* tha kallad*is* wetala heedh. och nw sälandh. mön fiwn. lalandh och falsth*er*

Eric konu*n*gh doo j göthalando*m* ept*er* hon-o*m* wart hans son goderik Och finʒ j andro*m* krönneko*m* bade j rom och fler*e* stadʒ kallas theodericus. ha*n* wan expediam so*m* nw kallas Jwtlandh norra och swdhra. frysen oc holsten Och drogh först mʒ här wt aff götalando*m* och wan tydʒlandh. walskalandh. och fler*e* landh so*m* nogh findʒ j the landen wt aff ho*no*m sc*ri*ffuet **[ha*n* atte konu*ng* hercoles dotther aff g*r*eken]** Tha ha*n* wäxte mykit gamal foor ha*n* til göthelandh j gen Tha liffde sarugh godemadh*er* abraham patriarchas fadh*er* fadh*er*

Goderiker ha*n* doo j götalando*m* äpt*er* hono*m*
4 kom son ha*n*s philemer so*m* kallad*is* philemer mykle
[oc so*m*me kallade han wilkinus] ha*n* sampnade en
stora*n* här och drogh in j sithiam so*m* är swidia
offwa*n* thywedh och colmardh oc wan alla hels-
ingia ok th*e*m vndh*er* sigh Och th*er* mʒ wende
ha*n* sina ferdh och drogh tädan mʒ sin här och
wan almaniam och all landh vnd*er* sigh in til
danubium so*m* nw kallas oppa tyʒska dunnow
och foor swa öffw*er* danubium och [wan] traceam
och messiam oc sida*n* öffw*er* the bergh so*m* kallas
alpes in i macedoniam & wan bade thʒ och gre-
ciam pontum asyam & iliricum och haffde the v.
landskapp j sith waldh j xv. aar **[Aff hercules vonno
the greciam tha war jepte höffuisma*n* j israels folk]** och
wnno frä*m*mer mera göta armeniam Syriam ciliciam
galaciam pissidiam werniam jochiam och drapo
wesosum egipti landʒ konu*n*gh och wnno egipti landh.
502 **[Sidh*e*n wan ha*n* torchiem thateriam oc alt rytʒelandh lättew
ok alt liiffland oc twang kon*un*gen aff rytʒeland so*m* hernid
het til at han sagde ho*no*m ma*n*dskap ok togh land*i*t aff
ho*no*m sidh*e*n sigilde han th*e*n genaste väg hem til swe*r*ig*is*
ena nat lagh [ha*n*] vid rytʒska stra*n*d ok gik fra sit folk en-
samb*er* vp j skogh*i*n th*er* saa ha*n* ena kona myk*i*t fagh*er* ok
gik tiith hon var thʒ var en hafff*ru* kon*un*gen giord*e* he*n*ne
eth barn ok kom at*er* til skip, fik bör ok sigilde vti haffuit,
tha [han] war la*n*kt fra land*i*t kom sama haff*ru* wp ok tog om
ha*n*s skäpa sta*m*pn ok hiolt skepit ath thʒ enginstadʒ ko*m*, tha
saa kon*un*gen ath thʒ var sama q*wi*nna som han haffd*e* ligat
503 mʒ ok sagd*e* til he*n*ne [lath] oss fara Haffu*er* tw nokor är*e*nde
[til] mik tha kom i mit landh swe*r*ige th*er* wil jak wäl fa*n*gna
tik hon släpte skip*i*t ok kon*un*gen sigilde hem Eth halff aar
efft*er* kom sama kona til ho*no*m tha lot ha*n* föra he*n*ne til
en sin gardh nogra stu*n*dh th*er* efft*er* fik hon eth swenbarn**

konungen kallade honom vade strax barnit war föth hwarff modren boorth ok vade vexte sidhen op ganska stoor thy kalladis sidhen han vaderese ok fik onda tykkio thy skilde honom fadren fra sik ok gaff honom ix garda j säland ther bode vaderese longa stund ok fik en son som het veland smidh Veland fik en [son] som het videke velandȝsson ok stander hans ryktä öffuer alla werldena sidhen doo vilkinus konung [ok hans son nordian wart konung] j swerige ok vart swa vtdriffuin aff swerige aff hernid konung j rytȝeland som hans fader hade vnder wnnit ok [var] tog konung j säland ok giorde hernid konung ther skat aff, tha fik konung hernid sin son Osantrix konungx rikit swerige]

Roderikus toletanus hin wise ärchebiscopp j yspania scriffwar aff göta gärninga och mandom ath han thȝ ey swa högelikä oc fulkomlika scriffua och prysa kan som the thȝ j gärninga fulkompnat haffua. thy ath darius keysar och hans son cerses flydde före aceto göta konungh. Hwilkä som torde strida widh hin stora konunghen alexandrum och widh konungh porus och keysaren aff rom och ath themaris göta drötningh drapp mȝ sina handh hin welloghä och mektoghe konungh Cirus [rex persarum] och at thenne sama göta wnno vndher sigh wallandh Rom. Neapolim Arrogoniam siciliam och all landȝskapp ther om kringh och haffde them widh iiij^{c} aar och bygde festhe vtan för rom som the kallade weronia och brwto nidher rom och förödde alt thȝ folk och gotȝ j stadenom war för thy at romara giorde them flere sinnom otroskapp. swa at när götha haffde wnnit them och romara hade [loffuad] them hulskapp. tha wende romara sigh ather fra them jgen Och wnno the galliam yspaniam frankerike ängelandh scotlandh irlandh. flandren.

holland och mangh fler*e* landh oc mykin a*n*nan osägligh ma*n*dom bedriffuo the som nogh findʒ j ma*n*go*m* otalikom bokom besc*ri*ffuit Och sigh*er* hin wise astronomus dionisius at göta waro the förste som bygynte leggia bugha mʒ adror. och ma*n*gh annor wapn böriade the först. Och ath the waro swa ma*n*lige j stridh thʒ mars sighis wara kome*n* aff götom. hwilkan hedniske mesta*ra* haffwa holdit och halla waraför*e* gudh öffw*er* alla st*ri*der Nw tykker mik alt före langt wa*ra* at sc*ri*ffua yt*er*mer*a* aff tolkom ther*is* ma*n*doms g*är*ni*n*ga so*m* the bed*ri*ffuet haffwa j fröma*n*do*m* lando*m* Och wil togh nagat sc*ri*ffua aff thʒ so*m* the giort haffua j sith eyghit ryke so*m* h*er* äpt*er* sc*ri*ffuat staar.

Swerigis skipilsse war swa at sydh*e*n hin store mektoge philemer [som ok kallas vilkinus] göta konu*n*gh hade wnnit swidiam vnd*er* sigh oc foor och wan j fröma*n*do*m* lando*m* so*m* för*e* sigx. Tha walde götha och swidia hwilke som nw bade kallas swenske endräktliga jnge [nordian] philemerss*on* til konu*n*gh oc skikkade at ha*n*s konu*n*ga säthe och mästa warilsse skulle wara j ga*m*bla vpsala thy 6 at th*e*r war th*e*ra affguda mönst*er* Och thʒ war alt förgylt Och thʒ stodh vppa domb*er*gith so*m* nw star vpsala domkirkiä J thʒ sama mönstret hedrade the tree gudha th*e*n ene stodh mith ̄i milla*n* och kallad*is* toor. th*e*n hiollo the för*e* ther*is* största gudh och högxsta. Och hed*ra*dhe ho*no*m. för*e* torffteligh*e*n wäderlek. at han skulde giffua th*e*m. alla ha*n*da frwkt och förtagha the*m*

liwngheldh och tordönslagh. storm och för harda haghel. ell*e*r rengskura. hans beläte war giort so*m* eth nakit barn. och sath oppa karlawagne*n* och vij stiernor hade han j hende och ha*n* hedradi*s* om torsdagh*e*n oc kalladi*s* th*e*n dagh*e*n äpt*er* hono*m*

Annar heet oden hono*m* hedrade the om ode*n*sdagh*e*n at ha*n* skulle hielpa th*e*m j st*ri*dom oc kampo*m* och kallade th*e*n dagh*e*n äpt*er* ho*no*m ode*n*sdagh.

Then tridie th*e*ra gudh ha*n* heet frigh ho*no*m hedrade the om fredagh*e*n at ha*n* skulle giffwa th*e*m fridh. kötligan lustha och ma*n*gh barn och kalladi*s* tha fredagh*e*n friggedagh*e*r äpther frigh.

Ther waro p*re*ste wigde och tilskikkade so*m* skulle tagha folksens offer och offra thȝ fra*m*delis hwar p*re*st*er* syndh*e*rliga sino*m* gudh

Naar krankdomb*er* ell*er* oaar komo offrade the toor. nar the drogo til stridh ell*er* gingo til ka*m*pä offrade the oden Hwilken so*m* brwllöpp wilde göra tha offrade the frigh. 7

Hwart nyonde aarsmoth hade the th*er* ena swndh*e*rlika samqwemdh swa at konu*n*gh*e*n och alt mena folkit aff allom swe*r*ikis landȝskapo*m* skulle tha th*er* wara widh thȝ mönstrith och engh*e*n loffwadi*s* wa*ra* fra the högtiidh Tha skulle the offra th*e*ras gudom ix liffwandi*s* hoffwodh thȝ skulle alt wa*ra* ma*n*köns oc dräpas. mȝ blodin skulle the blidka gudhana och kroppana hengdi*s* j en lith*e*n lwndh när mönstret. th*er* nw bonda kirkian staar j vpsala. hwar then qwist j th*e*n

lwndh*e*n war trode the helga*n* wara. och the kroppa*na* som th*e*r hengde sompt waro ma*n*na kroppa. sompt hunda. och andra diwra kroppa. En sagde sigh haffwa seeth th*e*r hengia j sändh*e*r lxx. oc vij. ma*n*na kroppa so*m* alle waro offrade gudomen.

Ok waro tha j swe*r*ike tree hoffwdstädh*e*r the thwa lagho ekke lankt fra vpsala. Th*e*n enä heet siktuna. och a*n*nar birka. Birka ha*n* laa vppa ena öö j mälar so*m* heth*e*r birköö Th*e*n tridie laagh j west*er*götlandh och heet skara

506 **[Osant*ri*x kon*ung* st*ri*dde ma*n*ga stridh[er mȝ] attilius k*onung* aff jndia landh ok wo[*n*no ympse] Om sidh*er* giord*is* han slagh*e*n j ene [stri]dh aff wlfardh k*onung* dirix frändä aff bärn osant*ri*x haffde en brod*er*son so*m* het hernit**

Hernit wart k*onung* j swe*r*igie efft*er* ho*n*om han wan vnd*er* sik b*r*etania ok slo j hell th*er*is k*onung* so*m* het jsung ok ix ha*n*s sönir mȝ ho*n*om ok waro alla kemp*er* ok rytȝer the störkte ow*ir*matto ok slo j sa*m*ma st*ri*dh detleff danska ok fastholt hin stolte ok mo*n*ga kon*ung* dyrix aff bärns kemp*er* ha*n* doo j swe*r*igie ok haffde ij sönir efft*er* sik en het neorch ok a*n*nar frode]

Jnge doo j vpsala ha*n* hade thwa söner. en heet Neorch och a*n*nar froee The radde bade rikit äpt*er* th*e*res fadh*e*rs dödh. oc all*er* almogh*e*n hiolt th*e*m likerwis j hedh*e*r so*m* the hade war*it* guda. the doo och j vpsala.

Man findh*e*r j ma*n*gom and*r*om götha krön-
8 eko*m* ma*n*ga konu*n*ga nempda a*n*narledis än so*m* the*n*na konu*n*ga. bade som h*ä*r för*nemp*de standa och swa the so*m* ma*n* findh*e*r h*ä*r äpt*er* och

ne*m*pda j th*en*ne sama book och sc*r*iffs at the warit haffwa göta konu*n*ga. Tha maa ma*n* witha för santh at enga andra haffua war*i*t radand*e* j swe*r*ike vtan the so*m* j th*en*ne bok h*är* för*e* och h*är* äpt*er* nempde standa Och the andre so*m* swa sc*r*iffwas haffua warit göta konu*n*ga. thȝ waro the som radde för götom j frömа*n*do*m* lando*m* och waro th*e*res konu*n*ga th*e*r the wnno ma*n*ga osigliga stridh*er* städh*er* landh och konu*n*ga rike.

Froe hade en son och heet vrbar ha*n* wart konu*n*gh*er* äpt*er* sin fadh*er* och hade tree söner En heet östen Annar dan Tridie Nore Tha laagh da*n*mark och norge vndh*er* swe*r*ike tha kallad*is* da*n*mark än tha wetalahedh och ey da*n*mark Vrbar sende sin son dan til the fem öyar so*m* kallad*is* wetalahedh och giorde ho*no*m th*er* höffdinge öffw*er* da*n*mark och swa fik da*n*m*a*rk nampn aff dan. som yth*e*rligar*e* sigx h*är* j boki*n*ne j danska kröniki*n*ne. Nore sende ha*n* til norg*e*. th*e*r wart han konu*n*gh*er* äpt*er* sins fadh*e*rs dödh thȝ war för alt [j sma] landȝskapp och hwart landȝskapit heet sith na*m*pn och skattade tho alle vpsala konu*n*gh*en*. sidh*en* kallad*is* thȝ noris rike so*m* nw kallas norghe Jsraels konu*n*gh dauid propheta war j vrbars tiidh ho thȝ wil witha Urbar konu*n*gh doo j vpsala

Östen hans son wart konu*n*g ept*er* sin fad*er*, 193
do han ok j vpsal **[[Han] haffde norgie vnd*er* swe*r*igie** 507
ok tóg skat aff nordma*n*nom tha slogo the ma*n*ga höffdi*n*ge j hell so*m* ha*n* tiid satte thy fik ha*n* them en hu*n*d til konu*n*g so*m* swerr*e* heet then haffde the j mo*n*g aar för thera konu*n*g]

Östen hafde en son som heet solen han wart konu*n*g ept*e*r sin fad*e*r ok han drenktis j et miödakar

194 Solen hafde en son ok het swerker han wart konu*n*g ept*e*r sin fadh*e*r ok sigx han war swa starker at han sloo sina hand j ena häl at hon fastnade

Swerkes son het valand han wart konu*n*g ept*e*r sin fadh*e*r ho*no*m reedh mara til dödh

Ualandȝ son het wisbur han wart konu*n*g*e*r ept*e*r sin fad*e*r hans söner brende ho*no*m jnne mȝ alt hans daglika folk at te finge thess raskara ärffwa honom

Een hans son heet domalde Han wart sidan konu*n*g honom offrade swe*n*ska men ena trulle som heet ceres at the skulle faa goth aar. Thy thȝ affgudhit war ok en [th*e*ra] fructa gudh

Domalde son heet domar han wart sidan konu*n*g oc do j swerie

Domars son heet attilla Han wart konu*n*g j swerige ok wan danmark ok alt tydȝland ok tog skat aff dänom sidan konu*n*g haldan hans frende war dräpin j danmark ok fik th*e*m sidan een rakka til konu*n*g Ok ept*e*r konu*n*gx rakka död sätte han dänom läees jätta som bodde j läeesöö dreng til konu*n*g Han heet konu*n*g sniö värre konu*n*g finge däner aldrigh

Attila do j vpsalom ganska wtgamal, man finder j mango*m* androm krönikom aff ma*n*ga stora gerni*n*ga som th*e*n sa*m*ma atila konu*n*g giorde

j tydʒland walland ok flere land Hans son dyguer wart sa sidan konu*n*g

Dyguer do j vpsalom Hans son dager wart saa sidan k*onung* Han wart slagen j eene strid widh wapna wadh j danmark han wille haffwa skat af dänom som fad*er* fad*er* ok fad*er* hans hafde forra hafft

DAger hafde twa söner alrik ok erik Alrik
wart k*onung* ept*er* fad*er* thy slog erik honom j 195
häll medh eet beetʒl

Ingemar alriks*on* wart k*onung* epth*er* sin fad*er* ok hans hust*ru* hengde ho*no*m medh ith gylt boye pa then holma som nw staar stokholm som tha kalladis agnafit

Ingemar hafde en son som heet ingeller Han wart konu*n*g ept*er* fad*er* sin hans brod*er* slo ho*no*m j häl

Ingeller hafde en son han heet järund*er* ok han wan alt danmark vnd*er* sik sidan sende han the swe*n*ska fra sik ok trode däno*m* saa he*n*gde the ho*no*m wid odensu*n*d

Iärunders son heet hakon ringe han wart
k*onung* j swerige ept*er* sin fad*er* han drap haral
hildetan aff danmark **[ok konu*n*g vbbä i frysen]** j ene
strid aa e*n*ne heed **[i värendh vid skathaleeff]** som kallad*is*
brawald **[tha var starkkad*er* i st*r*iden mʒ konu*n*g ringä ok** 508
mistä ther eth fing*er* th*er* vardo slagne aff da*n*m*a*rk xxx[M] f*r*iborne men *fore* vtan and*ra* ok aff swe*r*ige xv[M] alʒ ok alt som danʒka kronekan yt*er*ligh*are* vttrykk*er* Almogen j trondalaghen waro thä bäʒtha bogame*n*nen som kon*un*g ringe haffd*e* ty ath for the*ra* skoot kund*e* ynthe harniʒk hekta]
ok gaff sidan enne möö *da*n*mark so*m* heth heeth *11

som yth*e*rligar*e* vttrykk*er* danske cröneker och wart sidh*e*n swa gamal ath ha*n* lagdis a*n*nat sin j waggo och degdis mȝ en horn spinä so*m* a*n*nat barn.

Haquo*n*s son heth eghil. ha*n*s widh*e*rnampn war wendilkroka ha*n* hade en swen heth donde th*e*n sama swene*n* stridde moth sin rätta h*err*ä eghil viij hoffwdh stride och j the nyonde wart donde slagin oc eghil kom til fulla makt j gen. lithit äpt*er* wart ha*n* stangadh*er* aff en galin tiwr i heel

Eghils son heth oktar ha*n* wart sidh*e*n konu*n*gh hans brodh*er* fäste drapp honom

Oktars son heth adhel wart sidh*e*n konu*n*gh ha*n* skulle offra sith affgudh och styrte swa dödh*er* aff häste synom

Östen adhelson wart sidh*e*n konu*n*gh och wart i*n*ne brendh*er* mȝ alt sith daglika folk.

Jɴgemar östenson kallad*is* aff somligo*m* knwtth*er* ha*n* wart konu*n*gh*er* j swe*r*ike och wan alt da*n*mark vndh*er* sigh och wart sidha*n* dräpin vppa ena öö widh beltesundh so*m* heth*er* lagundöö.

Jɴgemars son ha*n* heth bräntemu*n*dh*er* ha*n*s brodh*er* sigurdh*er* drapp hono*m* j närke j en stadh so*m* heth*er* höghaheedh.

Hans son ingeller wart sidh*e*n konu*n*g och
12 räddis swa sara för ywar konu*n*gh j da*n*mark so*m* kalladis ath öknampne widfaren. at före rätta rädde lykte ingeller sigh i*n*ne mȝ alt sith daglika folk oc brende sigh sielffw*er* i*n*ne.

Hans son olaffw*er* trätelge wart sidh*e*n konu*n*gh oc radde lenge och well j swe*r*ike oc doo aff rättom aller.

Han hade thwa söner th*e*n ene heth halden hwitbeen ha*n* kom til norge och wart ther konu*n*gh oc aff hono*m* föddis alle flăste norg*is* konu*n*ga

Annar ha*n*s son heth inge ha*n* wart konu*n*gh j swe*r*ike och wart dräpin j ena stridh

Jngas son erik wädh*e*rhat ha*n* wart sidha*n* konu*n*gh och heth thy wädh*e*rhat at ă hwart ha*n* wende sin hat fik ha*n* önsko bör aff sino*m* affgudo*m* ha*n* doo j swe*r*ike

Han hade en son som heth e*r*ik sigh*e*rsăle och heth thy sigh*e*rsăle at ha*n* wan alt danmark och tydȝlandh vndh*e*r sigh och stra doo j swe*r*ike j rătto*m* aller.

Hans son het stenkil aarsăle ha*n* war th*e*n förste konu*n*gh so*m* togh widh c*r*istna troo j swerike. och kom swa til. at en aff the p*r*estenă som hwar dagh tiente affguden j vpsala so*m* ha*n* stodh j störste tienist för sith affgudh j konu*n*g stănkils nărwara tha wart ha*n* blindh*e*r Och sidh*e*n 13 synt*is* p*r*esteno*m* thy wa*r*a blind*e*r worden at ha*n* hade wredan giort ihesum christum högxta gudh so*m* c*r*isne men trode vppaa. konu*n*gh*e*n oc alle the th*e*r năr waro sagho huru p*r*estin wart bradelika blindh*e*r och vndrade th*e*r myk*i*t vppaa. P*r*estin leth ledha sigh heem j sith hws. Om nattena ăpt*er*. j sömpne*n* teddis hono*m* maria gudȝ modh*e*r oc sagde til ha*n* wil thu tro a mi*n* son ihesum christum c*r*isna manna gudh oc öffw*er*giffua th*i*n

affgudh tha wil jach giffua tik thina syn j gen Pr*e*stin swarade swa g*er*na vilia göra och gladdis mykit aff thy

Sidha*n* sagdhe io*m*fr*u* maria gudȝ modh*er* til hans. thw skalt witha för santh at th*en*ne stadhin som nw tola swa [mange me*n*niskior ok diwr] oskäligen dödh ha*n* skal än wigias j mi*n* hedh*er* och th*er* til at thu thes heldh*er* th*etta* tror. tha giffw*er* jach [tik] thina syn och both j gen j nampn ihesu christi som är mi*n* son. Tagh*er* fik pr*e*stin böth*er* och foor om alla bygdh*er* och pr*e*dicade huru hono*m* war widh*er*farith Och radde alla hedni*n*gana at tro a th*e*n gudh som honom gaff sina syn j gen

Sidan sende hin milde konu*n*gh stenkil til sanctum ansgarium so*m* tha war erchebiscopp j hamborgh. bidiand*is* hono*m* senda sigh nagan
14 th*e*n som kwnde wndh*er*wisa th*e*m hwru the skulle tro a ihesum christum och loth ho*no*m forstaa thȝ iärtekne so*m* sketh war Tha sende sanctus ansgarius thwa ma*n*liga och mykit wellerda [klär*e*kiä] men til konu*n*gh stenkil och giorde th*e*m bada til biscopa En heth adelwardh och a*n*nar staffa*n* The komo til konu*n*gh stenkil j siktuna Til the första messo adelwardh th*er* sagde offradis ho*no*m lxx mark silffs. och j litȝla stu*n*dh omwende the til c*ri*sna troo alt thȝ folk j siktuna oc birköö och j alla the bygdh*er* th*er* om kringh waro Sydan foor adelwardh til thȝ affguda mönst*er* j vpsala och kastade nidh*er* alla affgude*n* och biscopp staffan foor in j helsingialandh oc pr*e*dicade th*er* och omwende oseglika myk*i*t folk til c*ri*sna troo.

och wart th*er* slagin vppa een skogh heth*er* ödmarden och ligger j ena kirkio th*er* j landit och het*er* norala.

Almogh*en* widh vpsala wredgad*is* at thera affgudha wordo nidh*er*slagne och drapo biscopp adelwardh ha*n* iordadis j th*en* stora köpstaden birköö [birka] hwilkit so*m* nw är alt öde.

Sidan kastade aller allmogen trona. swa giorde och konu*n*g stenkil före rädduga skull. togh likwel wart ha*n* slagin widh vpsala aff sino*m* ma*n*nom

Stenkils son heth olaff skotkonu*n*gh ha*n* wart döpt*er* aren äpt*er* gudꝫ byrdh M.c.viij. xv. dagen j februarij manadh aff sancto sigfrido j west*er*götlandh j ene käldo so*m* heth*er* birgitta oc nw kallas sigfridꝫ källda. och ligger widh husaby. th*en* sama byen gaff ha*n* strax til sancte sigfridꝫ stooll oc j sama matto wend*is* alt swe*r*ike til c*ri*stendo*m*. ha*n* straa doo j swe*r*ike

Annar c*ri*stin konu*n*gh war ödmu*n*der kolabre*n*nar*e*. och het thy kolabre*n*nar*e* at thꝫ war ha*n*s lagh at the som orät giordo tha leth ha*n* bre*n*na aff th*e*ra huso*m* äpt*er* thy so*m* th*e*ra broth waro ha*n* wart slagin j ena striidh.

Tridie war ämu*n*dh*er* slämmä so*m* loth läggia raa milla*n* swe*r*ike och skane. sidan foor ha*n* mꝫ mykin här jn j skane tha sende moth ho*no*m hin ryke konu*n*gh knwt sin magh wlff sprakalegh aff engela*n*de. at strida mꝫ ho*no*m Fioll

ämu*n*der slä*m*me mʒ mest sith folk widh ena broo j skane het*er* stongapelle

Fjärde war hakon röde ha*n* war födder j west*er*götlandh j liffweni. j wistaheradh. xiij aar war ha*n* konu*n*gh*er* oc liggh*er* j liffweni so*m* ha*n* födder war.

Fempte war stenkil ha*n* älskade wesgötha öffw*er* alla the me*n* j ha*n*s rike waro ha*n* war olaff skotkonu*n*ghs syst*er*son starker kempe och godh*er* skytta som än standa ha*n*s skotw*er*ke j liffwenj. eth kallas konu*n*ge sten. a*n*nat widh konu*n*ge lidstolpe. Tridie aa standʒb*er*ge. ha*n* wan danska men tree stridh*er* aff. ää gladdis wesgöta. medh*e*n ha*n*s liffʒdaga waro

Siätte war inge konu*n*gh*er* ha*n* beskermade swe*r*ike mʒ d*r*engskapp och bröt aldregh swe*r*ikis lagh. ha*n* wan fem stridh*er* j skane. och hade ska*n*e j try aar Ena nat wart ha*n* mördh*er* j si*n*ne sängh j skane swa förde wesgöta hono*m* mʒ sig döda*n* heem och sagd*e* ald*r*e förwi*n*na th*e*n skadan

Siwnde war halsten jngas brodh*er* ha*n* war spaker godwiliog*er* och wende all ärende til godho thy gaffwos alle swenske illa aff ha*n*s franfallä

Attu*n*de war philp*us* konu*n*g halstens son ha*n* war rätwis godh*er* oc kloker j lagen illa gaffwos swe*n*ske aff ha*n*s fra*n*falle

Nyonde war inge konu*n*g philp*us* brodh*er* ha*n* wart' förgiffwen j öst*er*götlandh j wretha thʒ angrade allo*m* swensko*m* thy ää stodh swerike wel

medh*e*n the fränlinga radde **[ha*n* atte drötni*n*g ragnildh so*m* nw haldꝫ helgh j telgiä]**

Tyonde war [ragwald] knaphoffde wäller ma*n* och storhugadh*e*r ha*n* war walder til konu*n*g j öst*er*götꝫlandh och redh swa in j west*er*götlandh och beddis ey gysle aff wesgöto*m* för the smaheth ha*n* th*e*m th*e*r j giorde slogo the honom j heell widh skara j karlaby

Elleffte war gamble swerker hono*m* walde bönd*er* til konu*n*g i öst*er*götlandh so*m* ha*n* födder war ha*n* styktade först aluastra clost*er*. ha*n*s stalꝫ swen mörde ho*n*o*m* jwla otto tha ha*n* skulle fara til kirkio ha*n* iordad*is* j aluastra

Tolffte war sancte e*r*ik konu*n*gh ha*n*s fadh*e*r 17
heth iädewarda och war en godh*e*r ryker bo*n*de. bönd*er* walde ho*n*o*m* til konu*n*g at ha*n*s hust*ru* war vnga inga konu*n*gx dott*er* ho*n* het c*r*istin ha*n* wart dräpin j vpsala Aro*m* äpt*er* gudꝫ byrdh M c. lx th*e*r iordad*is* ha*n* Alle swenske gaffwos illa om ha*n*s dödh gudh gör th*e*r nw stoor iärtekne för ha*n*s skull. ho*n*o*m* drapp hen*r*ik scotlar*e* aff da*n*mark och ing[ri]de rau*a*l konu*n*gx aff swe*r*ike dott*er* son som het magn*us* hen*r*iks*on* the oc alle ther*is* ko*m*pana wordo slagne litit äpt*er* aff helsingio*m* oc fler*e* swensko*m* ekke lankt fran vpsala och th*e*r the wordo dräpne staar nw en kirkia som kallas da*n*mark.

Trättonde war karl ga*m*ble swerkers konu*n*gx son ha*n* styrde swe*r*ike mꝫ spekt ha*n* war wald*er* til konu*n*gh aff götom för än sancte e*r*ik wald*is* j

vplandh oc war j rade at sancte e*r*ik wart slagin thy drapp knwt sancte e*r*ikx son ho*no*m oppa wisinxöö Aro*m* äpt*er* gudȝ byrdh M c lx viij

Fiortonde war knwt*er* sancte e*r*ikx son ha*n* wan swe*r*ike mȝ swerde thy ha*n* war wtdriffwin til norg*e* j try aar. sidh*e*n drapp ha*n* karl konu*n*g j wisinxöö. och konu*n*g karl oc konu*n*gh [bu]riisleff. ha*n* stridde ma*n*ga stride och wan sig*er* i th*e*m allom oc hade mykit ärffuode för än ha*n* fik swe*r*ike mȝ roo. Sidh*e*n bleff ha*n* wallog*er* godh*er* konu*n*g*er* j xxiij aar. han doo j gäffue
18 [gessenemj] och iordad*is* j warnem Aro*m* äpt*er* gudȝ byrdh M. c xc ij.

Femptonde war swerker konu*n*gh karls son. snäller ma*n* och ma*n*liger och rönt*is* ää wel sina rike. ha*n*s magh war aff folku*n*ga slekt och stride moth swe*r*ikes konu*n*ge j gestelren och swerker wart dräpin j the striden och iordadis j aluast*ra*. Anno dominj M ij.c x.

Sextonde war e*r*ic konu*n*g knwtȝ s*on* oc sancte erikx sonason ha*n* wart driffwin aff swerike in j norge th*er* war ha*n* iij aar. sidh*e*n wa*n* han swe*r*ike mȝ sigh*er* oc swerde ha*n* bleff vij aar godh*er* konu*n*gh*er* ää woro godh aar medh*e*n ha*n* liffde ha*n* straa doo j wisinxö och ligg*er* j warne*m* när brödro*m* oc frendo*m* sino*m*

Siwttu*n*de war Joan vnge konu*n*g swerkirs son ha*n* war barn tha ha*n* wald*is* och war ey konu*n*gh mera än j iij aar ha*n* straa doo j wisinxö oc iordad*is* j aluastr*um* Anno dominj M cc. xx ij.

Adertonde war erik läspe konu*n*g knwtȝ sonason ha*n* war spaker rätwis och godh*er* oc döde Aro*m* äpt*er* gudȝ byrdh M cc. l. om kyndelmessa dagh.

Nyttonde war waldemar birg*er* järls [son] oc ingridh ylffwa [sona]son. hwilkin so*m* war nest for-*scrif*na konu*n*g *er*ikx syst*er*son ha*n* wigd*is* oc krönt*is* Arom äpt*er* gudȝ byrdh M cc. ljº j lynköpingh han giorde si*n*ne hust*ru* syst*er* konu*n*gens aff da*n*markx dott*er* eth barn thy fördreffs ha*n* aff konu*n*ga waldit 19

Tiwgunde war konu*n*g magn*us* ladhalas ha*n* wan och trängde rikit fran sin brodh*er* för*nempd*a konu*n*g waldemar och wigdis och krönt*is* til konu*n*gh Anno dominj M cc. lxx vij aar ha*n* stra doo j wisinxö Anno dominj M cc. xc. sidh*e*n baro böndh*er* ha*n* tedh*e*n oc i*n* til stokholm th*er* lagd*is* ha*n* j grabröd*ra* clost*er* som framdelis j bochena sigx

Een och xx war konu*n*g birg*er* magn*us* ladhalas s*on* ha*n* swelte sina bröd*er* h*er*togh erik oc h*er*tog waldemar j heel j nyköpingx torn oc wart th*er*för*e* sidh*e*n fordriffwin aff rikit oc foor in til da*n*mark thy ha*n*s hust*ru*. war konu*n*gens syst*er* aff da*n*mark so*m* fra*m*del*is* j bokin sigx j ringstade th*e*r doo the badh*e*n oc liggia th*e*r

Annar och xx. war konu*n*g magn*us* h*er*tog erikx son som j heel swalt*is* han waldis til konu*n*g vppa morasten ha*n* war ey äld*r*e. än triggia ara tha ha*n* wald*is* til konu*n*g Anno domini M ccc. xix. Norge war fallit hono*m* til mȝ arff. skane och gotlandh fik ha*n* friit mȝ swe*r*ike. sidh*e*n drak ha*n* bort skane oc ko*m* gotlandh j mykit

qwal. th*e*r före oc ma*n*ga onda g*er*ni*n*ga so*m* ha*n* giorde wart han gripin j ena stridh a ena mark som heth*e*r gaatha oc ligg*er* milla*n* enekopi*n*gh och östens broo Anno dominj M ccc. lx v. mana- 20 dagin nest äpt*er* dominicam inuocauit Sidh*e*n sat ha*n* fa*n*gin vij aar paa stokholms hws oc wart th*e*r mȝ q*witter* at ha*n*s syst*erson* konu*n*gh albrikt fik all slotten j swe*r*ike frij Sidh*e*n foor konu*n*g magn*us* til norghe oc bleff th*e*r sina dagha, at siȝsta drunknade ha*n* th*e*r i en fiärdh so*m* het*er* bomiilfiärdh widh en holma het*er* lwndholme

Tridie och xx war konu*n*g albrikt ha*n* war h*er*togh aff mäkelborgh thy hemptade swenske hono*m* til konu*n*gh at ha*n* war konu*n*g magnus syst*er*son ha*n* hylladis til konu*n*g j stokholm Anno domini M ccc lx iij a sancti andr*es* dagh. sidh*e*n hade ha*n* makt oc alt rikit frijt fik. tha drogh. ha*n* in the tydȝske oc fik th*e*m all lande*n* oc slotten oc wilde haffwa hwa*n* x[de] gaardh aff frälsit bade aff andelige och werlȝlige Thy togo riddh*e*rskap*i*t j swe*r*ike drötni*n*g m*a*rgar*e*ta til hielp som tha hade da*n*mark och norge oc g*re*po konu*n*g alb*ri*kt oc ha*n*s son h*er*togh eric mȝ ma*n*gha flera h*er*toga riddar*e* och swena j ena stridh paa falen j west*er*götlandh so*m* war Anno domini M ccc. lxxx viij widh sancti mathei apostoli dag. Sidh*e*n hiolt hon konu*n*g alb*ri*kt vij aar j fängilsse til thes hon fik all slotten j swerike frij sidh*e*n loth ho*n* hono*m* fara til mäkelborg j gen.

Fiärde oc xx war drötni*n*g m*a*rgar*e*ta swenske hyllade he*n*ne at ho*n* skulle hielpa th*e*m fordriffua

konu*n*g alb*r*ikt hwat hon war th*e*m sidh*e*n wärr*e* än han tha war hon inkte bät*r*e Hon fik dansko*m* 21 all slotten oc lande*n* j swe*r*ike oc hatade oc förtrykte the swenska hwar ho*n* kwnde ho*n* doo j flensborgh aff pestilencia Anno dominj M cccc. xij symonis & iude apton oc iordad*is* j domkirken j roskill

Fempte och xx war h*er*tog erik aff pomere*n*. hono*m* loth drötni*n*g m*a*rgar*e*ta hempta tha ha*n* war ekke vta*n* vppa ix. aar. thy ha*n* war h*e*nne frende oc giorde honom til konu*n*gh öffw*er* all the*n*ne try riken. ha*n* hylladis paa morasten Anno domini M ccc xc vj. su*n*nadagen nest äpt*er* sancte marie magdalene dag **[oc var fulmäktog kon*ung* öffu*er* th*e*nna try rykin vid xl aar]** han war ondh*er* och styrde illa oc fik dansko*m* oc tydʒsko*m* all lande*n* oc slotten j swe*r*ike oc forsmade oc fortrykte swenska hwar han kwnde oc örligade mʒ holsterna oc städh*e*rna medh*e*n ha*n* radde **[th*e*r oppa ath han willde förarma och fördärffua swe*r*i*g*is ynnebyggiar*e* och ko*m*ma rik*i*t wndh*e*r syne släkth j pomer*e*n och tiil gripin tiil äwy*n*neligh arff]** thy wart ha*n* fordriffwin aff rikit so*m* fra*m*delis j bokena sigx

Siätte oc xx war c*ri*stoffer en h*er*tog aff beyar*e*n thy togo swenske hono*m* til konu*n*gh at ha*n* war for*nemp*da konu*n*gx erikx syst*er*son ha*n* hylladis paa morasten helge kors apton oc wigd*is* oc krönt*is* j vpsala helge kors dag Anno dominj M cd xlj. han war falsker sköör oc hiolt hwarske b*r*eff ell*e*r ordh thʒ ha*n* torde bryta ha*n* radde swe*r*ike j vij aar j onth r*e*gime*n*t Aller

almogin gladdis aff ha*n*s dödh Thy ä medh*e*n ha*n* radde waro the hardasta aar som nagan tiidh
22 hade war*i*t j C. aar och mykit folk doo aff hu*n*gh*e*r thy kallade aller almogh*e*n hono*m* barkakonu*n*g ha*n* straa doo pa helsingiaborgh xij dagh jwla Anno domini M cd xl viij.

Siwnde och xx war konu*n*g karl ha*n* war födder aff yppersta ridderscap*i*t j swe*r*ike oc fordom gambla swe*r*ikis konu*n*ga slekte ha*n* waldis j stokholm torsdagh*e*n nest för*e* sancti iohannis dagh om midsomare*n* Anno domini M cd xl viij oc hyllad*is* vppa morasten sancte pedh*e*rs oc sancte pawals apton. wigdis oc krönt*is* j vpsalom sancte pedh*e*rs oc sancte pawals dagh nest äpt*er* om sama arit sidh*e*n sc*re*ffuo nordme*n* hono*m* til at the wille hono*m* haffwa och til konu*n*gh thy redh ha*n* a*n*nat arit äpt*er* gino*m* wermalandh och soolöyar oc hyllad*is* aff nord ma*n*no*m* först j biscopshamar xj^{M} iomfru apton oc red strax thedh*e*n til trondhem oc wigd*is* oc krönt*is* th*er* torsdagh*e*n nest för*e* sancte kat*er*ine dagh som war a*n*no domini M cd xl ix. sidha*n* redh ha*n* gino*m* skiordall jemptalandh helsingialandh swa at ha*n* jwlen nest äpter pa stokholm war.

[Een deel aff danske krönike j hedendomen]

Som här för j bokena sigx hwru vrbar vp- 23
sala konungh sende en sin son som het dan j the fem öyar som tha kalladis wetalahedh oc nw kallas siälandh möön falster lalandh oc fiwn. til ath wara ther höwitȝman för thy the lagho al tiidh för vndher göta och vpsala konungh Sidhen radde dan j the öyar oc looth byggia en köpstad j siälandh oc kalla honom lätra oc giorden rikan mȝ mangom rikedomom Tha waro jwtar ather gangne fran vpsala konungh oc wille haffwa engen herra öffwer sigh. Tha sende then förste keysare augustus het budh til jwtar at vtan the komo oc hyllade oc skattade honom tha wille han thwinga them vndher sigh mȝ striidh Jwtar swarade engaledis wilia hylla eller skatta honom Och för then reddoga the hade för honom. giorde the en brotha om kringh sigh som nw kallas danauerke Sydhen sende förnempde keysar augustus tiidh en storan här oc jwthärna stridde manliga moth them. ok sende swa budh dana höffdingiä j wetalahedh at han kome them til hielp.

Dan gladdis mykit ther aff oc sampnade sin här oc foor til them vtan dwala Sidhen dan war tiidh komen stridde han hardelika oc drapp togh thȝ myntȝsta aff them han kwnde oc dreff them swa bort aff jwtlandh

Tha sagho jwta at dan war ärligher man starker och dygdeligher thy leddo the han tha
til en sten som the kallade sidhen danarik oc 24

satte dan a sama sten*en* och gaffuo hono*m* th*er* konu*n*ga nampn

SJdh*en* fylgde ho*no*m jwthär in j wetalahed oc skane oc lotho alla the bygdh*er* swäria dan til th*er*a konu*n*g.

Tha saa konu*n*g dan sith rike oc tykte thʒ fagh*er*t oc goth wara oc kallade sine frä*m*mersta me*n* oc sagde mik täkkis wel mith rike hwat na*m*pn kallo*m* wy thʒ bäʒst

En höffdinge swarade konu*n*gh*er* liiff äw*er*de*li*ca thu heth*er* konu*n*g dan. hethe nw thiit rike da*n*mark eller dänia. hwilk*i*t na*m*pn tik hell*er* täkkis Tha swarade dan. hethe tha mith rike da*n*mark Sidh*e*n bleff dan konu*n*g*er* j da*n*mark iij aar. oc fik en son mʒ si*n*ne hust*ru* dännia. sonen het roo. ha*n* tog rikit äpt*er* sin fadh*er* som a*n*nat arff. oc iordade dan j een högh widh sama köpstaden lethra*m* j syälande som dan haffde sielffw*er* lätit byggiä J then thima war mith j syälandh en köpstadh*er* so*m* än nw är eth ökna-b*er*gh oc kallas hökaberg köpstadin kallad*is* tha hökaköpingh. Tha saa konu*n*g roo at köpmen oc byamen ödde ma*n*gha peni*n*ga j flytni*n*gh milla*n* köpstadh*en* oc skipin bade til köpstaʒ oc fraan. thy dömde han th*en* köpstadin tedh*en* oc j ena hampn j säfiord widh ena fagra källa oc bygde th*er* en köpstadh oc kallade stadin sompt aff sith na*m*pn oc sompt aff källana. roskiälda*n*

SJdh*en* liffde konu*n*gh roo mʒ mykin friidh at engh*en* bödh hono*m* j örlegh oc ey ha*n* hell*er* nagro*m* andro*m* ha*n* fik mʒ si*n*ne hust*ru* ij söner

helge och haldan the iordade sin fadh*er* j lätra Sidh*e*n skipte the sith rike swa at haldan skulle styra allo*m* landȝskapo*m* oc helge skulle radha öffw*er* haffuet.

Haldan atte en son som heth siwath*e*r hwite ha*n* iordade sin fadh*er* halda*n* j läthra.

Helge fik swa ma*n*ga ilg*er*ni*n*gis me*n* til ko*m*pana oc hiolt sigh til skepa h*är* aa haffuit oc wan ma*n*gh landȝskapp J th*e*n thima*n* laa han j ena hampn j lalande iij nätt*er*. tha ledde hans riddara til ho*n*om ens bonde dott*er*. so*m* het roluerkarl och dott*er* ha*n*s heth thora ha*n* afflade mȝ he*n*ne ena dott*er* oc ho*n* kallad*is* vrsa Sidh*e*n foor konu*n*gh helge tedan oc häriade och ödde ma*n*gh a*n*nar rike Sidh*e*n langa stundh äpt*er* kom ha*n* th*e*r j sama hampn oc hade glömt hwat ha*n* hade th*e*r förra giort Tha war roluerkarl och thora rolffs dott*er*. so*m* ha*n* hade afflet vrsa medh*er*. badh*e*n dödh oc iordat a ena öö so*m* kallas thoorö Tha hemptade ha*n*s tiäna*ra* ha*n*s egna dotter vrsa til hono*m* oc ha*n* afflade mȝ he*n*ne en son so*m* kallad*is* äpt*er* he*n*na modh*er*fad*er* rolffwer. tha döde oc helge oc iordad*is* oc tha paa thoröö

Sidan vexte rolffw*er*. helges och vrsa son. mykit. och vrsa rolffs modh*er* fik sida*n* attilia göta konu*n*gh oc fik mȝ hono*m* ena dott*er* so*m* kallad*is* skuldh

SJda*n* konu*n*gh*e*r siwatt*er* hwite wart dräpin och hade ey son äpt*er* sig. tha togh attilia swerikis konu*n*gh skat aff däno*m* oc hade en rakka mykit

kären th*e*n fik ha*n* däno*m* til konu*n*gh oc kallade hono*m* konu*n*gh rakka och swor hwar hono*m* först budade konu*n*gh rakkas dödh ha*n* skulle mistha sith hoffwdh aff konu*n*gh attilij eygit swerdh

Som konu*n*gh rakka war en dagh widh bordit j eth stort hoff mȝ sith h*är*scapp oc wart äradh*er* swa högtide*li*ca som a*n*nar konu*n*gh tha saa ha*n* hwnda bithas aa golffuidh j sino*m* koplom och spra*n*gh swa fraa bordit j hopen til th*e*m oc wille skilia th*e*m aath oc wart th*er* trängdh*er* til bana millan th*e*m

Tha bodde en jätte th*er* när oc het läee paa ena öö so*m* kallad*is* af ha*n*s na*m*pne läeesöö th*e*n sama läee sporde sin fähyrde som heth snyo än han wilde warda konu*n*gh j da*n*mark Snyo swarade· ha*n* worde thȝ g*er*na än ha*n* finge Läee sagde tha faar til konu*n*gh atilia oc göm wel thin ordh om konu*n*gh rakkas dödh oc meer hwat ha*n* tik spör. tha wardh*er* thu konu*n*gh j da*n*mark.

Sidan foor snyo til attilia konu*n*gh Atilia sporde hwat tidende waro j da*n*mark Snyo swarade. th*er* flyga biin all wil oc wisalös

Annat sin sporde konu*n*gh*e*n hwar ha*n* hade ligat the nath Snyo swarade th*er* som far*e*n
27 atho vp wargen

Tridhia sin sporde konu*n*gen hwar ha*n* hade ligath th*e*n förra nath Snyo swarade th*er* som wargana atho vp wagne*n* och oxana lupw til skogx.

Tha sporde konu*n*gen hwar laa thu the förra nath Snyo swarade th*er* so*m* myssena atho vpp yxerna och skapth*et* laa ath*er* Än sporde attilia

snyo hwat tidende j da*n*mark waro ha*n* swarade biin flyga all wil och wisalös Attilia sagde tha är rakka konu*n*gh dödh Snyo swarade jach hörer ath j thȝ säghin.

Tha pröffwade attilia at snyo war weth*er* ma*n* och snieldh*er* oc sagde til hono*m* ka*n* thu göra skel för thȝ thu haffw*er* sakt tha wil jach giffua tik da*n*mark at thu skalt wara th*er* konu*n*gh. kan thu ekke göra th*er* skel för*e* tha skal thu mistha thit hoffwdh

Tha sagde snyo ther iach laa th*e*n första nath th*er* hade bonden slagit en wargh oc hade torkat kötith aff th*e*n wargen och stöttit smath oc blandat j blandh korn och gaff thȝ sin faar för ena handa läkedom thȝ war th*er* so*m* faren atho vp wargen

Th*er* jac laa the and*ra* nath th*er* sagh jac hart widh garden at biwra hade huggit en stok och en biwr laa vpwndh*er* stokken oc thwa gingo och drogo och wille haffwa dragit pa thera hws. hinä som drogo wordo war*e* at wlffwa komo slepte stokken oc lopo j strömen*.* th*e*n so*m* vndh*er* stokken laa. gath ey komet sigh vnda*n* för än wlffuana komo och atho vppen oc thȝ war th*er* som wlffuana atho wpp wagne*n* och vxana lupw til skogx.

Th*er* jach laa th*e*n tridiä nath hade bondans barn fongit ferskan oost och giorde thȝ skapth so*m* and*ra* yxar oc giordo skafft aff trä oc satte i the yxarna oc forgato swa the sama yxarna om afftone*n* qwarra pa bordit om nattena komo

myssena och atho vpp alla yxarna och skafften lagho qwar

Attilia konu*n*g sagh at snyo war wel talande och snar raduger. Thy sagde ha*n* til ho*no*m wil thu wara konu*n*g j da*n*mark Snyo swa*ra*de. so*m* j wilin Attilia konu*n*gh gaff th*e*r ginsta*n* snyo konu*n*gha nampn oc sagde. konu*n*gh snyo Jac giffw*er* tik da*n*mark war th*e*r wellogh*er* konu*n*gh*er* oc giff th*e*m ma*n*gh lagh ä wrangh oc ald*r*e räth at däner mago my*n*nes thit na*m*pn ä medh*e*n da*n*mark sta*n*d*er*

Konu*n*gh snyo radde sidhan j da*n*mark äpt*er* vpsala konu*n*gx budh gry*m*melika oc lagde altiidh dä*no*m twngh lagh oc hardh oc wra*n*gwijs lagh. oc thwangh alt folkit vndh*er* sigh Tha war en j da*n*mark het rödh som war konu*n*gh snyo mykit a moth Tha sende konu*n*gh snyo hono*m* til jättan j läeessö at spöria hwat dödh snyo skulle faa at ha*n* menthe thȝ rödh skulle ald*r*e koma liffua*n*d*is* fra iätten j gen

Tha rödh kom til jätten oc hade sport sith ärende om konu*n*gxsens dödh. tha sagde jätten läee som snyo hade vpföth inkte wilia swara rödh för än ha*n* hade sakt hono*m* try san tingh

Tha räddis rödh mykit om sigh och sagde ekke haffw*er* jach seeth th*e*n ma*n* som flere hoffwd haffw*er* oc färr*e* hion

Annat sagde ha*n* ey haffw*er* jac seeth tiokkara weggia oc lägre hws än h*är* äro.

Tridie sagde ha*n* thȝ sanast war at wor*e* han tedhan ha*n* kome tiidh ald*r*e meer mȝ sin wilia.

SJdan sagde jätten at snyo skulle döö aff lusabeth swa wart och j th*e*n thima tha rödh sagde konu*n*gh snyo th*etta* sath snyo j jwtlandh a tinge. tha kropw vtaff ha*n*s näsa och öron j alla ma*n*na asyn swa ma*n*ga löös at the huldo alla*n* ha*n*s likama oc th*e*r aff doo ha*n*. än hans nampn mago däner my*n*nes äw*er*de*li*ca

Nw medh*e*n rakka konu*n*gh oc snyo konu*n*gh radde tha wexte rolffw*er* konu*n*gx helge oc vrsa son attilies swer*igis* konu*n*gx stiwffson hwilkin so*m* kallad*is* rolff trabbe hono*m* satte attilia konu*n*gh däno*m* til konu*n*gh sidh*e*n snyo war dödh*e*r

Attilia hade ena dott*er* mȝ rolffs modh*er* vrsa ho*n* heth skuldh. ho*n* kom sidh*e*n til sin halffbrod*er* rolff konu*n*gh*en* gaff he*n*ne eth häradh j siäla*n*dh th*e*r loth ho*n* byggia en köpstadh oc kallade ha*n* skuldaleffdh

SJdan fik hon h*er*modis h*er*tuge aff skane ha*n* drapp sin magh he*n*ne brodh*e*r rolff oc radde äpt*er* han en thima aff dageno*m* fra morgo*n* och 30
til p*ri*ms thima Tha sloo äbbe hono*m* j heel Swa drap fridlem äbba oc radde äpt*er* han Ept*er* fridlem ko*m* frode milde so*m* danmark fik mȝ rolffs dott*er* ha*n* wart dräpin aff swerdhlingx sono*m*

Ok ha*n*s son jngeualler wart sidh*e*n konu*n*g. oc äpt*er* ingeual wart ha*n*s son olaff. oc äpt*er* olaff radde olaffs dott*er* asa so*m* ma*n*gh äwintyr seghias aff. Äpt*er* asa radde haraldh hildetan som sigx haffua kometh vnd*er* sigh all swdra riken til skat alt wt til jwrsalahaff

SJden wille ha*n* fara j swerike oc hempta th*e*n sama skat Tha mötte honom haq*u*on ringe vpsala konu*n*gh a ena heedh som kallad*is* brawaldh. so*m* the möör stridde En thera het heeth oc a*n*nar wisra Och j the stridh wart harald slagin oc mest alt ha*n*s folk. Sidh*e*n gaff haq*u*on ringe swe*r*ig*is* konu*n*g the sama möö so*m* stridena hade wnnet so*m* heet heeth alt da*n*mark äpt*er* haraldh hildetan oc ho*n* leth byggia en köpstat widh släȝwik oc kallade ha*n* aff sina na*m*pne hedaby

Åmu*n*der slämä war konu*n*g*er* j vpsalo*m* och
swen tywguskägh j da*n*mark the sätte rist*er* och
raa mella*n* swe*r*ike och da*n*mark Tha ne*m*pdis
aff swe*r*ike ragwald aff tywndalande. both aff
31 fiädru*n*ge lande. Gaase aff wesma*n*nalande Grimale
aff öst*ra*götlande Nampnir aff smala*n*du*m* Torsten
aff west*er*götlande Tolle tote oc toke aff jwtlande
Gymkil aff siäla*n*de. dan aff skane [oc grimithom]
The xij satte vj stena mella*n* riken. första sten
j suntruasi. Annar j danabäk Tridie kinnasten
Fiärde j wrangxnäs Fempte hwitasten Siätte
brymsasten millan bläkingh och möre

Dana holmer är skipt*er* j tre dela. en deel vpsala konu*n*g Annar däna konu*n*gh Tridie norg*is* konu*n*gh Tha th*er* war h*er*ramoth tha hiolt däna konu*n*gh j vpsala konu*n*gx betȝle oc norg*is* konu*n*gh ha*n*s istadh nar ha*n* stegh pa sin hest

[Wil tu mera wetha aff danȝska kroniken faar thit som tw foren]

Rättelser och tillägg i texten.

Sida	rad	
219	2	crönekär *rättadt från* cronokär
—	13	krönekar » krönokar
—	22	skapat » skipat
220	4	bygynthe » byginda
—	13—18	*tillägg ur fru Märetas och Elins böcker*
—	13	magogs so*n* *r. fr.* magogsssо*n*
—	14	ho*n*um *upptaget ur Elins bok*
—	18	liga*re* *r. fr.* liga
—	23	göta *upptaget ur M; E har* göthe
221	1	äll*e*r *r. fr.* aller
—	19	wetala » wetalade
—	28, 29	ha*n*—greken *tillägg ur M och E*
—	29	h*e*rcoles *r. fr.* hertoles
222	3	oc—wilkinus *tillägg ur M och E*
—	10	wan *upptaget*
—	13	iliricum *r. fr.* ilricum
—	14, 15	Aff—folk *tillägg ur M och E*
—	14	hercules *r. fr.* hertules
—	19—223 12	*tillägg ur M och E*
—	23	ha*n* *upptaget ur E*
—	28	sta*m*pn *r. fr.* sta*m*pm
—	30	lath *upptaget ur E*
—	31	til *tillagdt enligt E*
223	2	modren *r. fr.* modran
—	3	*ett dubbelt* vade *uteslutet*
—	4	fadren *r. fr.* fradren
—	6	son *tillagdt af utg. (defekt i E)*
—	7, 8	ok—konung *tillagdt af utg. (samma fel i E)*
—	10	var *tillagdt af utg.*
—	22	Cirus rex persarum *r. fr.* pirus *enligt M och E*
—	31	loffuad *upptaget ur M*
—	33	irlandh *r. fr.* iȝlandh
224	5	bygynte » byggynte
—	7	sighis » sighia

Sida	rad	
224	17	som ok kallas vilkinus *tillägg ur M och E*
—	21	nordian *ändring i Moch E för* jnge *som således uteslutes!*
226	12—22	*tillägg ur M och E; de tre ifylda ställena, rad. 12—14, äro fullständigade nära enligt E*
—	20	*framför* hin *står ett* ok *som här utelemnas; E har blott* stikholt *men ej* hin stolte
227	21	för *r. fr.* för thy *enligt Ask. M E B Aur.*
—	—	j sma *tillagdt enligt samma hds.*
—	28—31	*tillägg ur M* Han *(r. 28) är af utg. rättadt från* [Vrbar
228	3	miödakar *r. fr.* mödakar
—	17	thera *upptaget ur M &c*
—	26	*efter* läeesöö *följa i Ask. 3 mycket otjenliga ord* ok sidan hans *hvilka ej träffas i någon annan hds. och här i trycket utelemnas*
—	29	androm *r. fr.* andro
229	14	agnafit *r. fr.* agnasit *efter M m. fl.*
—	20	trode *r. fr.* trodo
—	22	Iärunders *r. fr.* Ijärunders
—	24	ok—frysen *tillägg ur M och E*
—	25	i—skathaleeff » » » (*E har* skathale)
—	26—31	*tillägg ur M och E*
—	26	ringä *r. fr.* vngä *(felar i E)*
—	29	yterlighare vttrykker *r. fr.* yterligha vttrikker
—	—	Almogen j *r. fr.* J Almogen
—	32	heeth » leeth *enl. Aur.*
230	4	hans » han *enl. M &c*
—	26	sara » fara »
231	11	önsko » onsko »
—	17	Hans » Han *enl. Ask. &c*
—	—	aarsäle » aarsale *enl. D &c*
—	26	wart » wort *enl. M &c*
—	31	thin » then »
232	6, 7	mange—diwr *tillagdt efter Ask.*
—	10	fik *r. fr.* sigh *enl. M &c*
—	21	klärekiä *infördt ur M i stället för* cloka
233	7	birka *är den rätta läsarten i M och E*
234	2	*i hds. står* stomgapelle *(att införa det rätta(?) namnet* sancta capelle *vore för stark ändring)*
—	9	skotkonunghs *r. fr.* skotkonungh *enl. Ask. &c*
235	1, 2	han—telgiä *tillägg ur M*
—	3	ragwald *upptaget ur Ask. &c*
—	22	ingride *utfyldt från* ingde *enligt D Aur.*
236	8	buriisleff *utfyldt från* riisleef *af utg.*
—	12	gessenemj *läsarten i M*

Sida	rad	
237	4	son *tillagdt af utg.*
—	5	sona *upptaget ur D*
—	8	konu*n*gens *r. fr.* konu*n*ges
—	10	Tiwgunde » Tiwnde
—	18, 19	ladhalas *son r. fr.* ladhalass*on*
—	24	ringstade *r. fr.* rinstade
238	7	ther *r. fr.* thȝ
239	14, 15	oc—aar *tillägg ur M och E*
—	14	*efter* fulmäktog *är* til *i M uteslutet*
—	20—22	ther—arff *upptaget ur D m. fl. (förderfvadt i M och E)*
—	21	pomeren *r. fr.* pomaren
—	22	*ett dubbelt* och *utelemnadt efter* gripin
241	1	*rubriken upptagen ur Ask.*
242	7	faghert *r. fr.* fagher
—	25	then » them *enl. Ask D &c*
244	13	läeesöö *r. fr.* läcesöö
246	27	färre » fiärre *af utg.*
—	30	sanast » senast
247	29	swdra » siwdra (*Ask. och D ha* sydra)
—	30	jwrsala » jwrsasala
248	4, 8	heeth » leeth *enligt D B Aur.*
—	18	oc grimithom *upptaget ur D B Aur.*
—	22	möre *r. fr.* möröö *enligt Ask.*
—	23	Dana » Fana *enligt D &c*
—	29, 30	*slutstrofen tillägg ur Ask.*

Läsarter.

Den öfverflödande mängden deraf är försämringar eller helt likgiltiga utbyten af oväsentliga ord; allt till ingen nytta för texten. Af det här meddelade urvalet kunna måhända några antyda en ursprungligare, bättre mening eller ett tillägg i hufvudcodex, under det de öfriga må framte handskrifternas så löjliga som sorgliga beskaffenhet. Dessa äro: Ask. = Askabyensis, från 1492. Aur. = Aurivillianus. Benz. = Benzelianus LIV. B 78 = Benzelianus LXXVIII. D = D 5 eller Regius III. E = fru Elins bok eller D 3 eller Regius II, skrifven 1476. M = fru Märetas bok eller Verelianus, af 1457.

Sida	rad	
219	2	wisasta ok konstogasta *M D Aur.*
—	6	fulfölgilsä *M D Aur.*
220	20	eller gota *utelemnas M E D Aur. Ask. har blott* gothä
—	21	swiä *för* swidia *E*
—	29	bäst *för* fromerst *M D E Aur. Ask. har* fromast
—	30	aldenskoga *M E* olleskogha *D* ollenskoga *Aur.*
221	13	Reifanar *för* En annar *M E!*
—	16	j *tillägges efter* byggia. *Ask M E D Aur.*
—	20	*tillägges* thȝ war j abrams fadher fadhers daga som het sarugh *M E, hvaremot den rimade uppgiften, rad. 31, 32, är utesluten; i D Aur. saknas den alldeles.*
223	19—23	och—persarum *felar i D Aur.*
—	25	väl *för* widh *M E*
224	15	*tillägg* Ok märk granth här epther sedhan *D*
—	21	endräkteligha och kärligha *D*
225	4	vii stiärnona *för* vij stiernor hade han j hende *M E*
—	27	*efter* oc *tilläges* ther *B Aur. D* ⌊*D B Aur.*
226	11	heether *för* heet *D B Aur.*
—	23, 24	*I sammanhang med det omedelbart föregående tillägget utelemnas här i M och E* Jnge—heet *samt* annar *och* The *Således qvarstår:* Neorch ok frode radde *&c*
—	25	fränders *för* fadhers *M E*
—	27	dogho *D* dödhe *B*

Sida	rad	
226	29	manga andra *M E*
227	17	höffuitʒman *M E*
—	18	här j bokinne *utelemnadt i M E*
—	21	thʒ—landʒskapp *utelemnadt i D*
—	22	haffde *för* heet *M E*
—	24, 25	*i stället för de 2 rimen hafva M E* j then timan tha war dauid konung j jerusalem *Uppgiften utelemnas alldeles i D B Aur.*
—	26	Vrbar doo j vpsala ok haffde en son som het östen *Endast M har denna mening och tillägget rad. 28—31 utan något motsvarande i E, som deremot straxt efter ofvannämnda* jerusalem *inför:* Östen wrbarson
—	27, 28	Östen konungh liiffde i mangh aar och doo i wpsale
228	1	och haffde en son epther sigh som heth sälingh *Samma mening finnes ock i M, men förderfvad, så att de sju orden* Östen—och *alldeles fela.*
—	1—13	*De här förekommande fyra konungarne äro sålunda anförda i M E* Säling wart konung effter sin fader ok han drenktis j eth miödh kaar ok haffde en son som het swerker Swärker wart konung effter sin fader ok sigia han warit haffua swa starkan at han slo sina hand j ene hall at hon fastnadä han haffde en son som heet wallander Vallander wart konung effter sin fader honom redh mara til död han haffde en son het wisbur Visbur wart konung effter sin fader hans sönir brende honom jnne mʒ alt hans dagliga folk pa thʒ at the fingo thess raskare ärffua honom han haffde monga sönir effter sik
—	14, 18	Domalder, Domalders *M E B D Aur.*
—	25, 26	*E har* läees jätte dreng *i M är stället starkt förderfvadt och handskriften dessutom skadad; orden lyda der:* läes herd jätta som wart läe[es jätta?] dräng *D B Aur. B 78 hafva* läeess jätthe som boodde i läessiöö drengh (D *öfverhoppar* drengh)
229	9—11	thy—fader *(16 ord) uteglömda i M E och således blir Alrik här hängd af sin hustru i stället för slagen af brodern*
—	21	oddesundh hender limfyordh *M Aur. I E felar uppgiften alldeles D har* odda sundh *B:* odda swndh vedh limfyordh *(äfven B 78 så)*

Sida	rad	
229	29—31	*i stället för* Almogen—hekta *har E* och waro the swenske swa gode bogha men at inthe harnigk stodʒ fore therä skut
—	32	som heth heeth *utelemnadt i Ask. E;* som heth *utelemnadt i M framför* leeth, *hvilken oriktiga form möter äfven i hufvudcodex, i D och i B, men icke i B 78, der namnet är* heta
230	1	vttrykkis j *Ask. M D B Aur.*
—	3	dydde *D*
—	5, 8	dönde *M E*
—	7	then yterstha *för* the nyonde *D*
—	12	hans broders fäste mö drap honom *Ask.*
—	—	faste *för* fäste *D B Aur.*
—	17	*D tillägger* thy gik honom wär
—	21	ladungöö *M*
—	22	brötemunder *Ask.* bröttemunder *M*
—	23	sigworder *Ask.* nerike *M*
—	25, 28	ingeualder *D (Aur., deri det första stället åter är ändradt)*
—	27	widhernampne *D B Aur.*
—	29	sielffwan *Ask.*
—	—	*Aur. tillägger:* Andre kröniker holle att thʒ skall ware skeett aff wådeeldit
231	4	haquon *för* halden *M*
—	12	han dreeff swen tiwaffskäg ok kom aldre til danmark i gen for en väderhat war död *i stället för* han doo j swerike *M Vidare följer i M som omedelbar fortsättning* [H]Ans son heet emunder slämma han oc suen tiwaffskäg aff danmark latho läggia raa mellan Swerige skane och halland sydan foor han mʒ mykin häär in j skane oc angradhe ath han haffde latit raar j skane i halland ffra Swerige tha sendä mot honom hin rike konung knwt aff danmark swen tiwgeskäg son sin magh wlff sprakalag af engeland slämma [fiol] mʒ mästh sith folk vid ena broo j skane som kalladis stongepelle
231	14, 15	finland carelen estland liiffland och kwrland *i stället för* danmark och tydʒlandh *M*
—	16	*efter* alder *tillägger M* haffde twa sönir then andre heet stenkil oc annar heet olaff
—	17	[S]tenkil var konung effter sin fader oc vart then *M*
—	20	dyrkadhe *för* tiente *D Aur*
232	10	tha *för* tagher *M*
—	11—13	*i stället för de 11 orden* och—at *har Ask.* j bland hädningana ok badh

Sida	rad	
232	26	x *för* lxx *M*
—	27	birka *för* birköö *M*
—	32	oothalighith *för* oseglika *D B 78*
233	6, 7	köpstadis kirkian *för* köpstaden birköö *D Aur.*
—	12—19	Siden toko the hans broder olaff til konung som ther effter kalladis olaff skotkonung han togh sidhen fulleliga widh cristna tro ok loth sancte sigfridh döpä sik j wästergötlandh j ene käldo som het birgitta ok nw kallas sigfridʒ källä ok ligger widh husby then samma by gaff han strax til sancte sigfridʒ choor Aar effter gudʒ byrdh M c liiij xv^{de} daghen februarij manadhe ok j ty samma tha wendis alt swerigie til cristna domen *M*
—	19	han—swerike *utelemnadt i Ask. M*
—	20	amundh kolbrenna *M* ödmundher kolbränna *D Aur.*
—	22	hans förste lagh *M*
—	23, 24	hws sidhen giorde han bätter lagh och wart godher konungh ok straa dödde j swerige *M*
—	25	slämba *D Aur.*
—	25—234 2	*Emund slemme är utesluten i M (E) och, såsom ofvan vid s. 231 synes, uppflyttad till de hedniske konungarne. Ordningssiffran för de christne blir således ständigt nedsatt med 1, och hela antalet minskadt från 27 till 26 i M och E*
234	4	liffua *för* liffweni *M* (5 liffuer ij!)
—	10	skotmerkin *M* skoothmärke *D Aur.*
—	11	konungx hästin *för* konunge sten *M*
—	12	sandʒberge *M* stonghberghe *D*
—	16	dwärgskap *M* 25 alexandersson *M*
—	29	j dryk *tillagdt efter* wreta *M Ask. Aur.* aff een dryk *D*
235	3	raffwald *M* kaller *för* wäller *M E* boller *Ask.* baller *Aur.*
—	6	smälighet *för* smaheth *M E* smäligh *D*
—	10, 11	som hans fränder waro *M E*
—	13	closter *tillägger Ask.*
—	15	jäduardh *M E*
—	—	j vpland *tillagdt efter* bonde *M E* böndher j wplandh *D Aur.*
—	17	cristina *D*
—	20	giorde ok gör *M E*
—	21—23	henrik skotlare aff danmark ok hans son magnus henrixson hwilkyn han haffde mʒ ingrid raffuald konungx dotter aff swerige *M E D Aur. men* mons *i D* hinsesson *i Aur.*
—	22	jnge ravlson *Ask.*
236	1	j radhum mʒ *M E* mädher *D Aur.* med *Ask.*

Sida	rad	
236	3	M c lx vij *D Aur.*
—	5,	6 ok *i stället för de 10 orden* thy—sidhen *M E D Aur.*
—	7	kool *för* karl *Ask.* koll *M E* kooll *D Aur.*
—	11	gäsne *D* gäsene *Aur.* göffue *Ask.*
—	17	swärker konungh aff gästilren *M E!*
—	23	oc swerde *utelemnas i Ask.*
—	26	Anno domini M cc xvi tilläggès i *D Aur. Dessa årsuppgifter anföras vanligen i de yngre handskrifterna D B Aur. på Svenska:* Arom äpter gudʒ byrd
—	30	M cc xx *M E* Mccxxiij *Ask.*
237	16,	17 finnes j andra böker *för* j bochena sigx *Ask.*
—	23	*här utelemmar Ask. alldeles samma ord* som—sigx
—	—24	han do ok ligger j ringastada *för* j—ther *Ask.*
—	27,	28 än aa tridie aar *för* än—ara *M E D B Aur.*
—	31	skane och gothlandh ok kom j stora *B B78*
238	8	swerige ok riikit frii *M D B Aur. (E utelemnar detta och låter Magnus blifva både utdrifven och drepin i striden vid »gotha» och sedan fara till Sverige och thädhen till Norge!)*
—	10	sidherstä *Ask*
—	11	bomilfierd *M* bonillfierdh *E* bömilfiordh *D Aur.* bomolʒfiärdh *B*
—	—	liwngholmen *M D B Aur.* konunghe bodhe *E* lywadʒholme *Ask.*
—	16	anderssä *Ask. B*
—	17	war mektog ok alt rykit froktade fore honom *för* hade —fik *M E*
—	19	tridie *för* x^{de} *M E D B Aur.*
—	29	for han *för* loth—fara *Ask.*
239	3	aktade at fortrykkia *för* hatade oc förtrykte *Ask.*
—	18	fördhe örlig *för* örligade *D*
—	18,	19 örligadhä ok striddä mʒ städerna *M E*
—	23	som—sigx *utlemnas i Ask.*
—	24	Sexte *för* Siätte *D*
—	29	fwl sara *för* falsker *M E*
—	—	skör til quinnor *Ask.*
—	—	hulth *för* hiolt *D B Aur.*
240	4	Thy kalladis han alment barkakonung *Ask.*
—	15	sidhen *utelemnas i Ask och D*
—	19	swa *för* strax thedhen *Ask.*
—	21	epter *för* före *Ask.*
—	22	*alla handskrifterna utom hufvudcodex hafva oriktigt* styyrdal, styordal, stiordaal, o. s. v.
241	6	the öyar *D B Aur.*

Sida rad

242 18, 19 leeth göra *för* haffde—byggiä *D Aur.*

243 9 En tyma *D Aur.* En tiidh *B*

— 13 wiisa *för* vrsa *D B Aur.*

— 28 skulda *Ask.*

— 30 attilla *D B Aur.*

244 18 merk *för* meer *Ask. B*

245 19 vnd*er* *för* vpwndh*er* *Ask. D*

— 21 wars *för* war*e* *Aur.*

246 15 twingadhe *för* thwangh *D B Aur.*

— 23, 24 siik mik försth try san tingh *D i st. för alla 18 orden*

247 6 *i stället för* likama oc th*er* aff doo ha*n* *hafva D B Aur. B 78 endast ordet* kroop, kropp *med derpå följande tillägg* Tha sniö th*etta* saagh sprangh ha*n* strax tiil syn hästh och rändhe tiil een bäk som ligg*er* ey longth fraan wiborgha landȝti*n*gh och kastadhe siik aff hästh*en* in i bäkken tiil ath twa lyssoner aff siik och i th*en* bäkken aatho lyssoner honu*m* opp och th*er* aff heth*er* bäkken än i dagh lusabäkker

— 9, 13 wisa *för* vrsa *D Aur.*

— 14 skulda *Ask. D B Aur.*

— 18 härffwadis *Ask.* härnadhis *B utelemnas i D*

— 15—19 rolff—rolff *felar i Aur.*

— 24 swärdh *för* swerdhlingx sono*m* *D* swärdlingxsso*n* *B* siuordh-lingxsson *Aur.* swerli*n*gher *B 78*

248 2 th*er* *för* th*en* *Ask.*

— 4 Jomffru heeth *Aur.*

— 7, 8 so*m*—wnnet *utelemnas i D B Aur.*

— 14—16 *i stället för de sex namnen har Ask. ständigt blott* [een

— 17 togrym aff nylande *för* toke aff jwtlande *Ask.*

— 18 gu*n*kel aff fynlande *D B Aur.*

— 21 wäst*er*gösnäss *för* wrangxnäs *D Aur.*

Krönikans källor.

Ur Mag. Adami Gesta Hammenburgensis ecclesiae pontificum.

Lib. IV cap. 21.

Fertilissima regio est Sueonia, ager frugibus et melle opimus, extra quod pecorum fetu omnibus antefertur, oportunitas fluminum sylvarumque maxima ubique peregrinis mercibus omnis regio plena. Ita nullis egere Sueones dicas opibus, excepta quam nos diligimus sive potius adoramus, superbia. Omnia enim instrumenta vanae gloriae, hoc est aurum, argentum, sonipedes regios, pelles castorum vel marturum, quae nos ammiratione sui dementes faciunt, illi pro nichilo ducunt. In sola mulierum copula modum nesciunt. Quisque secundum facultatem suarum virium duas aut tres et amplius simul habet; divites et principes absque numero. Nam et filios ex tali coniunctione genitos habent legitimos.

Cap. 26.

Nunc de supersticione Sueonum pauca dicemus. Nobilissimum illa gens templum habet, quod Ubsola dicitur, non longe positum ab Sictona civitate. In hoc templo, quod totum ex auro pa-

ratum est, statuas trium deorum veneratur populus, ita ut potentissimus eorum Thor in medio solium habeat triclinio; hinc et inde locum possident Wodan et Fricco. Quorum significationes eiusmodi sunt: Thor, inquiunt praesidet in aere, qui tonitrus et fulmina, ventos ymbresque, serena et fruges gubernat. Alter Wodan, id est furor, bella gerit, hominique ministrat virtutem contra inimicos. Tertius est Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus

Cap. 27.

Omnibus itaque diis suis attributos habent sacerdotes, qui sacrificia populi offerant. Si pestis et famis imminet, Thor ydolo lybatur, si bellum, Wodani, si nuptiae celebrandae sunt, Fricconi. Solet quoque post novem annos communis omnium Sueoniae provintiarum sollempnitas in Ubsola celebrari. Ad quam videlicet sollempnitatem nulli praestatur immunitas. — — Ex omni animante, quod masculinum est, novem capita offeruntur, quorum sanguine deos placari mos est. Corpora autem suspenduntur in lucum, qui proximus est templo. Is enim lucus tam sacer est gentilibus, ut singulae arbores eius, ex morte vel tabo immolatorum divinae credantur. Ibi etiam canes et equi pendent cum hominibus, quorum corpora mixtim suspensa narravit mihi aliquis christianorum 72 vidisse.

Cap. 28.

In eadem provintia nuper contigit res memorabilis, et pro dignitate gestorum longe divul-

gata; pervenit etiam ad noticiam pontificis. Quidam e sacerdotibus, qui ad Ubsolam demonibus astare solebat, nequicquam iuvantibus diis factus est cecus. Cumque vir sapiens infortunium orbitatis suae culturae ydolorum imputaret, quam supersticiose venerans potentissimum deum christianorum offendisse videretur, ecce ipsa nocte apparuit sibi virgo decora nimis, interrogans, si in filium eius credere maluerit, fore ut visum reciperet, abiectis quae ante colebat simulacris. Tunc ille qui nichil ardui rennueret subeundum pro hoc dono, ita se facere, letus spopondit. Ad haec virgo: Scito, inquit, certissime, hunc locum, ubi nunc tantus innocentium sanguis effunditur, in meo proxime dedicandum honore. In qua re ne tibi aliqua signa dubietatis remaneant, in nomine Christi, qui est filius meus, tu recipe lumen oculorum tuorum. Mox ille recepto lumine credidit, pertransiensque totas in circuitu regiones, facile paganis fidem persuasit, ut crederent in eum, qui se cecum illuminavit.

Sch. 138. Relatum est autem nobis a quibusdam stipatoribus Adalwardi episcopi, cum primum Sictonam accessisset ad unam missarum celebrationem, ad manum oblatas sibi 70 marcas argenti.

(Efter Lappenbergs upplaga i Monumenta Germaniae historica, IX. Hannover 1846.)

Stycken ur Jordanis de Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis och Roderici Toletani de rebus Hispaniæ.

Ex hac igitur Scandza insula quasi officina gentium aut certe velut vagina nationum cum rege suo Berig Gothi quondam memorantur egressi: qui ut primum e navibus exeuntes terras attigere, illico loco nomen dederunt. Nam hodieque illic, ut fertur, Gothiscandza vocatur.

(*Jord. IV.*)

Ex hac ergo Scandia insula quasi gentium officina, & nationum vagina, Gotthi cum Rege suo nomine Veric quondam memorantur egressi, & quam cito terram exeuntes a nauibus attigerunt, dedere illico nomen loco Gotthiscandiam nominantes, & locus ille hodie Gotthiscandia appellatur.

(*Rod. I: 8.*)

Post mortem Veric, regnauit in eis Gadaric, qui fuit magnificus triumphator, & multos in Scythia, & Gepidia quæ nunc Dacia dicitur, populos subiugauit. Post hunc filius eius Philemer: & videns Philemer Rugorum terram vbertatis penuria laborare, dedit consilium, vt ab illis sedibus transmigrarent. Et cum diu sedes altissimas & congrua loca perquirerent, ad vlteriores Schytiæ terras venit, vbi regionis vbertatem & votiua gaudia admiratus, decreuit vt in propriis residere.

Isidorus doctor nullius scientiæ expers eos [Gotthos] Getarum siue Scytharum docet ex genere processisse, & e littera mutata in o Gethæ dicuntur Gotthi.

Interpretatio autem nominis eorum est lingua nostra fortitudo, & re vera. nullius enim gentis strenuitas ita regnis & imperiis se obiecit. In primo enim egressu a Scandia — — — Vexorem Regum Ægypti prælio fugauere, — — — — — Armeniam, Syriam, Ciliciam, Galatiam, Pisidiam, Ioniam & Æoliam domuere. — — — Cyrus famosus a Tomyri fuit occisus. Darius filius Hystaspis, & filius eius Xerxes ab Anciro Rege Gotthorum inferiores in prælio sunt inuenti. — — Thraciam irruere, Italiam vastauere, Romam ceperunt, Veronam ædificarunt — — Gallias sunt aggressi, Hispanias sunt adepti — — — — —

(*Rod. I: 9.*)

Gotthi ergo descensis alpibus quibus inhabitabant, destructa Græcia, Macedonia, Ponto, & Asia, & Illyrico, Macedoniam & Illyricum annis fere xv tenuerunt — — — — — — — — —

(*Rod. I: 10.*)

Pæne omnibus barbaris Gothi sapientiores semper exstiterunt — — ut refert Dio — — Adeo ergo fuere laudati Getae, ut dudum Martem, quem poetarum fallacia deum belli pronunciat, apud eos fuisse dicant exortum. — — — Quorum studium fuit primum inter alias gentes vicinas arcus intendere nervis — —

(*Jord. V.*)

Gotthi sapientiores pene omnibus barbaris extitere — — vt refert Dion, — — — & adeo laudatos in bello probauit, vt Mars, quem poetæ deum belli pronunciant, ex eis dicatur ortus fuisse. — — — Arcus ex neruis magno studio compingebant. — —

(*Rod. I: 10.*)

(Efter Jordanis, ed. Closs. Stuttgart 1861, och Rerum Hispanicarum Scriptores aliqvot. I. Frankfurt 1579.)

Ur Sagan om Didrik af Bern.

Kap. 17.

En konung het wilkinus han war en fultaka man han wan mꝫ stridh wilcina land. som nw är kalladh swerige oc götaland. oc skane oc siäland oc winland oc all the rike ther till lage, the kalladis ty wilcina land. at konungen het wilkinus, thꝫ war tha sider at landit kalladis effter them som landit regerade.

Kap. 18.

— — — tha wilkinus for hem, oc lag ena stadꝫ wid rytꝫeland oc gik fra sit folk. eynsamber oppa i skogen, ther sag han ena konä mykit fagher oc gik tiit hon war, thꝫ war en haff frw. koningen giorde henne et barn, oc kom ater i sin skib fik bör oc siglde vti haffwit, tha han war lankt fra landit kom sama haff frw vp. oc tok om hans skipästam oc hiolt skipit at thꝫ ängenstadꝫ kom,

tha sag konungen at thʒ war samma quinna som han haffde legat mʒ, oc sagde till henne, lat oss fara, haffuer tu nogot ärinde till mik. tha kom i wart land. ther welie wij wäll fangna tik, hon slepte oc konungen siglde hem, et halfft aar ther efftir kom samma kona till hanum, tha loot han föra henne till en gardh som han atte, nokor stwnd ther äfftir fik hon et swenbarn. konungen kallade hanum wade, strax barnit war föd, hwarff moderen bort, wade woxte sidan op, oc wart en mektwg rese, sa athan kalladis wada rese oc fik onda tycke ty skilde hanum faderen fra sik oc gaff hanum ix garda i siäland. — — — — —

(Efter upplagan i Fornskrift-Sällskapets samlingar. Sthm 1850.)

Kap. 19.

Nordian wart sidan konung. oc radde effter sin fader. — — — — — — — — — — — —

(Hans historia och strid med Hernit d. ä. af Ryssland kan läsas i kap. 19 och 20, som ej behöfva införas här.)

Kap. 21.

Konung herdink tog at aldas, han beffelte sin son osanttrix rikit i swerige, oc gaff hanum konungs naffn, — — — — — — — — — —

Kap. 54.

— — — — oc länge sidan war orligh mellom osanttrix konung oc Aktilia konung. — — — —

(Jfr ock kap. 39.)

Kap. 247.

— — — wilcini konung wände hardeliga mot them, wlffard red mot hanum. the slogos sa lenge at konungen aff wilcina land fiöll död aff sin häst. — — — — — — — — — — — —

Osanttrix konung haffde en broderson i wilcina land. som hernid het. han wart tha till konung tagen. offuer wilcina land.

(Om Hernid II:s strid med konung Ysung i britania handla utförligt kap. 298—301, för långa att här anföras. Uppgiften om Hernits 2 söner finnes deremot icke i Didriks-sagan, utan är för sambandets skuld tillverkad af krönike-redaktören.)

Hii fuerunt reges pagani in swecia.

Rex inge quem primum swecie monarchiam rexisse plurimi astruunt genuit neroch. qui genuit froy. hos ambos tota illorum posteritas vt deos vnireti [ɔ: venerati] sunt. froyr vero genuit siolm [fiolni?] qui in dolio medonis dimersus est. Cuius filius swarkir manum in petram proiciens non retraxisse dicitur de quo [?]ur fortis. quod pro certo fabulosum creditur. Jste genuit valanda qui in sompno a demone suffocatus interiit. quod genus sweco sermone mara dicitur. hic genuit viisbyr quem filii sui cum omni curia sua vt cicius hereditarent viuum incenderunt ac familia. Cuius filium domald sweci pro fertilitate frugum dee cereri hostiam optulerunt. Jste genuit domar qui in swecia obiit morbo [allt det följande med yngre hand, så-

som tillägg] huius filius dyguir obiit ibidem post hunc daghir eius filius hunc interfecerunt dani in bello post dagherum alarik filius eius hunc frater proprius cum freno percussit ad mortem, deinde Jngemar filius alrici hunc propria vxor interfecit (agnæs) stôcholm ipsumque in arbore cum cathena deaurata suspendit, post hunc filius eius Jngielder hunc interfecit frater propter infamiam vxoris deinde Jorunder filius eius hic pugnavit contra dacos et victoria potitus suspensus est in oddasund quod dicitur limafiordh selendie Post haquinus filius Qui multum (?) senuit quod suxit mamillam corneam ix annis ante mortem Post hunc egill wendilkraka hunc proprius famulus depressit de regno et octo bella contra eum lucratus est in nono famulus dictus tunno interficitur Post hunc okar filius eius interficitur a quodam domino de dacia cuius frater desponsauit filiam eius [Eius filius adhils] qui cecidit de equo iuxta templum dyane et mortuus est, Deinde ôsten eius filius quem gothi combusserunt Huius filius inguar qui et knwtir dictus est interfectus est iuxta beltesund in bello: Huius filius brentomundir quem frater suus interfecit nericie, Hinc filius eius ingieldir hic se pre timore ywari regis horribiliter cum suis combussit, post hunc filius eius olauus trætælghia hic diu et pacifice vixit post hunc filius eius halden hwittbeen hunc norici in regem acceperunt factusque est senex ex illo propagati sunt reges norwegie post hunc Jnge filius olaui trætælghia, post quem filius eius ericus wædh*i*rhattir, post quem ericus sighirsæle

---

r. 6 agnæs *är skrifvet öfver raden* r. 18 Eius—adhils *tillagdt*

filius eius Post quem filius eius ericus aarsæle, et inuenitur quod ille fuit primus christianus cuius filius erat olau*ir* skotkonu*n*g

(Efter Registrum Upsalense af år 1344; handskrift i Kongl. Biblioteket med gammal signatur (Antiquitets-Arkivets) A 17. Blad 163 recto.)

Hii reges christiani et hoc ordine rexerant in swecia quo ponuntur

¶ Olauus fuit primus rex swecie christiane fidei imitator qui a beato sigfrido episcopo magne sanctitatis viro in scute [ɔ: fonte] sito iuxta husaby baptismi sacramentum recepit. ac dei amore ductus memoratam villam predictam. ecclesie christi cuius fidem receperat donacionis titulo vendicauit episcopi ascribens dignitati. Huic successit in regno emundus wlgariter dictus culbrenna. quia iudicauit in penam ipsorum transgressorum domos comburi Tercio loco regnauit emundus slema qui metas posuit inter sweciam et daciam Quarto loco regnauit haquinus ruffus oriundus in vesgocia in villa que dicitur hiuin [ɔ: liuini] in qua eciam sepulturam est adeptus Quinto loco regnauit stenkillus[1] iste vesgotos plus aliis dilexit. et fuit peritus multum in arte sagittandi et robustus corpore Sexto loco regnauit Jngo acceptus et gratus omnibus qui cuilibet terre regni sui leges a prioribus institutas ac libertates integraliter reser-

---

[1] *Yngre tillägg i kanten:* Stenkillus filius sororis olaui, alicubi ponitur ij^{us} et alii (sic) iiij^{us}

uauit, nec eis in aliquo derogauit Septimo loco regnauit frater eius halstanus modestus et beniuolus et equitatis custos de cuius obitu tota swecia non modicum doluit Octauo loco regnauit filius eius philippus dilectus omnibus propter patrem et patruum suum nec in aliquo leges et libertates terre inuentus est minorasse Nono loco frater philippi ingo iunior Jngonis prioris seu patrui sui nomen sortitus regnum accepit qui postmodum in osgocia wretis inpocionatus decessit. ipso siquidem ac aliis predecessoribus suis eiusdem parentele viuentibus status regni semper integer in nullo penitus vacillabat Decimo loco regnauit ragnaldus[1] magnanimus et corde tumens. hic quia contra leges vesgotorum ad carlaby vbi placitum tunc habuerunt ipsis irrequisitis accessit ibidem ab ipsis iniuriam suam vindicantibus est occisus. Vndecimo loco regnauit swercherus senior[2] filius kornubi de osgocia quem garcifer suus interfecit in nocte in cenobio monachorum quod dicitur alwastrum qui ipsum primus fundauit Duodecimo loco regnauit sanctus ericus[3] Decimotercio loco regnauit karolus filius swerkeri senioris qui interfecit magnum regem et occisus fuit in visingxöö et solebat xiiii^{us} nominari. Quintodecimo loco regnauit k.[4] qui per gladium regnum acquisiuit et interfecit karolum regem et burizlef regem et alluium regem et passus est multas guerras et tribulacio-

[1] *Yngre tillägg:* knaphöfda
[2] *Yngre tillägg i kanten:* a communitate electus
[3] *Yngre tillägg i kanten:* vxor beati erici fuit cristina filia jngonis junioris regis
[4] *Yngre tillägg:* kanutus filius beati erici

nes ante regnum pacifice est adeptus et continue victoriam est sortitus tandem mortuus est in errosberch in vestgocia in claustro warnhem sepultus Sextodecimo loco regnauit swercherus iunior filius karoli regis sapiencia preditus et armis strennuus hunc interfecerunt fulcones affines eius in bello gestilreen et [sepultus est] aluastum Decimoseptimo loco regnauit ericus [1] qui fratribus suis interfectis [2] halgyarsaas a swerkero rege, in norwegiam fugit [3] et tandem regnum optinuit et vii annis regnauit in quibus per totum regnum magna fertilitas fuit hic warnhem cum patre suo sepultus est Decimooctauo loco regnauit iohannes filius swercheri iunioris hic bonus tribus annis regnauit et alwastrum sepultus est cum patre suo post istum regnauit (ericus iij^{us} filius erici secundi, Post) [4] waldemarus et frater eius dominus magnus rex feliciter cui successit byrgerus qui fratres suos interemit scilicet duces Ericum et valdemarum et postmodum [5] vnanimiter electus fuit in regem swenorum et norwegie magnus filius ducis erici predicti [det följande af yngre hand] qui regnauit annis xlvj, sed anno domini M° ccc° lxv° captus est per albertum magnopolensem [6] et post vij annos liberatus. Post captiuacionem Magni in discordia electus est dictus albertus qui regnum tenuit vs-

---

r. 7 sepultus est *tillagdt*

[1] *Yngre tillägg:* nepos beati erici

[2] *Yngre tillägg:* anno domini M° cc v°

[3] fugit *är af nedskrifvaren sjelf rättadt från* fuit

[4] *Dessa 6 ord äro tillagda af yngre hand.*

[5] *Yngre tillägg:* anno domini M° ccc xix°

[6] *Yngre tillägg i kanten:* Regnante M[agno] electus fuit filius eius Ericus sed cito veneno interiit

que ad annum domini M^{m} ccc^{m} lxxxix^{m} et ipso anno captiuatus ob innumeras iniurias suecis illatas cooperante domina Margareta regina olim norwegie relicta haquini regis norwegie filij magni regis suecie. Anno domini M^{o} ccc^{o} $xcvi^{o}$ electus est illustris princeps ericus filius ducis pomeranie in regem suecie dacie et norwegie. nam quo ad matrem originem duxit a regibus omnium trium regnorum.

(Efter Registrum Upsalense af år 1344. Blad 27 verso, 28 recto.)

---

31 v. Catalogus Regum Suecīæ ad Annum christi 1333. (Med ny hand.)

[R]ex itaque ingo quem primam swecie Monerchiam rexisse plurimi astruunt, genuit neork, Qui genuit stroy hos ambos tota illorum posteritas vt deos venerati sunt, stroyer vero genuit fiolm [fiolnj?], qui in dolio medonis est dimersus, Cuius filius suerchir manum in petram proiciens non retraxisse dicitur, quod pro certo fabulosum creditur, Jste genuit valanda qui in sompno a demone suffocatus interiit, Quod genus sweco sermone mara dicitur, Hic genuit vysbur quem filij sui cum omni curia sua, vt cicius hereditarent viuum incenderunt Cuius filium domald sweni omnes pro ffertilitate ffrugum Cereri hostiam optulerunt Jste genuit domar qui in swecia obiit, huius filius digguir in eadem regione vitam finiuit, Cui successit filius eius in regnum daghir quem danj in quodam vado quod stotamuadh uel

wapnawadh dicitur, dum passeris iniurias vindicare conaretur publico bello occiderunt, Qui genuit alrik hunc frater suus Erich ffreno percussit ad mortem, Alrich autem genuit jngimar, Jstum vxor sua iuxta locum agnasit qui nunc stokholm dicitur propriis manibus interfecit suspendendo ad arborem cum cathena aurea Cuius filius ingialdir in swecia a fratre suo ob infamiam vxoris est occisus que bera dicta est hoc nomen latine sonat [vrsa] post hunc filius eius Jorundir qui dum danos debellasset suspensus est in loco oddasund in sinu quodam dacie quem limofiordh indig[e]ne appellant male vitam finiuit Jste genuit haquon qui longo vetustatis senio ix annis ante obitum suum dense vsum alimonie postponens lac tantum de cornu vt inffans sugsisse ffertur, aukun vero genuit eghil cognomento vendilcraco quem proprius servus nomine tonne regno priuauit, Et cum domino pedissequs viii Ciuilia bella commisit in omnibus victoria potitus in ix tandem deuictus occubuit et paulo post ipsum rȩgem truculentus thaurus confodiens trucidauit, Cui successit in regnum filius suus otharus qui a suo Equiuoco otharo danorum comite et fratre eius ffasta [in una?] prouinciarum danie silicet venali [ↄ: vendli] interemptus est Eiuș filius adhils uel adhisl ante edem dyane dum ydolorum sacrificia fugat equo lapsus exspirauit, Hic genuit Eysten quem goutones in domo quadam obstrusum cum suis incenderunt viuum, Huius filius ingwar qui kanutus cognominatus est in expedicione occisus

r. 10 vrsa *tillagdt* r. 13 indigene *rättadt* r. 24 in una *tillagdt*

est in quadam insula baltici maris que ab indigenis ösylia vocatur, Jste genuit brantomund quem sigwardus frater suus occidit in naricia quod loci vocabulum interpretatur celicampus, Post istum filius suus ingialdir in regem sublimatur qui vltra modum [timens] yuarum cognomento vithfadhin regem tunc temporis multis fformidabilem sejpsum cum omni comitatu suo Cenaculo inclusus igne cremauit Eius filius olauus cognomento tratalghia diu et pacifice fungtus regno plenus dierum obiit in swecia Olauus genuit haldanum cognomine huitben quem de swecia venientem noruegenses in montanis sibi regem constituunt Hic prouectus etate in prouincia thothne reddidit spi-
32 ritum Olauus itaque tratalghia rex swecie genuit haldanum vithben de quo reges noruegie orti sunt Jtem olaus genuit ingi qui post patrem regnauit in swecia, Jste ingi accepit filiam ragnars ludhbrok genuitque ex ea filium nomine Erik wadhirhat qui post patrem regnauit in swecia, Dictus est autem wadhirhat eo quod ventum optatum requirens ymolando ydolis ad quamcunque partem pileum suum vertat inde ventum ad placitum optinuit Hic genuit Erik sighirsala Cuius filius fuit erik arsale, Jste fuit primus rex christianus in swecia Cuius filius olauus skotkonung*ir* Mater eius dicta fuit sighridh hin rika de qua sighridha leff vocatur, Post hunc regnauit anundus dictus iacob post quem regnauit emundir slemar qui cum exercitu intrauit skaniam Quod audiens knut dictus riki misit de anglia wlff spa-

r. 6 timens *tillagdt*

kalæg generum suum commissoque bello cecidit emundir in ponte quodam skanie qui stangapelle dicitur post hunc regnauit stænkil qui fuit filius sororis olaui skotkonung que filia erat erici ærsælæ et sighridis rikir, Post hunc regnauit Jngi senior post quem filius eius ragualdus et elene regine Cui conregnauit philippus patruelis eius filius halstani qui erat frater ingonis quibus successit jngi iunior frater philippi filius halstani post hunc regnauit ragualdus knaphöffdhe qui in breui interfectus est iuxta skaris a wæstgotis, Post hunc swærkir gamble qui erat filius baronis a rusticis in regem electus Cui successit erikir jædhuardeson de generacione wlgari a comitate rusticorum in regem electus eo quod haberet vxorem de regali prosapia ortam que dicta est Cristina filia Jngonis iunioris hic beatus rex apud vpsaliam Martirio coronatur Cui successit Magnus filius henrici skotulærs de dacia et jngridis regine que fuit filia ragualdi regis · filii jngonis senioris Quo in breui post a swenis in vindictam beati erici ab eo iniuste occisi interfecto regnauit karl filius swerkeri gambla Cui successit knut filius beati erici et sibi successit swerchir vngi [vngæ?] filius karoli regis qui fuit filius swercheri gambla, post hunc regnauit ericus filius kanuti regis filii beati erici et sibi successit iohannes filius swercheri iunioris Cui successit ericus filius erici filij kanuti filii beati ericî, Jsti successit Valdemarus sororius erici predecessoris sui filius scilicet birgeri ducis et domine jngeborgh que fuit soror erici filii erici filii kanuti filii beati erici, post hunc regnauit

magnus frater eius scilicet valdemari, ipso valdemaro adhuc viuente et regnum in manu fratris sui predicti Magni renunciante Eodem autem magno valdemaro superstite defuncto birgerus ipsius Magni filius patri successit in regnum, Hoc tempore diuisum est regnum in tres partes vesgocia, værma- 32 v. land. et Möri, Erico duci finlandia tawist.. nylandia stokholm et pars archiepiscopatus et ölandia duci Valdemaro fratribus regis regi vero reliqua pars regni cessit in sortem, Post hos autem Magnus erici ducis filius in regem swecie et noruegie est electus sortitus eciam est empcionis forma totam skaniam Anno domini M° CCC° xxx° iij°

(Efter afskrift från 1400-talets förra hälft i en handskrift af Magnus Erikssons Landslag, tillhörande Kgl. Biblioteket (gammal signatur B 17). Catalogus är införd på bladen 31, 32, emellan Konungs- och Gifta-balkarna.)

Ur Historia Norvegiæ.

[D]e ortu regum. Vetus prosapia regum Norwegie a swethia sumpsit exordium, vnde eciam jnhabitata est trondemia que patria principalis est jn Norwegia. Rex itaque jngui, quem primum swethie monarchiam rexisse plurimj astruunt genuit Neorth. Quj vero genuit froy. hos ambos tota illorum posteritas per longa secula vt deos venerati sunt. Froy vero genuit ffiolnj quj in dolio medionis dimersus est cuius filius Swegthir nanum jn petram persequitur nec redisse dicitur, quod pro certo fabulosum creditur, Jste genuit Wanlanda quj jn sompno a demone suffocatus

jnteriit, Quod genus demoniorum norwaico sermone mara vocatur. hic genuit wisbur quem filij suj cum omni curia sua ut cicius hereditarentur viuum jncenderunt Cuius filius domnald. Sweones suspendentes pro fertilitate frugum cereri hostiam obtulerunt. Iste genuit domar qui jn Swecia obiit, huius filius dyggur jtem jn eadem regione vite metam jnuenit. Cuj successit jn regnum filius eius, dager quem Dani jn quodam uado quod scrotam vath dicitur dum pasceris jniurias vindicare conaretur publico bello occiderunt, Quj genuit alrik. hunc frater suus Emker [ɔ: Eriker] freno percussit ad mortem Alricer autem genuit hogana Jstum vxor sua juxta locum agnasit propriis manibus jnterfecit. Cuius filius ingialder jn Swecia a fratre suo ab jnfamia vxoris eius occisus est, Que Bera dicta est. hoc nomen latine sonat vrsa. Post hunc filius eius Jorunder Quj cum Danos debellasset, ab eisdem suspensus jn loco oddasund jn sinu quodam Dacie. quem limafiorth jndigene appellant, male vitam finiuit. Iste genuit Auchim. Quj longo vetustatis senio ix annum [ɔ: annis] ante obitum suum dense usum alimonie postponens. lac tantum de cornu ut jnfans suxisse fertur. Auchim vero genuit eigil cognomento uendilcraco, quem proprius seruus nomine tonne regno priuauit, et cum domino pedissecus viij ciuilia bella commisit, jn omnibus victoria potitus, jn nono tandem deuictus occubuit. Sed paulo post ipsum regem truculentus taurus confodiens trucidauit, Cuj successit jn regnum filius suus occarius. Qui a suo equiuoco Occaro danorum comite

- - - - [in una?] prouinciarum Danie scilicet wendli jnterpretatus [ɔ: interemptus] est, Cuius filius adils aute edem diane dum ydolorum sacrificia fugeret equo lapsus expirauit. hic genuit eustein. quem gautones jn domo quadam obtrusum cum suis viuum jncenderunt, huius filius ynguarus qui cognominatus est canawtus jn expedicione occisus est in quadam jnsula baltici maris que ab indigenis eycilla vocatur. Iste ergo genuit broutonnud. Quem Swardus frater ejus occidit jn himinherthy. quod loci vocabulum jnterpretatur celi campus Post istum filius suus Jngialder jn regnum sublimatur Quj ultra modum timens iuarum cognomine Withfadm regem tunc temporis multis formidabilem se ipsum cum omni comitatu suo cenaculo jnclusos igne cremauit Eius filius Olauus cognomento tetelgia [ɔ: trætælgia]. diu et pacifice firmiter jn regno plenus dierum obiit jn Swethia Olauus genuit halfdanum cognomine hwitbein. Quem de Swethia venientem Norwagenses jn montanis sibi regem constituerunt. hic prouectus etate jn prouincia tothne reddidit spiritum.

(Efter facsimiletrycket i Storms upplaga af Monumenta Historica Norvegiæ, s. 213, 214. Kristiania 1880.)

Christne Konungar i Swerike.

(J. T. Bures hand.)

49 Olawær skotkonongær . war fyrsti . konongær sum cristin war .i. sweriki. han war dŏptær .i. kyældu þerræ wið hosæby liggær. oc heter byrghittæ.

af sighfriði biscupp. oc han skötte þaghar allan byn till staffs oc stols. ¶. Annar konongar war. A'munðar colbranna. oc hat þy colbranna. at war riwar .i. rafstu*m* sinu*m*. at branna hus manna. ¶. þriðhi war . A'mundar slema. þy at war sliskar. oc eygh goðþar at þra .i. þy mali han wildi ffra*m*mia. oc han görðhe skial mallin swerikis oc danmark. swa sum sighx .i. landamaru*m*. ¶. Fyarðþi. war hakun röðhe. han war föððar .i. lifwini. wistaharað .i. þrattan wintar war han kono*n*ggar. oc liggar .i. lifwini. su*m* han boren war. ¶. Famti war . Stankil .k*onongær*. han alskaðhi wastgöta .vm. fram alla þe man .i. hans riki waru. oc han war goðhar skyttari oc starkar. swa sum an stanða hans skotmark .i. lifwini. Callar eth kono*n*gsten. Annar stanðar wið konongs liðstolppa. þridhi .a. stanzbyarghi. oc .e. gladdus wastgötar af hanu*m* madhans liffdaghar waru. ¶. Satti war . Jngi .k*on-ongær*. han styrdhi sweriki mað dranskapp. oc bröt aldrigh lagh . þy. talð waru oc takin .i. hwariu lanzskappi. ¶. Syunði war . Halsten .k*onongær*. broðher Jnga .k*onongs*. hofsambar oc goðlynðr hwart mal fore han kom. þa war han bötandi at. fore þy. wslaðhis sweriki. aff hans ffrafallum oc ðöðha. ¶. ¶ Atundi war . Philipus. k*onongær*. halstens sun. 49 v.
oc nöt at faðhurs oc faðhurbroðhors sins. at þer

---

r. 10 *Sista bokstafven af* harað *är felaktigt skrifven; hopslaget med det alldeles fristående* i *kan ordet blifva* haraði

r. 12 alskaðhi *är orätt skrifvet* alkaðhi *och sedan orätt rättadt till* alksaðhi

r. 13 fra*m* *är felaktigt skrifvet;* sina *står der, hvilket är mycket enkelt, då af* fr *helt lätt blir* fi

r. 23 han *(det 1:a) är tillagdt öfver raden*

foro væl mæð sweriki. ingin matti oc hanu*m* laghæ spiæl kyænnæ. ¶. Niunði war Jngi .k*onongær*. broðher .Philipusær .k*onongs*. oc heter åptir .Jngæ .k*onong*. halstens kono*n*gs brððhær. hanu*m* war firi giort mæð ondom dryk .i. ðstrægðtllanði. oc fek . aff þy banæ. Æn sweriki for .e. wæl maðhæn þer frænlingær rædhu. ¶. tiundi war Rangwaldær .k*onongær*. baldær oc huxstor. reð .a. karllæpitt at vgisllædhu. oc fore þa sæwirðingh han giorðhe allu*m* wæstgðtom. þa fek han skiæmðær dððhæ. styrðhi þa goðhær laghmaðþ*ær* .wæstrægðtllandi. oc lanz hðffhengiær. oc waru þa allir tryggir landi sinu. ¶. Ælliufti war . Swærkir. k*onongær*. gambli. han war cornubæ sun .i. ðstrægðtllanði. ha*n*s hæstæ swen myrði han iulæ otto. su*m* han skuldi till kyrkyu faræ. oc han ær iorðæðhær .i. alwastru*m*. oc han byriæðþi fyrst oc ælfti [ɔ: æfiti] han þæt clostær. su*m* guð læti sial nu hans þæt nyutæ. ¶. tolfte war Erekær k*onongær*. han war vsini swa brat af ðaghu*m* takin. han giærðhi .e. goð dðme maðæn han liffðhi. oc guð gaff hanu*m* þær goðæ lðn fore. Nu ær han [ɔ: hans] sial .i. ro. mæð guðhi oc hans ænglu*m*. oc ben hans hwilæs .i. wpsalu*m*. oc hawir þær teeth oc oppenbarat margh faghær iærtingni mæð gudz naðhu*m*. ¶. þrættandi war . karll .k*onongær*. swarkirs sun gamblæ. nðt sins goðþæ faðþurs till. nams. han styrðhi sweriki mæð spækth oc goðwiliæ. oc han tok aff daghu*m* magnus .k*onong*. fyurtandæ .i. ðræbro. æn han sialwær fæl .i. wisingxs .ð. oc han liggær .i. alwastru*m* hos fædþ*ær* sinu*m*. Æn sun swærkis war boren .i. danmark .i. kiltu. oc war ðmblegh hans

r. 22 ænglu*m* *är orätt skrifvet* hænglum *men* h *utplånadt*

færð. ¶. Fæmtandi war knutær k*onongær*. han wan sweriki mæð swærðhi. oc tok aff daghu*m* . karll kono*n*gh. oc koll . k*onong*. oc byrisleph .k*onong*. oc atti marghær orostær wið sweriki. oc fek .i. allu*m* sighær. oc hafðhi mykith arwuði. fyr æn han fek sweriki mæð ro. Siðþæn war han goðhær kono*n*gær. ær han tok wiðþær waxæ. oc þre wintær oc tyghu war han .k*onongær*. oc lat sit liff .i. Erexb*ær*ghi .i. giæsini. oc han liggær .i. warnem. Sexstanði war swarkir .k*onongær*. sniællær man oc goðþær ðrængær. röndes sinu riki wæl. æn folkongær toko liff aff hanu*m*. hans sialfs maghær görðhe hanu*m* þæt .i. gyæstilren. oc .i. alwastru*m* liggær han. oc ær hans .e. giættit. at goðþo. ¶. Syutanði war Erekær .k*onongær*. han flydði .i. noreghe. þre iæmlangæ. siðþæn wan han sweriki mæð swærði oc mæð sighær. oc war syu wintær kono*n*gær. oc war goðþær .aar . k*onongær*. fore þy at .e. waru goð aar vm alt hans riki . mæðþæn han liffðhi. han stra ðoo .i. wisingxs .ð. oc ligger .i. warnem hos bröðrom sinum oc ffrænðum. ¶. Attærtandi war .Jon. kono*n*gær swærkirs sun. bærnskær at alðri oc mykit goðwiliæþær. þre wint*ær* war han kono*n*gær. oc stra ðo .i. wisingxs .ð. alt sweriki harmæðhi hans döðhæ .mykit. at han skuldi eygh liwæ længær/ oc .i. alwastru*m* liggær han .oc . e. göme guð syal hans. / ¶. /

(Efter uppteckningen från 1300-talets början, befintlig i äldsta codex af Vestgöta-lagen, blad 49 r. — 50 r.; tillhör Kongl. Biblioteket och har gammal signatur (Antiquitets-Arkivets) B 59.)

Þætta ær cono*ngs* bolk*ær*

Emunðr slemæ var conong*ær* i vpsalum ok sven tiuguskiæg [i] danmark. Þeʀ sættu ristir mællir sverikis ok danmark. Þa næmdus af sweriki. cakaldi af tindæ landi. Botn af fiærðrundæ landi. Gasi af væst mannæ landi. Himaldi af ðstrægðtlandi. Nænniʀ af smalandum. Thorsten af væstrægiðtlandi. Tolle af iutlandi. Toti ok toki af iutlandi. Gymkil af sialandi. Dan af skani. Grimitun af hallandi. Þer tolf sættu sæx stenæ mællir rikiænnæ. Fyrsti sten a suntrv asi. Annær i danæbæc. Þridþi kinnæ sten. Fiarði i uracs næsi. Fæmti hvitæ sten. Sætti brimsæ sten. mællir blecongs ok mðre. Danæ holmbær ær skipt*ær* i þre lðte. A en lot vpsalæ conong*ær*. annæn a dana cono*ngær*. þridþiæ lot a noregs conong*ær*. da ær stæmnæ þerræ vær. Þa hælt danæ cono*ngær* i beszle vpsalæ conongsz. Æn noræn conong*ær* i istæd hans.

(Efter bl. 40 r. af äldre Vestgöta-lagen; handskrift från slutet af 1200-talet, förvarad i Kongl. Biblioteket, med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) B 59.)

---

r. 2 *för* slemæ *står i hds.* flemæ
r. 3 i *fattas i hds.*
r. 5 Botn *är af yngre hand ändradt till* Botil
r. 11 i *är hopskrifvet med* uracs
r. 12 blecongs *är i hds. rättadt från* bleconsgs *med punkt under det 1:a* s
r. 13 löte *står två gånger i hds.*

Årtalen hemtade ur tre minorit-annaler.

Till sid.

233 (Februarius) xv kl. M. c. viii° Conuersum est Regnum Swecie per sanctum Sigfridum episcopum

235 M° c lx passus est beatus ericus vpsalie

236 och 256 r. 3 var. (rätta läsarten) M c. lxvij karolus rex interfectus est in vysingxöö

236 r. 17—19 M° CC° X° bellum fuit in gestyldren vbj occubuit swerkerus rex

236 r. 30 M° CC° XX. II° obiit johannes rex swecie

237 r. 3 M° cc. l. Obiit Dominus Ericus rex sueuorum in die purificacionis.

237 r. 6, 7 M cc li° valdemarus rex consecratus fuit lyncopie

237 r. 13 M° CC° LXX° VI° dominus magnus consecratus in regem (Ett streck mer i krönikan ger: 1277.)

237 r. 14—16 A. D. MCCXC in Visingxöö moriebatur egregius princeps rex Suecie Magnus dictus Ladulaas, quem multitudo rusticorum ob ipsius excellentem et tranquillam defensionem ad sepulturam in claustro minorum versus Stokholm in propriis humeris deportarunt

237 r. 27—29 M° ccc xix Magnus erici ducis filius aput vpsaliam eligitur in regem

238 r. 2—7 V (Non. Martii) Anno domini M° ccc° lx°v° captus est rex suecie Magnus erici secundus. *vidare:* M° ccc lxv. captus est Rex magnus in gaatum et per vij annos detentus stocholmis

238 r. 15—17 Item anno d. MCCCLXIII Albertus de Mechilborg factus fuit rex Suecie

Till sid.

238 r. 23—27 (Februarius) vi kl. **Mathie apostoli** Anno domini M° ccc° lxxx°viij° captus est Rex albertus cum filio suo erico & multi nobiles cum eis per Reginam dacie. Sed post vij annos fuerunt liberati [1]

239 r. 4—6 Item a. d. MCDXII obiit nobilis domina domina Margareta dei gratia regina Suecie Dacie Norvigie in Flensburg ex pestilencia in crastino sanctorum martyrum Crispini et Crispiniani [2]

239 r. 8, 10 Anno d. MCCCXCVI electus fuit in regem Suetie Ericus dux Pomeracensis anno etatis sue IX — — r. 13, 14 Jn festo Marie magdalene aput Vpsaliam — — r. 14, 15 Iste fuit primus rex istorum trium regnorum - - et fuit potens in regnando circa quadraginta annos

239 r. 27—29 A. d. MCDXLI electus fuit dominus Christofforus dux Bavarie - - in regem Suecie in profesto exaltacionis sancte crucis, ipso die crucis consecratus et coronatus est

(Efter 1:o Annales Sigtunenses, utgifna af G.E.K. i Historiska Handlingar, VII, Sthm 1870. Se S. R. S., III 1: 1. — 2:o Kalendarium fratrum minorum Holmiæ, officiel men ofullständig pergament-codex i Kongl. Biblioteket; med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) A 21. Se S. R. S., I 1: 67. — 3:o Annales Historicæ ab anno 845 ad annum 1445; tryckta i S. R. S., III 1: 21—25. De äro hemtade ur ett dylikt Kalendarium som n. 2 och fylla i någon mån den stora luckan deri.)

---

[1] De 3:ne annalerna hafva orätt år 1389 och, likasom krönikan, orätt dag: Mathei apostoli. Se S. R. S., III 1: 24.

[2] Krönikan har den riktiga dagen: symonis & jude apton

Ur Annales Esromenses.

Primo tempore invidente daciam imperatore in etate dauid partes iste . Jucia . Fionia . Syalandia Møn . Falstria . Lalandia . Scania . non dicebantur dania uel dacia . Sicut postea docebimus . quia nullo regeba[n]tur imperio . Sed ad regem swecie habuerunt respectum . Fuit enim in upsala civitate swecie rex quidam ypper nomine tres filios habens . quorum unus . nori . alter østen . Tercius . dan . dicebatur . Quem pater suus misit in hac partes [ɔ: parte] que nunc dicitur dacia . Ad regendum insulas . iiij^{or} . scilicet syialand . Møn . Falster Laland . que omnes vno vocabulo nuncupantur Witheslef . Imperauit enim ypper hoc ab intus habitantibus . ut hanc plagam scilicet Witheslef filio suo dan darent ad sedem regni Quo facto regnauit danis in witheslef syalandie tantum civitatem edificans lethræ . quam magnis opibus ditauit . Fuit autem rex danus rex sedis id est regulus per triennium

Tvnc uero scire uolumus vnde dacia nomen assumpsit . ad testatur equidem nobis antiqua memoria . predictas partes istas Juciam . scilicet . . fioniam . scaniam . & withesleff . que non [ɔ: nunc] dicitur dacia . a nullo extitisse subiectas excepto ladewicho cuius pace & beniuolencia . Baptizato haraldo rege apud mangonciam christianitatem dani receperunt . Aliter [nec] suo subsequente . nec antecessore aliquo . umquam erant subiecte . Sed

resistente quolibet invidentibus . igitur inusse(?) ab omnibus in principio habebantur . Erat ergo Jucia . quia periculis proxima quodam lignorum fragore munita , ubi nunc est danæwirchi pre insidijs augusti cesaris primi circumcepta ad quem iste augustus collecta multitudine primo constituebat prelia Quibus resistentes Jutones dano in withesleff principi nunciauerunt ut eis venierit in adiutorium Quo nuncio repletus magno gaudio . danus suos conuocans exercitus sine mora procedebat ad prelium Cumque danus venisset ad fragorem . Jutones sua mouebant castra ad cesarem . et cum eo grauiter bellum commiserunt Quo plerosque eius in ore gladij deiecerunt . quos autem necare noluit ceteris victoria fretus fugauit . Videntes autem Jutones danum strenuum virum fortem & virtuosum duxerunt ad lapidem qui dicitur danærugh posueruntque eum super lapidem imponentes ei nomen regis. Sequentesque eum jutones Finniam Witheslef . Scaniam . cum alijs adiacentibus insulis subdiderunt . Vidit antem rex danus regionem suam super quam regnauit Juciam . Finniam . Withæsleff . Scaniam quod essent bona . vocauit primates exauctoresque suos & ait . Bene placet mihi regio mea . quo nomine apellabimus eam Respondentes principes terre dixerunt Rex in eternum viue Tu es danus . Regio tua dania uel dacia vocabitur quod nomen in eternum non delebitur

Erat autem danus rex in dacia per triennium . anno tandem tercio cognouit uxorem suam daniam

genuitque ex ea filium nomine ro Quj post patris obitum hereditarie possidebat regnum patrem suum danum colle apud lethram tumulauit syalandie Vbi sedem regni patris pro eo constituit . quam ipse post eum diuicijs multiplicibus ditauit Tempore illo ciuitas magna erat syalandie . in medio ubi ad huc mons deseritus høkæbyærh ubi cita erat ciuitas que høkækøpyng nuncupata est ad quam videns rex ro . quod mercatores a nauibus in via currus conducentes naute multum expenderent a loco illo ciuitatem remouere iussit ad portum ubi tenditur isæfiorth conferre [&] circa fontem pulcherrimum domus disponere . Edificauit ibi ro . ciuitatem honestam cui nomen inposuit partitiuum post se et finitiuum . Partem capiens fontis partemque sui . roskildam danice vocans . que hoc nomine vocatur in eternum . Vixit autem rex ro . ita pacifice ut nullus ei aciem opponeret . nec ipse vmquam expedicionem direxit . Erat eciam uxor eius fecunda sobole ex qua genuit duos filios nomen primi helhgi . & secundi haldan . Cumque cepissent pueri robore confortari & crescere & obijt pater eorum ro . & sepultus est tumulo quodam læthræ . Post cuius obitum partiti sunt regnum filij . quod in duas partes diuidentes alter terras alter mare possidebat . Rex[it] itaque haldanus & genuit filium nomine sywardum cognomine album . quj patrem suum haldanum læthræ tumulauit mortuum . Hælgi autem rex erat marinus & multos adtraxit malificos nauali bello bene adeptus diuersas partes . quasdam pace quasdam cum pietate [ↄ: piratica] classe petisse peribetur . Tempore ergo continge-

bat indigens portu hælhi . venit ad portum quendam pace quasdam iuxta lalandiam lassus remigio ibi tres noctes in regno fratris sui requiescens cum exercitibus suis tentorijs in terra extensis cum pace commouit Quj carnali captus concupiscencia milites regi aptam [puellam] quesituros mittit qui cuiusdam rolf . karl . filiam thoræ nomine prosequente patre regi adducunt . Que ab illo fecunda post modum protulit edens filiam quam yrsam nominauit . Rex quoque hælgi inde procedens diuersas cepit uastare regiones Contigit autem iterum ut post multa annorum curricula quod idem helghi portu predicte iniectus . Facti prioris immemor . exiberi sibi puellam iussit . quj propriam filiam quam a thora rolf in filiam accepit uiolauit Que patris semine suscepto fecundata filium edidit quem aui nomine rolf nominauit Jnterea obijt thora uxor eiusdem hælgy . & socrus . in insula humana [ɔ: humata] que thoræ dicitur . & postea sepultus est ibi pater suus senex rolff . Hælgy quoque gener suus rex marinus ibi tumulatus est . Filius autem eius . & yrsæ puer crescebat rolf & fortitudine uigebat . mater uero eius ursula uelo uiduitatis deposito . data est regi swecie athislo . quj ex ea filiam sibi genuit rolff uero crage quia ex matre eius sororem nomine skuld

Interea dum hec de rege marino helgi agere[n]tur . frater eius rex dacie mortuus est haldanus . postquam rex swecie athisl a danis suscepit tributum Quibus constituit catulum quendam latrabilem regem nomine rachi nimis dilectum Qui

dum vna dierum sederet cum exercitu suo regali seruicio honoratus . Vidit canes in funda luctantes . quos dum a lesione seperare uellet prosiliens de mensa inter eos rachi ad mortem oppressus est . Quod nullus athislo nunciare audebat . quia si quis nunciaret rache [mortuum] decollacione protinus interiret . Erat autem gygas quidam nomine læ in insula que vocatur leshø . pastorem quendam habens nomine snyo . quem in sweciam misit regnum petiturum a rege Quj in sweciam ueniens snyo . prima sciscitacione ab athislo diligenter interrogatus qualis esset in dacia rumor figurate respondit . apes equidem omnes sine principe existunt errantes . Secunda sciscitacione ubi pernoctauit . interrogatus respondit . Vbi oves lupum deuorantes manderunt . Vidit enim medicum infirmis dantem ouibus ex lupo cocta pocula . Interrogatus iterum ab athislo ubi plus pernoctaret snyo . Respondit . Vbi lupi currum commederunt boues autem in siluam fugierunt . Vidit enim lymbiferos tres ligna colligentes . quorum unus quj seruus dicitur Scilicet byæwærth[r]el extensis [pedibus] resupinus in terram cecidit cui illi duo inter crura eius lingna cogerunt illumque quasi boues precedentes traxerunt quos disperserunt lupi currumque deuorauerunt Adhuc ab atislo ubi preterito pernoctauit interrogatus respondit Vbi securim mus rosit . cuius hasta remansit . Sciuit enim se securim a caseo fabricasse Quesiuit iterum rex quis esset rumor in dacia Cui snyo respondit Apes equidem ibi omnes sine principe existunt errantes Quod intelligens athisl ait Mortuus est rex rachi

Cui respondit snyo Tu dicis . Et iterum rex ait . Rachy mortuus est . Videns ergo rex athisl . Quod esset promtus ad loquendum snyo . & non possit eum capere sermone . regem danorum predestinauit eum dicens . Vis rex esse in dacia Cui respondit . snyo . Fiat voluntas tua . Rex autem athisl . regali nomine decorauit eum dicens . Ingredere tu snyo in daciam . & esto ibi rex robostus . & furore flagiciosus multas iniquas leges illis & iniustas instituens . ut memores dani snyo . sint imperii tui per euum . Regnauit igitur snyo secundum iussum regis crudeliter in dacia . superbus . iniquus . elatus . & in malicia nimis potens . per omnia terribilis . more fluminis incedens . Flentes si quid videbantur habere abstulit . habentibus & male ridentibus sparsit multas iniquas leges instituens & iniustas . In iudicio minime rectus snyo plebem sustinere cogens compatique pereffundauit Erat enim ei omnis plebs subdita et fauens . Vnus tamen røth resistebat contrarius Quem in insulam misit ad querendum a gygante læ . qua morte moriturus rex snyo esset . ea intencione ut ne iterum rediret uiuus røth Quj in insulam veniens dicta salutacione regis quesiuit a gygante qua morte esset moriturus rex . Cui priusquam tria ueridica proferret . gygas læch nichil respondere de morte uolebat . Dixit røth in monte sedens nusquam spissiores vidisse parietes . parietibus dolius [ɔ: domus] illius Aliud dixit Prius nunquam se illum [ɔ: ullum] plura capita habentem minorem vidisse numerum familie Ad huc tercium . quod fuit uerissimum . si illinc esset nunquam redire

vellet Dictis hijs tribus veredicis uaticinauit ei gygas moriturum regem morsu pediculorum Cui sedenti in pretorio apud Jutlandiam regi snyo . røth nunciauit quod instanter apparuit coram omnibus . Exierunt enim pediculi de naribus & auribus quorum multitudine totum corpus tegebatur Erat autem rex snyo [mortuus] morsu pediculorum cuius nominis memores dani sunt per euum.

Jnterea dum regnaret raky . & snyo . confortabatur filius hælchy Rolff cognominatus kraky Quem post mortem snyo dani regem assumpserunt . Qui syalandie apud læthram sicut antecessores sui s[e]pissime moratus est sororem suam nomine sculd secum habuit athisli regis filiam . & sue matris ursule de qua superius dictum est . quam fraterno amore dilexit Cui provinciam hornshæræth syalandie ad pascendas puellas suas in expensam dedit in qua villam edificauit nomine sculdeleff vnde nomen suscepit . Hoc tempore erat quidam comes scanie . nomine hyarwarth teothonicus genere rolwy tributarius quj ad eum pro eos [ɔ: eo] misit . ut sororem suam sculd hærwardo daret uxorem Quo volente [ɔ: nolente] propria ipsius uoluntate puelle . clanculo eam raptam sociauit sibi . Vnde conspirauerunt inter se deliberantes hiarwart & sculd quomodo rolff interfeceretur & hyarwardus superstes regni efficeretur . Non post multum uero temporis animosus ad uxoris exhortacionem hyærward syalandiam classe pecijt . genero suo rolff tributum attulisse simulauit Die quadam dilucessente ad læthram misit . ut videret tributum

rolff nunciauit Qui cum uidisset non tributum sed exercitum armatum . uallatus est rolff militibus & a hiarwardo interfectus est . Hyarwardum autem syalendenses & scanienses qui cum eo erant in regem assumpserunt . Qui breui tempore a mane usque ad primam regali nomine potitus est Tunc venit Haky frater Hagbradi filius Hamundi . Hyarwardum interfecit & danorum rex effectus est Quo regnante . venit quidam nomine fritleff a partibus septentrionibus & filiam sibi desponsauit rolff crake ex qua filium nomine frothe genuit cognomine largus Postquam genuerat filium frothi aki regem interfecit fritleff & in eundem gradum leuatus est Quo eciam defuncto ei in regnum frothi filius successit Quo a swærtlyngy filius [ɔ: filiis] interempto: filius eius ingyald in regno leuatur . Huic quoque defuncto successit olauus filius eius & ipsi filia nomine asa . De qua prouerbia multa dicuntur Mortua asa que patri olauo successit . Rex danorum factus haraldus qui & hyldedan dicebatur iste dominium habuisse dicitur factis sibi tributarijs omnibus regnis usque ad mare mediterraneum Cumque ad sweciam exigendorum tributorum causa proficeretur . bello excepit eum rex ring . in campo nomine brarwel . ubi ex parte haraldi uexillifere puelle pugnasse feruntur Quarum una heltd . altera wysnæ dicebatur . Jn congressu illo haraldus occubuit . et ex permissu ring regis swecie dani puellam . helt regem super se constituerunt Que eciam dacie inparans [ɔ: im-

perans] ciuitatem sui nominis hethæby apud Jutlandiam in portu statuit slesuicensi

(Efter codex Arne Magn. 841 in quarto. Afskriften benäget meddelad af Professor G. Stephens, emedan aftrycket hos Langebek, Scr. Rer. Dan., I 223—227, befinnes otillförlitligt. Några rättelser till den vårdslösa handskriften äro här satta inom klammer; flera fel qvarstå dock, dem man ej torts rätta.)

Efterord.

Ehuruväl saknande nära nog allt inre värde, förtjenar dock »den prosaiska Krönikan» en viss uppmärksamhet, såsom det första försöket till en svensk rikshistoria, och såsom prof på medeltidens uppfattning af historieskrifvarens pligter. Icke häller bör man förbise dess i långa tider rådande inverkan på den senare historieskrifningen, i fråga om den diktade konungalängden. Författaren är icke namngifven och har förblifvit okänd; men med temlig sannolikhet kan sägas, att han var en minorit-broder i Stockholms-klostret på Riddar-[ɔ: Gråmunke-]holmen, efter som han just begagnat 3 af denna ordens kalendarier, hvaribland åtminstone ett var klostrets officiela anteckningsbok (se sid. 282). Visst är att han skref under Karl Knutssons första regering; icke före 1450 och ej senare än 1457. Det förra året bestämmes af Krönikans eget slut; det senare åter deraf, att en handskrift från detta år förefinnes, innehållande, jemte mycket annat, Krönikan redan försedd med tillägg. Dessa med fet stil inom [] här tryckta tillsatser, hufvudsakligen hemtade från den vid samma tid från Norskan öfversatta Didriks-sagan, gjordes för att öka konungalängden, i sammanhang med lilla Rimkrönikan, som, i versform omskrifvande den prosaiska, äfven tillverkades före 1457, möjligen af samme redaktör, och likaledes finnes i nyssnämnda handskrift. Det nära sambandet mellan de två Krönikorna påvisas särskildt deraf, att två rim-par (om Saruch 8, 9 och David 79, 80) ur lilla Rimkrönikan äfven ingått i den prosaiska Krönikans äldsta handskrift utan tilläggen; ett förhållande, som nog kan gifva en förslagsrik kommentator anledning att, tvärtemot verkligheten, förfäkta den förras prioritet.

Huru författaren åvägabragte sitt arbete visas bäst af hans här meddelade hufvudsakliga källor. I några fall räcka de dock ej till; så finnas deribland icke uppgifterna i tillägget s. 229 om Ubbe, Starkotter, Tronderna &c. Allt detta är dock hemtadt ur Saxos Historia, eller dess sammandrag; i Sverige fans verkligen ock en handskrift af endera, hvilken blef tillintetgjord först i slottsbranden 1697. Vidare anträffas icke i någon af de gamla kronologierna det oriktiga årtalet 1192 för Knut Erikssons begrafning; men detta har sannolikt tillkommit blott genom kombination af de två närmast föregående uppgifterna, om Karls död 1168 och Knuts 23 regeringsår.

På tre ställen använder författaren uttrycket »som framdelis i bokin sigx» (s. 237: 16, 23, 239: 23), och synes dermed lofva en förnyad behandling af ämnet. Men alldeles osannolikt är att dessa först mot Krönikans slut förekommande ord kunna hafva sådan mening, då dess alltigenom kortfattade beskaffenhet motsäger denna uppfattning, och ej häller någon ny eller vidlyftigare framställning finnes. Ordet »framdelis» får således ej här anses betyda »längre fram», utan blott »vidare», och åsyfta en utförligare behandling i den bok författaren anlitade som källa. Denna bok åter kan, så vidt vi nu veta, ej hafva varit någon annan än gamla Eriks-krönikan och den nya Karls-krönikan af 1452; i den förra skulle då verserna 1244—71 och 4376—95 vara de härstädes åsyftade, i den senare åter vers. 7690—7730. Antages denna uppfattning, så följer deraf att prosaiska Krönikan ej kan vara skrifven förr än vid år 1452; och i de verkliga sakförhållandena finnes intet som talar deremot. Förmodligen hafva (på konungens uppdrag?) flere af de lärde klosterbröderne samtidigt varit sysselsatte med Karls-krönikans senare hälft, prosaiska Krönikan, lilla Rimkrönikan, Eriks-visan samt öfversättningarna från Didriks saga och S:t Olafs saga, hvilka båda sista urgamla Norska codices med stor sannolikhet förvärfvades i Norge vid kröningsresan 1449.

De handskrifter som begagnats för detta aftryck äro, ordnade efter sin ålder, följande åtta.

1) Hufvudcodex, en liten qvart med påskrift utvändigt på pergament-omslaget: Gammele Svensk Crönick lefveret i Richsens Cantzelij aff Joaanne Bure Anno 1619. Tillhör nu Kongl. Biblioteket och bär Antiqvitets-Arkivets gamla signatur D 26. Har 16 blad, fyra af pergament (1, 6, 7, 12) och 12 af papper, med 27 till 29 rader på sidan. Handstilen tillhör medlet af 1400-talet och är rätt väl vårdad. Det ursprungliga 5:te bladet har gått förloradt, men blifvit ersatt af J. Bure, som tillskrifvit texten efter en yngre handskrift, helt lika med Aurivillianus [n. 8], men dock icke densamma, hvilket synes deraf att Bures original hade en marginal-anteckning vid ordet Agnafit: »eller Agnevittia ty ther varit godt fiskie och agnadhes och vittiadhes». (Jfr s. 229 r. 14.) Bure har med sin fina stil äfven gjort hvarjehanda anmärkningar i kanterna af handskriften, som helt oförtjent kallas autographon i Scriptores Rerum Svecicarum, I 1: 239. Hon är nemligen intet annat än en rätt felaktig afskrift, som likväl måst läggas till grund för aftrycket, då de öfriga äro än sämre.

2) Fru Märetas bok, eller codex Verelianus, af år 1457, förvarad på Kongl. Biblioteket och beskrifven i Svenska Medeltidens Rimkrönikor, III 246—250. Prosaiska Krönikan, illa och vårdslöst afskrifven, är här försedd med de ofvan nämnda tilläggen, hvilka man trott kunna och böra här tryckas med utmärkande stil inuti hufvudtexten, då de ju ingalunda bilda en ny redaktion. Slutet, eller 3 rader af Christofer och hela k. Karl, felar med handskriftens sista blad; men denna rätt vanliga olycka kan ej tillskrifvas en politisk orsak, såsom säges i här nedan sist anförda skrift, sidan 156. Utdraget ur Danska krönikan, Annales Esromenses, finnes ej häller.

3) Fru Elins bok af år 1476, befintlig i Kongl. Biblioteket, med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) D 3; beskrifven i Sv. M. R. Kr., III 250—54. Prosaiska Krönikan har samma tillägg som föregående och är mycket lik denna, dock utan att kunna vara afskrift deraf, enligt hvad läsarterna visa (se t. ex. s. 253). Krönikan är här ofullständig, då dels sjelfva början, 17 rader är utelemnad, dels fyra sidor fela, omfattande 17 konungar från Bräntemunder till Ragvald Knaphöfde, som i stället för storhugader här får heta »stormptz hoffud», motsvarande »stormptz godher» i Märetas bok; ett vackert prof på bådas oefterrättlighet och ett sannolikhetsbevis för bägges härstammande från samma original. Liksom i n. 3 felar också här utdraget ur Danska krönikan, så att slutet utgöres af Karl Knutsson (icke Christofer, såsom genom skrif-fel säges i Sv. M. R. Kr., III 253).

4) Codex Askabyensis, eller Arne-Magneanus 191 fol., från år 1492, på Universitets-biblioteket i Köpenhamn. Beskrifves i Sv. M. R. Kr., III 274—276. Första bladet af Krönikan felar, så att texten begynner först med orden: gudh ok jomffrw maria mik nadher giffwa. Är af alla handskrifterna närmast lik hufvudcodex, hvarför det deri felande 5:e bladet blifvit i trycket, s. 227—229, ersatt efter denna afskrift, sid. 193—195.

5) Kongl. Bibliotekets handskrift med gammalt märke (Antiqvitets Arkivets) D 5, från början af 1500-talet; beskrifven i Sv. M. R. Kr., III 263, 264. Begagnades af Messenius, enligt hvad här nedan säges.

6) En handskrift från början af 1500-talet, på Linköpings bibliotek, n. LIV af Benzelii samling, eller XLII i qvart af Kylanders förteckning (Linköpings Biblioteks handlingar, II). Beskrifves i Sv. M. R. Kr., III 261, 262, och är ganska ofullständig, då 7 blad af 15 fela.

7) En handskrift från slutet af 1500- eller början af 1600-talet, på Linköpings bibliotek, n. LXXVIII i Benzelii samling, och LIX i qvart af Kylanders förteckning. Beskrifves i Sv. M. R. Kr., III 260. Begynnelsen felar och har ej varit införd i handskriften.

8) Codex Aurivillianus på Kongl. Biblioteket, med gammal signatur (Antiqvitets Arkivets) D 8; från början af 1600-talet. Beskrifves i Sv. M. R. Kr., III 268.

Af denna öfversigt torde framgå att handskrifterna otvunget delas i 2 klasser, *utan* och *med tillägg*. Till förra klassen höra n. 1, 4, 5, 6, 7, 8; till den senare endast n. 2 och 3. Af alla dessa är ingen afskrifven efter någon bland de andra; ett bevis för att säkerligen många handskrifter gått förlorade. Så är fallet med den till förra slaget hörande, som Bure begagnade för att ersätta det i hufvudcodex felande bladet; så äfven med den till andra sorten hörande, hvilken Messenius följde för kapitlen 1—4, 17—20 i sin upplaga af 1615 (icke n. 3, oaktadt denna också var i hans ägo). Kapitlen 22—43, början, tryckte han, omkastade i annan ordning, efter n. 5, enligt hvad hans insigneringstecken och tillägg ännu utvisa. Kapitlen 5—16 och 21 har han lånat från Sturleson öfversatt på Danska; slutet af kap. 43 är af hans egen tillverkning. Messenii upplaga omtrycktes 3 gånger af Meurer i Stockholm, alltid med årtalet 1643, ehuru 2 af dessa tryck äro yngre, tillhörande 1650- och 1660-talen. Sedermera blef ej Krönikan tryckt för än i Scriptores Rerum Svecicarum medii ævi, I 1: 240—251, 1818, efter samma hufvudcodex som nu, men ej så noggrant som man i senare tid anser önskligt.

Uppsatser om prosaiska Krönikan äro skrifna af P. A. Munch i Annaler for Nordisk Oldkyndighed og Historie, 1850 sid. 315—329. Kbhvn, 8:o; af G. Storm i Sagnkredsene om Karl den Store &c., sid. 140, 141, Kristiania 1874, 8:o; samt af G. v. d. Ropp, Zur Deutsch-Skandinavischen Geschichte des XV. Jahrhunderts, sid. 160—166, Leipzig 1876, 8:o; hvilka alla, efter olika synpunkter och åsigter eller hugskott, behandla ämnet.

Anmärkning till sid. 234 r. 2, 250 r. 7 n.

Brunius har, i Konst-anteckningar under en Resa 1849, sökt bevisa, att den stora striden i Skåne år 1027 stått vid en landthöjd, som ännu kallas Stangebier, det är Stangeberg. Den i Scr. Rer. Svec. antagna förklaringen Sancta capelle för Stongepelle (adopterad af Strinnholm, I 488) skulle således vara alldeles grundlös.

BRÖDERNE

AF

S. GERTRUDS GILLE

I STOCKHOLM

1419—1484.

Jn nomine domini Amen 3

Arom ept*er* gud*ʒ* byrdh Mcdxix tha giord*is* th*en*ne bock til enä bröder*e* bok j sancte gerdrude gylle Och tha drucke the först vppä Radhstugwan ept*er* th*e*n sture brane*n*

Item först kesad*is* Clawis buman for Olderma*n* Ok tha warde th*en*ne epterne*m*pde bröder*e* festum Gerdrudis

Först finwed*er* aff westr*ar*s	Törkel bylle
Heni*ng* kröpelin	Hans fan d*er* asken
nisse praal	lasse smalendi*ng*
Euerd ferwer	Diderik pa my*n*ten
Arnd fan bomele*n*	biörn gröni*ng*
Siwort blankenste*n*	morten guldsmit
hans fan worden	Albrecht gerdesson
Arnd spillekör	Ma*n*gn*us* rode
Hanis otto	Oleff nigelss*on*
Peter halle	4 Oleff swarte
Erik swarte	Henrek fan d*er* heyde
Hinrek lange	Gereke dröghe
Claus dene af westrars	

Anno domini xx vm fastelawen tha kesad*is* ha*n*s lange til Old*er*ma*n* vpa sa*m*me tiid worde th*en*ne bröd*er*e

nisse porin	hans wesken
Anders gere	Cristoffer gulsmit

Gerd stenwerd*er*
hans leppelow
Jacob wikhoff
lasse iacobss*on*
Swen suderland
diderik finke
ladewich somer
5 Hans hanema*n*
lasse dobyn
peder berch
vroweder
hinrek fa*n* alhem

Dannel
hans fan wicken
hans bakwerk
Pawel Jute
hans blygfod
hans snidker
Franciscus
Claus bekkerkopp
lydeke grotom
hermen horn
Euert thorn

Anno domini &c xxi Tha sath ped*er* priwalk for Olderma*n* vm sancte g*er*drude dach worde thesse brödar*e*

Nigels glasmak*er*
Jon göstafson

Dyderik fan bomelen
Hinrek pelegrim

Eodem Anno vm pinxsta*n*

Oleff diekn
laurens wrede
henrek awstin
Skipp*er* tydeman
Oleff mortenss*on*

Euert bernd*is*
hans schriffu*er*
Oleff mickelss*on*
Jöns pederss*on*
Hans kröpelyn

6 Anno domini &c xxij och xxiij vm fastelawe*n* worde th*en*ne brödere

hans ghu*n*nevelt
göbele ferwer
h*er* lauri*s* karlss*on*

göder fan bomele*n*
h*er* elener i loge
Jon nigelss*on*

Anno domini &c xxiiij tha sath Reneke finkenberch for Olderman tha worde thesse brödere vm sancte gerdrude dagh

lasse mag*en*ss*on*
nisse mentȝe

Jacob fan swichte*n*
herme*n* fan der höye

Jtem per eundem Reneke*n* Anno &c xxv

Oleff jönss*on*
Claus draghem
mickel brwn
Swen pederss*on*
haken morte*n*ss*on*
jachim pi*n*noo

Euert koni*n*gfelt
hans wyman
henrek snökopp
morte*n* skytte
ma*n*g*nus* stensson

Anno &c xxvi Tha sat Oleff swarte for 7
Olderma*n* Tha worde thesse bröder*e* vm sancte gerdrude dach Först

Jon laur*e*nss*on*
hinrik fan der wisk

skipper Oleff

Anno xxvij vm fastelaue*n*

Oleff pederss*on*
Oleff cordss*on*
claus spekma*n*
matt*is* nigelss*on*
claus bokholt
Tydeke fan stendele*n*
Oleff pederss*on*
h*e*r goskalk bientss*on*
eskil
Jwan gedde

Oleff nigelss*on*
nigels gultsmit
Jacob forköp*er*e
matt*is* seckedr*ager*
nisse prall
Heni*n*g hoopp
Oleff laur*e*nss*on*
Hans reppe
knut karlss*on*

8 Anno &c xxvij vm fastegonk

Peder wesma*n*
Jngemu*n*t arw*i*tss*on*
hans ysbrant
h*e*r gereke prest*er*
Jenis nigelss*on*
Olaff salmo*n*ss*on*
Jon olafson
ty*m*mo wulff
Josth spendies
Erik jenss*on*
bernd dalekarl
Peder schorbeg*er*
Fred*er*ik walfrade

Anno domini &c xxviij vm sancte *ger*drud*is* dach sath hans höppener for Olderma*n* tha worde thene bröde*re*

Her Jöns cappela*n*
Oleff ka*n*negiut*er*
Pawel welax
9 Eggebert swolema*n*
fritʒe
Jasp*er* tempeler
fogel jönss*on*
lasse pederss*on*
Sten ʒonness*on*
Oleff höppen*er*
Oleff mickelss*on*
Peder öueram

Anno &c xxix vm fastegonk

Clawes gere
Oleff jöness*on*
Anders wikhoff
biend laur*en*ss*on*
h*er* sture algotss*on*
gerwen hinr*e*cs*son*
peter nyema*n*
Anders becker
h*er* knwt otss*on*
jons anderss*on*
habort mattess*on*
Daniel jöness*on*
Ake anderss*on*
h*er* bient stenss*on*
Peder knutsson
lasse jonss*on*
Oleff harlss*on* (sic)
Jeppe ge*n*nesthigh
herme*n* diekn

Anno domini &c xxx vm Pinxste worde th*en*ne brödere 10

hinrek frankenb*er*ch
hans frome
wedige lassan
Peter buck
Jöns laur*en*ss*on*
mickel knutss*on*
gerlach witsant
hans houelude
karl skytte
hinrek swinge
Jöns tykess*on*
skipper gudwast*er*

hinrek fan bökom
marquard skerff
Engelke frowe*n*loff
karl mag*en*ss*on*
karl nigelss*on*
Johan mu*m*me
karl diekn
Claus nylendi*ng*
ma*ng*n*us* skalm
bernd jöness*on*
niclis harolss*on*

ANno domini &c xxxj vm sancte gerdrud*is* dagh sat än höppen*er* Tha worde thesse brödar*e* 11

Sorges wispnuk
h*er* hartuich p*re*diker
hartwich olss*on*
harolt olss*on*

ysebra*n*t ʒeger
lasse jonf*ru*man
gregers bentss*on*

Anno &c xxxij vm pinxste och fastegonk warde thesse bröde*re*

Siuort swägh*er*
hans laure*n*ss*on*
magn*us* knutss*on*
gereke hogreffue
her nig*els* krok
kurlefitʒ rö*n*noo
Tydeke kröpelin
Anders ysacss*on*

Anders laur*en*ss*on*
Oleff diekn
hinrek dorsker
Greffwe hans
Andr*is* jönss*on*
Jeppe jöness*on*
lyder fan de*n* berghe

12 Anno domini &c xxxiij

Jōnis swin
nigels helsi*ng*
nisse borre
claus gerekess*on*
Peder jōnss*on*
matt*is* endewat

hans swre
Oleff berxma*n*
lasse olss*on*
Jon olss*on*
hans kerkhoff
Oleff bientss*on*

13 Eodem Anno vm sancte g*er*drude dagh tha sat nisse pral oc hans fan Asken for bysittere mȝ Olderma*nn*e*n* for*nemp*de hans hōppen*er* Tha stadfestā thesse ept*e*rnempdā dandeme*n* sancte Gerdrude gillā och brōderskapp gudhi til loff hed*er* och ero Och allom c*ri*stnom siälom til roo lyse och nadh*er* mȝ alle brōde*re* ia oc sa*m*ptycke

h*er* ficke oldenstad
h*er* Engelke lörenb*e*rch
h*er* Claus lörenberg
Tydeke nyenborgh
Jon gōstass*on*
hinr*ec* libbenhuse*n*
Oleff biōrnss*on*
lasse moor
nisse tōrsker*e*
haken morte*n*ss*on*
mag*nus* rodhe

h*er* Euerd g*r*euerade
h*er* jusse dene
hinr*ec* dinxstede
lodewik dyrskede
Oleff swarte
anders fan ralen
torgels hakenss*on*
anders gere
lasse gōos
Oleff fynne

14 Her epter fōlg*er* flere sancte g*er*drudā brōda*re*

Peder trōbo
Peter fan de*n* wat*e*re
Jōnis skalm
hans fan herke*n*

skipp*er* thomas
Jon skalm
Arnd gere
gerd surbeke

mag*nus* birgess*on*
Claus gultsmit
mathias leppyn
gödeke fan berchem
Tydeke fan gand*er*ss*on*
Ebbe joanss*on*
hans fan werden
hans fan wickeden
Oleff henr*e*css*on*
Erik swarte
lambert gults*mit* (?)
Jöns knagge
hans fan stendele*n*
peter kerkhoff
Gregers rymela*n*d
Reyneke finkenb*e*rg
morten gultsmit
Cord holste
wylken kase
peder raffue*n*horst
hans albertss*on*
hans snidker
Tydeke finkink
hans rodhe
Euert thorn
Arnd solkow
peder olss*on*
hans höppener
skipp*er* hemi*nger*
Oleff diekn
herme*n* threre
wermbolt

peter priwalk
mathias öffu*er*sk*er*e
hinrek lange
Jwen stenckink
Anders gultsmit
Olaff pederss*on*
skipper jacob
biörn gröni*n*g
nigels alending*er*
Oleff swarte
Gyse gultsmit
hans ka*n*negiut*e*r
hans westma*n*
Arnd kerkhoff
nicles törske*re*
bakwerk
lylle jute
Eskill
Oleff biörnss*on*
herme*n* storm
blygfot
hinr*ec* reppenhage*n*
16 Botterkopp
lybbert fa*n* kame*n*
holling*er* p*e*rss*on*
lasse olss*on*
Oleff mickelss*on*
peder berch
Olaff bonde
gudemu*n*t skeg*er*
Euert ferwer
Roleff my*n*ter

Dyderik ku*n*haer
hans fan stendele*n*
tydeke fa*n* stendele*n* th*e*n vngā
Anders fan Ralen
Andres bretskalle
lasse smalendi*n*g
Jacob fan mōnst*er*
Jōns pederss*on*
tydeke pa gatu*n*
henrek posth
gerd fan stenvert
Anders diekn
Oleff dobyn
Claus draghem
Jeppe jōnss*on*
nigels olss*on*

hinrek kōni*n*g
Tydeke fan stendele*n* th*e*n gam*l*e
tydeke dyrskede
Hinrek fan d*er* heyde
Jon gōstafs*on*
hinrek slyter
herme*n* horn
tydeke albertss*on*
hans pantʒser
gotswe*n* pa my*n*ten
hans wartoch
gōbele ferwer
h*e*rme*n* fan d*er* houe
Oleff jōness*on*
bient swenss*on*
Jōns jabsson

Anno domini &c xxxiiij° tha sat peder halle for Old*er*ma*n*

nigels rōtg*er*ss*on*
morte*n* nigelss*on*
Gerd ʒodde
hans fan belme*n*
cleme*n*t jabss*on*
Arnd spilker

hans olafs*on*
godolff moor
Olaff nigelss*on* swarte
lydeke berfelt
Siuort blanke*n*sten

Anno domini Mcd xxxv

hans westke
hinrek fan achte*n*
lydeke glysink

c*ri*stoff*er* goldefitʒ
hinrek fan daber
henrek gransin

bient sture
lasse mog*en*ss*on*
Jacob fan swichte*n*
rötker ducas
lybbert fan kame*n*

Anno domini &c xxxvij Bröd*ere* 19

Arnd sc*ri*ffu*er*
Oleff drageswert
Steen stenss*on*
h[e]rmen gultsmitʒss*on*
h*e*rmen styrma*n*
hinrek finke
Jon karlss*on*
Örien döring
Boo nigelss*on*
hallen gast
brwne jöns

Anno domini &c xxxvij Bröd*ere*

Jönis fynne
Claus brwn
lasse pederss*on*
Conradus stadʒsc*ri*u*er*
lasse niclawess*on*

Anno &c xxxviij Bröda*re*

nigels mag*en*ss*on*
Anders jöness*on*
Jon basse
Oleff elafson
Algut jönss*on*

Anno domini &c xxxix bröd*ere* 20

Dyderik seyk
Jon jordenss*on*
hinrek gerdes
knwt sweder
henrek olafson
peder tyerpp
Claus schipma*n*
Clawes moor
Jöns ped*e*rss*on*
hans hageböke

Anno domini &c xl tha jak peder halle siist for Old*e*rma*n* sath tha worde th*en*ne brödere

Lodewich kok
laure*n*s pederss*on*
laurens Stadʒsc*ri*ffu*er*
ma*ngnus* otter

Jöns birgess*on*	peder mog*en*ss*on*
Albert fan lynen	Oleff jönss*on*
Boo nigelss*on*	Magn*us* röth

21 Anno domini &c xlj Tha sath h*e*r Örien meydenborch for Olderman. Oleff anderss*on* och Engelke frowenloff bysitter*e* Tha worde thesse bröde*re* vm sancte Gerdrud dagh

Her göstaff karlss*on*	thy*m*me meist*er*
Jons hakenss*on*	hans wille
Anders fan berge*n*	hinrek finkenb*e*rg
mag*nus* jngewalss*on*	mickel pederss*on*
Peder jönss*on*	Anders anderss*on*
Peter bachte*n*dorpp	bient olafson
Albert we*n*nemer	hans pipmag*er*
h*er* hans cappelanus regis	h*er* mathias tölner
hinric*us* tölner	lasse anderss*on*
än mag*nus* röth	

22 Anno domini &c xlij vm fastegonk wordä thesse brodere

Magn*us* olafson	henrek hanss*on*
hans olafson	peter westma*n*
nigels pederss*on*	peter engeswelt
Arwet anderss*on*	hans rebel
peter kall	Birger nigelss*on*
hans hust*ru*	mickel olss*on*
lasse laur*en*ss*on*	brod*er* ha*n*s kyle
laurens jenss*on*	h*er* morte*n* lindorm
Deterd krake	Anders rodhe
Anders ärlentʒss*on*	Anders järless*on*
hans hoppenrad	hans smyt

Eodem Anno viij ept*e*r sancti Morte*n* tha wordhe th*en*ne brödere 23

hans öndess*on*
laurens jenss*on*
botolf skytte
hans skulte
Eskil jonss*on*
Jöns nigelss*on*
Rawalt pamp
matt*is* bredholt
Anders laur*en*ss*on*
Oleff pauelss*on*

Gerdemen

H*er* lodewich westma*n*
lasse anderss*on*
Oleff bergxma*n*
nigels rötgerss*on*

Anno domini xliij° vm fastego*n*k tha worde thesse bröder*e*

Her mag*nus* green
her Siggo olss*on* ärkediekn
Her Erik i marchim (?)
Jasper lange
hans ȝegebade
Claus da*n*nelss*on*
Oleff leg
h*er* Siword
hans garpp
her jon karlss*on*
h*er* nigels i fröslu*n*dom
her laurens j odensorg 24
Jacob siuordes
sten pederss*on*
Claus jacobess*on*
Olef olfs*on*
Rawald mickelss*on*

Anno domini &c xliiij

Oleff pederss*on*
Anders botuitss*on*
biörn wilhelmss*on*
Jeppe nigelss*on*
bient olss*on*
Jöns hanss*on*
h*er*' ma*n*g*nus* i hakeste
Oleff laurenss*on*
Cord fan de*n* ryne
Oleff asmu*n*tss*on*

25 Anno domini &c xlv sat meyde*n*b*er*g

Oleff hom*m*gerss*on*	lasse laur*en*ss*on*
biörn eggertss*on*	önder siuordss*on*
Erik jabss*on*	hinr*ec* fan d*er* heyde

Anno domini &c xlvj tha sat for Olderma*n* hans fan Asken tha wardhe thesse brödere

H*er* claus wise	laurens kyseiern
sten pederss*on*	laurens henr*ec*ss*on*
Oleff jönss*on*	cleme*n*t störbiörnss*on*
peder nigelss*on* aff abo	Jöns olfs*on*
nigels jönss*on*	

Jtem vm sancti morte*n*s dagh

Haken westma*n*	Signit bondess*on*
Her Oleff i tyste	

26 Anno domini &c xlvij festum g*er*drud*is* wordhe th*en*ne Bröda*re*

Erik tönebind*er* magh	Oleff juthe
Peder jabss*on*	Jöns mag*en*ss*on*
Oleff rawalss*on*	h*er* jöns i fögelste
niclis jönss*on*	Erik jönss*on*
herme*n* fan belme*n*	Jacob olafs*on*
Jeppe i su*n*dby	mickel swarte
Mest*er* knwt olafs*on*	Jönis olafson
swen j kleff	broder marq*ua*rd
laure*n*s henr*ec*ss*on*	steen pederss*on*
Oleff jönss*on*	Cleme*n*t störbörss*on*
hinrek edendörpp	

Anno domini &c xlviij vm pi*n*xstä worde thesse bröd*er*e

27 Gödeke fres	nigels tomess*on*
hans lodewic*us*	laure*n*s hermenss*on*

Erik jabss*on*
laurens sweder
hans schröder
skipp*er* jöns anderss*on*
bent olafs*on*
Claus fluwerk
Erik iacobess*on*

Anno domini &c xlix Bröder*e*

hinrek offess*on*
peder Anderss*on*
mester ture
peder jönss*on*
mester hintʒe
Claus Ju*n*ge
gödeke drulshage*n*
hans wikaff
ma*ngnus* olafs*on*
Anders dobin
Arwit bentss*on* a wab*e*n
botolff schute
Jacob köni*ng*
laurens Cappelan (?)
h*er* bentjönsson ca*n*cel*er*
hans schinkel
karl knutss*on*
nigels libbenhus
Peder aff westrars
Oleff öndess*on*
28 Lasse diekn
Peter gest
h*er*me*n* hube
Jönis börnss*on*
hans witte
knut mortenss*on*
karl jonss*on* a wap*e*n

Anno domini &c l vm fastelawe*n*

michel nigelss*on*
nigels tomess*on*
gadde mag*en*ss*on*
hinrek schartow
Göbel wesma*n*
Pawel nigelss*on*
Peder laur*en*ss*on*
Anders kote
swen buerss*on*
örien surber
hinr*ec* mu*n*t
bartolmeus fellyn
bent olafs*on*
Jon nigelss*on* i tors*er*ge
lambert erntss*on*
Erentgisel olss*on* 29
Raualt pederss*on*
h*er* albrecht cappela*n*
Jöns cleme*n*tss*on*
Reym*er* röuer
nig*els* jabsson
hans nyenstad

winrek fan d*er* heyde	ketill siluesterss*on*
Jacob ryssenborgh	lasse gallen
Cord bröyl	hans wichma*n*
Jacob jönss*on*	hans bylow
Anders esbörnss*on*	Nigels hinr*e*css*on*

30 Anno domini &c lj tha sath peder nigelss*on* for Olderman ma*n*g*nus* otter oc Claus wise Bisittar*e* Tha wardhe thesse brödar*e* sön*e*dagin for sancti Anders dagh

mickel simo*n*ss*on*	Tydeke westma*n*
matt*is* matteess*on*	nigels jonss*on*
p*er* fiskar	gödeke fa*n* bomele*n*
Erik lybbess*on*	gerd wilmess*on*
Johan fan kanpe*n*	hans stenhus
Jöns olss*on*	herme*n* licht*e*felt
bertolt switʒser	Peder joenss*on*

Eodem Anno vm pinxsta bröd*er*e

Her Erik nigelss*on*	heni*n*g pynnow
göstaff puke	jösse with
hans pame*r*e*n*i*n*g	31 Matt*is* bretholt
heni*n*g bryer	herme*n* bötker
Anders gu*n*demu*n*tss*on*	ma*n*g*nus* laur*e*nss*on*
laur*is* jönss*on*	p*er* rädersson
Peder and*er*ss*on*	Elaff gadh
Anders skalle	

Anno domini &c lij vm helga lika*m*me dagh warde thesse bröd*er*e

mest*er* peder va*n* dem*e* water	Hans holste
hans holgerss*on*	bernd rok

hans olss*on*
Jacob glagow
hinr*ec* bertilss*on*
Anders jonss*on*
börn olafs*on* a wape*n*
Oleff helgerss*on*
torsten nigelss*on*

Oleff olafs*on*
Jörien rebel
hans möller
Jacob anderss*on*
32 Hans garpp
hans skinkel
hans helmholt

Anno domini &c liij tha wardä thesse bröda*re* ept*er* sancti Morte*n*

lasse laur*ens*s*on*
Oleff drake
Jöns olafs*on*
lasse huit
Symo*n* frensel
Arnd hake
marq*ua*rd fryer
hinrik buk
swen pederss*on*
mattis laur*ens*s*on*
her Arnd bentss*on*
hans greerss*on*
bertel gramsow
H*er* swen kyrkeh*er*re (ny hand)

lasse peper
Anders törbo
Anders bentss*on*
h*er* Erik jonss*on*
Jacob pederss*on*
Peder bentss*on*
hans hylskede
nigels gultsmit
h*er* göstaff joenss*on*
33 Olaff torgelss*on*
laure*n*s pederss*on*
hans bryni*n*g
hans pederss*on*
Jöns wylde (ny hand)

Anno domini lv &c bröde*re* vm fastegonk tha sat p*er* nigelss*on*

Jon lindorm
peder hennekess*on*
hans falkensten
Jöns weedhsc*ri*ffuer
Anders olss*on*

nigels wrank
morten Anderss*on*
Engelke stadȝsc*ri*wer
Oleff arwetss*on*

Anno domini &c lvj vm pinxsta

hans askeberch
hans fan der lynde
Jacob schröder
staffen staffenss*on*
Rateke rotskow
Algut helgenss*on*

34 Anno domini &c lvij Brödere

Algut birgerss*on*
swen helsing
hinrek fryer
Oleff pederss*on*
hinrek nigelss*on*
skipper gerd
wilm i helgenshus
lasse bagge
mickel vp dem*e* broke

Anno domini &c lviij

Swen jönss*on*
hinrek schriuer
hans pederss*on*
swen pederss*on*
Herme*n* lichterfeld
Detmer p*re*diker
swen gu*n*dem*un*dss*on*
hinrek lassän
Dannel biörnss*on*
Hans honeborch
Clawis bene
Olaff karlsson

35 Anno domini &c lix Brödere

Olderma*n* peder nigelsson

ma*ngnus* erikss*on*
nigels kock
Cord hinrekss*on*
bent nigelss*on*
börn iönss*on* a wapn
lasse fynne
Herme*n* hödeken
Hans badenwerder
laurens tomesson
Clawis grote
Ratke nothake
Pawel pawelss*on*
lysle ty*m*me
hans holg*er*ss*on*
Gerd krake
Jacob schräder
Pelle p*e*rss son

Hic cessat peder nigelsson

Anno domini &c lx tha sat Jöns mag*ensson* for Olderma*n*. hans holgersson och bertelt gramsow bisitte*re* Tha worde tesse bröde*re* vm pinxste 36

hans degerhard	hans fäling
hans reyger	hinrek drosedow
karl ȝonness*on*	vnge hans smit
Jeppe nigelss*on*	Jngwar dieg*en*
willem malstorpp	nigels staffenss*on*
Pawel panke	Hermen pot
Olaff mickelss*on*	

Anno domini &c lxj Bröde*re*

nigels pederss*on*	Hans städink
Herme*n* oldenhorst	37 Hans fos
Hinrek	ma*ngnus* and*e*rss*on*
Hans kölner	Oleff laure*n*ss*on*
Arwet trolle a wab*en*	Axel a wap*en*
nicla*us*man*er*hage*n*sc*ri*uer	hans fan mynden

Anno domini &c lxij Bröde*re*

Jon swenss*on*	ma*ngnus* olafson
peder anderss*on*	laurens olss*on*
Engelke sanderss*on*	Peder spek
lasse laurenss*on*	bent smalendink
gerd öueram	lindorm börnss*on*
lylle thomas	Hans krwse a wap*en*
Hermen bryggema*n*	

Anno domini &c lxiij tha worde thesse bröder*e* 38
Olderman — — —

nigels hanss*on*	peder anderss*on*
Cord windelsten	Oleff hemi*n*gss*on*
Jacop gultsmit	hans synnige

hans dinxstede
hans degener
hans askeberch
matt*is* hermenss*on*
hinrek gyseler

In nomine domini Amen

Anno domini Mcdlxiij Tha warde Borgemestere och Radh saa owar ene vm sancta kate*r*ina dach, mȝ allä Sancta Gerdrude brödar*e* samptyckia jaa och fulbord Stadde och stadfesta endreghtaliga Swa ath th*e*n dryk som sancte gerdrude bröder*e* haffwä hallet h*er* till vm pinxsta och fastelawe*n* &c The dryck och glädia schall nw ept*er* th*en*na dagh hald*is* vm th*e*n anna*n* sö*n*nedagen epth*er* Sancti Michaelis dagh til äw*e*rdaliga tiid Och huilkan broder tha vppa sa*m*me dagin icke ko*m*mer som sacht är böte ij ortugo.

(annan hand)

38 Anno domini lxv vm fastelawe*n* tha warde thesse bröder*e* tha sath än Jöns mag*en*ss*on* pro Olderma*n*

Jacob moyse
Otto henr*i*kss*on*
Anders nigelss*on* borgemest*er* j Arboge
Olaff nigelss*on* mynt*er*
lasse karlss*on* i westrars

(annan hand)

39 Anno lxvij su*n*dage*n* ept*er* sancta martens dag
tha sat iap kuste for en olderma*n*
tha wart anders ioa*n*s*on* brod*er*

(annan hand)

Anno domini &c lxxij.º Tha satt Jenis laure*ns*-*son* ffor alderma*n* Bisittiare B*e*nct smalenni*n*ge Jacob b*e*nctss*on* Tha vordo tess*e* brödh*er*

Pedh*er* buk	Olaff mikelss*on*	
magn*us* ale*n*ni*n*ge	Arend mölnare	
cristoffer wise	knut pedh*er*ss*on*	
Ingemar swe*n*ss*on*	Berend hanss*on*	
henrick reneka	lasse martinss*on*	
h*er* martin frome	hanis rysse	
gärd arentorp	Jenis long	
mikel jonss*on*	Erick tolk	
matt*is* budde	paual lydbo	
knwt karlss*on*	martin knutss*on*	40
lasse fy*n*ne	hanis swartte	
Ewert döring	Tyle mentʒse	
Olaff ragualss*on*	bertil fynne	
Olaff sadilma*n*	jngemar pedh*er*so*n* b*r*o-dh*er* (ny hand)	
erik jonson (ny hand)	oleff stenso*n*	
michel jonso*n*	hans prighwalk	
hans lawrenso*n*		

(annan hand)

Jtem int jar M iiij[c] : lxxix do sat ik hans valke*n*ste*n* for olderma*n* : her negels dobbin : schipper born hanso*n* for bi sitter do worde*n* desse broder

Jtem clawes grafe	Jtem mergrete passchese
Jtem peter wedeg*is*	Jtem reinolt tange
Jtem hans hufändal	Jtem oleff nichels*on*
Jtem hans sanders*on*	Jtem jan jacobes*on* ?
Jtem erik hans*on*	

(annan hand)

41 Jtem int jar M iiij^{c} in dem lxxxij jare vp pinxt*e* do sat hans valkenste*n* for olderma*n* ⁊ engelke sanders ⁊ born hans*on* for bisitter
Jtem do worde*n* desse broder

int erste per michkels*on*	Jtem oleff fi*n*ne
Jtem godert perle-stichker	Jtem hinrik schütte
Jtem lasse ma*n*geness*on*	Jtem her sime*n* ma*n*geni

Jtem in de*me* jare M iiij^{c} lxxxiiij in der grot*e* pestelensig*e* do gaf hinrik peders*on* af abo ⁊ olef anders*on* jewelik iij ore rede penni*nge* ⁊ j ore
Jtem per brugg*e* va*n* me slate gaff j m*ark*
Jtem white negels peders*on* gaf j m*ark*
Jtem herme*n* elerdes
Jtem oleff jacobes*on*

(Efter handskriften på pergament i Kongl. Biblioteket; 41 skrifna sidor af 50 blad; smal (half) folio i läderband på trä. Största delen, sid. 1—38, är skrifven på en gång, år 1463, af samma hand, efter äldre anteckningar. Namnen äro i handskriften stälda endast på en rad, och skola här läsas tvärs öfver sidan, för att komma i rätt ordning.)

